

En ny upphovsrättslag

Slutbetänkande av Upphovsrättsutredningen

Stockholm 2011

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2011:32

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice.

Omslag
Målning av Albert Johansson, © Albert Johansson/BUS 2011
Foto: Rosel Hauptmann

Tryckt av Elanders Sverige AB.
Stockholm 2011

ISBN 978-91-38-23567-6
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Regeringen beslutade den 10 april 2008 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att bl.a. göra en översyn av bestämmelserna om upphovsrättens övergång i 3 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen), se över vissa frågor om avtalslicenser m.m. samt se över hela upphovsrättslagen i redaktionellt och språkligt hänseende (dir. 2008:37). Genom beslut om tilläggsdirektiv den 25 juni 2009 utökades uppdraget till att omfatta vissa ytterligare frågor avseende framför allt avtalslicenser (dir. 2009:65). Enligt utredningens ursprungliga direktiv skulle översynen av 3 kap. upphovsrättslagen och frågorna om avtalslicenser m.m. redovisas i ett delbetänkande senast den 31 oktober 2009 samt slutredovisning av uppdraget ske senast den 31 oktober 2010. Genom tilläggsdirektivet förlängdes tiden för redovisning av delbetänkandet till den 31 januari 2010 och av slutbetänkandet till den 31 januari 2011. Den 8 april 2010 överlämnades delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). Arbetet fortsatte därefter med återstående delar, dvs. den redaktionella och språkliga översynen av hela upphovsrättslagen. Genom beslut om tilläggsdirektiv den 14 oktober 2010 förlängdes utredningstiden så att slutredovisning av uppdraget skulle ske senast den 8 april 2011 (dir. 2010:108).

Till särskild utredare förordnades Jan Rosén, professor i civilrätt vid Stockholms universitet, från och med den 1 maj 2008.

Som experter förordnades den 4 juni 2008 bolagsjuristen Birgitta Adamson, konkurrensakkunniga Katarina Alfredsson, verkställande direktören Anders Appelqvist, juristen Martina Andersson, språkexperten Bengt Baedecke, departementssekreteraren Elisabeth Bill, bolagsjuristen Thomas Boström, advokaten Karin Cederlund, jur.kand. Antje Dederling, förbundsjuristen Catharina Ekdahl, kansli-rådet Helle Ellehøj, intendenten Maria Granström, chefsjuristen Lars

Grönquist, verkställande direktören Lars Gustafsson, verkställande direktören Christer Johansson, jur.kand. Per A Jönsson, förbundssekreteraren Ulrica Källén, juristen Caroline Lagercrantz Nordstrand, chefsjuristen Kristina Lidehorn, verkställande direktören Mats Lindberg, förbundsdirektören Susin Lindblom, upphovsrättsjuristen Ulf Mårtens, rådmannen Tomas Norström, verkställande direktören Anna Serner, departementssekreteraren Michael Staff, verkställande direktören Lars Strandberg, jur.kand. Henrik Stålspets, förbundssekreteraren Per-Erik Wallin, programjuristen Anna Wesslau, departementssekreteraren Kristian Viidas, upphovsrättsjuristen Olle Wilöf och förbundsjuristen Thorbjörn Öström. Den 5 oktober 2009 förordnades som experter verksjuristen Emma Grimlund, numera chefsjuristen Jerker Rydén och verksjuristen Efwa Westre Stövander. Den 18 augusti 2008 entledigades Caroline Lagercrantz Nordstrand och samma dag förordnades förlagsjuristen Erica Wänelöf som expert. Den 23 april 2009 entledigades Per-Erik Wallin och samma dag förordnades föreningssekreteraren Johan Holmer som expert. Den 18 maj 2009 entledigades Bengt Baedecke och samma dag förordnades språkexperten Ann-Christine Mattsson som expert. Den 7 september 2009 entledigades Michael Staff och samma dag förordnades rättssakkunnige Anders Olin som expert. Den 27 januari 2010 entledigades Kristian Viidas och samma dag förordnades departementssekreteraren Carl-Fredrik Wettermark som expert. Den 17 maj 2010 entledigades Katarina Alfredsson. Den 29 november 2010 entledigades Catharina Ekdahl och samma dag förordnades juristen Åsa Anesäter som expert.

Som sekreterare i utredningen anställdes från och med den 1 maj 2008 hovrättsassessorn Elisabet Rune. Som huvudsekreterare anställdes från och med den 1 september 2008 numera ämnesrådet Annika Malm.

Utredningen, som har antagit namnet Upphovsrättsutredningen, överlämnar härmed slutbetänkandet *En ny upphovsrättslag* (SOU 2011:32).

Den redaktionella och språkliga översynen av upphovsrättslagen berör, liksom delbetänkandet, olika intressen inom det upphovsrättsliga området. Experterna som biträtt utredningen har till stor del utgjorts av representanter för de olika intressena. Det har inte varit möjligt att uppnå enighet kring förslaget i alla dess delar. Även om slutbetänkandet förstås är ett resultat av ett kollektivt

arbete är förslagen alltså mina egna. Betänkandet har därför formulerats i jag-form.

Stockholm i april 2011

Jan Rosén

/Annika Malm
Elisabet Rune

Innehåll

Förkortningar	13
Sammanfattning	15
Summary	17
Författningförslag	19
1 Förslag till upphovsrättslag (20XX:XX)	19
2 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister	85
3 Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200)	86
4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor.....	89
5 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	91
6 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	92
7 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen	93
8 Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)	95
9 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation.....	97

10	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond.....	98
11	Förslag till förordning om ändring i utsökningsförordningen (1981:981).....	100
12	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna.....	101
13	Förslag till förordning om ändring i upphovsrättsförordningen (1993:1212).....	103
14	Förslag till förordning om ändring i förordning (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet	106
15	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1387) om fonogramersättning	109
16	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:1420) om pliktexemplar av dokument.....	110
1	Utredningsuppdraget	111
1.1	Utredningens direktiv	111
1.1.1	Allmänna utgångspunkter	111
1.1.2	En översyn av upphovsrättslagen i redaktionellt och språkligt hänseende.....	112
1.2	Utredningsarbetet	113
2	Upphovsrättslagstiftningen – huvuddragen i gällande rätt.....	115
2.1	Historik.....	115
2.2	Allmänt om upphovsrätt.....	115
2.2.1	Inledning.....	115
2.2.2	Den ekonomiska och den ideella rätten	116
2.2.3	Närstående rättigheter	118
2.3	Upphovsrättslagens uppbyggnad och struktur	118
2.4	De nordiska upphovsrättslagarna.....	122

3	En ny upphovsrättslag.....	123
3.1	Inledning.....	123
3.2	Bör en ny upphovsrättslag införas?	123
3.3	Lagens struktur och kapitelindelning	124
4	Grundläggande bestämmelser om upphovsrätt m.m.	129
4.1	Innehavare av upphovsrätt	129
4.1.1	Nuvarande bestämmelser	129
4.1.2	Överväganden	130
4.2	Upphovsrättens objekt	132
4.2.1	Nuvarande bestämmelser	132
4.2.2	Överväganden	138
4.3	Upphovsrättens innebörd.....	148
4.3.1	De ekonomiska rättigheterna; ensamrättigheterna	148
4.3.2	Den ideella rätten.....	151
4.3.3	Överväganden	152
4.4	Upphovsrättens giltighetstid och skydd för outgivna verk	157
4.4.1	Nuvarande bestämmelser	157
4.4.2	Överväganden	158
4.5	Titelskyddet.....	159
4.5.1	Nuvarande bestämmelse.....	159
4.5.2	Överväganden	160
5	Rättigheter för utövande konstnärer, producenter och fotografer m.fl.....	163
5.1	Nuvarande bestämmelser	163
5.2	Överväganden	163
6	Begränsningar i upphovsrätten.....	167
6.1	Nuvarande bestämmelser	167
6.2	Överväganden	168

7	Upphovsrättens övergång till annan	177
7.1	Nuvarande bestämmelser.....	177
7.2	Delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24)	177
7.3	Överväganden.....	178
8	Avtalslicenser.....	181
8.1	Nuvarande bestämmelser.....	181
8.2	Överväganden.....	182
9	Rätt till särskild ersättning.....	185
9.1	Nuvarande bestämmelser.....	185
9.2	Överväganden.....	187
10	Skydd för tekniska åtgärder m.m.	191
10.1	Nuvarande bestämmelser.....	191
10.2	Överväganden.....	192
11	Sanktioner m.m.....	193
11.1	Nuvarande bestämmelser.....	193
11.2	Överväganden.....	193
12	Övriga bestämmelser.....	197
12.1	Nuvarande bestämmelser.....	197
12.2	Överväganden.....	198
13	Lagens tillämpningsområde	199
13.1	Nuvarande bestämmelser.....	199
13.2	Överväganden.....	199
14	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	203

15 Ekonomiska och andra konsekvenser	205
15.1 Inledning.....	205
15.2 Överväganden	206
16 Författningskommentar	211
Bilagor	
<i>Bilaga 1</i> Kommittédirektiv 2008:37	297
<i>Bilaga 2</i> Tilläggsdirektiv 2009:65.....	319
<i>Bilaga 3</i> Tilläggsdirektiv 2010:108.....	327

Förkortningar

a.	anförd, anført
a.a.	anført arbete
bet.	betänkande
BK	Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk
AvtL	lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
dir.	direktiv
Ds	Departementsserien
EEG	Europeiska ekonomiska gemenskapen
EG	Europeiska gemenskapen
EGT	Europeiska gemenskapernas officiella tidning
EU	Europeiska unionen
kap.	kapitel
LU	Lagutskottet
NJA	Nytt juridiskt arkiv, avdelning I
prop.	proposition
SFS	Svensk författningssamling
SOU	Statens offentliga utredningar
särsk.	särskilt
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
URL	lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

WCT	WIPO Copyright Treaty
WIPO	World Intellectual Property Organization
WPPT	WIPO Performances and Phonograms Treaty

Sammanfattning

I betänkandet föreslås en ny upphovsrättslag som ska ersätta den nuvarande lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (1960 års upphovsrättslag). Förslaget innebär att bestämmelserna i 1960 års upphovsrättslag överförs till den nya upphovsrättslagen, med redaktionella och språkliga förändringar. Det föreslås inte några nya eller ändrade regler i detta betänkande utan endast förändringar i språkligt och redaktionellt hänseende. Förslagen omfattar dock de ändrade eller helt nya bestämmelser som framgår av upphovsrättsutredningens förslag i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). Vidare föreslås att samtliga bestämmelser i internationella upphovsrättsförordningen (1994:193) tas in i den nya upphovsrättslagen.

Det föreslås att den nya upphovsrättslagen, i förhållande till 1960 års upphovsrättslag, får en ny kapitelindelning med ny paragrafnumrering i varje kapitel. Paragraferna och kapitlen föreslås få klagörande rubriker. Den nya lagen föreslås få en tydlig struktur och bättre logisk inre ordning och uppbyggnad. De inledande bestämmelserna i den nya upphovsrättslagen föreslås innehålla lättillgänglig information om huvuddragen i lagstiftningen för att den som använder lagen direkt ska få en översiktlig uppfattning om lagens innehåll. Språket i lagen moderniseras och samtliga bestämmelser uttrycks med en enhetlig terminologi. Avsikten med förslaget är att den nya upphovsrättslagen ska vara mer överskådlig och lättillgänglig såväl för dem som direkt har att tillämpa lagen som för den breda allmänheten, rättighetshavare, organisationer, företag och andra som har ett behov av att använda lagen.

Första kapitlet i förslaget till ny upphovsrättslag innehåller övergripande bestämmelser och en innehållsförteckning. Kapitlet är avsett som en introduktion till hela lagen. Därefter följer grundläggande bestämmelser om upphovsrätt (2 kap.), bestämmelser om rättigheter för utövande konstnärer, fotografer m.fl. (3 kap.) samt bestämmelser

om begränsningar i upphovsrätten (4 kap.). I kapitel två till fyra finns därmed ramen för det skydd lagen ger åt litterära och konstnärliga verk och andra prestationer som inte tillhör den egentliga upphovsrätten men som i många avseenden likställs med upphovsrätten. Därefter följer bestämmelser om upphovsrättens övergång till annan (5 kap.), avtalslicenser (6 kap.), rätt till särskild ersättning (7 kap.), skydd för tekniska åtgärder m.m. (8 kap.), straffansvar, vitesförbud, skadestånd m.m. (9 kap.), informationsföreläggande och intrångsundersökning (10 kap.), övriga bestämmelser (11 kap.), lagens tillämpningsområde (12 kap.) samt lagens tillämpningsområde med avseende på andra länder och mellanstatliga organisationer (13 kap.).

Förslaget till en ny upphovsrättslag innebär såväl en regelförenkling som en strukturell nyordning som, om detta genomförs, är avsett att underlätta tillämpningen av de upphovsrättsliga bestämmelserna. Förändringarna innebär en fördel för samhället i stort genom att det blir lättare att informera sig om innehållet i och innebörden av bestämmelserna i upphovsrättslagen.

Den nya upphovsrättslagen och övriga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2013.

Summary

The report proposes a new copyright act to replace the present Act on Copyright in Literary and Artistic Works (1960:729), which came into force in 1961. The proposal means that the provisions of the 1960 copyright act are transferred to the new copyright act, with editorial and linguistic amendments. No new or amended regulations are proposed in this report, only changes of a linguistic and editorial nature. However, the proposals include the changed or new provisions proposed in the Inquiry on Copyright's interim report *Avtalad upphovsrätt* (SOU 2010:24). Furthermore, it is proposed that all provisions in the International Copyright Regulation (1994:193) be included in the new copyright act.

It is proposed that, compared with the 1960 copyright act, the new copyright act will receive a new division of chapters with new section numbering in each chapter, and that the sections and chapters will be given clarifying headings. Further, it is proposed that the new act, for the sake of clarity, receives a new structure and a more logical internal organisation and structure. It is also proposed that the introductory provisions of the new copyright act contain easily accessible information on the main features of the legislation, so that those using the act can immediately get an overview of the act's content. Generally, the language of the act is modernised and all provisions expressed with uniform terminology.

The purpose of this proposal is to make the new copyright act more understandable and easily accessible not only to those who have to apply the act, but also to the general public, right holders, organisations, businesses and others who need to reflect upon the act.

The first chapter of the proposed new copyright act contains overall provisions and a table of contents. This chapter is intended to serve as an introduction to the entire act. Basic provisions on copyright (chapter 2), provisions on the rights of performing artists,

photographers, etc. (chapter 3), and provisions on copyright restrictions (chapter 4) then follow. Chapters 2–4 therefore contain the framework for the protection the act gives to literary and artistic works and other achievements that do not come under actual copyright but are in many respects equal to copyright. This is followed by provisions on the transfer of copyright to others (chapter 5), extended collective licences (chapter 6), the right to special compensation (chapter 7), protection for technical measures, etc. (chapter 8), criminal liability, prohibition subject to conditional financial penalty, damages, etc. (chapter 9), information orders and infringement investigation (chapter 10), other provisions (chapter 11), the scope of the act (chapter 12) and the scope of the act in relation to other countries and intergovernmental organisations (chapter 13).

The proposal for a new copyright act involves both regulatory simplification and structural reorganisation which, if implemented, are intended to facilitate the application of the copyright provisions. These amendments benefit society in general by making it easier to obtain information about the content and significance of the provisions of the copyright act.

It is proposed that the new copyright act and other legislative amendments enter into force on 1 January 2013.

Författningförslag

1 Förslag till upphovsrättslag (20XX:XX)

1 kap. Övergripande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns bestämmelser om rätten till litterära och konstnärliga verk (upphovsrätt). Det finns också bestämmelser om de rättigheter som utövande konstnärer, ljud- eller filmproducenter, radio- eller televisionsföretag, framställare av kataloger samt fotografer har till sina prestationer.

2 § Lagen har följande innehåll:

- Övergripande bestämmelser (1 kap.)
- Grundläggande bestämmelser om upphovsrätt (2 kap.)
- Rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer mfl. (3 kap.)
- Begränsningar i upphovsrätten (4 kap.)
- Upphovsrättens övergång till annan (5 kap.)
- Avtalslicenser (6 kap.)
- Rätt till särskild ersättning (7 kap.)
- Skydd för tekniska åtgärder m.m. (8 kap.)
- Straffansvar, vitesförbud, skadestånd m.m. (9 kap.)
- Informationsföreläggande och intrångsundersökning (10 kap.)
- Övriga bestämmelser (11 kap.)
- Lagens tillämpningsområde (12 kap.)
- Lagens tillämpningsområde med avseende på andra länder och mellanstatliga organisationer (13 kap.)

2 kap. Grundläggande bestämmelser om upphovsrätt

Hur upphovsrätt uppstår och vad som skyddas

Hur upphovsrätt uppstår m.m.

1 § Den som har skapat ett verk är upphovsman till verket och har upphovsrätt till det. Upphovsrätten uppstår när verket kommer till uttryck. Upphovsmannen har ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten. Upphovsmannen har även ideella rättigheter. Närmare bestämmelser om rättigheterna finns i 4–7 §§.

I 4 kap. finns bestämmelser om begränsningar i upphovsrätten.

I 5 kap. finns bestämmelser om hur upphovsrätt kan övergå till annan.

Verk som skyddas av upphovsrätt

2 § Ett verk kan vara litterärt eller konstnärligt. Ett litterärt eller konstnärligt verk är skyddat oavsett på vilket sätt eller i vilken form det kommer till uttryck. Det har heller ingen betydelse om verket förekommer i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litterär form, annan konstform eller i annan teknik.

Litterära verk är alla beskrivande framställningar, till exempel språkverk i skrift eller tal, datorprogram, förberedande designmaterial för datorprogram, kartor, andra verk av beskrivande slag utförda i teckning, grafik eller tredimensionell form samt sceniska verk som kommer till uttryck i en beskrivande framställning.

Konstnärliga verk är alla framställningar på det konstnärliga området, till exempel konstverk, filmverk, musikaliska verk samt sceniska verk som kommer till uttryck i ett framförande. Konstverk är till exempel brukskonstverk, byggnadskonstverk, fotografiska verk eller andra bildkonstverk.

Verk som inte skyddas av upphovsrätt

3 § Upphovsrätt gäller inte till

1. författningar,
2. beslut av myndigheter,
3. yttranden av svenska myndigheter, och

4. officiella översättningar av sådant som avses i 1–3.

Upphovsrätt gäller dock till verk som ingår i en handling som avses i första stycket och är av följande slag:

1. kartor,
2. bildkonstverk,
3. musikaliska verk, eller
4. diktverk.

Upphovsrätt gäller även till ett verk som ingår i en bilaga till ett beslut av en myndighet, om beslutet avser rätten att ta del av den allmänna handling där verket ingår.

Upphovsmannens ensamrätt och ideella rätt

Ensamrätten att framställa exemplar av verket

4 § Ensamrätten att framställa exemplar av verket omfattar varje direkt eller indirekt, tillfällig eller permanent exemplarframställning. Detta gäller oavsett i vilken form eller med vilken metod framställningen sker och oavsett om den sker helt eller delvis.

Ensamrätten att göra verket tillgängligt för allmänheten

5 § Ensamrätten att göra verket tillgängligt för allmänheten omfattar

1. överföring till allmänheten av verket,
2. offentligt framförande av verket,
3. offentlig visning av exemplar av verket, och
4. spridning till allmänheten av exemplar av verket.

Ett verk överförs till allmänheten när det på trådbunden eller trådlös väg görs tillgängligt för allmänheten från en annan plats än den där allmänheten kan ta del av verket. Överföring till allmänheten innefattar även överföring som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Ett verk framförs offentligt när det görs tillgängligt för allmänheten med eller utan användning av tekniska hjälpmedel på samma plats som den där allmänheten kan ta del av verket.

Ett exemplar av ett verk visas offentligt när det ställs ut eller på annat sätt visas för allmänheten utan användning av tekniska hjälpmedel på samma plats som den där allmänheten kan ta del av exempla-

ret. Om tekniska hjälpmedel används är det i stället ett offentligt framförande.

Ett exemplar av ett verk sprids till allmänheten när det bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller sprids till allmänheten på annat sätt.

Överföringar och framföranden i förvärvsverksamhet

6 § Överföring och framförande som i förvärvsverksamhet anordnas till eller inför en större sluten krets jämföras med överföring till allmänheten och offentligt framförande.

Den ideella rätten

7 § Den ideella rätten innebär

1. att den som framställer exemplar av verket eller gör verket tillgängligt för allmänheten ska ange vem som är upphovsman i den omfattning och på det sätt som god sed kräver, och

2. att ett verk inte får ändras på sådant sätt eller göras tillgängligt för allmänheten i sådan form eller i sådant sammanhang att det kränker upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart.

Upphovsmannen kan med bindande verkan avstå sin rätt enligt denna paragraf endast för en användning av verket som är begränsad såväl till art som till omfattning.

Bestämmelser om vem som anses som upphovsman m.m.

Presumtion om upphovsmannens identitet m.m.

8 § Den person vars namn eller allmänt kända pseudonym eller signatur sätts ut på sedvanligt sätt på exemplar av verket eller som anges när verket görs tillgängligt för allmänheten anses som upphovsman, om inget annat visas.

Om ett verk är utgivet utan att upphovsmannen är angiven enligt första stycket får utgivaren företräda upphovsmannen till dess att han eller hon blivit angiven på ny upplaga eller genom anmälan till Justitiedepartementet. Om det inte finns någon utgivare nämnd

får förläggaren under samma förutsättningar företräda upphovsmannen.

Översättningar och bearbetningar m.m.

9 § Den som har översatt eller bearbetat ett verk eller har överfört det till annan litterär eller konstnärlig form har upphovsrätt till verket i den formen. Han eller hon får inte använda rätten i strid mot upphovsrätten till originalverket.

Har någon i fri anslutning till ett verk åstadkommit ett nytt och självständigt verk, är hans eller hennes upphovsrätt inte beroende av upphovsrätten till originalverket.

Gemensam upphovsrätt

10 § Om två eller flera upphovsmän har skapat ett verk tillsammans, utan att de enskilda bidragen är självständiga verk, har de gemensam upphovsrätt till verket. Var och en av upphovsmännen får dock agera mot intrång i upphovsrätten.

Samlingsverk

11 § Den som genom att sammanställa verk eller delar av verk har åstadkommit ett litterärt eller konstnärligt samlingsverk har upphovsrätt till samlingsverket. Hans eller hennes upphovsrätt begränsar emellertid inte upphovsrätten till de särskilda verken.

När ett verk anses offentliggjort eller utgivet

12 § Ett verk anses offentliggjort när det lovligen har gjorts tillgängligt för allmänheten.

Ett verk anses utgivet när exemplar av det med upphovsmannens samtycke har bjudits ut till försäljning eller på annat sätt spridits till allmänheten.

Upphovsrättens förhållande till vissa andra rättigheter

13 § Upphovsrätt till ett verk gäller även om det har registrerats som mönster.

Upphovsrätt gäller dock inte till kretsmönster för halvledarprodukter. Bestämmelser om rätten till sådana kretsmönster finns i lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter.

Upphovsrättens giltighetstid

14 § Upphovsrätten till ett verk utom filmverk gäller till utgången av sjuttionde året efter det år då upphovsmannen avled. När det gäller verk som avses i 10 §, gäller upphovsrätten till utgången av sjuttionde året efter den sist avlidne upphovsmannens dödsår.

Upphovsrätten till ett filmverk gäller till utgången av sjuttionde året efter dödsåret för den sist avlidne av

- huvudregissören,
- manusförfattaren,
- dialogförfattaren, och
- kompositören av musik som har skapats speciellt för verket.

Anonyma verk

15 § För verk som har offentliggjorts utan att upphovsmannen har blivit angiven med sitt namn eller med sin allmänt kända pseudonym eller signatur gäller upphovsrätten till utgången av sjuttionde året efter det år då verket offentliggjordes. Om verket består av två eller flera delar, räknas tiden för varje del för sig.

Om upphovsmannen avslöjar sin identitet inom den tid som anges i första stycket, gäller bestämmelserna i 14 §.

För verk som inte har offentliggjorts och vars upphovsman inte är känd, gäller upphovsrätten till utgången av sjuttionde året efter det år då verket skapades.

Särskilda skydd

Skydd för utgivna verk

16 § Om ett verk inte har getts ut inom den tid som avses i 14 eller 15 §, har den som därefter för första gången ger ut eller offentliggör verket sådan ensamrätt som framgår av 4–6 §§. Ensamrätten gäller till utgången av tjugofemte året efter det år då verket gavs ut eller offentliggjordes.

Titelskydd

17 § Ett litterärt eller konstnärligt verk får inte göras tillgängligt för allmänheten under sådan titel, pseudonym eller signatur, att verket eller dess upphovsman lätt kan förväxlas med ett verk som offentliggjorts tidigare eller med dess upphovsman.

Titelskyddet enligt första stycket gäller utan begränsning i tiden.

3 kap. Rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl.

Utövande konstnärer

Ensamrätten

1 § Den som framför ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklöre (en utövande konstnär) har, med de begränsningar som följer av denna lag, ensamrätt att

1. göra en upptagning av framförandet,
2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet, och
3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

Giltighetstid

2 § Ensamrätten enligt 1 § första stycket 2 och 3 gäller till utgången av femtionde året efter det år då framförandet gjordes. Om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet ska tiden i stället räknas från det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Tillämpning av andra bestämmelser

3 § Följande bestämmelser i lagen ska också tillämpas i fråga om framföranden som avses i 1 §:

- 2 kap. 3 §, 5 § andra–femte styckena, 6–8, 10 och 12 §§ om grundläggande bestämmelser om upphovsrätt,
- 4 kap. 1–3, 5, 6, 11, 12, 15–19 och 21 §§ om begränsningar i upphovsrätten,
- 5 kap. 1–7 och 9 §§ samt 10 § första stycket om upphovsrättens övergång till annan,
- 6 kap. 1–5 §§ och 7–9 §§ om avtalslicenser, och
- 7 kap. 1–4 §§ om rätt till särskild ersättning.

Dessutom ska 6 kap. 6 § tillämpas i fråga om framföranden av sådana verk som avses där.

Spridning av exemplar

4 § När den utövande konstnären har överlåtit en upptagning enligt 1 § inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller om någon annan har gjort det med den utövande konstnärens samtycke, får exemplaret spridas vidare.

Första stycket ger inte rätt att till allmänheten

1. hyra ut ett exemplar av en upptagning eller vidta andra jämförbara rättshandlingar, eller
2. låna ut ett exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder har tagits upp.

Användning av ljudupptagningar för offentligt framförande m.m.

5 § Oavsett bestämmelserna i 1 § får var och en använda ljudupptagningar vid

1. ett offentligt framförande, eller
2. en överföring till allmänheten utom i fall då överföringen sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningarna från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Vid användning som avses i första stycket har de utövande konstnärer vars framförande finns på upptagningen rätt till ersättning. Om två eller flera utövande konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Utövande konstnärer och producenter ska samtidigt

göra gällande sina krav enligt denna paragraf och enligt 10 § mot den som har använt ljudupptagningen.

Används en ljudupptagning vid överföring i form av en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning som samtidigt och oförändrat återutsänds (vidaresänds) till allmänheten trådlöst eller genom kabel gäller följande. Gentemot den som vidaresänder får krav på ersättning göras gällande endast genom den organisation som är mest representativ och bäst företräder de i Sverige ersättningsberättigade utövande konstnärerna. Organisationerna ska framställa kraven samtidigt med de krav som avses i 6 kap. 2 § fjärde stycket.

Bestämmelsen i 3 kap. 1 § andra stycket ska tillämpas i de fall som avses i denna paragraf.

Denna paragraf gäller inte ljudfilm.

Ljud- och filmproducenter

Ensamrätten

6 § Den som har framställt en upptagning av ljud eller rörliga bilder (en ljud- eller filmproducent) har, med de begränsningar som följer av denna lag, ensamrätt att

1. framställa exemplar av upptagningen, och
2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.

Giltighetstid

7 § Ensamrätten enligt 6 § gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid, gäller ensamrätten i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut.

Om ljudupptagningen inte ges ut under den tid som avses i första stycket men offentliggörs under samma tid, gäller ensamrätten i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes.

Om en upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller ensamrätten enligt 6 § till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Tillämpning av andra bestämmelser

8 § Följande bestämmelser i lagen ska också tillämpas i fråga om upptagningar som avses i 5 §:

- 2 kap. 3 §, 5 § andra–femte styckena, 6, 8, 10 och 12 §§ om grundläggande bestämmelser om upphovsrätt,
- 4 kap. 1 § andra stycket, 2, 3, 5, 6, 11, 12, 15–19 och 21 §§ om begränsningar i upphovsrätten,
- 5 kap. 1 §, 3 § första stycket och 9 § om upphovsrättens övergång till annan,
- 6 kap. 1–5, 7 och 9 §§ om avtalslicenser, och
- 7 kap. 1–3 §§ om rätt till särskild ersättning.

Dessutom ska 6 kap. 6 § tillämpas i fråga om andra ljudupptagningar och 6 kap. 8 § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses i 10 §.

Spridning av exemplar

9 § När ljud- eller filmproducenten har överlåtit ett exemplar av en upptagning enligt 5 § inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller om någon annan har gjort det med producentens samtycke, får exemplaret spridas vidare.

Första stycket ger inte rätt att till allmänheten

1. hyra ut ett exemplar av en upptagning eller vidta andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. låna ut ett exemplar av film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp.

Användning av ljudupptagningar för offentligt framförande m.m.

10 § Oavsett bestämmelserna i 6 § får var och en använda ljudupptagningar vid

1. ett offentligt framförande, eller
2. en överföring till allmänheten utom i fall då överföringen sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningarna från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Vid användning som avses i första stycket har producenten rätt till ersättning. Utövande konstnärer och producenter ska samtidigt göra gällande sina krav enligt 5 § och enligt denna paragraf mot den som har använt ljudupptagningen.

Används en ljudupptagning vid överföring i form av en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning som samtidigt och oförändrat återutsänds (vidaresänds) till allmänheten trådlöst eller genom kabel gäller följande. Gentemot den som vidaresänder får krav på ersättning göras gällande endast genom den organisation som är mest representativ och bäst företräder de i Sverige ersättningsberättigade producenterna. Organisationerna ska framställa kraven samtidigt med de krav som avses i 6 kap. 2 § fjärde stycket.

Bestämmelsen i 3 kap. 1 § andra stycket ska tillämpas i de fall som avses i denna paragraf.

Denna paragraf gäller inte ljudfilm.

Radio- och televisionsföretag

Ensamrätten

11 § Ett radio- eller televisionsföretag som har gjort en ljudradio- eller televisionsutsändning har, med de begränsningar som följer av denna lag, ensamrätt att

1. göra en upptagning av utsändningen,
2. framställa exemplar av en upptagning av utsändningen,
3. sprida exemplar av en upptagning av utsändningen till allmänheten,
4. tillåta återutsändning eller en återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift, eller
5. tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Giltighetstid

12 § De rättigheter som avses i 10 § 2, 3 och 5 gäller till utgången av femtionde året efter det år då utsändningen ägde rum.

Tillämpning av andra bestämmelser

13 § Följande bestämmelser i lagen ska också tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i 11 §:

- 2 kap. 3 §, 4 §, 8 §, 10 § och 12 § om grundläggande bestämmelser om upphovsrätt,
- 4 kap. 1 § andra stycket, 2, 3, 5, 6, 11, 12, 15–19 och 21 §§ om begränsningar i upphovsrätten,
- 5 kap. 1 § och 3 § första stycket om upphovsrättens övergång till annan,
- 6 kap. 1–3 och 7 §§ om avtalslicenser.

Spridning av exemplar

14 § När radio- eller televisionsföretaget har överlåtit ett exemplar av en upptagning enligt 11 § inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller om någon annan har gjort det med företagets samtycke, får exemplaret spridas vidare.

Korta utdrag ur televisionsutsändningar

15 § Om ett televisionsföretag ensamt har rätt att sända ut evenemang av stort allmänintresse får, trots 11 §, andra televisionsföretag som är etablerade i ett land som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet återge utdrag ur televisionsutsändningen från evenemanget i sina televisionsutsändningar av allmänna nyhetsprogram. De andra televisionsföretagen får även återge utdraget när en upptagning av nyhetsprogrammet därefter överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Utdraget får inte vara längre än vad som motiveras av informationssyftet. Det får inte heller återges längre tid efter evenemanget än vad som motiveras av nyhetsintresset.

Bestämmelserna i 4 kap. 1 § andra stycket ska tillämpas i de fall som avses i första stycket.

Framställare av kataloger m.m.

Ensamrätten

16 § Den som har framställt en katalog, en tabell, en databas eller ett annat sådant arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller som är resultatet av en väsentlig investering har, med de begränsningar som följer av denna lag, ensamrätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltiga.

Giltighetstid

17 § Ensamrätten enligt 16 § gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Tillämpning av andra bestämmelser

18 § Följande bestämmelser i lagen ska också tillämpas på arbeten som avses i 16 §:

- 2 kap. 3 §, 5 § andra–femte styckena, 6, 8, 10 och 12 §§ om grundläggande bestämmelser om upphovsrätt,
- 4 kap. 1 § andra stycket, 3 § första, andra och fjärde styckena, 4, 5–12, 15–19 och 21 §§ samt 22 § femte och sjätte styckena om begränsningar i upphovsrätten,
- 5 kap. 1 § och 3 § första stycket om upphovsrättens övergång till annan,
- 6 kap. 1–9 §§ om avtalslicenser.

Är ett sådant arbete eller en del av det ett verk som är skyddat av upphovsrätt enligt 1 kap. 3 §, får denna rätt också göras gällande.

Fotografer

Ensamrätten

19 § Den som har framställt en fotografisk bild har, med de begränsningar som följer av denna lag, ensamrätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Giltighetstid

20 § Ensamrätten enligt 19 § gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Tillämpning av andra bestämmelser

21 § Följande bestämmelser i lagen ska också tillämpas på bilder som avses i 19 §:

- 2 kap. 3 §, 5 § andra–femte styckena, 6–8 och 12, 17 §§ om grundläggande bestämmelser om upphovsrätt,
- 4 kap. 1 §, 2 §, 3 § första och fjärde styckena, 5-11 och 13 §§, 14 § första stycket, 15-19 och 21 §§ om begränsningar i upphovsrätten,
- 5 kap. 1–7 §§, 9 § och 11–13 §§ om upphovsrättens övergång till annan,
- 6 kap. 1–9 §§ om avtalslicenser,
- 7 kap. 1–6 §§ om rätt till särskild ersättning,
- 9 kap. 6 och 7 §§ om straffansvar, vitesförbud, skadestånd m.m.

Är en sådan bild ett verk som är skyddat av upphovsrätt enligt 1 kap. 3 §, får denna rätt också göras gällande.

4 kap. Begränsningar i upphovsrätten

Allmänna bestämmelser om begränsningar

1 § Bestämmelserna i detta kapitel innebär att upphovsmannens rättigheter enligt 2 kap. 2, 4, 5 och 6 §§ begränsas till förmån för vissa särskilda ändamål. Bestämmelserna medför inga begränsningar i upphovsmannens ideella rätt enligt 2 kap. 7 § utöver dem som följer av 4 kap. 20 §.

När ett verk återges offentligt med stöd av bestämmelserna i detta kapitel ska källan anges i den omfattning och på det sätt som god sed kräver. Verket får inte ändras i större utsträckning än vad användningen kräver. Verket återges när exemplar framställs av det eller när det tillgängliggörs, oavsett tillvägagångssätt eller teknik.

Framställning av tillfälliga exemplar

2 § Var och en får framställa tillfälliga former av exemplar av verk, om framställningen utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process och om exemplaren är flyktiga eller har underordnad betydelse i processen. Exemplaren får inte ha självständig ekonomisk betydelse.

Framställning av exemplar enligt första stycket är tillåten bara om det enda syftet med framställningen är att möjliggöra

1. överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand, eller
2. laglig användning, dvs. användning som sker med tillstånd från upphovsmannen eller den som innehar upphovsrätten, eller annan användning som inte är otillåten enligt denna lag.

Första och andra styckena ger inte rätt att framställa exemplar av litterära verk i form av datorprogram eller sammanställningar.

Framställning av exemplar för privat bruk

3 § Var och en får för privat bruk framställa ett eller några få exemplar av offentliggjorda verk. En exemplarframställning av ett litterärt verk i skriftlig form får dock endast avse begränsade delar av verket eller ett sådant verk av begränsat omfång. Exemplaren får inte användas för andra ändamål än privat bruk.

Första stycket ger inte rätt att

1. uppföra byggnadskonstverk,
2. framställa exemplar av datorprogram, eller
3. framställa exemplar i digital form av sammanställningar i digital form.

Första stycket ger inte heller rätt att för privat bruk låta en utomstående

1. framställa exemplar av musikaliska verk eller filmverk,
2. framställa brukskonstverk eller skulpturer, eller
3. genom konstnärligt förfarande efterbilda andra konstverk.

Denna paragraf ger inte rätt att framställa exemplar av ett verk när det exemplar som är den egentliga förlagan framställts eller gjorts tillgängligt för allmänheten i strid med 2 kap. 5 §.

Framställning av exemplar för undervisningsändamål

4 § Lärare och elever får göra upptagningar av sina egna framföranden av verk för undervisningsändamål. Upptagningarna får inte användas för andra ändamål.

Framställning och spridning av exemplar inom vissa arkiv och bibliotek

5 § De arkiv och bibliotek som avses i tredje och fjärde styckena får framställa exemplar av verk, dock inte datorprogram,

1. för bevarande-, kompletterings- eller forskningsändamål,
2. för att tillgodose lånesökandes önskemål om enskilda artiklar eller korta avsnitt eller om material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, eller
3. för användning i läsapparater.

Exemplar som framställs på papper med stöd av första stycket 2 får spridas till lånesökande. Bestämmelser om avtalslicens för spridning av exemplar till allmänheten i andra fall och för annat tillgängliggörande av verk för allmänheten finns i 6 kap. 5 §.

Rätt att framställa och sprida exemplar enligt denna paragraf har

1. de statliga och kommunala arkivmyndigheterna,
2. de vetenskapliga bibliotek och fackbibliotek som drivs av det allmänna, och
3. folkbiblioteken.

Regeringen får i enskilda fall besluta att vissa andra arkiv och bibliotek än de som anges i tredje stycket ska få framställa exemplar enligt denna paragraf.

Framställning av exemplar m.m. till personer med funktionsnedsättning

6 § Var och en får på annat sätt än genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt av offentliggjorda bildkonstverk, som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken. Exemplaren får också spridas till dessa personer.

De bibliotek och organisationer som regeringen beslutar i enskilda fall får även

1. överföra exemplar av de verk som avses i första stycket till personer med funktionsnedsättning som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken,

2. genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära verk som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra ljudupptagningarna till dessa personer, och

3. framställa sådana exemplar av verk som sänds ut i ljudradio eller television och av filmverk som döva eller hörselskadade behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra exemplar av verken till dessa personer.

Framställning av exemplar, spridning av exemplar och överföring till allmänheten av exemplar med stöd av denna paragraf får inte ske i förvärvssyfte. Exemplaren får inte heller användas för andra ändamål än som avses i paragrafen.

När bibliotek och organisationer sprider exemplar eller överför exemplar av verk till personer med funktionsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionsnedsättning.

Framställning av samlingsverk för användning vid undervisning

7 § Den som framställer ett samlingsverk, sammanställt ur verk från ett större antal upphovsmän, för användning vid undervisning, får återge mindre delar av litterära och musikaliska verk och sådana verk av litet omfång, om det har gått fem år efter det år då verken gavs ut. Konstverk får återges i anslutning till texten, om det har gått fem år efter det år då konstverket offentliggjordes. Upphovsmännen har rätt till ersättning.

Första stycket gäller inte sådana verk som har skapats för att användas vid undervisning och ger inte rätt att i förvärvssyfte framställa samlingsverk.

Spridning av exemplar

8 § Var och en får sprida vidare sådana exemplar av ett verk som upphovsmannen eller någon annan med upphovsmannens samtycke har överlåtit inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Första stycket ger inte rätt att till allmänheten

1. hyra ut andra exemplar av verk än byggnader och brukskonstverk, eller vidta andra jämförliga rättshandlingar med exemplaren, eller

2. låna ut exemplar av filmverk eller av datorprogram i maskinläsbar form.

Visning av exemplar

9 § Var och en får visa offentligt sådana exemplar av ett verk som har getts ut i enlighet med 2 kap. 12 §. Detta gäller även för sådana exemplar av ett konstverk som upphovsmannen har överlåtit.

Konstverk som ingår i en film, ett televisionsprogram eller en bild

10 § Var och en får genom film eller televisionsprogram framställa och sprida exemplar av konstverk, framföra konstverk offentligt och överföra konstverk till allmänheten, om förfogandet är av underordnad betydelse med hänsyn till filmens eller televisionsprogrammets innehåll. Motsvarande förfoganden får göras vad gäller konstverk som

förekommer i bakgrunden av eller annars ingår som en oväsentlig del av en bild.

Förfoganden enligt första stycket får dock endast ske om förlagan till det exemplar som framställs när konstverket tas in i filmen, televisionsprogrammet eller bilden är ett exemplar som omfattas av en utgivning av konstverket eller ett exemplar som överlåtits av upphovsmannen. Om någon exemplarframställning inte sker, gäller motsvarande det exemplar som direkt överförs till allmänheten genom televisionsprogrammet.

Offentliga framföranden

11 § Var och en får, med undantag för filmverk och sceniska verk, framföra offentliggjorda verk offentligt

1. vid tillfällen där framförandet av sådana verk inte är det huvudsakliga, tillträdet är avgiftsfritt och anordnandet sker utan förvärvssyfte, samt

2. vid undervisning eller gudstjänst.

Riksdagen samt statliga och kommunala myndigheter får i fall som avses i första stycket 1 även framföra offentliggjorda filmverk och sceniska verk. Verken får framföras endast

1. genom en uppkoppling till ett externt nätverk som tillhandahålls i syfte att tillgodose ett allmänt informationsintresse, eller

2. genom något annat tekniskt hjälpmedel som tillhandahålls vid arkiv och bibliotek i syfte att tillgängliggöra material i samlingarna.

Framförandet får ske endast i riksdagens eller myndigheternas egna lokaler.

Första stycket 2 ger inte rätt att i förvärvssyfte framföra sammanställningar vid undervisning.

Citat

12 § Var och en får citera ur offentliggjorda verk i överensstämmelse med god sed och i den omfattning som motiveras av ändamålet.

Återgivning av konstverk och byggnader

13 § Var och en får återge offentliggjorda konstverk

1. i anslutning till texten i en vetenskaplig framställning som inte framställts i förvärvssyfte,
2. i anslutning till texten i en kritisk framställning, dock inte i digital form, och
3. i en tidning eller tidskrift i samband med en redogörelse för en dagshändelse, dock inte om verket har skapats för att återges i en sådan publikation.

Första stycket gäller endast om återgivningen sker i överensstämmelse med god sed och i den omfattning som motiveras av ändamålet.

14 § Var och en får genom avbildning framställa exemplar av konstverk

1. som stadigvarande är placerade på eller vid allmän plats utomhus,
2. om syftet är att annonsera en utställning eller försäljning av konstverken, men endast i den utsträckning som behövs för att främja utställningen eller försäljningen, eller
3. i kataloger, om konstverken ingår i en samling, dock inte i digitala kataloger.

Byggnader får fritt avbildas.

Information om dagshändelser genom ljudradio och television m.m.

15 § Var och en får återge verk som syns eller hörs under en dagshändelse, om det sker vid information om dagshändelsen genom ljudradio, television, direkt överföring eller film. Verken får dock återges endast i den omfattning som motiveras av informationssyftet.

16 § Ett televisionsföretag får återge verk som syns eller hörs i en televisionsutsändning när företaget återger ett utdrag ur utsändningen med stöd av 3 kap. 15 §.

Offentliga debatter, allmänna handlingar m.m.

17 § Var och en får återge sådant som muntligen eller skriftligen anförs

1. inför myndigheter,
2. i statliga eller kommunala representationer,
3. vid offentliga debatter om allmänna angelägenheter eller
4. vid offentliga utfrågningar om allmänna angelägenheter.

Första stycket 1 och 2 gäller dock inte uppgifter för vilka sekretess gäller enligt 31 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Vid tillämpning av första stycket gäller

1. att skrifter vilka åberopas som bevis, utlåtanden och liknande får återges endast i samband med en redogörelse för det mål eller det ärende i vilket de förekommit, och endast i den omfattning som motiveras av ändamålet med redogörelsen,

2. att en upphovsman har ensamrätt att ge ut samlingar av sina anföranden, och

3. att det som anförs vid sådana utfrågningar som avses i första stycket 4 inte får återges i ljudradio eller television med stöd av den bestämmelsen.

18 § Var och en får återge verk som ingår i de handlingar som avses i 2 kap. 3 § första stycket och är av de slag som anges i 2 kap. 3 § andra stycket 2–4. Detta gäller dock inte ett sådant verk som avses i 2 kap. 3 § tredje stycket. Upphovsmannen har rätt till ersättning, utom när återgivningen sker i samband med

1. en myndighets verksamhet, eller

2. en redogörelse för ett mål eller ett ärende i vilket verket förekommit och verket återges endast i den omfattning som motiveras av ändamålet med redogörelsen.

Var och en får återge handlingar som är upprättade hos svenska myndigheter men inte är sådana som avses i 2 kap. 3 § första stycket.

Andra stycket gäller inte beträffande

1. kartor,
2. tekniska förebilder,
3. datorprogram,
4. verk som skapats för undervisning,
5. verk som är resultatet av vetenskaplig forskning,
6. bildkonstverk,
7. musikaliska verk,
8. diktverk eller

9. verk av vilka exemplar genom en myndighets försorg tillhandahålls allmänheten i samband med affärsverksamhet.

19 § Riksdagen, beslutande kommunala församlingar och myndigheter får oavsett upphovsrätten tillhandahålla allmänna handlingar enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen.

Upphovsrätten hindrar inte att ett verk används i rättsvårdens eller den allmänna säkerhetens intresse.

Ändringar av byggnader och brukskonstverk

20 § Ägaren till en byggnad eller ett brukskonstverk får ändra egendomen utan upphovsmannens samtycke.

Särskilda bestämmelser om ljudradio och television

21 § Ett radio- eller televisionsföretag som har rätt att sända ut ett verk får göra en upptagning av verket, om det görs

1. för användning vid egna utsändningar ett fåtal gånger under begränsad tid,
2. för att säkerställa bevisning om utsändningens innehåll, eller
3. för att en statlig myndighet ska kunna utöva tillsyn över utsändningsverksamheten.

Upptagningar som avses i första stycket 2 och 3 får användas endast för de ändamål som anges där.

Om sådana upptagningar har dokumentariskt värde, får de dock bevaras hos Kungl. biblioteket.

En statlig myndighet som har till uppgift att utöva tillsyn över reklamen i ljudradio- och televisionsutsändningar får återge utsändningar i den omfattning som motiveras av ändamålet med tillsynen.

Särskilda bestämmelser om datorprogram m.m.

22 § Den som har förvärvat rätt att använda ett datorprogram får framställa sådana exemplar av programmet och göra sådana ändringar i programmet som är nödvändiga för att han eller hon ska kunna använda programmet för dess avsedda ändamål. Detta gäller även rättelse av fel.

Den som har rätt att använda ett datorprogram får framställa säkerhetsexemplar av programmet, om det är nödvändigt för den avsedda användningen av programmet.

Exemplar som framställs med stöd av första eller andra stycket får inte användas för andra ändamål eller när rätten att använda programmet har upphört.

Den som har rätt att använda ett datorprogram får iaktta, undersöka eller prova programmets funktion för att fastställa de idéer och principer som ligger bakom programmets olika detaljer. Detta gäller under förutsättning att det sker vid sådan laddning, visning på skärm, körning, överföring eller lagring av programmet som han eller hon har rätt att utföra.

Den som har rätt att använda en sammanställning får förfoga över den på det sätt som är nödvändigt för att han eller hon ska kunna använda sammanställningen för dess avsedda ändamål.

Avtalsvillkor som inskränker användarens rätt enligt andra, fjärde eller femte stycket är ogiltiga.

23 § Återgivning av ett datorprograms kod eller översättning av kodens form är tillåten om åtgärderna krävs för att få den information som är nödvändig för att uppnå samverkansförmåga mellan programmet och ett annat program. Detta gäller dock endast under förutsättning att följande villkor är uppfyllda:

1. åtgärderna utförs av en person som har rätt att använda programmet eller för hans eller hennes räkning av en person som har fått rätt att utföra åtgärderna,

2. den information som är nödvändig för att uppnå samverkansförmåga har inte tidigare varit lätt åtkomlig för de i 1 angivna personerna, och

3. åtgärderna är begränsade till de delar av originalprogrammet som är nödvändiga för att uppnå den avsedda samverkansförmågan.

Första stycket innebär inte att informationen får

1. användas för andra ändamål än att uppnå den avsedda samverkansförmågan,

2. överlämnas till andra personer, utom när detta är nödvändigt för att uppnå den avsedda samverkansförmågan,

3. användas för utveckling, tillverkning eller marknadsföring av ett datorprogram som i förhållande till det skyddade programmet har en väsentligen likartad uttrycksform, eller

4. användas för andra åtgärder som utgör intrång i upphovsrätten.

Avtalsvillkor som inskränker användarens rätt enligt denna paragraf är ogiltiga.

5 kap. Upphovsrättens övergång till annan

Allmänna bestämmelser om avtal

Överlåtelse och upplåtelse av upphovsrätt m.m.

1 § Upphovsmannens ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten kan helt eller delvis överlåtas eller upplåtas. I 2 kap. 7 § finns bestämmelser om upphovsmannens ideella rätt till verket.

En överlåtelse eller upplåtelse av ett exemplar av ett verk omfattar inte överlåtelse eller upplåtelse av upphovsrätten till verket.

Den som genom avtal har rätt att framställa exemplar av ett verk eller att göra det tillgängligt för allmänheten ska inte anses ha en mer omfattande rätt än den som framgår av avtalet eller som får anses följa av avtalet eller dess syfte.

Om inte annat anges, tillämpas bestämmelserna i detta kapitel endast i den utsträckning inget annat har avtalats.

Förbud mot att ändra ett verk

2 § Den som genom avtal har rätt att framställa exemplar av ett verk eller göra det tillgängligt för allmänheten får varken ändra verket, överlåta rätten vidare eller upplåta den till annan. Om rätten ingår i en rörelse får rätten överlåtas i samband med överlåtelse av rörelsen eller del av den. Överlåtaren ansvarar dock fortfarande för att avtalet fullgörs.

Jämkning

3 § Ett avtal om överlåtelse eller upplåtelse av rätten att framställa exemplar av ett verk eller att göra det tillgängligt för allmänheten kan jämkas eller lämnas utan avseende med tillämpning av 36 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

Ett avtalsvillkor som innebär att upphovsmannen avstår sin ideella rätt får jämkas eller lämnas utan avseende om avståendet är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Har villkoret sådan betydelse för avtalet att det inte skäligen kan krävas att detta i övrigt ska gälla med oförändrat innehåll, får avtalet jämkas även i annat hänseende eller i sin helhet lämnas utan avseende. Vid denna prövning ska särskild hänsyn tas till behovet av skydd för en part som intar en underlägsen ställning.

Skyldighet att utnyttja förvärvade rättigheter

4 § Den som genom avtal med upphovsmannen själv har fått ensamrätt att göra ett verk tillgängligt för allmänheten är skyldig att utnyttja denna rätt. Om förvärvaren inte har gjort verket tillgängligt för allmänheten inom rimlig tid eller senast inom fem år från det att upphovsmannen har uppfyllt sin del av avtalet, får upphovsmannen häva avtalet. Upphovsmannen får dock behålla mottagen ersättning.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om rätten att tillgängliggöra verket förvärvats genom ett anställningsavtal.

Upphovsmannens rätt till ersättning

5 § När upphovsmannen själv överlåter eller upplåter sin rätt att framställa exemplar av ett verk eller göra det tillgängligt för allmänheten till någon som avser att nyttja rätten i förvärvsverksamhet har upphovsmannen rätt till skälig ersättning.

Avtalsvillkor som inskränker upphovsmannens rätt till skälig ersättning är ogiltiga om

1. avtalet avser överlåtelse eller upplåtelse av upphovsmannens rätt till uthyrning till allmänheten av ljudupptagningar eller upptagningar av rörliga bilder, och
2. överlåtelsen eller upplåtelsen sker till en framställare av sådana upptagningar.

Avräkning och kontroll av ersättningen

6 § Om beräkningen av upphovsmannens ersättning beror av förvärvarens omsättning av verket, antal sålda kopior eller om ersättningen står i proportion till förvärvarens användning av verket på något annat sätt, ska en avräkning göras en gång om året om upphovsmannen själv begär det. På upphovsmannens begäran ska förvärvaren även bifoga ett underlag för avräkningen.

Vid avräkning enligt första stycket får upphovsmannen begära att få kontrollera underlaget. Vid en sådan begäran ska förvärvaren förse den auktoriserade eller godkända revisor som upphovsmannen anger med de redovisningshandlingar som krävs.

Avtalsvillkor som avviker från bestämmelserna i denna paragraf till upphovsmannens nackdel är ogiltiga.

Särskilda bestämmelser om avtal*Arbetsgivares rätt*

7 § Om en arbetstagare har skapat ett verk som ett led i arbetsuppgifterna eller efter instruktioner av arbetsgivaren, får arbetsgivaren inom sitt verksamhetsområde och för sin normala verksamhet med ensamrätt framställa exemplar av verket och göra det tillgängligt för allmänheten. Arbetsgivarens rätt avser en användning av verket för de ändamål som kan förutses när verket tillkommer. I den mån verket måste ändras för att syftet med dess tillkomst i anställningsförhållandet ska uppnås är ändringen tillåten, dock endast i den omfattning det medges enligt 2 kap. 7 §.

I 8 § finns det särskilda bestämmelser om rätt till datorprogram som skapats i anställningsförhållanden.

Arbetsgivares rätt till datorprogram

8 § Om en arbetstagare har skapat ett datorprogram som ett led i arbetsuppgifterna eller efter instruktioner av arbetsgivaren, får arbetsgivaren med ensamrätt framställa exemplar av datorprogrammet och göra det tillgängligt för allmänheten. Sådan rätt får arbetsgivaren överlåta vidare eller upplåta till annan.

Avtal om överföring av verk till allmänheten m.m.

9 § Ett avtal om överföring av ett verk till allmänheten eller offentligt framförande av ett verk gäller under tre år och medför inte ensamrätt. Detta gäller dock inte när avtalet avser överföring eller offentligt framförande av ett filmverk.

Filmavtal

10 § Ett avtal som ger rätt att använda ett verk vid inspelning av en film innebär att upphovsmannen inte kan motsätta sig att

1. exemplar framställs av filmen,
2. filmen görs tillgänglig för allmänheten,
3. filmen förses med undertexter eller översätts till ett annat språk.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte musikaliska verk.

Beställd porträttbild

11 § Upphovsmannen får inte utöva sin rätt till en beställd porträttbild utan tillstånd av beställaren. Efter beställarens död är det dennes efterlevande make och arvingar som ger sådant tillstånd.

Upphovsrättens övergång vid upphovsmannens död

12 § Efter upphovsmannens död är, oavsett det som framgår av 10 kap. 3 § första stycket äktenskapsbalken, föreskrifterna om bodelning, arv och testamente tillämpliga på upphovsrätten. Avträdsboet till förvaltning av boudredningsman, får denne inte utan dödsbodelägarernas samtycke använda verket på annat sätt än som förut har skett.

Upphovsmannen får genom testamente, med bindande verkan även för efterlevande make och bröstarvingar, ge föreskrifter om hur rätten får utövas eller ge någon annan rätt att meddela sådana föreskrifter.

Utmätning av upphovsrätt

13 § Ensamrätten att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten får inte utmätas hos upphovsmannen själv eller hos någon som rätten har övergått till genom bodelning, arv eller testamente. Detsamma gäller manuskript samt exemplar av konstverk som inte har ställts ut, bjudits ut till försäljning eller godkänts för offentliggörande på annat sätt.

6 kap. Avtalslicenser

Gemensamma bestämmelser om avtalslicens

Grundläggande förutsättningar för avtalslicens

1 § Bestämmelserna i detta kapitel innebär att ett avtal om nyttjanderätt till verk som ingås med en organisation som är representativ för upphovsmännen på ett visst område ger rätt att använda även verk av upphovsmän som inte företräds av organisationen, om verken är av det slag som avses med avtalet. En sådan utsträckt verkan av ett avtal benämns i denna lag avtalslicensverkan.

Ett avtal får avtalslicensverkan endast om det ingås med den organisation som är mest representativ och bäst företräder upphovsmännen till de i Sverige använda verken på området och det avser sådan nyttjanderätt som avses i 3–9 §§.

Skyddsregler, ersättning och offentliggörande

2 § När ett avtal med avtalslicensverkan ingås avseende nyttjanderätt till verk enligt 3–9 §§ tillämpas följande. De villkor i fråga om rätten att använda verket som följer av avtalet gäller. Upphovsmannen ska när det gäller ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen som väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de upphovsmän som organisationen företräder. Upphovsmannen har dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till användningen, om han eller hon begär det, inom tre år efter det år då verket användes. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Den avtalsslutande organisationen ska på lämpligt sätt offentliggöra att ett avtal med avtalslicensverkan avseende nyttjanderätt en-

ligt 3–9 §§ har ingåtts och lämna sådan information om avtalet att krav på ersättning kan framställas.

Endast de avtalsslutande organisationerna får kräva ersättning av den som använder ett verk med stöd av 8 §. Kraven ska framställas samtidigt.

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidareändring som avses i 8 § och som har skett med företagets samtycke, ska företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i tredje stycket.

Framställning av exemplar inom myndigheter, företag och organisationer m.fl.

3 § Riksdagen, beslutande kommunala församlingar, statliga och kommunala myndigheter samt företag och organisationer får framställa exemplar av offentliggjorda litterära verk och av offentliggjorda konstverk för att tillgodose behovet av information inom sin verksamhet, om ett avtal med avtalslicensverkan har ingåtts enligt 1 §.

Första stycket gäller inte, om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen.

Framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet

4 § För undervisningsändamål får exemplar framställas av offentliggjorda verk, om ett avtal med avtalslicensverkan har ingåtts enligt 1 § av någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former. Exemplaren får användas endast i undervisningsverksamhet som omfattas av det avtal som förutsätts för uppkomsten av avtalslicensen.

Första stycket gäller inte, om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen.

Arkiv och biblioteks möjligheter att överföra verk till allmänheten m.m.

5 § De arkiv och bibliotek som avses i 4 kap. 5 § tredje och fjärde styckena får, om ett avtal med avtalslicensverkan har ingåtts enligt 1 §, framställa exemplar av verk som finns i deras egna samlingar samt tillgängliggöra verken för allmänheten i andra fall än de som avses i 4 kap. 5 § andra stycket och 4 kap. 11 §.

Första stycket gäller inte, om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen eller tillgängliggörandet.

Radio- och televisionsföretags möjligheter att överföra verk

6 § Ett radio- eller televisionsföretag får överföra offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt offentliggjorda konstverk till allmänheten, om ett avtal med avtalslicensverkan har ingåtts enligt 1 §. Företaget får också framställa sådana exemplar av verken som är nödvändiga för överföringen.

Första stycket gäller inte sceniska verk och inte sådan vidare-sändning som avses i 8 §.

Vid överföring till allmänheten genom utsändning över satellit gäller avtalslicensen endast om sändarföretaget samtidigt verkställer utsändning genom en marksändare.

Bestämmelserna i denna paragraf tillämpas också i fråga om framföranden av litterära och musikaliska verk enligt 3 kap. 1 §, ljudupptagningar enligt 3 kap. 6 § och bilder som avses i 3 kap. 19 §. Bestämmelserna i denna paragraf gäller dock inte utövande konstnärers framföranden av sceniska verk. Bestämmelserna gäller inte heller sådan överföring som kan ske med stöd av 3 kap. 5 § första stycket 2 och 10 § första stycket 2.

Första stycket gäller inte, om upphovsmannen har förbjudit företaget att överföra eller framställa exemplar av verket, eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig användningen.

Återanvändning av verk i radio och tv

7 § Ett radio- eller televisionsföretag får, om ett avtal med avtalslicensverkan har ingåtts enligt 1 §, överföra offentliggjorda verk till allmänheten, om verken ingår i egna eller av företaget beställda produktioner som har sänts ut före den 1 juli 2005. Företaget får också framställa sådana exemplar av verken som är nödvändiga för överföringen.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot överföringen eller exemplarframställningen, eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig användningen.

Vidaresändning av verk i ljudradio- eller televisionsutsändning

8 § Var och en har rätt att till allmänheten trådlöst eller genom kabel samtidigt och oförändrat återutsända (vidaresända) verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning, om ett avtal med avtalslicensverkan har ingåtts enligt 1 §.

Första stycket gäller inte verk till vilka rättigheterna till vidare-sändning innehas av det radio- eller televisionsföretag som sänder ut den ursprungliga sändningen.

Särskild avtalslicens

9 § Ett avtal med avtalslicensverkan får ingås avseende annan användning av verk än sådan som framgår av 3–8 §§ om

1. avtalet avser användning inom ett avgränsat och väl definierat område,
2. en avtalslicens utgör en förutsättning för användningen samt
3. avtalet är skriftligt och innehåller en upplysning om att avtalet avses få avtalslicensverkan.

Ett verk som omfattas av ett avtal enligt första stycket får dock inte användas om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot användningen.

7 kap. Rätt till särskild ersättning

Tillverkning och import av anordningar för ljud- eller bildupptagning

Förutsättningar för rätten till ersättning

1 § När en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller till landet för in anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för privat bruk, har upphovsmän till skyddade verk som där- efter har sänts ut i ljudradio eller television eller som har getts ut på anordningar genom vilka de kan återges rätt till ersättning av närings- idkaren.

Upphovsmännen har dock inte rätt till ersättning, om de tillver- kade eller införda anordningarna ska

1. användas till annat än framställning av exemplar av verk för privat bruk,
2. föras ut ur landet, eller
3. användas till framställning av exemplar av verk till personer med funktionsnedsättning.

Ersättningens storlek

2 § Ersättningen enligt 1 § är

1. för en anordning för analog upptagning: 0,025 kr för varje möjlig upptagningsminut,
2. för anordningar där digital upptagning kan ske upprepade gånger: 0,004 kr per megabyte lagringsutrymme,
3. för andra anordningar där digital upptagning kan ske: 0,0025 kr per megabyte lagringsutrymme.

Näringsidkaren har rätt till nedsättning av ersättningsbeloppen enligt första stycket, om

1. upphovsmännen på annat sätt kompenseras för framställning av exemplar av sådana verk som avses i 1 §, eller
2. ersättningen är oskäligt hög med hänsyn till omständigheter hänförliga till en anordning eller i övrigt till förhållandena på mark- naden.

Behörig organisation

3 § Endast den organisation som är mest representativ och bäst företräder de i Sverige ersättningsberättigade upphovsmännen och innehavarna av rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl. enligt 3 kap. på området har rätt att kräva in och träffa avtal om att sätta ned ersättning enligt 1 och 2 §§. Organisationen ska kräva in ersättningen och fördela den mellan de ersättningsberättigade, efter avdrag för skälig ersättning till organisationen för dess omkostnader. Vid fördelningen ska rättighetshavare som inte företräds av organisationen vara likställda med rättighetshavare som organisationen företräder.

Näringsidkare som avses i 1 § första stycket ska anmäla sig hos en sådan organisation som avses i första stycket. Näringsidkaren ska på begäran av organisationen redovisa det antal anordningar som omfattas av rätt till ersättning, anordningarnas upptagningstid eller lagringskapacitet, om anordningarna kan användas för digital upptagning upprepade gånger och när anordningarna tillverkades eller fördes in till landet. Av redovisningen ska antalet anordningar enligt 1 § andra stycket framgå.

Vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt)*Förutsättningar för rätten till ersättning*

4 § Om ett exemplar av ett originalkonstverk som har överlåtits säljs vidare inom upphovsrättens giltighetstid har upphovsmannen rätt till ersättning (följerätt) om någon som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden är säljare, förmedlare eller köpare vid försäljningen.

Med originalkonstverk avses

1. konstverk som har utförts av konstnären själv, eller
2. exemplar av konstverk som har framställts i ett begränsat antal av konstnären själv eller med hans eller hennes tillstånd.

Rätten till ersättning är personlig och får inte överlätas eller avstås. Efter upphovsmannens död är, oavsett det som framgår av 10 kap. 3 § första stycket äktenskapsbalken, föreskrifterna om bodelning, arv och testamente tillämpliga på rätten.

Undantag från rätt till ersättning

5 § Upphovsmannen har inte rätt till ersättning enligt 4 § om

1. försäljningspriset exklusive mervärdesskatt inte överstiger en tjugondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,
2. försäljningen avser ett byggnadskonstverk, eller
3. försäljningen sker från en privatperson till ett museum som är öppet för allmänheten och som bedriver verksamhet utan vinstsyfte, om försäljningen har skett utan att en förmedlare som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden medverkat.

Betalning av ersättningen

6 § Om endast en person som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden som säljare, förmedlare eller köpare deltar vid försäljningen, ska ersättningen enligt 4 § betalas av denne. Har fler än en sådan person deltagit vid försäljningen ska ersättningen betalas av säljaren. Om säljaren inte är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden ska ersättningen i stället betalas av förmedlaren.

Ersättningens storlek m.m.

7 § Ersättningen enligt 4 § ska beräknas på försäljningspriset exklusive mervärdesskatt och tas ut med

1. fem procent av den del av försäljningspriset som inte överstiger 50 000 euro,
2. tre procent av den del av försäljningspriset som ligger mellan 50 000,01 och 200 000 euro,
3. en procent av den del av försäljningspriset som ligger mellan 200 000,01 och 350 000 euro,
4. en halv procent av den del av försäljningspriset som ligger mellan 350 000,01 och 500 000 euro,
5. 0,25 procent av den del av försäljningspriset som överstiger 500 000 euro.

Ersättning enligt första stycket får tas ut med högst 12 500 euro.

Vid fastställande av vad som ska betalas i följerättsersättning ska de belopp som anges i första och andra styckena räknas om från euro till svenska kronor enligt den växelkurs som Europeiska centralbanken har fastställt för den dag då försäljningen äger rum, eller, om

försäljningen inte sker på en svensk bankdag, den växelkurs som har fastställts för närmast föregående svenska bankdag.

Behörig organisation m.m.

8 § Endast den organisation som är mest representativ och bäst företräder upphovsmännen till de i Sverige använda verken på området har rätt att kräva in ersättningen enligt 4 §.

Organisationen ska kräva in ersättningen och betala beloppet till den ersättningsberättigade, efter avdrag för skälig ersättning till organisationen för dess omkostnader. Om organisationen inte kräver den ersättningskyldige på ersättningen inom tre år efter utgången av det kalenderår då försäljningen ägde rum, är fordringen preskriberad.

Den som är ersättningskyldig ska på begäran av organisationen redovisa de ersättningsgrundande försäljningar som gjorts under de tre närmast föregående kalenderåren.

Den ersättningsberättigades fordran på organisationen preskriberas tio år efter tillkomsten, dock endast om organisationen har vidtagit rimliga åtgärder för att finna den ersättningsberättigade.

8 kap. Skydd för tekniska åtgärder m.m.

Inledning

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning.

Teknisk åtgärd

2 § Med teknisk åtgärd avses i detta kapitel varje verkningsfull teknik, anordning eller komponent som har utformats för att vid normalt bruk hindra eller begränsa exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk utan samtycke från den som innehar upphovsrätten.

Information om rättighetsförvaltning

3 § Med information om rättighetsförvaltning avses all information, även i form av nummer eller koder, som är kopplad till ett exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller som framträder i samband med överföring till allmänheten av ett sådant verk och som syftar till att identifiera verket, den som innehar upphovsrätten eller till att upplysa om villkor för användning av verket. Informationen ska ha lämnats av den som innehar upphovsrätten.

Begränsning av bestämmelsernas tillämpningsområde

4 § Bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder i detta kapitel är inte tillämpliga om verket är ett datorprogram. De är inte heller tillämpliga vid tillhandahållande av allmänna handlingar enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen, vid sådan användning i rättsvårdens eller den allmänna säkerhetens intresse som avses i 4 kap. 19 § andra stycket, eller vid kryptografisk forskning.

I lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning finns det bestämmelser som avser att förhindra obehörig tillgång till vissa tjänster. När det gäller tekniska åtgärder eller arrangemang som används i samband med sådana tjänster i form av ljudradio- eller televisionsutsändningar som avses i 2 § 1 i den lagen är bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder i detta kapitel inte tillämpliga.

Skydd för tekniska åtgärder

5 § Det är förbjudet att utan samtycke från den som innehar upphovsrätten kringgå

1. en digital eller analog spärr som hindrar eller begränsar framställning av exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk,
2. en teknisk skyddsprocess, exempelvis en kryptering, som hindrar eller begränsar tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk, eller
3. en annan teknisk åtgärd som hindrar eller begränsar sådant tillgängliggörande.

Första stycket gäller inte när någon som lovligen har tillgång till ett exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk, kringgår en teknisk åtgärd för att kunna se eller lyssna på verket.

Förbud mot hantering av vissa anordningar, produkter m.m.

6 § Det är förbjudet att tillverka, importera, överföra, sprida genom att exempelvis sälja eller hyra ut, eller i förvärvssyfte inneha anordningar, produkter eller komponenter eller att tillhandahålla tjänster som

1. marknadsförs eller utannonseras i syfte att kringgå en teknisk åtgärd,
2. utöver att kringgå en teknisk åtgärd endast har ett begränsat intresse från förvärvssynpunkt eller ett begränsat förvärvsmässigt användningsområde, eller
3. huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en teknisk åtgärd.

Rätt att i vissa fall använda verk som skyddas av tekniska åtgärder

7 § Den som på grund av bestämmelserna i 4 kap. 5, 6, 17, 18 eller 21 § får framställa exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller tillgängliggöra det för allmänheten, har rätt att använda ett exemplar av ett verk som han eller hon lovligen har tillgång till på sätt som anges i aktuell bestämmelse även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd.

Om en teknisk åtgärd hindrar sådan användning, får en domstol på yrkande av en berättigad användare förelägga den som innehar upphovsrätten att vid vite göra det möjligt för användaren att använda verket på det sätt som anges i aktuell bestämmelse.

Första och andra styckena gäller inte i fråga om verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt som de själva har valt.

Skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning

8 § Det är förbjudet att utan samtycke från den som innehar upphovsrätten

1. avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning som avser ett upphovsrättsligt skyddat verk,

2. tillgängliggöra ett upphovsrättsligt skyddat verk för allmänheten, eller ett exemplar av verket, som har ändrats i strid med 1 genom att sprida det, importera det i spridningssyfte eller överföra det till allmänheten.

Första stycket gäller endast om den åtgärd som vidtas orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer ett intrång i en rättighet som skyddas enligt denna lag.

Bestämmelsernas tillämplighet på rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl.

9 § Bestämmelserna i detta kapitel som gäller verk ska också tillämpas på prestationer som skyddas enligt 3 kap. 1, 5 och 10 §§ samt sådana sammanställningar och fotografier som skyddas enligt 3 kap. 15 och 18 §§.

9 kap. Straffansvar, vitesförbud, skadestånd m.m.

Straffansvar

Straffansvar vid intrång m.m.

1 § Gör någon intrång i upphovsrätten till ett litterärt eller konstnärligt verk och sker det uppsåtligen eller av grov oaktsamhet ska han eller hon dömas till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller om någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet vidtar en åtgärd som strider mot 2 kap. 17 § eller mot en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket.

Den som för sitt enskilda bruk kopierar ett datorprogram som är utgivet eller av vilket exemplar har överlåtits med upphovsmannens samtycke, ska inte dömas till ansvar, om förlagan för kopieringen inte används i näringsverksamhet eller offentlig verksamhet och han eller hon inte utnyttjar framställda exemplar av datorprogrammet för något annat ändamål än sitt enskilda bruk. Den som för sitt enskilda bruk framställer exemplar i digital form av en offentliggjord sammanställning i digital form ska under de förutsättningar som nyss nämnts inte dömas till ansvar.

Första stycket gäller också, om någon för in ett exemplar av verk till Sverige för spridning till allmänheten, där exemplet fram-

ställt utomlands under sådana omständigheter att en sådan framställning här skulle ha varit straffbar enligt vad som sägs i det stycket.

Den som har överträtt ett vitesförbud enligt 5 § får inte dömas till ansvar för intrång som omfattas av förbudet.

För försök eller förberedelse till brott enligt första och tredje styckena döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Straffansvar vid försäljning och innehav av vissa hjälpmedel

2 § Den som i annat fall än som avses i 1 § säljer, hyr ut eller för försäljning, uthyrning eller annat förvärvssyfte innehar ett hjälpmedel som är avsett endast för att underlätta olovligt borttagande eller kringgående av en anordning som anbringats för att skydda ett datorprogram mot olovlig exemplarframställning, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Straffansvar vid kringgående av tekniska åtgärder m.m.

3 § Den som, i annat fall än som avses i 1 §, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 7 kap. 6 § eller 8 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, i annat fall än som avses i 1 §, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 8 kap. 5 § döms till böter.

Förverkande

4 § Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 1 § ska förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. Även utbyte av sådant brott ska förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 1 §.

Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1 § får förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid ett sådant brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart

försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.

Vitesförbud

Vitesförbud vid intrång m.m.

5 § På yrkande av den som innehar upphovsrätt till ett verk eller av den som på grund av upplåtelse har rätt att utnyttja verket, får domstolen vid vite förbjuda den som gör eller medverkar till en åtgärd som innebär intrång i upphovsrätten att fortsätta med åtgärden. Detsamma gäller om någon vidtar eller medverkar till en åtgärd som strider mot 2 kap. 17 § eller mot en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket.

Om käranden visar sannolika skäl för att en åtgärd som avses i första stycket, eller medverkan till åtgärden, förekommer och om det skäligen kan befaras att svaranden genom att fortsätta med åtgärden, eller medverkan till den, förringar värdet av den ensamrätt som upphovsrätten medför, får domstolen meddela vitesförbud för tiden intill dess att målet slutligt har avgjorts eller annat har beslutats. Innan ett sådant förbud meddelas ska svaranden ha fått tillfälle att yttra sig, om inte ett dröjsmål skulle medföra risk för skada.

Första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till en sådan åtgärd som avses i första stycket.

Förbud enligt andra stycket får meddelas endast om käranden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas svaranden. Saknar käranden förmåga att ställa sådan säkerhet, får domstolen befria honom eller henne från detta. I fråga om slaget av säkerheten gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten ska prövas av domstolen, om den inte har godkänts av svaranden.

När målet avgörs ska domstolen pröva om förbud som har meddelats enligt andra stycket fortfarande ska bestå.

I fråga om överklagande av beslut enligt andra eller fjärde stycket samt i fråga om handläggningen i högre domstol gäller rättegångsbalkens bestämmelser om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken.

Talan om utdömande av vite förs av den som har ansökt om förbudet. Talan ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med sådan talan får talan föras om nytt vitesförbud.

Vitesförbud vid kränkande återgivning av verk

6 § Om ett verk återges offentligt på ett sätt som kränker den andliga odlingens intressen, får domstolen på talan av den myndighet som regeringen bestämmer vid vite förbjuda återgivningen. Detta gäller dock inte sådan återgivning som sker under upphovsmannens livstid.

7 § I samband med utdömande av vite får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta om åtgärder för att förebygga missbruk av sådana exemplar som avses med ett förbud enligt 6 §. Detsamma gäller sådana föremål som kan användas endast för framställning av exemplaren. Ett sådant beslut får avse, att egendomen ska förstöras eller ändras på visst sätt.

Första stycket gäller inte mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt till den.

Egendom som avses i första stycket får tas i beslag i avvaktan på ett beslut som avses där. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.

Skadestånd

8 § Den som använder ett verk i strid mot denna lag eller mot en föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket ska betala skälig ersättning för användningen till upphovsmannen eller den som innehar upphovsrätten till verket.

Sker användningen uppsåtligen eller av oaktsamhet, ska ersättning även betalas för den ytterligare skada som intrånget eller överträdelsen har medfört. När ersättningens storlek bestäms ska hänsyn särskilt tas till

1. utebliven vinst,
2. vinst som den som har begått intrånget eller överträdelsen har gjort,
3. skada på verkets anseende,
4. ideell skada, och
5. upphovsmannens eller rättsinnehavarens intresse av att intrång inte begås.

Andra stycket gäller även den som annars uppsåtligen eller av oaktsamhet vidtar en åtgärd, som innebär intrång eller överträdelse enligt 1 §.

Ersättningsskyldighet enligt första eller andra stycket gäller inte den som i samband med framställning av exemplar för privat bruk enbart överträder 4 kap. 3 § fjärde stycket, om inte denna överträdelse sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet.

Åtgärder med egendom och hjälpmedel

9 § På yrkande av den som innehar upphovsrätt till ett verk får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att egendom som ett intrång eller en överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket gäller ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget eller överträdelsen.

Sådan egendom som avses i första stycket får tas i beslag, om det skäligen kan antas att ett brott enligt 1 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.

Första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om det olagliga förfarandet bestått i utförande av byggnadskonstverk.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som innehar upphovsrätten ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd till förebyggande av missbruk ska beslutas enligt 2 § eller enligt brottsbalken.

10 § Trots 9 § får domstolen, på yrkande av den som har handlat i god tro, meddela tillstånd att exemplaret mot särskild ersättning till den som innehar upphovsrätten till verket görs tillgängligt för allmänheten eller används för annat avsett ändamål, om det med hänsyn till det konstnärliga eller ekonomiska värdet hos ett exemplar av ett verk eller övriga omständigheter är skäligt.

Spridning av information om dom i mål om intrång

11 § På yrkande av käranden får domstolen, i mål om intrång eller överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap 12 § andra stycket, besluta att den som har gjort eller medverkat till intrånget eller gjort sig skyldig till eller medverkat till överträdelsen ska bekosta lämpliga åtgärder för att sprida information om domen i målet.

Första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 andra stycket.

Tillämpning på rättigheter enligt 3 kap.

12 § Det som sägs i 1, 4, 5 och 8–11 §§ ska också tillämpas på rättighet som skyddas genom 3 kap.

10 kap. Informationsföreläggande och intrångsundersökning

Informationsföreläggande

Grundläggande bestämmelser

1 § Om en sökande visar sannolika skäl för att någon har gjort ett intrång eller gjort sig skyldig till en överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket, får domstolen vid vite besluta att någon eller några av dem som anges i andra stycket ska ge sökanden information om ursprung och distributionsnät för de varor eller tjänster som intrånget eller överträdelsen gäller (informationsföreläggande). Ett sådant beslut får meddelas på yrkande av den som innehar upphovsrätten till ett verk eller den som på grund av upplåtelse har rätt att utnyttja verket. Det får bara meddelas om informationen kan antas underlätta utredning av ett intrång eller en överträdelse som avser varorna eller tjänsterna.

Skyldigheten att lämna information omfattar den som

1. har gjort eller medverkat till intrånget eller gjort sig skyldig till eller medverkat till överträdelsen,

2. i kommersiell skala har förfogat över en vara som intrånget eller överträdelsen gäller,

3. i kommersiell skala har använt en tjänst som intrånget eller överträdelsen gäller,

4. i kommersiell skala har tillhandahållit en elektronisk kommunikationstjänst eller en annan tjänst som har använts vid intrånget eller överträdelsen, eller

5. har identifierats av någon som anges i 2–4 såsom delaktig i tillverkningen eller distributionen av en vara eller tillhandahållandet av en tjänst som intrånget eller överträdelsen gäller.

Information om varors eller tjänsters ursprung och distributionsnät kan särskilt avse

1. namn på och adress till producenter, distributörer, leverantörer och andra som har innehaft varorna eller tillhandahållit tjänsterna,

2. namn på och adress till avsedda grossister och detaljister, och

3. uppgifter om hur mycket som har producerats, levererats, mottagits eller beställts och om vilket pris som har bestämts för varorna eller tjänsterna.

Första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse av testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket.

2 § Ett beslut om informationsföreläggande får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.

Skyldigheten att lämna information enligt 1 § omfattar inte uppgifter vars yppande skulle röja att uppgiftslämnaren eller någon honom eller henne närstående som avses i 36 kap. 3 § rättegångsbalken har begått en brottslig handling.

I personuppgiftslagen (1998:204) finns bestämmelser som begränsar hur mottagna personuppgifter får behandlas.

Handläggningen av frågor om informationsföreläggande

3 § Ett beslut om informationsföreläggande får meddelas av den domstol där rättegången om intrånget eller överträdelsen pågår. I övrigt gäller i fråga om behörig domstol det som föreskrivs i 11 kap. 3 § för där avsedda mål och i rättegångsbalken om tvistemål för andra fall som rör intrång eller överträdelse. Det som sägs i rättegångsbalken om inskränkning av en domstols behörighet i fråga om tvist som ska tas upp i annan ordning än inför domstol, ska dock inte tillämpas.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot den som är sökandens motpart i ett mål om intrång eller överträdelse, ska bestämmelserna om rättegång som gäller för det målet tillämpas. Ett beslut om informationsföreläggande får överklagas särskilt.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot någon annan än den som anges i andra stycket, ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas. För prövning av frågan får det även hållas förhör enligt 37 kap. rättegångsbalken. Domstolen får bestämma att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader.

Talan om utdömande av vite får föras av den som har ansökt om föreläggandet. Talan ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med en sådan talan får talan föras om nytt informationsföreläggande.

Rätt till ersättning samt underrättelseskyldighet

4 § Den som på grund av bestämmelserna i 1 § andra stycket 2–5 har förelagts att enligt första stycket samma paragraf lämna information, har rätt till skäligen ersättning för kostnader och besvär. Ersättningen ska betalas av den som har framställt yrkandet om informationsföreläggande.

Den som tillhandahåller en elektronisk kommunikationstjänst och som till följd av ett informationsföreläggande har lämnat ut information som avses i 6 kap. 20 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation ska sända en skriftlig underrättelse om detta till den som uppgifterna gäller tidigast efter en månad och senast efter tre månader från det att informationen lämnades ut. Kostnaden för underrättelsen ersätts enligt första stycket.

Intrångsundersökning

Grundläggande bestämmelser

5 § Om det skäligen kan antas att någon har gjort eller medverkat till ett intrång, eller gjort sig skyldig till eller medverkat till en överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket, får domstolen för att bevisning ska kunna säkras om intrånget eller överträdelsen besluta att en undersökning får göras hos denne för att söka efter föremål eller handlingar som kan antas ha

betydelse för en utredning om intrånget eller överträdelsen (intrångsundersökning). Ett sådant beslut får meddelas på yrkande av den som innehar upphovsrätt till verket eller den som på grund av upplåtelse har rätt att använda verket. Om rättegång inte är inledd, ska yrkandet framställas skriftligen.

Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket.

Handläggningen av frågor om intrångsundersökning

6 § Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas av den domstol där rättegången om intrånget pågår. Om rättegång inte är inledd, gäller i fråga om behörig domstol det som föreskrivs i 11 kap. 3 § för där avsedda mål och i rättegångsbalken om tvistemål för andra fall som rör intrång eller överträdelse. Det som sägs i rättegångsbalken om inskränkning av domstols behörighet i fråga om tvist som ska tas upp i annan ordning än inför domstol ska dock inte tillämpas.

Innan ett beslut om undersökning meddelas ska motparten ha fått tillfälle att yttra sig. Domstolen får dock omedelbart meddela ett beslut som gäller till dess annat har beslutats, om ett dröjsmål skulle medföra risk för att föremål eller handlingar som har betydelse för utredning om intrånget skaffas undan, förstörs eller förvanskas.

I övrigt ska en fråga om intrångsundersökning som uppkommer då rättegång inte är inledd handläggas på samma sätt som om frågan uppkommit under rättegång.

Ställande av säkerhet och överklagande av beslut

7 § Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om sökanden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas motparten. Saknar sökanden förmåga att ställa säkerhet, får domstolen befria sökanden från det. I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten skall prövas av domstolen, om den inte har godkänts av motparten.

I fråga om överklagande av domstolens beslut om intrångsundersökning och i fråga om handläggningen i högre domstol gäller vad som föreskrivs i rättegångsbalken om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken.

Beslut om intrångsundersökning

8 § Ett beslut om intrångsundersökning ska innehålla uppgifter om

1. vilket ändamål undersökningen ska ha,
2. vilka föremål och handlingar som det får sökas efter, och
3. vilka utrymmen som får genomsökas.

Om det behövs, ska domstolen även förordna om andra villkor för verkställandet.

Verkställighet av ett beslut om intrångsundersökning

9 § Ett beslut om intrångsundersökning gäller omedelbart. Om ansökan om verkställighet inte har gjorts inom en månad från beslutet, förfaller det.

10 § Ett beslut om intrångsundersökning verkställs av Kronofogdemyndigheten enligt de villkor som domstolen har föreskrivit och med tillämpning av 1–3 kap., 17 kap. 1–5 §§ samt 18 kap. utsökningsbalken. Sökandens motpart ska underrättas om verkställigheten endast om beslutet om intrångsundersökning har tillkommit efter motpartens hörande. Myndigheten har rätt att ta fotografier och göra film- och ljudupptagningar av sådana föremål som den får söka efter. Myndigheten har också rätt att ta kopior av och göra utdrag ur sådana handlingar som den får söka efter.

En intrångsundersökning får inte omfatta en skriftlig handling som avses i 27 kap. 2 § rättegångsbalken.

Juridiskt biträde och rätt att närvara vid intrångsundersökningen

11 § När ett beslut om intrångsundersökning ska verkställas har motparten rätt att tillkalla ett juridiskt biträde. I avvaktan på att biträdet inställer sig får verkställigheten inte påbörjas. Detta gäller dock inte, om

1. undersökningen därigenom onödigt fördröjs, eller
 2. det finns en risk att ändamålet med åtgärden annars inte uppnås.
- Vid verkställigheten får Kronofogdemyndigheten anlita det biträde av en sakkunnig som behövs.

Myndigheten får tillåta att sökanden eller ett ombud för sökanden är närvarande vid undersökningen för att bistå med upplysningar. Om ett sådant tillstånd ges, ska myndigheten se till att sökanden eller ombudet inte i större utsträckning än som kan motiveras av verkställigheten får kännedom om förhållanden som kommer fram.

Återgång av en åtgärd vid intrångsundersökning

12 § Om sökanden inte inom en månad från det att verkställigheten avslutats väcker talan eller på något annat sätt inleder ett förfarande om saken, ska en åtgärd som företagits vid verkställigheten av intrångsundersökningen omedelbart gå åter, i den utsträckning det är möjligt. Detsamma gäller om ett beslut om intrångsundersökning upphävs sedan verkställighet har genomförts.

Hantering av material från intrångsundersökningen

13 § Fotografier och film- och ljudupptagningar av föremål samt kopior av och utdrag ur handlingar ska förtecknas och hållas tillgängliga för sökanden och motparten.

Tillämpning på rättigheter enligt 3 kap.

14 § Det som sägs i 1–13 §§ ska också tillämpas på rättighet som skyddas genom 3 kap.

11 kap. Övriga bestämmelser

Rätt till förhandling vid vidaresändning genom kabel

1 § Om någon vill företa en vidaresändning genom kabel av verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning och begär men inte på önskade villkor får avtal om detta hos en organisation som företräder svenska rättighetshavare eller hos ett radio- eller tele-

visionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, har han eller hon på begäran rätt till förhandling med organisationen eller företaget.

En förhandlingsskyldig part ska själv eller genom ombud inställa sig vid ett förhandlingssammanträde och, om det behövs, lägga fram ett motiverat förslag till lösning av den fråga som förhandlingen avser. Parterna kan gemensamt välja en annan form för förhandling än sammanträde.

Den som bryter mot bestämmelsen i andra stycket ska ersätta uppkommen skada. Vid bedömningen av om och i vilken utsträckning skada har uppkommit för någon ska hänsyn tas även till hans eller hennes intresse av att bestämmelsen iakttas och till övriga omständigheter av annat än rent ekonomisk betydelse.

Behandling av personuppgifter

2 § Trots förbudet i 21 § personuppgiftslagen (1998:204) får personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott enligt 8 kap. 1 § behandlas om detta är nödvändigt för att ett rättsligt anspråk ska kunna fastställas, göras gällande eller försvaras.

Behörig domstol

3 § Rätt domstol i mål om ljudradio- eller televisionsutsändning i strid mot denna lag är Stockholms tingsrätt. Detsamma gäller i mål om ersättning som avses i 3 kap. 5 och 10 §§, 4 kap. 6 §, 7 § eller 18 § första stycket. Stockholms tingsrätt är också rätt domstol i mål i vilket motsvarande ersättning begärs på grund av en hänvisning i 3 kap. 3 §, 8 §, 13 §, 18 § eller 21 § samt i mål om ersättning för en sådan vidareutsändning som avses i 6 kap. 8 §.

Åtalsbestämmelser m.m.

4 § Brotten som avses i 9 kap. 3 § andra stycket får åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Brotten i övrigt som avses i denna lag får åtalas av åklagare endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Upphovsmannens efterlevande make, släktingar i rätt upp- och nedstigande led eller syskon får alltid agera mot en överträdelse av 2 kap. 7 § eller av en föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket.

12 kap. Lagens tillämpningsområde

Tillämpningsområde för bestämmelserna om upphovsrätt m.m.

Bestämmelser om upphovsrätt, skydd för utgivna verk och titelskydd

1 § Bestämmelserna om upphovsrätt tillämpas på

1. verk av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige,
2. verk som först har getts ut i Sverige eller samtidigt i Sverige och utomlands,
3. filmverk vars producent har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i Sverige,
4. byggnadskonstverk som har uppförts i Sverige, och
5. konstverk som utgör del av en byggnad som är belägen i Sverige eller på annat sätt är fast förenat med marken.

Vid tillämpning av första stycket 2 anses samtidig utgivning ha skett, om verket getts ut i Sverige inom trettio dagar efter utgivning utomlands. Vid tillämpning av första stycket 3 anses, om inget annat visas, den vars namn på sedvanligt sätt satts ut på exemplar av filmverket som verkets producent.

Bestämmelserna om skydd för utgivna verk i 2 kap. 16 § tillämpas på utgivningar och offentliggöranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Bestämmelserna tillämpas också på utgivningar och offentliggöranden av juridiska personer som har säte i Sverige.

Bestämmelserna om titelskydd i 2 kap. 17 § tillämpas på alla verk, oberoende av verkens ursprung.

Bestämmelser om upphovsmannens rätt till särskild ersättning

2 § Bestämmelserna om rätt till särskild ersättning vid tillverkning och import av anordningar för ljud- eller bildupptagning och om följerrätt i 7 kap. 1–8 §§ tillämpas på verk som har skapats av en upphovsman som är svensk medborgare eller som har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Bestämmelser om vitesförbud vid kränkande återgivning

3 § Bestämmelserna om vitesförbud vid kränkande återgivning i 9 kap. 6 § tillämpas på alla verk, oberoende av verkens ursprung.

Tillämpningsområde för bestämmelserna om utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl.*Bestämmelser om utövande konstnärer*

4 § Bestämmelserna i 3 kap. 1–4 §§ om utövande konstnärer är tillämpliga på framföranden som sker i Sverige samt på framföranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Av bestämmelserna i 3 kap. 1–4 §§ tillämpas hänvisningen till 7 kap. 1–3 §§ om rätt till särskild ersättning vid tillverkning och import av anordningar för ljud- eller bildupptagning endast på framföranden som har gjorts av någon som är svensk medborgare eller som har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Bestämmelser om ljud- eller filmproducenter

5 § Bestämmelserna i 3 kap. 6–9 §§ om ljud- eller filmproducenter är tillämpliga på ljudupptagningar och upptagningar av rörliga bilder vars producent är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Bestämmelserna är också tillämpliga på sådana upptagningar av rörliga bilder som sker i Sverige. Bestämmelsen i 3 kap. 6–9 §§ om eftergörande, gäller dock alla ljudupptagningar.

Av bestämmelserna i 3 kap. 6–9 §§ tillämpas hänvisningen till 7 kap. 1–3 §§ om rätt till särskild ersättning vid tillverkning och import av anordningar för ljud- eller bildupptagning endast på upptagningar vars producent är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Bestämmelser om användning av ljudupptagningar för offentligt framförande

6 § Bestämmelserna i 3 kap. 5 och 10 §§ om användning av ljudupptagningar för offentligt framförande m.m. är tillämpliga på ljudupptagningar som sker i Sverige samt på ljudupptagningar vars producent är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Bestämmelser om radio- och televisionsföretag

7 § Bestämmelserna i 3 kap. 11–14 §§ om radio- och televisionsföretag är tillämpliga på ljudradio- och televisionsutskändningar som sker i Sverige samt på utskändningar av radio- eller televisionsföretag som har sitt säte i Sverige.

Bestämmelser om framställare av kataloger

8 § Bestämmelserna i 3 kap. 16–18 §§ om framställare av kataloger m.m. är tillämpliga på arbeten vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Bestämmelserna tillämpas även på arbeten vars framställare är en svensk juridisk person som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet i Sverige. Om den juridiska personen har sitt säte i Sverige men inte sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet här, tillämpas bestämmelserna dock endast om arbetet ingår i en ekonomisk verksamhet som har etablerats i Sverige.

Bestämmelser om fotografer

9 § Av bestämmelserna i 3 kap. 19–21 §§ om fotografer tillämpas hänvisningen

1. till 2 kap. 17 § om titelskydd och till 9 kap. 6 § om vitesförbud vid kränkande återgivning på alla fotografiska bilder, och

2. till 7 kap. 1–8 §§ om rätt till särskild ersättning endast på sådana fotografiska bilder vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Övriga bestämmelser i 3 kap. 19–21 §§ tillämpas på fotografiska bilder

1. vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige, eller
2. som först har getts ut i Sverige eller samtidigt i Sverige och utomlands, eller
3. som har infogats i en byggnad eller annan anordning som är fast förenad med marken, om byggnaden eller anordningen är belägen i Sverige.

Vid tillämpning av andra stycket 2 anses utgivningen ha skett samtidigt om bilden har getts ut i Sverige inom trettio dagar efter utgivningen utomlands.

Särskilda bestämmelser om utsändningar över satellit

10 § När verk eller andra prestationer som skyddas enligt denna lag sänds ut till allmänheten över satellit, ska den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där sändarföretaget under sin kontroll och på sitt ansvar för in prestationerna i en oavbruten överföring till satelliten och därifrån till marken.

Detta gäller inte, om införandet sker i ett land som inte ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och som inte heller tillhandahåller den skyddsnivå som föreskrivs i kapitel 2 i Europeiska gemenskapernas råds direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993.

Om i fall som avses i andra stycket uppsändningen till satelliten sker i ett EES-land, ska den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där uppsändningen äger rum. Om uppsändningen till satelliten inte sker i ett EES-land, men det radio- eller televisionsföretag som har beslutat om utsändningen har sitt säte i ett EES-land, ska den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det landet.

Bemyndigande för regeringen

11 § Regeringen får, under förutsättning av ömsesidighet eller om det följer av ett sådant avtal med en annan stat eller en mellanfolklig organisation som riksdagen godkänt, meddela föreskrifter om denna lags tillämpning med avseende på andra länder. Regeringen får också meddela föreskrifter om lagens tillämpning på verk och fotografiska bilder som först har getts ut av en mellanfolklig organisation

och på inte utgivna verk och fotografiska bilder som en sådan organisation får ge ut.

13 kap. Lagens tillämpningsområde med avseende på andra länder och mellanstatliga organisationer

Inledning

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om tillämpningen av denna lag med avseende på andra länder och mellanstatliga organisationer.

Vid tillämpningen av upphovsrättslagen ska den som är medborgare i ett land som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (ett EES-land) alltid behandlas som en svensk medborgare. Vid tillämpningen av lagen ska en juridisk person från ett EES-land alltid behandlas som en svensk juridisk person och en juridisk person med säte i ett EES-land alltid behandlas som en juridisk person med säte i Sverige.

Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk

2 § Bestämmelserna om upphovsrätt ska tillämpas på

1. verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige inom den internationella unionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (Bernunionen),

2. verk som först har getts ut i ett annat unionsland än Sverige,

3. verk som först har getts ut i ett land utanför unionen och därefter inom trettio dagar i ett unionsland,

4. filmverk vars producent har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i ett annat unionsland än Sverige,

5. byggnadskonstverk som är uppförda i ett annat unionsland än Sverige, och

6. verk av grafisk eller tredimensionell konst som utgör del av en byggnad som är uppförd i ett annat unionsland än Sverige eller som på något annat sätt är fast förenade med marken i ett sådant land.

Vid tillämpningen av första stycket 4 anses den vars namn på sedvanligt sätt har satts ut på exemplar av filmverket som dess producent, om inte något annat visas.

Bestämmelserna i 7 kap. 4–8 §§ ska tillämpas på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat unionsland än Sverige, om det andra unionslandet har genomfört en sådan er-

sättningsordning som avses i artikel 14 ter i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk.

Vad som sägs i första stycket gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 16 §.

3 § Skyddet enligt svensk lag ska inte gälla när skyddstiden i verkets hemland har gått ut.

Om verket först har getts ut i ett unionsland, är detta land verkets hemland. Om verket inom trettio dagar har getts ut i flera unionsländer, är hemlandet det land som har den kortaste skyddstiden. Om verket inom trettio dagar har getts ut i ett land utanför unionen och i ett unionsland, är unionslandet hemland.

Om ett verk inte har hemland inom unionen enligt andra stycket, är hemlandet det unionsland där upphovsmannen är medborgare eller har sin vanliga vistelseort. För filmverk vars producent har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i ett unionsland är dock detta land hemland. För byggnadskonstverk som är uppförda i ett unionsland, för konstverk som utgör del av en byggnad som är uppförd i ett unionsland och för konstverk som på något annat sätt är fast förknippade med marken i ett sådant land är detta land hemland.

4 § I fråga om ett avtal om bidrag till ett filmverk som avses i 2 § 1–4 gäller vad som sägs i 5 kap. 10 §, om inte något annat följer av avtalet. Lagen i det land där filmproducenten har sitt säte eller sin vanliga vistelseort bestämmer huruvida ett sådant avtal ska vara skriftligt för att det ska ha en sådan verkan som avses i första meningen.

Första stycket tillämpas också på avtal om bidrag till sådana filmverk som avses i 12 kap. 1 § om verket enligt 3 §

1. har hemland i ett annat unionsland än Sverige, eller
2. har hemland i Sverige utan att svensk lag ska tillämpas på avtalet.

5 § Bestämmelserna i 2–4 §§ ska tillämpas också i fråga om fotografers rättigheter enligt denna lag.

Världskonventionen om upphovsrätt

6 § Bestämmelserna om upphovsrätt ska tillämpas på

1. verk av den som är medborgare i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till Världskonventionen om upphovsrätt i dess ursprung-

liga lydelse eller den ändrade lydelse som den fick i Paris den 24 juli 1971,

2. verk av den som har hemvist i ett land som avses i 1, om landet genom sin lagstiftning likställer honom eller henne med sina egna medborgare när det gäller tillämpningen av konventionen,

3. verk av statslösa eller flyktingar som har sin vanliga vistelseort i ett land som är anslutet till tilläggsprotokoll 1 till konventionen i dess ursprungliga eller ändrade lydelse, och

4. verk som först har getts ut i ett land som är anslutet till konventionen i dess ursprungliga eller ändrade lydelse.

Vad som sägs i första stycket gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 16 § och 7 kap 4–8 §§.

7 § Skyddet enligt svensk lag ska inte gälla när skyddstiden i verkets hemland har gått ut.

Om verket först har getts ut i ett land som är anslutet till Världskonventionen för upphovsrätt, är detta land verkets hemland. Om verket inom trettio dagar har getts ut i flera sådana länder, är hemlandet det land som har den kortaste skyddstiden. Om verket först har getts ut i ett land som inte är anslutet till konventionen eller om verket inte har getts ut, är hemlandet det konventionsland där upphovsmannen är medborgare eller, under de förutsättningar som anges i 6 § första stycket 2 och 3, har hemvist eller sin vanliga vistelseort.

8 § Bestämmelserna i 6 och 7 §§ gäller inte verk vars hemland enligt 3 § är

1. ett land inom Bernunionen, eller

2. ett land som har trätt ut ur unionen efter den 1 januari 1951.

Bestämmelserna gäller dock om landet

1. är ett utvecklingsland enligt b i tilläggsdeklarationen om artikel XVII i den ändrade lydelsen av Världskonventionen för upphovsrätt, och

2. vid utträdet ur Bernunionen deponerade ett meddelande hos generaldirektören för Förenta nationernas organisation för uppfostran, vetenskap och kultur (UNESCO) om att landet betraktar sig som ett utvecklingsland.

9 § Bestämmelserna i 6–8 §§ ska tillämpas också i fråga om fotografers rättigheter enligt denna lag.

Verk av Förenta nationerna m.m.

10 § Bestämmelserna om upphovsrätt och om fotografers rättigheter ska tillämpas på

1. verk och fotografiska bilder som först har getts ut av Förenta nationerna, något av Förenta nationernas fackorgan eller Organisationen av amerikanska stater, och

2. utgivna verk och fotografiska bilder som någon av dessa organisationer får ge ut.

Vad som sägs i första stycket gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 16 § och 7 kap. 4–8 §§.

Romkonventionen

11 § Bestämmelserna i 3 kap. 1–4 §§ och till denna anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på

1. framföranden som har gjorts i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till internationella konventionen den 26 oktober 1961 om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram och radioföretag (Romkonventionen),

2. framföranden i en ljudupptagning, om ljudupptagningen har gjorts i ett konventionsland,

3. framföranden i en ljudupptagning vars framställare är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i eller är en juridisk person från ett konventionsland, och

4. framföranden som inte har tagits upp på en anordning genom vilken framförandet kan återges och som ingår i en ljudradio- eller televisionsutsändning som sänds från ett konventionsland eller av ett radio- eller televisionsföretag som har sitt säte i ett konventionsland.

Det som sägs i första stycket gäller dock inte bestämmelserna om tillgängliggörande för allmänheten av upptagningar i 3 kap. 1 § 3.

12 § Bestämmelserna i 3 kap. 11–14 §§ och 6 kap. 2 § fjärde stycket och till denna anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på

1. ljudradio- och televisionsutsändningar som har gjorts i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till Romkonventionen, och

2. utsändningar av radio- eller televisionsföretag som har sitt säte i ett konventionsland.

Det som sägs i första stycket gäller dock inte bestämmelserna om spridning till allmänheten i 3 kap. 11 § 3 samt om överföring av upptagna utsändningar i 3 kap. 11 § 5.

13 § En ljudproducent och de utövande konstnärer vars framförande finns på en ljudupptagning ska ha rätt till ersättning på motsvarande sätt som anges i 3 kap. 5 § andra–fjärde styckena och 3 kap. 10 § andra–fjärde styckena, om

1. ljudupptagningen har gjorts i ett annat land än Sverige och det landet är anslutet till Romkonventionen, eller

2. producenten är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i eller är en juridisk person från ett konventionsland.

Rätten till ersättning enligt första stycket gäller endast om ljudupptagningen används

1. vid en ljudradio- eller televisionsutsändning,

2. vid annan överföring till allmänheten, eller

3. vid ett offentligt framförande.

Rätten till ersättning enligt första och andra stycket gäller inte ljudfilm.

Bestämmelserna i 3 kap. 3 och 8 §§ ska tillämpas på rätten till ersättning enligt första och andra stycket.

Rätten till ersättning enligt första och andra stycket gäller endast i den omfattning och under den tid som det andra landet ger en rätt till ersättning för användning av ljudupptagningar med anknytning till Sverige. Den omständigheten att landet i fråga endast ger rätt till ersättning till antingen producenten eller de utövande konstnärer vars framförande finns på ljudupptagningen, ska dock inte påverka rätten till ersättning.

14 § Rättigheterna enligt 11 § första stycket 1 och 2 samt 12 § första stycket 1 ska inte gälla när skyddstiden har gått ut i det land där framförandet, ljudupptagningen eller utsändningen gjordes. Rättigheterna enligt 11 § första stycket 3 ska inte gälla när skyddstiden i det land som producenten är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i eller är en juridisk person från har gått ut. I fråga om framföranden och utsändningar som skyddas enligt 11 § första stycket 4 eller 12 § första stycket 2 ska skyddet inte gälla när skyddstiden i det land där företaget har sitt säte har gått ut.

Den Europeiska televisionsöverenskommelsen

15 § Bestämmelserna i 3 kap. 11–14 §§ och 6 kap. 2 § fjärde stycket och till denna anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på televisionsutsändningar som görs i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till europeiska överenskommelsen den 22 juni 1960 om skydd för televisionsutsändningar samt tilläggsprotokoll den 22 januari 1965 och den 21 mars 1983. Bestämmelserna ska också tillämpas på utsändningar av televisionsföretag som har sitt säte i ett sådant land.

Det som sägs i första stycket gäller dock inte bestämmelserna om spridning till allmänheten i 3 kap. 11 § 3.

Skyddet enligt första stycket ska inte gälla när skyddstiden har gått ut i det land där utsändningen ägde rum eller televisionsföretaget har sitt säte.

I fråga om televisionsutsändningar från Storbritannien ska rätten till upptagning av en utsändning på en anordning genom vilken den kan återges och rätten till exemplarframställning av en upptagning av utsändningen inte gälla upptagning av stillbilder genom fotografi och framställning av exemplar av sådana bilder.

Avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter

16 § Bestämmelserna om upphovsrätt i denna lag ska tillämpas på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige som är anslutet till Världshandelsorganisationen och därmed har godkänt avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (ett WTO-land).

Bestämmelserna i 7 kap. 4–8 §§ ska tillämpas på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett WTO-land, om det andra landet har genomfört en sådan ersättningsordning som avses i artikel 14 ter i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk.

Vad som sägs i första stycket gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 16 §.

17 § Bestämmelserna i 3 § ska tillämpas även på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett WTO-land.

Bestämmelserna i 4 § ska tillämpas även i fråga om ett avtal om bidrag till ett filmverk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett WTO-land.

18 § Bestämmelserna i 3 kap. 1–4 §§ och till paragrafen anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på ett framförande av den som är medborgare i ett WTO-land, dock endast när det gäller

1. upptagning av framförandet på ljudanordning genom vilken det kan återges,

2. trådlös utsändning av framförandet i ljudradio eller television eller tillgängliggörande för allmänheten av framförandet genom direkt överföring,

3. exemplarframställning av upptagningar av utsändningen, och

4. tillgängliggörande för allmänheten av framförandet genom uthyrning av ljudupptagningar.

19 § Bestämmelserna i 3 kap. 6–9 §§ och till paragrafen anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på ljudupptagningar vars producent är medborgare i ett WTO-land eller juridisk person från ett WTO-land såvitt avser tillgängliggörande för allmänheten genom uthyrning.

20 § Bestämmelserna i 3 kap. 11–14 §§ och 6 kap. 2 § fjärde stycket och till paragrafen anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på utsändningar av radio- eller televisionsföretag som har säte i ett WTO-land, dock endast när det gäller

1. upptagning av utsändningar på anordningar genom vilka de kan återges,

2. trådlös återutsändning av utsändningar,

3. återgivning för allmänheten av televisionsutsändningar på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift,

4. exemplarframställning av upptagningar av utsändningen, och

5. spridning till allmänheten av ljudupptagningar genom uthyrning.

WIPO-fördraget om upphovsrätt

21 § Bestämmelserna om upphovsrätt samt bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder och för elektronisk information om rättighetsförvaltning i denna lag ska tillämpas på

1. verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till WIPO-fördraget om upphovsrätt, antaget den 20 december 1996,

2. verk som först har getts ut i ett annat fördragsland än Sverige,

3. verk som först har getts ut i ett land som inte är fördragsland och därefter inom trettio dagar i ett fördragsland,

4. filmverk vars producent har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i ett annat fördragsland än Sverige,

5. byggnadskonstverk som är uppförda i ett annat fördragsland än Sverige, och

6. verk av grafisk eller tredimensionell konst som utgör del av en byggnad som är uppförd i ett annat fördragsland än Sverige eller som på något annat sätt är fast förenade med marken i ett sådant fördragsland.

Vid tillämpningen av första stycket 4 anses den vars namn på sedvanligt sätt har satts ut på exemplar av filmverket som dess producent, om inte något annat visas.

Bestämmelserna i 7 kap. 4–8 §§ ska tillämpas på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat fördragsland än Sverige, om det andra fördragslandet har genomfört en sådan ersättningsordning som avses i artikel 14 ter i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk.

Det som sägs i första stycket gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 16 §.

22 § Bestämmelserna i 3 § ska tillämpas även på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till WIPO-fördraget om upphovsrätt.

Bestämmelserna i 4 § ska tillämpas även i fråga om ett avtal om bidrag till ett filmverk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett fördragsland.

23 § Bestämmelserna i 21 och 22 §§ ska tillämpas också i fråga om fotografers rättigheter enligt denna lag.

WIPO-fördraget om framföranden och fonogram

24 § Bestämmelserna i 3 kap. 1–4 §§ och till denna anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på

1. framföranden som har gjorts i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till WIPO-fördraget om framföranden och fonogram, antaget den 20 december 1996,

2. framföranden i en ljudupptagning, om ljudupptagningen har gjorts i ett fördragsland,

3. framföranden i en ljudupptagning vars producent är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i eller är en juridisk person från ett fördragsland, och

4. framföranden som inte har tagits upp på en anordning genom vilken framförandet kan återges och som ingår i en ljudradio- eller televisionsutsändning av ett radio- eller televisionsföretag som har sitt säte i ett fördragsland.

Det som sägs i första stycket gäller dock inte bestämmelserna om tillgängliggörande för allmänheten av upptagningar i 3 kap. 1 § 3 utom när det är fråga om

1. spridning i form av överlåtelse eller uthyrning av en ljudupptagning, eller

2. överföring till allmänheten som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till en ljudupptagning av ett framförande från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

25 § Bestämmelserna i 3 kap. 6–9 §§ och till denna anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska, utöver vad som följer av 12 kap. 5 §, tillämpas på

1. ljudupptagningar som har gjorts i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till WIPO-fördraget om framföranden och fonogram, och

2. ljudupptagningar vars producent är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i eller är en juridisk person från ett fördragsland.

Det som sägs i första stycket gäller dock inte bestämmelserna om tillgängliggörande för allmänheten i 3 kap. 6 § 2 utom när det är fråga om

1. spridning i form av överlåtelse eller uthyrning av en ljudupptagning, eller

2. överföring till allmänheten som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till en ljudupptagning från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

26 § En producent av en ljudupptagning och de utövande konstnärer vars framförande finns på en sådan ska ha rätt till ersättning på motsvarande sätt som anges i 3 kap. 5 § andra–fjärde styckena och 10 § andra–fjärde styckena, om

1. ljudupptagningen har gjorts i ett annat land än Sverige och det landet är anslutet till WIPO-fördraget om framföranden och fonogram, eller

2. producenten är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i eller är en juridisk person från ett fördragsland.

Rätten till ersättning enligt första stycket gäller endast om ljudupptagningen används

1. vid en ljudradio- eller televisionsutsändning,

2. vid annan överföring till allmänheten utom i fall då överföringen sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer, eller

3. vid ett offentligt framförande.

Rätten till ersättning enligt första och andra stycket gäller inte ljudfilm.

Bestämmelserna i 3 kap. 3 och 8 §§ ska tillämpas på rätten till ersättning enligt första och andra stycket.

Rätten till ersättning enligt första och andra stycket gäller endast i den omfattning och under den tid som det andra landet ger en rätt till ersättning för användning av ljudupptagningar med anknytning till Sverige.

Ersättning vid tillverkning och import av anordningar för ljud- eller bildupptagning

27 § Bestämmelserna i 7 kap. 1–3 §§ ska, under de förutsättningar som anges i andra stycket, tillämpas på

1. verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige, och

2. filmverk vars producent har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige.

Bestämmelserna i första stycket gäller endast om det andra landet har genomfört en ersättningsordning för anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp, vilken ger motsvarande möjlighet till ersättning för svenska rättighetshavare. De ska inte tillämpas om skyddstiden för verket har löpt ut i rättighetshavarens hemland.

28 § Bestämmelserna i 3 kap. 1–3 och 6–8 §§ ska när det gäller hänvisningarna till 7 kap. 1–3 §§, under de förutsättningar som anges i andra stycket, tillämpas på

1. framföranden av den som är medborgare i ett annat land än Sverige, och

2. upptagningar av ljud eller rörliga bilder vars producent är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige eller är en juridisk person från ett annat land.

Bestämmelserna i första stycket gäller endast om det andra landet har genomfört en ersättningsordning för anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp, vilken ger motsvarande möjlighet till ersättning för svenska rättighetshavare. De ska inte tillämpas om skyddstiden för framförandet eller upptagningen har löpt ut i rättighetshavarens hemland.

Kompletterande bestämmelser om ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt)

29 § Bestämmelserna i 7 kap. 4–8 §§ ska, utöver vad som i övrigt gäller enligt denna förordning, tillämpas på verk av den som är medborgare i ett annat land än Sverige, om det andra landet har genomfört en sådan ersättningsordning som avses i artikel 14 ter i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk och ger svenska rättighetshavare rätt till ersättning enligt denna.

Bestämmelserna ska inte tillämpas om skyddstiden för verket har löpt ut i rättighetshavarens hemland.

Framställare av kataloger m.m.

30 § Bestämmelserna i 3 kap. 16–18 §§ och till paragraferna anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska, utöver vad som följer av 1 § andra stycket, tillämpas på arbeten vars producent har sin vanliga vistelseort i ett EES-land. Bestämmelserna ska tillämpas även på arbeten vars producent är juridisk person från ett EES-land och har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet i ett EES-land. Om den juridiska personen har sitt säte i ett EES-land men inte sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet där, ska bestämmelserna dock tillämpas endast om arbetet ingår i en ekonomisk verksamhet som har etablerats i ett EES-land.

Detta tillämpas också på arbeten vars producent har motsvarande anknytning till Isle of Man.

Tillämpning av det internationella skyddet i tiden

31 § Bestämmelserna i 2–9, 16, 17 och 21–23 §§ gäller även verk som har kommit till före den dag då landet blev medlem av Bernunionen, bundet av Världskonventionen om upphovsrätt, anslutet till Världshandelsorganisationen eller anslutet till WIPO-fördraget om upphovsrätt.

Exemplar av verk som har framställts före den dag som avses i första stycket får fritt spridas och visas. Bestämmelserna om utyrning och utlåning i 4 kap. 8 § tillämpas dock också på sådana exemplar.

Trycksatser, klichéer, formar och andra hjälpmedel som för exemplarframställning av ett visst verk har framställts före den dagen får användas för sitt ändamål under två år och sex månader från den dagen. I fråga om exemplar som har framställts med stöd av denna bestämmelse ska bestämmelserna i andra stycket tillämpas.

32 § Bestämmelserna i 31 § tillämpas också på rättigheter som skyddas på grund av 5, 9, 11–15, 17–20 och 24–26 §§.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013, då lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk ska upphöra att gälla.
 2. Lagen tillämpas också på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet, om inte annat följer av 3–6.
 3. Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk som har ersatts genom bestämmelser i denna lag, ska i stället de nya bestämmelserna tillämpas.
 4. Föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och som gäller när denna lag träder i kraft ska anses meddelade enligt denna lag.
 5. Övergångsbestämmelserna till lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och till ändringar i den lagen ska fortfarande gälla.

6. Äldre bestämmelser ska fortfarande tillämpas i fråga om åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om ingåendet av ett avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 42 b, 42 c, 42 d eller 42 g § eller, när det gäller vidareändring genom kabel, 42 f § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister som kan uppkomma dels till följd av hänvisningarna till 42 b–42 d, 42 f och 42 g §§ i 45, 46, 48, 49 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om exemplarframställning ska ingås med svenska radio- eller televisionsföretag eller avtal om vidareändring genom kabel ska ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om ingåendet av ett avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 6 kap. 3, 4, 5 eller 7 §§ eller, såvitt gäller vidareändring genom kabel, 6 kap. 8 § upphovsrättslagen (20XX:XX) Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister som kan uppkomma dels till följd av hänvisningarna till 6 kap. 3–5 §§, 7 § och 8 § i 3 kap. 3, 8, 13, 18 och 21 §§ upphovsrättslagen, dels när avtal om exemplarframställning ska ingås med svenska radio- eller televisionsföretag eller avtal om vidareändring genom kabel ska ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

¹ Senaste lydelse 2011:95.

3 Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 11 § och 7 kap. 1 § mervärdesskattelagen (1994:200) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

11 §²

Från skatteplikt undantas följande slag av omsättning:

1. en utövande konstnärs framförande av ett sådant litterärt eller konstnärligt verk som omfattas av <i>lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk</i>, 2. tillhandahållande i biblioteksverksamhet av böcker, tidskrifter, tidningar, ljud- och bildupptagningar, reproduktioner av bildkonst samt bibliografiska upplysningar, om verksamheten bedrivs av eller fortlöpande i mer än ringa omfattning understöds av det allmänna, 3. förvaring och tillhandahållande i arkivverksamhet av arkivhandlingar och uppgifter ur sådana handlingar, om verksamheten bedrivs av eller fortlöpande i mer än ringa omfattning understöds av det allmänna, 4. anordnande i museiverksamhet av utställningar för allmänheten och tillhandahållande i museiverksamhet av föremål för utställningar, om verksamheten bedrivs av eller fortlöpande i mer än ringa omfattning understöds av det allmänna, 5. av det allmänna understödd folkbildningsverksamhet som tillhandahålls av studieförbund, och 6. kulturbildningsverksamhet som bedrivs av kommun.	1. en utövande konstnärs framförande av ett sådant litterärt eller konstnärligt verk som omfattas av <i>upphovsrättslagen (20XX:XX)</i>,

² Senaste lydelse 1996:1327.

7 kap.**1 §³**

Skatt enligt denna lag tas ut med 25 procent av beskattningsunderlaget om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Skatten tas ut med 12 procent av beskattningsunderlaget för

1. rumsuthyrning i hotellrörelse eller liknande verksamhet samt upplåtelse av campingplatser och motsvarande i campingverksamhet,

2. omsättning av sådana konstverk som avses i 9 a kap. 5 §, och som ägs av upphovsmannen eller dennes dödsbo,

3. import av sådana konstverk, samlarföremål och antikviteter som avses i 9 a kap. 5–7 §§,

4. omsättning, gemenskapsinternt förvärv och import av sådana livsmedel som avses i artikel 2 i rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet, med undantag för

a) annat vatten som avses i artikel 6 i rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten, ändrat genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1882/2003, än sådant vatten som tappas på flaskor eller i behållare som är avsedda för försäljning, och

b) spritdrycker, vin och starköl.

Skatten tas ut med 6 procent av beskattningsunderlaget för

1. omsättning, gemenskapsinternt förvärv och import av följande varor, om inte annat följer av 3 kap. 13 och 14 §§, under förutsättning att varorna inte helt eller huvudsakligen är ägnade åt reklam:

– böcker, broschyrer, häften och liknande alster, även i form av enstaka blad,

– tidningar och tidskrifter,

– bilderböcker, ritböcker och målarböcker för barn,

– musiknoter, samt

– kartor, inbegripet atlas, vägkartor och topografiska kartor,

2. omsättning, gemenskapsinternt förvärv och import av program och kataloger för verksamhet som avses i 5, 6, 7 eller 10 samt annan omsättning än för egen verksamhet, gemenskapsinternt förvärv och import av program och kataloger för verksamhet som avses i 3 kap. 18 §, allt under förutsättning att programmen och katalogerna inte helt eller huvudsakligen är ägnade åt reklam,

³ Senaste lydelse 2006:1389.

3. omsättning av radiotidningar samt omsättning, gemenskapsinternt förvärv och import av kassettidningar, om inte annat följer av 3 kap. 17 §, och av kassetter eller något annat tekniskt medium som återger en uppläsning av innehållet i en vara som omfattas av 1,

4. omsättning, gemenskapsinternt förvärv och import av en vara som genom teckenspråk, punktskrift eller annan sådan särskild metod gör skrift eller annan information tillgänglig särskilt för läshandikappade, om inte annat följer av 3 kap. 4 §,

5. tillträde till konserter, cirkus-, biograf-, teater-, opera- eller balettföreställningar eller andra jämförliga föreställningar,

6. tjänster som avses i 3 kap. 11 § 2 och 4 om verksamheten inte bedrivs av och inte heller fortlöpande i mer än ringa omfattning understöds av det allmänna,

7. tillträde till och förevisning av djurparker,

8. upplåtelse eller överlåtelse av rättigheter som omfattas av 1, 4 eller 5 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dock inte när det är fråga om fotografier, reklamalster, system och program för automatisk databehandling eller film, videogram eller annan jämförlig upptagning som avser information,

8. upplåtelse eller överlåtelse av rättigheter som omfattas av 2 kap. 1, 2, 9 eller 11 § upphovsrättslagen (20XX:XX), dock inte när det är fråga om fotografier, reklamalster, system och program för automatisk databehandling eller film, videogram eller annan jämförlig upptagning som avser information,

9. upplåtelse eller överlåtelse av rättighet till ljud- eller bildupptagning av en utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk,

10. omsättning av tjänster inom idrottsområdet som anges i 3 kap. 11 a § första stycket och som inte undantas från skatteplikt enligt andra stycket samma paragraf, och

11. personbefordran utom sådan befordran där resemomentet är av underordnad betydelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor

Härigenom föreskrivs att 5 och 7 §§ lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §⁴

Om en användare sänder in ett meddelande till en elektronisk anslagstavla ska den som tillhandahåller tjänsten ta bort meddelandet från tjänsten eller på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelandet, om

1. meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 c § brottsbalken om olaga våldsskildring, eller

2. det är uppenbart att användaren har gjort intrång i upphovsrätt eller i rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk genom att sända in meddelandet.

2. det är uppenbart att användaren har gjort intrång i upphovsrätt eller i rättighet som skyddas genom bestämmelserna i 3 kap. upphovsrättslagen (20XX:XX) genom att sända in meddelandet.

För att kunna fullgöra sin skyldighet enligt första stycket har den som tillhandahåller tjänsten rätt att ta del av meddelanden som förekommer i tjänsten.

Skyldigheten enligt första stycket och rätten enligt andra stycket gäller också den som på tillhandahållarens uppdrag har uppsikt över tjänsten.

⁴ Senaste lydelse 2010:401.

7 §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

Första stycket tillämpas inte, om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt brottsbalken eller *lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*.

Första stycket tillämpas inte, om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt brottsbalken eller *upphovsrättslagen (20XX:XX)*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

5 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 32 kap. 1 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

32 kap.

1 §⁵

En enskild näringsidkare som har intäkt i egenskap av upphovsman enligt *lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk* (upphovsmannaintäkt) får enligt bestämmelserna i detta kapitel dra av belopp som sätts in på ett särskilt konto i ett kreditinstitut (upphovsmannakonto). Avdrag får inte göras från en intäkt som avser fotografiska verk.

Avdrag får inte göras av dödsbo.

En enskild näringsidkare som har intäkt i egenskap av upphovsman enligt *upphovsrättslagen (20XX:XX)* (upphovsmannaintäkt) får enligt bestämmelserna i detta kapitel dra av belopp som sätts in på ett särskilt konto i ett kreditinstitut (upphovsmannakonto). Avdrag får inte göras från en intäkt som avser fotografiska verk.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

⁵ Senaste lydelse 2004:438.

6 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 31 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 kap.

23 §

Sekretess gäller för uppgift i ett upphovsrättsligt skyddat verk som inte kan antas sakna kommersiellt intresse, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att rättighetshavaren lider skada och

1. det av särskild anledning kan antas att verket inte tidigare har offentliggjorts i den mening som avses i *lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*,

2. det av särskild anledning kan antas att verket har kommit in till myndigheten utan rättighetshavarens samtycke, och

3. ett röjande av uppgiften innebär ett upphovsrättsligt förfogande.

Vid tillämpningen av första stycket ska ett verk som har tillhandahållits enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen eller har lämnats från en myndighet till en annan inte därigenom anses offentliggjort.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen

Härigenom föreskrivs att 5 och 14 §§ lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Denna lag gäller inte för handlingar till vilka tredje man innehar rätt enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära eller konstnärliga verk.

Lagen påverkar inte utövandet av sådan ensamrätt som följer av varumärkeslagen (1960:644), patentlagen (1967:837), mönsterskyddslagen (1970:485), firmalagen (1974:156), lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter eller växtförädlarrättslagen (1997:306).

Denna lag gäller inte för handlingar till vilka tredje man innehar rätt enligt upphovsrättslagen (20XX:XX).

14 §

Ett beslut om avslag på en begäran om vidareutnyttjande ska innehålla de skäl som har bestämt utgången i ärendet. Om beslutet grundas på att ett vidareutnyttjande skulle inkräkta på tredje mans rätt enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära eller konstnärliga verk, ska myndigheten i beslutet ange vem som är rättsinnehavare, om denne är känd, eller vilken licensgivare som myndigheten har fått informationen från.

Ett beslut om avslag på en begäran om vidareutnyttjande ska innehålla de skäl som har bestämt utgången i ärendet. Om beslutet grundas på att ett vidareutnyttjande skulle inkräkta på tredje mans rätt enligt upphovsrättslagen (20XX:XX), ska myndigheten i beslutet ange vem som är rättsinnehavare, om denne är känd, eller vilken licensgivare som myndigheten har fått informationen från.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

8 Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 10 § och 9 kap. 1 § radio- och tv-lagen (2010:696) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

10 §

I 48 a § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk finns bestämmelser om rätten för programföretag i en EES-stat att i sina allmänna nyhetssändningar använda utdrag ur ett annat programföretags med ensamrätt sänd tv-sändning från ett evenemang av stort allmänintresse.

I 3 kap. 15 § upphovsrättslagen (20XX:XX) finns bestämmelser om rätten för programföretag i en EES-stat att i sina allmänna nyhetssändningar använda utdrag ur ett annat programföretags med ensamrätt sänd tv-sändning från ett evenemang av stort allmänintresse.

9 kap.

1 §

Den som äger eller på annat sätt förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av tv-sändningar till allmänheten genom tråd ska, om ett betydande antal hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot tv-sändningar, se till att de boende i de anslutna hushållen kan ta emot tv-sändningar som sker med tillstånd av regeringen och som kan tas emot i området utan villkor om särskild betalning.

Skyldigheten gäller bara för tv-sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och saklighet samt ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det ska ingå nyheter. En sådan sändningsplikt gäller bara om förutsättningarna för vidaresändning enligt lagen (1960:729) om

Skyldigheten gäller bara för tv-sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och saklighet samt ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det ska ingå nyheter. En sådan sändningsplikt gäller bara om förutsättningarna för vidaresändning enligt upphovsrättslagen

*upphovsrätt till litterära och (20XX:XX).
konstnärliga verk* är uppfyllda.

Tv-sändningar enligt första stycket ska kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen.

Sändningsplikten enligt första stycket gäller även tv-sändningar som en tillståndshavare genomför för att uppfylla skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet att sända inte kräver regeringens tillstånd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Bestämmelser om

1. behandling av personuppgifter finns i personuppgiftslagen (1998:204),

2. behandling av personuppgifter i fastighetsregistret finns i lagen (2000:224) om fastighetsregister,

3. krav på tillstånd för upprättande av databaser med landskapsinformation samt för spridning av kartor och andra sammanställningar av landskapsinformation finns i lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation,

4. säkerhetsskydd finns i säkerhetsskyddslagen (1996:627), och

5. upphovsrätt finns i lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (1960:729) om upphovsrätt till hovsrättslagen (20XX:XX).

I fråga om behandling av personuppgifter enligt denna lag gäller inte 2 § personuppgiftslagen (1998:204).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

10 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond

Härigenom föreskrivs att 4 och 5 §§ förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §⁶

Till fonden överförs av statsmedel

- 1 krona och 32 öre för varje hemlån från bibliotek av litterärt verk i original,
- 5 kronor och 28 öre för varje referensexemplar av sådant verk,
- 66 öre för varje hemlån av litterärt verk i översättning till eller från svenska språket, och
- 2 kronor och 64 öre för varje referensexemplar av sådan översättning.

Överföring sker varje år och beräknas på antalet hemlån och referensexemplar för kalenderåret tre år före det år som ersättningen avser.

Med litterärt verk i original enligt första stycket avses verk som upphovsmannen har skrivit på svenska eller verk av en upphovsman som har sin vanliga vistelseort i Sverige, om upphovsrätt enligt *lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk* fortfarande gäller.

Första stycket ska tillämpas i fråga om översättning till eller från svenska språket om översättarens upphovsrätt enligt *lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk* fortfarande gäller.

Med litterärt verk i original enligt första stycket avses verk som upphovsmannen har skrivit på svenska eller verk av en upphovsman som har sin vanliga vistelseort i Sverige, om upphovsrätt enligt *upphovsrättslagen (20XX:XX)* fortfarande gäller.

Första stycket ska tillämpas i fråga om översättning till eller från svenska språket om översättarens upphovsrätt enligt *upphovsrättslagen (20XX:XX)* fortfarande gäller.

⁶ Senaste lydelse 2009:1572.

Har ett verk två eller flera upphovsmän eller översättare gäller det som sägs i tredje och fjärde styckena om en av dessa uppfyller kraven.

5 §⁷

Från fonden skall till upphovsman till litterärt verk i original lämnas ersättning för antalet hemlån från bibliotek och för antalet referensexemplar av verket (författarpenning).

Från fonden skall till översättare av litterärt verk till eller från svenska språket lämnas ersättning för antalet hemlån från bibliotek och för antalet referensexemplar av verket (översättarpenning).

Första stycket skall tillämpas endast om antalet upphovsmän till ett verk är högst tre och fråga är om upphovsman som har skrivit på svenska eller har sin vanliga vistelseort i Sverige och vars upphovsrätt till verket enligt <i>lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk</i> fortfarande gäller.	Första stycket skall tillämpas endast om antalet upphovsmän till ett verk är högst tre och fråga är om upphovsman som har skrivit på svenska eller har sin vanliga vistelseort i Sverige och vars upphovsrätt till verket enligt <i>upphovsrättslagen (20XX:XX)</i> fortfarande gäller.
--	---

Andra stycket skall tillämpas om antalet översättare till verket är högst tre och fråga är om översättare vars upphovsrätt till översättningen fortfarande gäller.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2013.

⁷ Senaste lydelse 2003:1116.

11 Förslag till förordning om ändring i utsökningsförordningen (1981:981)

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 6 a § utsökningsförordningen (1981:981) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

6 a §⁸

Ett beslut om en intrångsundersökning enligt varumärkeslagen (1960:644), *lagen* (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, patentlagen (1967:837), mönsterskyddslagen (1970:485), firmalagen (1974:156), lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter eller växtförädlarrättslagen (1997:306) *skall* verkställas skyndsamt.

Ett beslut om en intrångsundersökning enligt varumärkeslagen (1960:644), *upphovsrättslagen* (20XX:XX), patentlagen (1967:837), mönsterskyddslagen (1970:485), firmalagen (1974:156), lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter eller växtförädlarrättslagen (1997:306) *ska* verkställas skyndsamt.

En ansökan om verkställighet får göras genom telefax. Vid verkställigheten tillämpas 1 kap. 5 §, 2 kap. 2, 3, 8 §§ samt 3 och 4 kap.

I protokollet skall utöver vad som föreskrivs i 3 kap. 11 § anges vilka utrymmen som genomsöks och vilka eftersökta handlingar och föremål som påträffas. Handlingarna och föremålen skall beskrivas så ingående som det krävs för att intrångsundersökningens syfte skall kunna uppfyllas. Om handlingarna eller föremålen kopieras eller fotograferas, skall detta anges i protokollet. Detsamma gäller om en film- eller ljudupptagning görs.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2013.

⁸ Senaste lydelse 2006:879.

12 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna

Härigenom föreskrivs i fråga om bilagan till förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna, Avgiftslista, 1. Ansökningsavgifter, Allmänna domstolsärenden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Bilaga⁹

Avgiftslista

1. Ansökningsavgifter

Allmänna domstolsärenden

Ansökan varigenom det anhängiggörs ett ärende om adoption, vårdnad eller umgängesrätt, namn enligt namnlagen (1982:670), testamentsvittnesförhör, dödande av förkommen handling, dödande av inteckning, förordnande av boutredningsman, bodelningsförrättare eller skiftesman, tillstånd till försäljning m.m. enligt 7 kap. 8 § äktenskapsbalken eller 24 § sambolagen (2003:376), beslut om särskild förvaltning enligt 9 kap. 8 § äktenskapsbalken, förordnande om rätt att bo kvar i det gemensamma hemmet enligt 18 kap. 2 § äktenskapsbalken eller 28 § sambolagen (2003:376), tillstånd till försäljning av fast egendom eller tomträtt enligt 19 kap. 13 § ärvdabalken, förordnande enligt 3 eller 6 § lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt, förordnande av synemän enligt 9 kap. 24 § jordabalken, tillstånd till fusion enligt 12 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,

⁹ Senaste lydelse SFS 2009:290.

likvidation och förordnande av likvidator enligt 25 kap. aktiebolagslagen (2005:551), 11 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar och 2 kap. 37 § lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag,

kraftlöshetsförklaring av fullmakt enligt 17 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område,

förordnande enligt lagen (1929:145) om skiljemän,

förordnande av sammanträdesledare enligt 7 och 20 §§ lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter,

blodundersökning enligt lagen (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap,

sjöförklaring,

entledigande av någon annan än sökanden från ett uppdrag som angetts ovan,

informationsföreläggande enligt 37 c § varumärkeslagen (1960:644), 53 c § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, 57 c § patentlagen (1967:837), 35 c § mönsterskyddslagen (1970:485), 18 b § firmalagen (1974:156), 9 c § lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter eller 9 kap. 5 a § växtförädlarrättslagen (1997:306).	informationsföreläggande enligt 37 c § varumärkeslagen (1960:644), 10 kap 1 § upphovsrättslagen (20XX:XX), 57 c § patentlagen (1967:837), 35 c § mönsterskyddslagen (1970:485), 18 b § firmalagen (1974:156), 9 c § lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter eller 9 kap. 5 a § växtförädlarrättslagen (1997:306).
---	--

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2013.

13 Förslag till författning om ändring i upphovsrättsförordningen (1993:1212)

Härigenom föreskrivs att upphovsrättsförordningen (1993:1212) ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹⁰

I denna förordning finns verkställighetsföreskrifter till lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen).

I denna förordning finns verkställighetsföreskrifter till *upphovsrättslagen* (20XX:XX).

Framställning av exemplar inom vissa arkiv och bibliotek

2 §¹¹

Med framställning av exemplar för kompletteringsändamål i 16 § första stycket 1 upphovsrättslagen avses fall när

1. ett exemplar av ett verk är ofullständigt; om verket har kommit ut i delar avses dock endast det fallet att den del som saknas inte kan köpas i handeln, eller

2. exemplar av ett verk inte kan köpas i handeln och exemplarframställningen sker hos ett arkiv eller bibliotek som har rätt att få pliktexemplar av den aktuella produkttypen.

Första stycket gäller även i fråga om prestationer som avses i 45, 46 och 48–49 a §§ upphovsrättslagen.

Med framställning av exemplar för kompletteringsändamål i 4 kap. 5 § första stycket 1 upphovsrättslagen avses fall när

1. ett exemplar av ett verk är ofullständigt; om verket har kommit ut i delar avses dock endast det fallet att den del som saknas inte kan köpas i handeln, eller

2. exemplar av ett verk inte kan köpas i handeln och exemplarframställningen sker hos ett arkiv eller bibliotek som har rätt att få pliktexemplar av den aktuella produkttypen.

Första stycket gäller även i fråga om prestationer som avses i 3 kap. 1, 6, 11, 16 och 21 §§ upphovsrättslagen.

¹⁰ Senaste lydelse 1994:194.

¹¹ Senaste lydelse 1994:194.

**Framställning av exemplar
m.m. till personer med
*funktionshinder***

**Framställning av exemplar
m.m. till personer med
*funktionsnedsättning***

3 §¹²

När bibliotek och organisationer framställer eller överför exemplar av verk enligt 17 § andra stycket upphovsrättslagen skall

1. upphovsmannen meddelas, om det kan ske utan besvär,

2. exemplaren förses med uppgift om verkets titel, om framställningsåret och om vem som är framställare samt med de uppgifter som krävs enligt 11 § upphovsrättslagen, och

3. framställaren upprätta ett register över de exemplar som framställs.

Om ett bibliotek eller en organisation sprider eller överför exemplar till personer med *funktionshinder* på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, skall upphovsmannen meddelas även om det. Detta gäller endast om det kan ske utan besvär.

När bibliotek och organisationer framställer eller överför exemplar av verk enligt 4 kap. 6 § andra stycket upphovsrättslagen ska

1. upphovsmannen meddelas, om det kan ske utan besvär,

2. exemplaren förses med uppgift om verkets titel, om framställningsåret och om vem som är framställare samt med de uppgifter som krävs enligt 4 kap. 1 § upphovsrättslagen, och

3. framställaren upprätta ett register över de exemplar som framställs.

Om ett bibliotek eller en organisation sprider eller överför exemplar till personer med *funktionsnedsättning* på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, ska upphovsmannen meddelas även om det. Detta gäller endast om det kan ske utan besvär.

**Framställningar av upptagningar för ljudradio-
och televisionsutsändningar**

4 §¹³

När ett radio- eller televisionsföretag gör en upptagning med stöd av 26 e § 1 upphovsrättslagen eller en bestämmelse som

När ett radio- eller televisionsföretag gör en upptagning med stöd av 4 kap. 21 § 1 upphovsrättslagen eller en bestämmelse

¹² Senaste lydelse SFS 2005:362.

¹³ Senaste lydelse 2010:711.

hänvisar till den bestämmelsen som hänvisar till den bestämmelsen gällande att upptagningen gällande att upptagningen

1. ska göras med företagets egen utrustning,
2. får användas endast vid egna utsändningar ett fåtal gånger under begränsad tid varefter den, om inte något annat följer av 3, ska utplånas,
3. får överlämnas endast till och bevaras endast i ett arkiv hos ett sådant företag som har tillstånd av regeringen enligt 4 kap. 3 § första stycket radio- och tv-lagen (2010:696); så får dock ske endast om upptagningen har dokumentariskt värde,
4. får föras över på nytt underlag, varvid originalupptagningen ska utplånas, och
5. får brukas för framställning av ett särskilt exemplar av upptagningen vilket ska användas för utsändning; efter utsändningen ska upptagningen på det särskilda exemplaret utplånas.

5 §

Rätt att föra talan enligt 51 § Rätt att föra talan enligt upphovsrättslagen har Svenska Akademi- Svenska Akademi- n, Musikaliska akademi- n och Akademien för de fria konsterna, var och en för sitt område. 9 kap. 6 § upphovsrättslagen har Svenska Akademi- n, Musikaliska akademi- n och Akademien för de fria konsterna, var och en för sitt område.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2013.

14 Förslag till förordning om ändring i förordning (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet

Härmed föreskrivs i fråga om bilagan till förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet att p 2.1 ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2. Justitiedepartementet¹⁴

2.1 Förvaltningsärenden

Förvaltningsärenden som gäller
riksdagen med undantag av ärenden om Utrikesnämnden,
grundlagarna,
rikets vapen och flagga,
vallagen (2005:837), folkomröstningslagen (1979:369),
lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens
och yttrandefrihetsgrundlagens områden,
rikets judiciella indelning samt, i den mån sådana ärenden inte
hör till något annat departement, domstolsväsendet,
arrendenämnderna, hyresnämnderna,
rättshjälp,
dispaschörverksamhet,
fastighetsregistreringen, i den mån sådana ärenden inte hör till
något annat departement,
Sveriges advokatsamfund,
åklagarväsendet,
polisväsendet,
allmän ordning och säkerhet, allmänna sammankomster,
åtal för brott, förordnande av domstol,
utlämning och överlämnande för brott, internationell rättslig hjälp
i brottmål, internationellt samarbete rörande lagföring för brott,
kriminalvård,
internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom,

¹⁴ Senaste lydelse SFS 2010:1750.

fideikommissförfattningar, dock inte förlängning av fideikommiss eller inlösen av fideikommissegendom av kulturhistoriska skäl, permutationslagen (1972:205), i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

nåd i brottmål, abolition, upphävande av domstols dom eller beslut om utvisning på grund av brott,

det rättsmedicinska och det rättspsykiatriska undersökningsväsendet,

lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption, lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap, förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap, lagen (1988:1321) om nordiska rättsförhållanden rörande förvaltarskap enligt föräldrabalken m.m.,

europabolag, aktiebolag, handelsbolag, enkla bolag och ekonomiska föreningar, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement, stiftelselagen (1994:1220), i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

årsredovisningslagen (1995:1554), datalagen (1973:289),

lagen (1960:729) om upphovs- *upphovsrättslagen (20XX:XX)*,
rätt till litterära och konstnärliga lagen (1980:612) om medling i
verk, lagen (1980:612) om med- vissa upphovsrättstvister, lagen
ling i vissa upphovsrättstvister, (1953:771) om skydd för vissa
lagen (1953:771) om skydd för internationella sjukvårdsbeteck-
vissa internationella sjukvårds- ningar m.m.,
beteckningar m.m.,

lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister, lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar m.m.,

vapenlagen (1996:67),

passlagen (1978:302) när det gäller passmyndigheter inom riket, flyktingar, mottagande av asylsökande, utlänningars rätt att vistas i landet, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

medborgarnas inflytande och delaktighet i samhället, i den mån sådana frågor inte hör till något annat departement,

demokrati och allmänna val, i den mån sådana frågor inte hör till något annat departement,

marknadsföring, konsumentinformation, konsumentinflytande i standardiseringsarbetet, resegarantier samt konsumentskydd och konsumentpolitiska frågor i övrigt, i den mån sådana frågor inte hör till något annat departement.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2013.

15 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1387) om fonogramersättning

Härigenom föreskrivs att 3 § förordningen (1998:1387) om fonogramersättning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Ersättningsrätten gäller endast verk som vid utlåningstillfället omfattas av upphovsrättens giltighetstid eller utövande konstnärers rättigheters giltighetstid enligt *lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*.

Föreslagen lydelse

3 §

Ersättningsrätten gäller endast verk som vid utlåningstillfället omfattas av upphovsrättens giltighetstid eller utövande konstnärers rättigheters giltighetstid enligt *upphovsrättslagen (20XX:XX)*.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2013.

16 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:1420) om pliktexemplar av dokument

Härigenom föreskrivs att 4 och 7 §§ förordningen (2008:1420) om pliktexemplar av dokument ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Sådana dokument som avses i 12, 14 och 18 §§ lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument och som har lämnats till Kungl. biblioteket ska bevaras för framtiden.

Skyldigheten att bevara gäller inte sådana pliktexemplar som visar sig vara dubblett av ett redan lämnat dokument eller en oförändrad ny utgåva av ett tidigare lämnat dokument.

Upptagningar av ljudradio- eller televisionsprogram som har gjorts med stöd av 26 e § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk får bevaras hos biblioteket endast om de har dokumentariskt värde eller rättighetshavarna har medgett att upptagningarna bevaras.

4 §

Upptagningar av ljudradio- eller televisionsprogram som har gjorts med stöd av 4 kap. 21 § upphovsrättslagen (20XX:XX) får bevaras hos biblioteket endast om de har dokumentariskt värde eller rättighetshavarna har medgett att upptagningarna bevaras.

7 §

Bestämmelser om framställning av exemplar bl.a. inom Kungl. biblioteket finns i 16 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Bestämmelser om framställning av exemplar bl.a. inom Kungl. biblioteket finns i 4 kap. 5 § upphovsrättslagen (20XX:XX).

När en kopia av ett pliktexemplar av dokument som avses i 6 § första stycket lånas ut utanför biblioteket ska biblioteket upplysa mottagaren om innebörden av tillämplig upphovsrättslig lagstiftning.

Efter utnyttjandet ska kopian återlämnas till biblioteket. Sådant exemplar får därefter bevaras hos biblioteket.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2013.

1 Utredningsuppdraget

1.1 Utredningens direktiv

1.1.1 Allmänna utgångspunkter

Utredningens uppdrag i detta slutbetänkande är att göra en redaktionell och språklig översyn av upphovsrättslagen. Utredningens delbetänkande, som överlämnades i april 2010 (Avtalad upphovsrätt SOU 2010:24), innebar en översyn dels av bestämmelserna om upphovsrättens övergång i 3 kap. upphovsrättslagen och dels av vissa frågor om avtalslicenser m.m.

Utredningsdirektiven anger som allmänna utgångspunkter för utredningens arbete att upphovsrätten har fått allt större betydelse genom informationssamhällets framväxt. Direktiven pekar särskilt på att upphovsrätten spänner över hela medieområdet, musik- och filmsektorn och stora delar av it-sektorn samt att allt fler företag och människor på ett eller annat sätt berörs av upphovsrättslagstiftningen. Detta förhållande återspeglas bl.a. i de många olika intressen som gör sig gällande på upphovsrättsområdet. Vidare framhålls att syftet med upphovsrätten är att ge ett effektivt skydd för upphovsmännen för att främja nyskapande och uppmuntra investeringar. Utredningsdirektiven pekar också särskilt på vikten av en balanserad lagstiftning för att upprätthålla respekten för upphovsrätten. Enligt utredningsdirektiven ska utredningen därför genomgående sträva efter att söka balansera de olika intressen som aktualiseras inom utredningsuppdragets ram. Behovet av sådana intresseavvägningar gör sig tydligast gällande vid översynen av 3 kap. upphovsrättslagen, som alltså redovisades i utredningens delbetänkande, men bör enligt utredningsdirektiven även genomsyra hela utredningen.

1.1.2 En översyn av upphovsrättslagen i redaktionellt och språkligt hänseende

Beträffande behovet av en redaktionell och språklig översyn av upphovsrättslagen framhålls i direktiven till utredningen att lagen tillkom redan år 1960 och att det under årens lopp har gjorts ett stort antal ändringar i lagen utan att någon helhetsöversyn av lagen ur redaktionell och språklig synvinkel har gjorts. Ändringarna har bl.a. inneburit att upphovsrättslagen, vars paragrafer är numrerade löpande, har försetts med ett stort antal inskjutna paragrafer. Det har lett till att lagen, enligt utredningsdirektiven, i dag är svåröverskådlig och svårtillgänglig. Utredningsdirektiven hänvisar även till att det i olika sammanhang har framförts att upphovsrättslagen bör bli föremål för en helhetsöversyn (se t.ex. Lagutskottets betänkande 2004/05:LU27 s. 18 f. och 44 samt Lagrådets yttrande i prop. 2004/05:110 s. 557 f.).

I uppdraget ingår att

- modernisera och förenkla språket i lagens bestämmelser,
- göra lagen mer överskådlig och lättillgänglig från redaktionell synpunkt,
- föreslå en kapitelindelning med ny paragrafnumrering i varje kapitel,
- analysera och ta ställning till behovet av följdändringar i upphovsrättslagen på grund av de lagändringar som skett sedan lagens tillkomst,
- lämna förslag till följdändringar i andra författningar som uppdraget kan ge anledning till, exempelvis följdändringar i upphovsrättsförordningen (1993:1212), internationella upphovsrättsförordningen (1994:193), lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister och lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter, och
- utarbeta fullständiga författningsförslag.

I utredningsdirektiven framhålls att vikten av enhetlighet och förutsebarhet i tillämpningen av lagens bestämmelser ska beaktas i arbetet med den redaktionella och språkliga översynen. En ny lag får enligt utredningsdirektiven föreslås, om det anses som det lämpligaste sättet att genomföra de redaktionella och språkliga ändringarna.

1.2 Utredningsarbetet

Upphovsrättsutredningen påbörjade sitt arbete i maj 2008 och överlämnade, som nämnts, delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24) i april 2010. Därefter fortsatte utredningens arbete med återstående frågor, dvs. översynen av upphovsrättslagen i redaktionellt och språkligt hänseende.

Under arbetet med slutbetänkandet har utredningen sammanträtt med experterna tre gånger. Utredningen har varit angelägen om att i ett tidigt skede presentera olika förslag till förändrade bestämmelser för experterna och på så vis inhämta deras synpunkter. Utredningen har även haft underhandskontakter med flera av experterna. Därutöver har ett flertal interna arbetsmöten hållits. Utredningen har vidare samrått med ministerier och departement i Danmark, Finland, Norge och Island. Utredningen har deltagit vid ett seminarium som hållits av Svenska föreningen för upphovsrätt (SFU). Under slutskedet av utredningsarbetet har utredningen presenterat huvuddragen i förslagen för experterna. Utredningen har även, i fråga om konsekvenser för företag, samrått med Näringslivets regelnämnd.

2 Upphovsrättslagstiftningen – huvuddragen i gällande rätt

2.1 Historik

Bestämmelserna om upphovsrätt finns i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). De ursprungliga förarbetena till lagen utgörs av Auktorrättskommitténs betänkande SOU 1956:25 samt därpå följande proposition 1960:17 och första lagutskottets yttrande 1LU 1960:41 och 43. Auktorrättskommittén, som tillsattes 1938, hade i uppdrag att utreda frågan om en gemensam nordisk upphovsrättslig lagstiftning som för Sveriges del skulle ersätta lagarna från 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk, rätt till fotografiska bilder och om rätt till bildande konst. Det nordiska samarbetet resulterade senare i att Sverige, Danmark, Norge och Finland antog i allt väsentligt likalydande upphovsrättslagar. Lagen har reviderats kontinuerligt därefter.

2.2 Allmänt om upphovsrätt

2.2.1 Inledning

Upphovsrätt är den ensamrätt som författare, kompositörer, konstnärer och andra upphovsmän har till sina litterära eller konstnärliga verk (1 § URL). Med litterära verk avses alla framställningar i ord, alltså sådana som de framträder i prosa, journalistik, lyrik eller i talade framställningar. I en mer vidsträckt betydelse inbegrips även alla andra slags beskrivande framställningar såsom tabeller, grafiska framställningar och datorprogram. Med konstnärliga verk avses verk skapade med en konstnärlig ambition och i syfte att nå en konstnärlig verkan såsom exempelvis konstverk, filmverk och musikaliska verk (SOU 1956:25 s. 65). Rättigheterna uppkommer när verket

skapats och varar 70 år efter upphovsmannens död. För verk med två eller flera upphovsmän räknas tiden från den sist avlidne upphovsmannens dödsår. Upphovsrätt till filmverk gäller till utgången av sjuttionde året efter dödsåret för den sist avlidne av huvudregissören, manusförfattaren, dialogförfattaren och kompositören av musik som skapats speciellt för verket (43 § URL).

Den litterära eller konstnärliga prestationen måste ha s.k. verkshöjd för att omfattas av ensamrätten. I lagmotiven anförs beträffande innebörden av begreppet verkshöjd att det resultat av andligt arbete som därmed avsågs måste ha höjt sig till en viss grad av självständighet och originalitet. Det sägs att den måste i någon mån vara uttryck för auktors individualitet och att en rent mekanisk produktion inte är tillräcklig (SOU 1956:25 s. 66). Det som ensamrätten avser är inte bara verket i den form som upphovsmannen skapat det utan även verkets överföring till andra former, exempelvis vid filmatisering av en roman. Verkets inre form är skyddad i den individuella utformning som just upphovsmannen gett den, dock inte som abstrakt idé (SOU 1956:25 s. 68–69).

2.2.2 Den ekonomiska och den ideella rätten

Den upphovsrättsliga ensamrätten består av den ekonomiska rätten och den ideella rätten. Den *ekonomiska rätten* utgörs dels av rätten att framställa exemplar av verket, vilket avser all slags reproduktion av det, dels av rätten att göra verket tillgängligt för allmänheten. Ett verk kan tillgängliggöras på fyra olika sätt; genom överföring till allmänheten, genom offentligt framförande, genom offentlig visning eller genom spridning av exemplar (2 § URL). Ensamrättigheten innebär således att det krävs samtycke från rättsinnehavaren för att få vidta sådana åtgärder i fråga om ett upphovsrättsligt skyddat verk.

Av hänsyn till olika motstående intressen av enskild eller allmän karaktär gäller dock beträffande den ekonomiska rätten en rad bestämmelser om *inskränkningar* i ensamrätten. Inskränkningarna innebär en rätt att utnyttja skyddade verk utan att tillstånd inhämtats från upphovsmannen. Dessa bestämmelser finns i 2 kap. URL och som exempel kan nämnas rätten att framställa ett eller några få exemplar för privat bruk (12 § URL), vissa biblioteks och arkivs rätt att framställa exemplar av verk för vissa särskilda ändamål (16 § URL), rätten att framställa vissa exemplar till personer med funktionshinder (17 § URL) och rätten att citera ur verk (22 § URL). Vidare

finns några bestämmelser om s.k. tvångslicens vilket innebär rätt till utnyttjande av ett verk utan upphovsmannens medgivande, mot ersättning till upphovsmannen. Exempel på bestämmelser om tvångslicens är 18 § URL om framställning av samlingsverk för bruk vid undervisning och 47 § URL om användning av ljudupptagningar för offentligt framförande.

Den *ideella rätten* har sin grund i den personliga koppling som upphovsmannen har till sitt verk. Den ideella rättens portalbestämmelse finns i 3 § URL. Där återfinns namnangivelsesrätten, dvs. rätten för upphovsmannen att i den omfattning och på det sätt som god sed kräver bli angiven när exemplar av hans eller hennes verk framställs eller när verket görs tillgängligt för allmänheten. I bestämmelsen återfinns också respekträtten, dvs. rätten för upphovsmannen att motsätta sig såväl ändringar i verket som medför att hans eller hennes litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks, som att verket görs tillgängligt för allmänheten i sådan form eller i sådant sammanhang att hans eller hennes litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks. Den ideella rättens omfattning framgår också av 11 § URL. Bestämmelsen, som har avseende på de inskränkningar i upphovsrätten som en upphovsman får tåla enligt 2 kap. URL, säger att dessa inskränkningar inte påverkar upphovsmannens ideella rätt enligt 3 § URL och att vid utnyttjanden med stöd av någon av inskränkningarna i 2 kap. i lagen får verket inte ändras i större utsträckning än användningen kräver. Ändringar som går därutöver är alltså otillåtna oavsett om de kan anses kränkande eller inte. Dock får en byggnad eller ett bruksföremål ändras av ägaren utan upphovsmannens samtycke. Andra bestämmelser med ideellrättslig anknytning är 28 § URL, som innehåller bestämmelser om förbud för en förvärvare av upphovsrätt att ändra verket och att överlåta rätten vidare samt 36 § URL som medger viss rätt för upphovsmannen att vid förlagsavtal ändra i sitt verk inför framställning av ny upplaga. Till samma kategori kan även hänföras exempelvis 42 § URL, vilken bl.a. innebär att upphovsrätt inte får utmätas hos upphovsmannen själv.

Eftersom den ideella rätten är nära knuten till upphovsmannens person kan den inte överlåtas. Enligt 3 § tredje stycket URL kan upphovsmannen med bindande verkan efterge sin ideella rätt endast såvitt angår en till art och omfattning begränsad användning av verket. Auktoritetskommittén angav bl.a. som skäl för bestämmelsen att ett generellt eftergivande av de ideella befogenheterna skulle få verkan långt in i framtiden och komma att gälla för de mest skiftande for-

mer för verkets utnyttjande, något som skulle vara svårt för upphovsmannen att överblicka vid avtalstillfället. Kommittén påpekade också att ändringar i verk får anses tillåtna om de blivit granskade och godkända av upphovsmannen, dock var detta att betrakta som en ny version som upphovsmannen godtagit och ingen eftergift av den ideella rätten. Enligt allmänna grundsatser inom personrätten ansåg kommittén att en upphovsman när som helst får förklara att det är han som skapat ett verk, även om han med bindande verkan avstått från rätten att bli angiven i förbindelse med verket. Upphovsmannen ansågs också ha rätt att offentligt avsäga sig ansvar för verket i ändrat skick även om han var bunden av ett samtycke att låta en medkontrahent efter gottfinnande ändra verket (SOU 1956:25 s. 127 ff.).

2.2.3 Närstående rättigheter

I 5 kap. URL finns bestämmelser om skyddet för vissa upphovsrätten närstående rättigheter. Bestämmelserna avser de rättigheter som utövande konstnärer, framställare av ljud- eller bildupptagningar, radio- och TV-företag, framställare av kataloger och andra sammanställningar samt fotografer har till sina prestationer. Det som skyddas är artisters framföranden, upptagningar av ljud eller rörliga bilder, kataloger och sammanställningar, radio- och TV-företagens utsändningar samt fotografiska bilder. Något som motsvarar den egentliga upphovsrättens krav på originalitet finns inte i dessa bestämmelser utan själva åstadkommandet av ett framförande, en upptagning etc. är tillräckligt för rättsskydd. Flera av bestämmelserna i upphovsrättslagen gäller, genom hänvisningar, även för sådana prestationer som skyddas enligt 5 kap. Exempelvis är många av inskränkingsbestämmelserna tillämpliga i förhållande till sådana prestationer. Även bestämmelserna i 3 kap. om upphovsrättens övergång är i stor utsträckning tillämpliga vid överlåtelse eller upplåtelse av sådana prestationer som skyddas enligt 5 kap.

2.3 Upphovsrättslagens uppbyggnad och struktur

Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk var som nämnts resultatet av ett arbete som påbörjades redan 1938, då Auktorrättskommittén inledde sitt uppdrag. Arbetet resulterade

i betänkandet Upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk (SOU 1956:25). Den därpå följande lagstiftningsprocessen resulterade i propositionen 1960:17 och första lagutskottets yttrande 1LU 1960:41 och 43. Lagen trädde därefter i kraft den 1 juli 1961.

Upphovsrättslagen hade ursprungligen nio kapitel och paragraferna var numrerade löpande. 1 kap., 1–10 §§, avsåg upphovsrättens föremål och innehåll, 2 kap., 11–26 §§, avsåg inskränkningar i upphovsrätten, 3 kap., 27–42 §§, avsåg upphovsrättens övergång, 4 kap., 43–44 §§ avsåg upphovsrättens giltighetstid, 5 kap., 45–49 §§ avsåg vissa upphovsrätten närstående rättigheter, 6 kap., 50–52 §§, avsåg särskilda bestämmelser, 7 kap., 53–59 §§, avsåg ansvar och ersättningskyldighet, 8 kap., 60–62 §§ avsåg lagens tillämpningsområde och 9 kap., 63–70 §§, avsåg ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

I 3 kap. var några paragrafer försedda med underrubriker men i övrigt saknades sådana helt. Vid sidan av upphovsrättslagen fanns även lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild som reglerade rätten till fotografiska bilder som inte skyddades av upphovsrätt. Bestämmelserna integrerades i upphovsrättslagen den 1 juli 1994, då lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild upphörde att gälla (SFS 1994:190, prop. 1993/94:109).

Upphovsrättslagens paragrafer är fortfarande löpande numrerade. Sista kapitlet är fortfarande 9 kap. om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser och den sista paragrafen är 70 §. Antalet kapitel är dock numera i realiteten tolv och paragraferna uppgår till 120. Den redaktionella grundstrukturen i lagen har alltså behållits men ny lagstiftning har fogats in i den befintliga kapitel- och paragrafnumreringen allteftersom lagen har reviderats. Således har lagen på flera ställen försetts med inskjutna kapitel och ett stort antal inskjutna paragrafer, exempelvis 2 a kap., 3 a kap. och 6 a kap. samt 26 a–26 p §§, 42 a–42 f §§, 52 a–52 h §§ och 53 a–53 h §§. Dessutom förekommer paragrafer som numera saknar innehåll.

Några av revideringarna i lagen genom åren bör särskilt nämnas. År 1976 tillkallades särskilda sakkunniga med uppdrag att företa en allmän översyn av upphovsrättslagstiftningen (Upphovsrättsutredningen, Ju 1976:2). Översynen ansågs motiverad bl.a. av den tekniska utveckling som hade ägt rum sedan tillkomsten av upphovsrättslagen. Utredningen lämnade fyra delbetänkanden och två promemorior.

Första delbetänkandet var Upphovsrätt 1 Fotokopiering inom undervisningsverksamhet, SOU 1978:69, med förslag till en ny av-

talslicensbestämmelse. Således infördes i dåvarande 15 a § (nuvarande 42 c §) den andra i den efterhand allt längre raden av avtalslicensbestämmelser, om fotokopiering i undervisningsverksamhet (SFS 1981:610, prop. 1979/80:132). Därefter upprättade utredningen promemorian Ds Ju 1981:7. Den låg till grund för lagändringar som innebar skärpta åtgärder, bl.a. höjt straffmaximum, mot intrång i rättigheter enligt upphovsrättslagen och den fotografirättsliga lagstiftningen (SFS 1982:284, prop. 1981/82:152). Sedan lämnade utredningen en promemoria den 2 mars 1982, Åtgärder med anledning av uthyrningsverksamhet beträffande grammofonskivor m.m., med förslag till en utvidgning av upphovsmännens ensamrätt när det gäller uthyrning av musikaliska verk, vilket medförde en ändring i inskränkingsbestämmelsen om spridning av exemplar (dåvarande 23 §, nuvarande 19 §), (SFS 1982:1059, prop. 1982/83:40). Den bestämmelsen har för övrigt ändrats flera gånger därefter.

Utredningen lämnade därefter andra delbetänkandet, Översyn av upphovsrättslagstiftningen (SOU 1983:65), med förslag till bl.a. förlängd skyddstid för närstående rättigheter, från 25 år till 50 år (prop. 1985/86:79, SFS 1986:367). Därefter kom delbetänkande 3 Upphovsrätt och dator teknik, (SOU 1985:51), med förslag bl.a. om uttryckligt skydd enligt 1 § URL för datorprogram (se även prop. 1985/87:49, SFS 1986:1426). Delbetänkande 4 Översyn av upphovsrättslagstiftningen (SOU 1988:31) behandlade frågor om ändrade bestämmelser om kopiering för enskilt bruk och nya avtalslicensbestämmelser om kopiering hos myndigheter, företag och organisationer m.fl. (se även prop. 1988/89:85, SFS 1989:396).

Slutbetänkandet, Översyn av upphovsrättslagstiftningen (SOU 1990:30), ägnades bl.a. åt frågor om dels det rättsliga skyddet för fotografier, dels inskränkningarna i upphovsrätten. Frågor om följerrättsbestämmelser behandlades också. Det resulterade bl.a. i nya och ändrade inskränkingsbestämmelser och avtalslicensbestämmelser (prop. 1992/93:214, SFS 1993:1007). Bestämmelser om rätt till särskild ersättning när exemplar av konstverk säljs vidare, s.k. följerrätt, infördes 1996 (prop. 1994/95:151, SFS 1995:1273).

Den 1 juli 2005 genomfördes Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informations-samhället, EGT L 167, 22.6.2001, s. 10, Celex 32001L0029, (EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället, Ds 2003:35, prop. 2004/05:110, LU 2004/05:LU27, SFS 2005:359, 360 och 757). Direktivet syftade dels till att harmonisera medlemsstaternas upp-

hovsrättsliga lagstiftning, dels till att genomföra två fördrag som antagits inom Världsoorganisationen för den intellektuella äganderätten (WIPO), WIPO Copyright Treaty (WCT) och WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT). Direktivet medförde ett stort antal ändringar i lagen. Förändringar i bestämmelserna om ensamrättigheter innebar att dessa rättigheter klargjordes, varvid det i lagen infördes en uttrycklig ensamrätt för upphovsmän att överföra sina verk till allmänheten. Skyddet för vissa närstående rättigheter – skyddet för utövande konstnärer vad gäller deras framförande av ett verk, för fonogram- och filmproducenter och för radio- och televisionsföretag – förstärktes. Vidare sågs inskränkingsbestämmelserna över med anledning av direktivet. Exempelvis begränsades då bestämmelserna om kopiering för privat bruk något. Inskränkningen avseende exemplarframställning till personer med funktionshinder utvidgades. Vidare ändrades bestämmelserna om s.k. kassettersättning (nuvarande 26 k–26 m §§). Avtalslicensbestämmelserna samlades i ett nytt kapitel, 3 a kap., och vissa av dem utvidgades också materiellt sett (se 42 b §, 42 c § och 42 d §§). Nya bestämmelser om skydd för tekniska åtgärder infördes i ett nytt kapitel, 6 a kap. När förslaget till lagändringar föredrogs för Lagrådet uttalade detta att systematiken i lagen redan var svåröverskådlig och att svårigheterna att överblicka lagen skulle öka om lagändringarna infördes. Lagrådet kunde endast godta lagen som ett provisorium (se prop. 2004/05:110 s. 557 f.).

Stora förändringar i lagen genomfördes därefter i samband med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter (prop. 2008/09:67, SFS 2009:109). Lagändringarna innebar bl.a. att bestämmelserna om informationsföreläggande infördes (53 c–53 f §§), att bestämmelserna om vitesförbud och s.k. korrigeringsåtgärder förändrades (53 b och 55 §§) samt att skadeståndsbestämmelserna förtydligades (54 §).

I dag ser alltså lagens uppbyggnad i grunden ut som när den tillkom. Kapitelrubrikerna är i stort desamma som de ursprungliga men på ett flertal ställen i lagen har underrubriker tillkommit. På åtskilliga ställen har även, som framgått, nya kapitel och nya bestämmelser infogats. Detta är bakgrunden till behovet av en översyn av hela lagen i redaktionellt och språkligt hänseende.

2.4 De nordiska upphovsrättslagarna

Lagstiftningssamarbetet avseende en gemensam nordisk upphovsrättslagstiftning inleddes i slutet av 1930-talet. Den första nordiska konferensen hölls i Stockholm i maj 1939. Därefter hölls ett antal nordiska möten under åren 1941–1955 med uppehåll under krigsåren. Som redan framgått resulterade samarbetet i att i allt väsentligt likalydande lagar antogs i Danmark, Finland, Norge och Sverige i början av 1960-talet. Under åren har de nordiska lagarna kommit att skilja sig åt i vissa avseenden. Stora likheter i strukturen råder dock fortfarande. Någon omfattande redaktionell översyn, motsvarande den som nu görs i Sverige, har inte gjorts beträffande upphovsrättslagarna i övriga nordiska länder.

3 En ny upphovsrättslag

3.1 Inledning

Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk trädde i kraft den 1 juli 1961. Lagen har alltså varit i kraft i nästan 50 år. Den är dock slutresultat av ett arbete som påbörjades redan 1938. Lagen har under årens lopp varit föremål för ett mycket stort antal ändringar. Detta har bl.a. resulterat i att lagen, som i dag har en löpande numrering, har försetts med en stort antal inskjutna paragrafer, t.ex. 26 a–26 i §§, 52 b–52 h §§ och 56 a–56 h §§. Lagen uppfattas i dag som svåröverskådlig och svårtillgänglig. Någon helhetsöversyn har aldrig gjorts men i olika sammanhang har behovet av en sådan påtalats (se t.ex. Lagutskottets betänkande 2004/05:LU27 s. 18 f och 44 samt Lagrådets yttrande i prop. 2004/05:110 s. 557 f.).

3.2 Bör en ny upphovsrättslag införas?

<p>Förslag: Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk upphävs och ersätts med en ny upphovsrättslag.</p>
--

Skälen för förslaget

Enligt utredningsdirektiven ska en språklig och redaktionell översyn av hela lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (i fortsättningen 1960 års upphovsrättslag) göras i syfte att modernisera och förenkla språket i lagens bestämmelser och göra lagen mer överskådlig och lättillgänglig från redaktionell synpunkt. Översynen ska omfatta förslag till en ny kapitelindelning i lagen med ny paragrafnumrering i varje kapitel. Om det är mest ända-

målsenligt får ändringarna genomföras i form av ett förslag till en ny lag.

Den översyn som jag nu enligt utredningsdirektiven har gjort av den upphovsrättsliga lagstiftningen har resulterat i slutsatsen att det är nödvändigt med relativt genomgripande strukturella och språkliga förändringar. Jag anser det därför mest ändamålsenligt att de genomförs i en ny lag. 1960 års lag bör alltså upphävas och ersättas av en ny upphovsrättslag. Innehållet i den nya lagen ska dock i dess helhet överensstämma med nuvarande lag.

Upphovsrätt berör på ett eller annat sätt stora delar av samhället, såväl enskilda personer som näringsliv och det allmänna. I dag används i dagligt tal "Upphovsrättslagen" som beteckning på den nuvarande lagen trots att den alltså formellt sett har ett betydligt längre namn. Det är viktigt för tillgängligheten till lagstiftningen att namnet på lagen är begripligt och ger lättillgänglig information om lagens innebörd. Eftersom begreppet upphovsrätt i dag måste anses väl bekant för det stora flertalet i samhället anser jag att det bör kvarstå som beteckning på det skydd som lagen ger. Namnet på lagen bör dock vara kortare än i dag. Jag anser därför att det formella namnet på lagen bör vara Upphovsrättslagen.

3.3 Lagens struktur och kapitelindelning

Förslag: Den nya upphovsrättslagen delas in i kapitel med löpande kapitelnumrering i varje kapitel. Lagen inleds med ett kapitel med övergripande bestämmelser för lagen och med en innehållsförteckning (1 kap.). I de två följande kapitlen införs de grundläggande bestämmelserna om upphovsrätt (2 kap.) och bestämmelser om rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl. (3 kap.). Därefter följer bestämmelser om begränsningar i upphovsrätten (4 kap.), upphovsrättens övergång (5 kap.), avtalslicenser (6 kap.), rätt till särskild ersättning (7 kap.), skydd för tekniska åtgärder (8 kap.), straffansvar, vitesförbud, skadestånd m.m. (9 kap.), informationsföreläggande och intrångsundersökning (10 kap.), övriga bestämmelser (11 kap.) och lagens tillämpningsområde (12 kap.). Bestämmelserna i internationella upphovsrättsförordningen (1994:193) förs över till den nya lagen (13 kap.).

Skälen för förslaget

Lagens struktur

Som framgått understryker direktiven vikten av enhetlighet och förutsebarhet i tillämpningen av lagens bestämmelser. Sådant sammanhänger åtminstone i någon mån med strukturen och ordnandet av delar och helheter. Av direktiven till utredningen framgår att den befintliga strukturen med löpande paragrafnumrering ska ersättas med kapitel med löpande kapitelnumrering i varje kapitel. Redan härigenom blir lagen mer överskådlig och hanterlig. I mitt förslag till ny upphovsrättslag har detta alltså gjorts.

På det strukturella planet har arbetet i utredningen styrts av att bestämmelser som logiskt och tematiskt hör ihop också bör förekomma i lagtexten i koncentrerade grupper, typiskt sett inom samma kapitel. Så är inte alltid fallet i den nuvarande lagen. Det finns flera exempel på bestämmelser som förekommer på ställen i lagen som inte motiveras av sammanhanget eller av sitt tematiska innehåll, se t.ex. bestämmelserna om vissa upphovsrätten närstående rättigheter (5 kap. i 1960 års upphovsrättslag).

Det är vidare viktigt för lagens begriplighet och tillgänglighet att det redan i inledningen ges tydlig information om vad lagen innehåller. Detta gäller särskilt som lagen innehåller bestämmelser om andra rättigheter än de rent upphovsrättsliga, nämligen bestämmelser om rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl. I dag innehåller lagen inte någon sådan inledande bestämmelse. Jag föreslår därför att lagen inleds med ett kapitel med övergripande bestämmelser om innehållet i lagen, 1 kap., och att detta kapitel inleds med en bestämmelse om lagens huvudsakliga innehåll, 1 kap. 1 §.

Därutöver bör övervägas om en innehållsförteckning också bör införas i lagen. Det har blivit allt vanligare att i särskilt omfattande lagar tas med en innehållsförteckning i en inledande paragraf (jfr t.ex. Radio- och tv-lagen (2010:696)). Jag anser att det är ett bra grepp för att ge läsaren en komplett och lättöverskådlig bild av lagstiftningens innehåll, inte minst sett till den ansenliga omfattning som upphovsrättslagen under alla omständigheter har. En innehållsförteckning skulle dessutom komplettera den föreslagna 1 kap. 1 §, som ju inte är uttömmande. Jag föreslår alltså att en innehållsförteckning införs i 1 kap. 2 §.

De följande kapitlen i den nya lagen bör ge läsaren information om de grundläggande bestämmelserna om det skydd som lagen ger. Andra kapitlet bör därför innehålla de grundläggande bestämmelserna om upphovsrätt, dvs. skyddet för litterära och konstnärliga verk. I detta kapitel bör även bestämmelserna om upphovsrättens giltighetstid, som regleras i 4 kap. i 1960 års upphovsrättslag, tas in (se mer om detta i avsnitt 4.4).

Lagen ger emellertid inte skydd bara åt litterära och konstnärliga verk. Även andra prestationer, dvs. vissa upphovsrätten närstående rättigheter, skyddas, som redan framgått, genom lagen. Dessa bestämmelser finns samlade i 5 kap. i 1960 års upphovsrättslag. Genom bestämmelserna ges utövande konstnärer, t.ex. skådespelare, musiker och artister, ensamrätt att förfoga över sina framträdanden i vissa avseenden. Framställare av ljud- eller bildupptagningar ges på motsvarande sätt ensamrätt att förfoga över sina upptagningar. Därutöver ger bestämmelserna skydd för radio- och TV-utsändningar, kataloger m.m. och fotografiska bilder. Dessa bestämmelser bör förstås föras över till den nya lagen. Eftersom de innehåller grundläggande rättigheter, vilka som rubriken antyder är nära besläktade med de upphovsrättsliga rättigheterna, bör de emellertid flyttas fram och presenteras tidigare i lagen. Jag föreslår att de tas in direkt efter de grundläggande bestämmelserna om upphovsrätt, dvs. i 3 kap. i förslaget till ny upphovsrättslag.

I övrigt anser jag att den kapitelordning som råder i 1960 års upphovsrättslag i huvudsak är logisk och bör behållas. Kapitlet om rätt till särskild ersättning, dvs. bestämmelser om s.k. privatkopieringsersättning eller kassettersättning samt ersättning vid vidareförsäljning av konstverk, s.k. följerätt, som återfinns i 2 a kap. i 1960 års upphovsrättslag bör dock komma efter kapitlen om upphovsrättens övergång (5 kap. i förslaget till ny upphovsrättslag) och avtalslicenser (6 kap. i förslaget) eftersom det innehåller bestämmelser av mer speciell natur. Bestämmelserna om sanktioner bör delas upp i två kapitel (se mer om detta i avsnitt 11).

*Bestämmelserna i den internationella upphovsrättsförordningen
(1994:193)*

I 8 kap. i 1960 års upphovsrättslag finns bestämmelser om lagens tillämpningsområde. Exempelvis anges här att bestämmelserna om upphovsrätt tillämpas på verk av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige (60 § första stycket 1).

Bestämmelserna i lagen ska emellertid inte bara tillämpas på objekt som har svensk anknytning. Till följd av ett antal internationella överenskommelser som ingåtts med andra länder finns i den internationella upphovsrättsförordningen (1994:193) föreskrifter om tillämpningen av 1960 års upphovsrättslag med avseende på andra länder och mellanstatliga organisationer. Exempelvis föreskrivs i 2 § första stycket 1 i internationella upphovsrättsförordningen att bestämmelserna om upphovsrätt ska tillämpas på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett land inom den internationella unionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (Bernunionen). Det innebär alltså att den svenska lagen ska tillämpas även på vissa utländska verk. Motsvarande bestämmelser finns beträffande verk av den som är medborgare eller har hemvist i ett land som är anslutet till Världskonventionen om upphovsrätt (se 6 § första stycket 1) och beträffande verk och fotografiska bilder som först har getts ut av Förenta nationerna eller dess fackorgan m.fl. (se 10 § första stycket 1).

Bestämmelserna i förordningen innehåller således bestämmelser av privaträttslig natur som ger rättigheter för enskilda subjekt, dvs. utländska upphovsmän. Det kan därför ifrågasättas om inte dessa bestämmelser borde regleras i lagform i stället.

Bestämmelserna i internationella upphovsrättsförordningen är i dag inte av sådan karaktär att det krävs återkommande ändringar i dem. De senaste ändringarna i förordningen gjordes relativt nyligen med anledning av tillträdet till två internationella fördrag som antagits inom FN:s immaterialrättsorgan WIPO (se SFS 2008:851). I samband därmed lyftes ett antal bestämmelser bort från förordningen. Dessa var mer typiska tillämpningsföreskrifter som förutsatte frekventa ändringar.

Enligt min uppfattning talar mycket för att de nuvarande bestämmelserna i förordningen är av sådan karaktär de borde föreskrivas i lagform (jfr t.ex. Lagrådets yttrande över prioritetsbestämmelserna i Patentlagen i prop. 2000/01:13 s. 60). Även om bestämmelserna inte skulle bedömas vara av sådan karaktär, bör lagformen kunna

väljas utan att det skulle medföra några praktiska problem eller stora nackdelar. Mot denna bakgrund och då frågorna om upphovsrättslagens tillämpning på utländska subjekt och objekt har stor aktualitet i dag, föreslår jag att samtliga bestämmelser i internationella upphovsrättsförordningen (1994:193) tas in som ett sista kapitel i den nya upphovsrättslagen.

4 Grundläggande bestämmelser om upphovsrätt m.m.

4.1 Innehavare av upphovsrätt

4.1.1 Nuvarande bestämmelser

Av 1 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk framgår att den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket. Lagen utgår från att upphovsrätten alltid initialt tillkommer en fysisk person, nämligen den som har skapat verket i fråga. Varken juridiska personer eller maskiner, t.ex. datorer, kan vara upphovsmän i lagens mening, även om sådana i vissa fall kan ge upphov till såväl litterära som konstnärliga alster, men således utan ett relevant upphovsmannaskap såvida inte en fysisk person ligger bakom det litterära eller konstnärliga resultatet (se Rosén, Upphovsrättens avtal, 3 uppl., s. 36).

Upphovsrätt kan överlätas eller upplätas. Upphovsrätt kan också övergå till annan till följd av dödsfall (jfr 3 kap. om upphovsrättens övergång.) Den ideella rätten kan dock inte övergå till annan utan kan endast efterges.

Uttrycket *upphovsman* används i lagen genomgående när man talar om upphovsmannen själv, dvs. den som har skapat verket. I många fall är det dock underförstått att även sådana personer som förvärvat en rätt från upphovsmannen, såväl fysiska som juridiska, kan åberopa bestämmelserna. Det får utläsas ur sammanhanget. I vissa fall är det emellertid uppenbart att en bestämmelse endast avser den som skapat verket (jfr t.ex. 3 § om den ideella rätten). Någon gång används i lagen uttrycket "upphovsmannen själv" för att markera att endast upphovsmannen avses och inte andra rättsinnehavare (se t.ex. 42 §).

Det finns alltså några exempel på att det ansetts nödvändigt att i lagtexten uttryckligen ange att bestämmelserna även gäller dem som

förvärvat en rätt från upphovsmannen eller i senare led, t.ex. genom avtal eller till följd av upphovsmannens död. Dessa personer benämns då i lagen *rättsinnehavare* (se t.ex. 52 b § och 53 b §).

Sammanfattningsvis kan upphovsrätt alltså innehas av upphovsmannen själv, dvs. den som skapat verket, eller av någon annan fysisk eller juridisk person, dvs. en rättsinnehavare. Till den senare kategorin hänförs även sådana som förvärvat upphovsrätten genom bodelning, arv eller testamente till följd av upphovsmannens död.

4.1.2 Överväganden

Förslag: Den som skapat ett verk bör i den nya upphovsrättslagen även fortsättningsvis benämnas *upphovsman*. Uttrycket *rättsinnehavare* ersätts med uttrycket *den som innehar upphovsrätten*. I de fall det är helt givet att en bestämmelse i lagen endast avser upphovsmannen själv och inte andra innehavare av upphovsrätten ska detta framgå uttryckligen av lagtexten.

Bedömning: Det är inte möjligt att i övrigt i lagtexten ange vilka bestämmelser som gäller för andra innehavare av upphovsrätten än upphovsmannen själv.

Skälen för förslaget och bedömningen

Upphovsmannen

Den som skapat ett litterärt eller konstnärligt verk benämns i 1960 års upphovsrättslag *upphovsmannen*. Uttrycket måste i dag anses väl bekant för det stora flertalet i samhället, inte minst till följd av de senaste årens offentliga debatt om upphovsrätten. När en ny lag föreslås är det likväl så att även välbekanta ord och uttryck kan eller bör förenklas, för att göra lagen än mer tillgänglig för den breda allmänheten, i moderniserings syfte eller av andra skäl.

En ny och modern lag måste förstås vara genusneutral. Av den anledningen ersätts regelmässigt ordet ”han” som förekommer i äldre lagtext med ”han eller hon” i sådana bestämmelser som avser både kvinnor och män. Ord som inte anses som könsneutrala bör förstås undvikas eller ersättas med något annat. Det har i detta sammanhang framförts att fördelar kunde finnas med en annan bestämning av upphovsrättens subjekt än ordet *upphovsman*. Det neutrala ut-

trycket ”upphovare” har exempelvis föreslagits som en möjlig beteckning som skulle göra det lättare att undvika ibland tyngande uttryck som ”hon och han” i löpande lagtext (Se t.ex. Karnell i Vänbok till Axel Adlercreutz, 2007, s. 198 ff.; jfr Karnell i Festskrift till Marianne Levin, 2008, s. 239 ff.).

Som framförts inledningsvis får dock ordet upphovsman anses väletablerat och välbekant för den breda allmänheten. Att byta ut detta uttryck skulle, enligt min uppfattning, inte leda till en tydligare och mer lättillgänglig lag. Till detta kommer att ordet ”upphovsman” liksom exempelvis ”ombudsman”, numera anses som genusneutralt. Inte heller strävan efter en könsneutral lagstiftning motiverar alltså att ordet upphovsman ersätts med något annat. Sammanfattningsvis finns i stället goda skäl för att i den nya upphovsrättslagen behålla ordet upphovsman som beteckning på den som skapat ett litterärt eller konstnärligt verk.

Rättsinnehavare

Som framgått gäller flera av de upphovsrättsliga bestämmelserna inte bara för upphovsmannen själv utan även för sådana personer som förvärvat rätt till ett verk. Exempelvis pekas i sanktionsbestämmelserna (se 7 kap. URL) ut vilken personkrets som kan få till stånd åtgärder med anledning av ett intrång. Ett vitesförbud får exempelvis meddelas på yrkande av upphovsmannen eller hans eller hennes *rättsinnehavare*. Vitesförbud får också meddelas på yrkande av den som på grund av upplåtelse har rätt att utnyttja verket, dvs. en licensstagare. Uttrycket *rättsinnehavare* syftar på den fysiska eller juridiska person som rätten kan ha övergått till, exempelvis till följd av ett avtal eller dödsfall. Detta är emellertid inte helt lätt att förstå för den som inte är väl insatt i upphovsrätten. Jag anser att lagen på denna punkt skulle bli klarare om bestämmelserna formulerades så att en åtgärd, exempelvis ett förbud, får meddelas på yrkande av *den som innehar upphovsrätt till ett verk*. Detta uttryck omfattar såväl upphovsmannen själv som den som upphovsrätten kan ha övergått till. I vissa fall kan det dock finnas skäl för att nämna såväl upphovsmannen själv som den som innehar rätten i lagtexten (se t.ex. 8 kap. 3 och 7 §§ i förslaget).

Under utredningen har framförts önskemål om att det även på andra ställen i lagen ska tydliggöras att den som innehar upphovsrätten har samma ställning som upphovsmannen själv. Detta är dock

inte något självklart. I många fall är det utan tvekan så att ordet upphovsman omfattar även rättsinnehavare som efter en övergång inträtt i upphovsmannens ensamrätt, helt eller delvis (se t.ex. 18 § första stycket sista meningen och 19 § första stycket). Ibland är det dock tydligt att ordet upphovsman endast tar sikte på upphovsmannen själv (se t.ex. 6, 7, 41 och 42 §§). I en rad bestämmelser är det emellertid ovisst vem som åsyftas (jfr Rosén, Upphovsrättens avtal, 3 uppl. 2006 s. 86). Eftersom mitt uppdrag i denna del av utredningen endast avser en redaktionell översyn av upphovsrättslagen och att det materiella innehållet alltså inte får ändras i detta sammanhang, har jag inte funnit det möjligt att genomgående ersätta ordet upphovsmannen med ”den som innehar upphovsrätten”. Där emot anser jag att man i de fall då det är helt givet att en bestämmelse endast omfattar upphovsmannen själv så bör det komma till klart uttryck (jfr t.ex. 5 kap. 4, 5 och 13 §§ i förslaget till ny upphovsrättslag).

4.2 Upphovsrättens objekt

4.2.1 Nuvarande bestämmelser

Allmänt

Bestämmelser om vad som är lagens skyddsobjekt finns i dag bl.a. i 1 kap. under rubriken upphovsrättens föremål och innehåll. I 1 § anges ganska rudimentärt vad som är skyddat av den egentliga upphovsrätten, alltså vid sidan av de närstående rättigheterna, dvs. litterära och konstnärliga verk. 1 § första stycket 1–7 innehåller också en exemplifierande uppräkningslista av olika litterära och konstnärliga verk och vad som i övrigt ska hänföras till dessa. Bestämmelsen innehåller ingen definition eller beskrivning av vad som avses med verksbegreppet som sådant eller av vad som avses med litterära och konstnärliga verk.

Innehållet i 1 § är i stort detsamma som vid lagens tillkomst (se lagens förarbeten Auktorrättskommitténs betänkande Upphovsmannarätt till konstnärliga och litterära verk, SOU 1956:25 och prop. 1960:17). Dock tillkom brukskonst i exempellistan när alster av konsthantverk och konstindustri utmönstrades år 1970. Senare upptogs i listan även datorprogram som en uttryckligt skyddad kategori (prop. 1988/89:85, SFS 1989:396). Sista stycket i paragrafen, som innebär att skydd för datorprogram ska omfatta även för-

beredande designmaterial för programmet, infördes 1993 (prop. 1992/93:48, SFS 1992:1687). Dessutom adderades fotografiska verk till verkskatalogen i samband med att den dittills gällande fotografi-lagen från 1960 upphävdes (prop. 1993/94:109, SFS 1994:190).

Bernkonventionen

Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (BK) tillkom 1886 och har senare genomgått flera revisioner. Sverige anslöt sig till BK år 1904 och har efterhand ratificerat de därefter antagna externa. BK ger skydd för upphovsmäns rättigheter till deras litterära och konstnärliga verk (artikel 1). I artikel 2 finns en beskrivning av begreppet litterära och konstnärliga verk jämte en uppräkn-ning av olika sådana verk. Av bestämmelserna framgår att begreppet innefattar alla alster på det litterära, vetenskapliga och konstnärliga området oavsett på vilket sätt och i vilken form de kommit till uttryck.

Verksbegreppet och utformningen av nuvarande 1 §

Upphovsrättens föremål ska alltså vara hänförligt till endera av de båda kategorierna litterära eller konstnärliga verk. I tidigare gällande lagar framgick upphovsrättens föremål endast genom en uppräkn-ning av de olika former av andligt skapandet som var skyddade. Denna metod ville Auktorrättskommittén frångå eftersom det ansågs att sådana uppräknningar snabbt blev omoderna. Kommittén konstaterade att i moderna utländska lagar var det vanligt att tillämpningsom-rådet angavs på ett mer allmänt sätt. Det anfördes att detta även var den metod som användes i BK. Kommittén föreslog därför en all-mänt hållen beskrivning av lagens tillämpningsområde och anförde att det som kommit till uttryck i nyare lagar och som också fram-trädde i BK utgjordes av en helt kort formulering. Kommittén an-såg det således tillräckligt att som föremål för upphovsrätten ange litterära eller konstnärliga verk.

Det övervägdes visserligen om något annat, mer allmängiltigt, uttryckssätt skulle vara bättre att använda än just litterära och konst-närliga verk, vilka ord till sin innebörd inte omedelbart uppfattades som så vidsträckta i sin betydelse som de borde vara för att täcka lagens åsyftade skyddsobjekt. Rent språkligt ansågs det dock svårt

att hitta andra lämpliga alternativ. Som synonymt begrepp till litterära och konstnärliga verk nämndes auktorverk, men detta ansågs inte lämpligt att använda i lagtext. De båda uttrycken *litterärt respektive konstnärligt* valdes därför för att uttrycka lagens grundläggande indelning av de kategorier av verk som kan komma ifråga för skydd. Bestämmelsen utformades alltså i nära anslutning till bl.a. BK:s uttryckssätt, men utan att såsom i BK framhålla vetenskapliga verk som en särskild verkskategori.

Inte bara kategoriindelningen utan även själva verksbegreppet är onekligen av central betydelse i bestämmelsen. Enligt förarbetena ligger i begreppet ”verk” ett krav på att det resultat av andligt arbete som avses ska ha höjt sig till en viss grad av självständighet och originalitet. Det måste åtminstone i viss mån vara uttryck för auktors individualitet; en rent mekanisk produktion är inte ett verk. Dock åsyftas inte någon kvalitativ värdering av själva produkten; även prestationer som av sin samtid uppfattas som dåliga verk är att anse som verk i lagens mening. Auktorrättskommittén framhöll att det vore önskvärt att i själva lagtexten markera detta centrala begrepp tydligare än endast med ordet ”verk”. Det konstaterades dock att svenska språket saknade ett annat lämpligt uttryck (a. bet. s. 66). Det lämnades till domspraxis att närmare ange förutsättningarna för att en litterär eller konstnärlig prestation skulle renderas rättsskydd, således genom en prövning av huruvida resultatet av skapande arbete kunde omtalas som originellt eller uppvisa vad som kommit att kallas verkshöjd (se t ex NJA 2004 s. 149, Golvskiva).

Med litterära verk avses i första hand framställningar i ord, talade, skrivna eller tryckta. Till samma kategori hänförs även andra fenomen än språkverk som används i beskrivande framställningar i en mer vidsträckt betydelse, som tabeller, kartor eller grafiska framställningar, eller sådant som framträder som resultat av ett instruktivt urval eller en sovrande och ordnande verksamhet. Auktorrättskommittén övervägde även om uttrycket vetenskapliga framställningar skulle anges uttryckligen i bestämmelsen. Det var dock inte nödvändigt ansågs det, eftersom detta var tillräckligt uttryckt genom att litterära verk av alla slag var skyddade enligt ordalydelsen (a. bet. s. 65).

Med ordet konstnärlig avses i lagen alla former i vilka det förekommer att verk tillskapas med en konstnärlig ambition och i syfte att nå en konstnärlig verkan. Auktorrättskommittén anförde att sådana verk ibland kan vara uttryckta i ord och att verket i så fall är både litterärt och konstnärligt men att det även kan framträda i bild,

rörelse eller toner (a. bet. s. 62 ff., särsk. s. 65). I propositionen framhöll dock föredragande statsrådet att föremålet för skydd kunde vara litterärt eller konstnärligt. Beträffande filmverk skulle dessa generellt anses tillhöra det konstnärliga området i vidsträckt mening, oavsett om det kunde vara fråga om film av beskrivande karaktär. Dessutom framhölls att frågan om ett verk skyddades som litterärt eller som konstnärligt alster saknade betydelse såvitt avsåg de grundläggande reglerna, vilka ju var gemensamma för alla slags verk. Där emot var det viktigt att hålla isär de olika kategorierna vid tillämpning av vissa specialregler, främst de inskränkande reglerna, vilka ofta har avseende på endast en av de två kategorierna eller någon grupp som sorterar under en av dem (prop. 1960:17 s. 48 ff.).

Auktorrättskommittén anförde vidare att det som komplement till den generella beskrivningen av tillämpningsområdet behövdes en exemplifierande uppräkningslista. En sådan kunde visserligen bli otidsenlig, anfördes det, men eftersom den inte skulle vara uttömmande ansågs det som ett mindre problem. Vidare ansågs det naturligt att det i den exemplifierande beskrivningen av verkstyperna inte skulle göras någon bestämd skillnad mellan konstnärliga och litterära verk eftersom verk kunde framträda i så många olika former och även kunde överflyttas från en form till en annan, till exempel ett verk som framträder som novell, skådespel, hörspel, film eller balett (a. bet. s. 65).

Litterära och konstnärliga verk är alltså lagens två huvudkategorier i fråga om verkstyper. I lagen förekommer dessutom ett flertal underkategorier till litterära och konstnärliga verk. En underkategori till de litterära verken är datorprogram och den nämns särskilt i 1 §. Till de konstnärliga verken hör ett flertal typer av verk såsom konstverk, filmverk, musikaliska verk, fotografiska verk och sceniska verk. Av 1 § framgår dock inte uttryckligen till vilken huvudkategori som de uppräknade verken hör.

Bestämmelsen i 1 § innehåller inte någon annan beskrivning av vad som avses med begreppet litterära eller konstnärliga verk, förutom att det i 1 § andra stycket preciseras något vad som vid sidan av föregående uppräkningslista hänförs till de litterära verken. Där anges att till den verkstypen hänförs även verk som inte framträder i skriftlig form men som ändå är av beskrivande art. De former som nämns är teckning och grafik, dvs. sådant som kommit till uttryck i tvådimensionell form, samt plastisk form, dvs. tredimensionell form. Därutöver nämns kartor särskilt. Auktorrättskommittén framhöll att sådana verk i och för sig skulle kunna innefattas i bestämmelsen

även om de inte nämndes uttryckligen. Eftersom en karta ansågs vara en så särpräglad arbetsprodukt förtjänade den dock att nämnas särskilt (a. bet s. 83).

Särskilt om datorprogram

Som redan framgått är datorprogram en typ av litterärt verk som särskilt nämns i 1 §. Datorprogram infördes i uppräknningen i 1 § år 1989, såsom ett förtydligande tillägg till befintlig lagstiftning. Bakgrunden till lagändringen var dåvarande Upphovsrättsutredningens betänkande Upphovsrätt och datorteknik (SOU 1985:51 s. 85 ff.) som behandlade skyddet för datorprogram. Betänkandet hade i sin tur sin grund bl.a. i ett ökat internationellt samarbete på området, främst inom WIPO och UNESCO. I betänkandet drogs slutsatsen att datorprogram visserligen redan var upphovsrättsligt skyddade av befintlig lagstiftning men att detta borde klargöras uttryckligen i lagtexten. Dessutom övervägdes om något immaterialrättsligt skydd skulle införas, utöver vad som följde av den upphovsrättsliga lagstiftningen, men det lämnades inte något sådant förslag. I propositionen anfördes alltså, liksom i betänkandet, att det inte fanns något tvivel om att datorprogram var upphovsrättsligt skyddade redan enligt dåvarande lagstiftning, under förutsättning att kravet på verkshöjd var uppfyllt. Det anfördes dock att rättsskyddet för datorprogram måste inordnas i det upphovsrättsliga systemet, bl.a. med hänsyn till internationella förhållanden, eftersom det inte fick råda någon osäkerhet om skyddet för datorprogram med hänsyn till de stora ekonomiska värden som sådan produktion representerade. Det ansågs alltså att ett förtydligande tillägg behövde införas (prop. 1988/89:85 s. 10 ff.).

När det gäller förberedande designmaterial för datorprogram finns i 1 § sista stycket en bestämmelse som innebär att vad som sägs om datorprogram i lagen även ska gälla sådant förberedande designmaterial. Som nämnts ovan tillkom stycket år 1993 vid genomförandet av rådets direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram. I direktivet ställdes krav på att förberedande designmaterial skulle åtnjuta samma upphovsrättsliga skydd som om det vore ett självständigt datorprogram. I förarbetena konstaterades att sådant material redan omfattades av upphovsrättslagen, under förutsättning att materialet uppfyllde kravet på verkshöjd. Det anfördes dock att det i dessa sammanhang även fanns

annat material som inte var upphovsrättsligt skyddat som datorprogram utan i förekommande fall som annat litterärt verk enligt de grundläggande bestämmelserna. Sådant material var exempelvis programbeskrivningar och handledningar, s.k. supporting material. Det konstaterades att datorprogram var ett eget upphovsrättsligt begrepp vilket bl.a. fick betydelse för bestämmelsen om datorprogram som skapats i anställningsförhållanden. Enligt förarbetena borde det därför uttryckligen framgå av bestämmelsen att förberedande designmaterial för datorprogram innefattas i begreppet datorprogram (prop. 1992/03:48 s. 112).

Särskilt om konstverk

Konstverk nämns inte särskilt i 1 § men förekommer i flera andra bestämmelser i lagen. I förarbetena anges att konstverk utgör en samlingsbeteckning för de alster som hänförs till hela det område som tidigare betecknats som bildande konst. Det uttrycket omfattade inte endast måleri, teckning, gravyr, skulptur och liknande konstformer utan även byggnadskonst samt konstindustri och konsthantverk. Auktoritetskommittén ansåg dock inte att begreppet bildande konst var lämpligt att använda i lagen fortsättningsvis, bl.a. med hänsyn till att man i grannländerna inte velat använda detta uttryck. I stället valdes bildkonst som begrepp för sådana framställningar där bilden – det för åskådaren synliga i två eller tre dimensioner – utgjorde framställningens egentliga syfte, till skillnad från framställningar med nyttsyfte vid sidan av det konstnärliga, såsom arkitektur, byggnadskonst, konstindustri och konsthantverk. I enlighet med denna uppdelning av det dittills använda begreppet bildande konst talades det alltså i exemplifieringen i den ursprungliga lydelsen av 1 § om *alster av bildkonst, byggnadskonst, konstindustri eller konsthantverk*. De tre senare leden utgjorde enligt kommittén nytto-konst eller brukskonst. Det anfördes att tidigare hade arkitekturen räknats till de sköna konsterna och med brukskonst hade i allmänhet avsetts endast konstindustri och konsthantverk. De tre sistnämnda ansågs dock kunna likställas i det hänseendet.

Under begreppet byggnadskonst hänfördes såväl hela byggnadsverk som detaljarbeten i en byggnad och även sådana verk av fartygsbyggande eller trädgårdsarkitektur som uppnådde verkshöjd. Med uttrycken konstindustri och konsthantverk, som funnits även i tidigare lagar, avsågs produktion med både konstnärligt och prak-

tiskt syfte som inte avsåg byggnader och därmed jämförliga ting. Vanligen var det alltså fråga om lösa mindre föremål och som alltså ofta hade benämnts som brukskonst eller nyttokonst (SOU 1956:25 s. 75 ff. och prop. 1960:17 s. 43). I några bestämmelser betecknades produkter av konsthantverk och konstindustri som bruksföremål (11 § andra stycket och 13 §; nuvarande 12 § andra stycket 2 respektive 26 c §, se a. bet. s. 183 och s. 195 f.).

Beträffande skyddstiden för konstindustri och konsthantverk föreslogs samma längd som för övriga konstverk. Lagrådet förordade ingen annan lösning, men uttalade att frågan om skyddstid hade samband med bl.a. mönsterrätten. Den tidigare regeln om tioårig skyddstid för verk av konstindustri och konsthantverk behölls därför tills frågan utretts ytterligare (a. bet. s. 345 f., a. prop. s. 390 f. och 404 ff.). Mönsterskyddsutredningen fick senare i uppdrag att undersöka frågan om det upphovsrättsliga skyddet för alster av konsthantverk och konstindustri. Förutom att föreslå samma skyddstid för sådana verk som för andra konstverk så föreslogs att konsthantverk och konstindustri skulle få den gemensamma beteckningen brukskonst. Med denna begreppsförändring avsågs dock ingen förändring i tillämpningen av vilka produktkategorier som omfattades av bestämmelsen. Med hänvisning till Auktoritetskommitténs uttalanden så skulle denna kategori alltså gälla alster som hade brukskaraktär och det skulle vara lösa, vanligen mindre föremål. Exemplifieringen i 1 § ändrades således så att begreppen konsthantverk och konstindustri byttes ut mot *brukskonst* (SOU 1965:61 s. 212 och 338 samt prop. 1969:168 s. 39).

4.2.2 Överväganden

Förslag:

- Grundläggande bestämmelser om upphovsrätt införs i 2 kap. i den nya upphovsrättslagen. De tre första paragraferna avser bestämmelser om hur upphovsrätt uppstår och vad som skyddas.
- Bestämmelser som tydliggör att upphovsrättens objekt är ett verk samt att den som har skapat verket är upphovsman till verket och har upphovsrätt till det, införs i 2 kap. 1 §. Det tydliggörs också att upphovsrätten uppstår när verket kommer till uttryck. Vidare anges att upphovsmannen har ensamrätt

att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten samt att upphovsmannen har ideella rättigheter. Det införs också hänvisningar till de närmare bestämmelserna om rättigheterna samt till bestämmelserna i 4 kap. respektive 5 kap. i förslaget om begränsningar i upphovsrätten och om upphovsrättens övergång till annan.

- Bestämmelser om vilka verk som skyddas av upphovsrätt införs i 2 kap. 2 §. Det anges i *första stycket* att ett verk kan vara litterärt eller konstnärligt, att sådana verk är skyddade oavsett på vilket sätt eller i vilken form de kommer till uttryck och att det inte heller har någon betydelse om de förekommer i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litterär form, annan konstform eller i annan teknik. I paragrafens *andra och tredje stycken* införs förklaringar till vad som avses med litterära och konstnärliga verk. Det specificeras att konstverk är till exempel brukskonstverk, byggnadskonstverk, fotografiska verk eller andra bildkonstverk.
- Bestämmelsen i nuvarande 9 §, om verk som inte skyddas av upphovsrätt, införs i 2 kap 3 §.
- Uttrycken *alster av bildkonst* (nuvarande 9 § andra stycket 2, 17 § första stycket och 26 a § tredje stycket 6), *alster av byggnadskonst* respektive *byggnadsverk* (nuvarande 12 § andra stycket 1, 26 n § andra stycket 2, 55 § tredje stycket, 60 § första stycket 4) samt *brukskonst* respektive *bruksföremål* (nuvarande 12 § tredje stycket 2, 19 § andra stycket 1 och 26 c §) ändras till *bildkonstverk* (2 kap. 3 § andra stycket 2, 4 kap. 6 § första stycket och 18 § tredje stycket 6 i förslaget), *byggnadskonstverk* (4 kap. 3 § andra stycket 1, 7 kap. 5 § 2 och 9 kap. 9 § fjärde stycket i förslaget) samt *brukskonstverk* (4 kap. 3 § tredje stycket 2, 8 § andra stycket 1 och 20 § i förslaget).

Skälen för förslagen

Allmänt

Mitt uppdrag att se över lagen har bl.a. till syfte att göra den mer överskådlig och lättillgänglig från redaktionell synpunkt. Lagen har ändrats många gånger med åtskilliga överlagringar som följd, men utan att den år 1960 tillämpade systematiken nämnvärt ändrats. Detta

har lett till att lagen numera uppfattats som såväl svårförståelig i sina enskildheter som svår att systematiskt följa. En lättillgänglig lag bör ha en tydlig struktur och en logisk inre ordning och uppbyggnad. Alla bestämmelser bör alltså uttryckas så tydligt som möjligt i en modern språkdräkt och lagtexten bör i största möjliga utsträckning vara försedd med klagörande rubriker. Därutöver är det viktigt att det redan i de inledande bestämmelserna finns lättillgänglig information om upphovsrättens huvudsakliga innehåll. Läsaren bör direkt få en översiktlig uppfattning om lagens innehåll varför de inledande bestämmelserna i den nya lagen bör peka ut lagens objekt och subjekt, dvs. verksbegreppet och upphovsmannen, ange hur upphovsrätt uppstår, vad den huvudsakligen omfattar och hur länge den varar. Motsvarande bör även gälla de närstående rättigheterna.

Hur upphovsrätt uppstår och vad som skyddas

Efter det inledande kapitlet med övergripande bestämmelser om lagens innehåll är det logiskt och lämpligt att 2 kap. ger de grundläggande bestämmelserna om upphovsrätt. De inledande bestämmelserna bör vara så informativa som möjligt vad gäller huvuddragen i upphovsrättslagstiftningen.

Nuvarande 1 § URL innefattar som nämnts många centrala bestämmelser för upphovsrätten. Men varken språkbruk eller struktur ger tillräcklig tillgänglighet till det sakliga innehållet. Jag anser att bestämmelserna behöver ses över i båda dessa avseenden. Exempelvis skulle bestämmelserna i 1 § framträda med större tydlighet redan om de delades upp i flera paragrafer.

2 kap. 1 § bör därför utformas som en kortfattad inledning till de grundläggande bestämmelserna om upphovsrätt. Det bör där framgå vad som är upphovsrättens subjekt och objekt och hur upphovsrätt uppstår. Detta är uttryckt i den nuvarande bestämmelsen i 1 § genom följande lydelse: ”Den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket”, därefter följt av en exemplifierande uppräkningslista av olika slags verk, oavsett om de kan hänföras till den ena eller andra huvudkategorin. Ordet ”uphovsman” förekommer dock först i 3 §. Jag anser att det befördrar lagens tydlighet om den som ursprungligen innehar rätten omnämns uttryckligen redan i 1 §. Som redan framgått anser jag att den som initialt innehar rättigheterna, dvs. den som skapat verket, även fort-

sättningsvis bör benämnas upphovsman, se avsnitt 4.1. Av den inledande bestämmelsen om upphovsrätt bör det alltså framgå uttryckligen att den som har skapat ett verk är upphovsman till det.

Hur ska då upphovsrättens objekt benämnas i 2 kap. 1 §? Bör det för upphovsrättsligt skydd centrala begreppet ”verk” bytas ut mot något annat eller möjligen preciseras? Exempelvis skulle det kunna finnas pedagogiska fördelar med att i lagtexten precisera verksbegreppet genom att försöka ange vad som avses med att skyddade objekt ska uppvisa vad som samlande brukar omtalas som verkshöjd. Uttrycket verkshöjd förekommer inte i lagtexten i dag men har analyserats utförligt i praxis och doktrin, varvid uttryck som individuell särprägel, skapande insats, upphovsmannens egen intellektuella skapelse och originalitet har förekommit som bestämmande kriterier för sådant som uppvisar verkshöjd. Det skulle dock innebära ganska stora svårigheter att formulera detta i lagtext på ett givande och entydigt sätt, eftersom det rör sig om en rad olika egenskaper hos skyddsvärda objekt som pekar ut en eller i förekommande fall flera upphovsmän till objektet. Vid lagens tillkomst konstaterades just detta, nämligen att även om det vore önskvärt att mer explicit uttrycka vilka egenskaper ett skyddat verk ska ha, utöver att vara litterärt eller konstnärligt, så är det svårt att hitta ett uttryck som är såväl omedelbart klagörande som tillräckligt träffande. Auktoritetskommittén framhöll att det fick ankomma framförallt på domstolarna att pröva huruvida en produkt skiljer sig i tillräcklig mån från vad andra presterat för att anses ha verkshöjd eller inte, således bl.a. utifrån uttalanden i förarbeten, praxis och doktrin.

Vad som då uttalades av kommittén gäller än i dag. Det har inte blivit lättare att hitta ett uttryck som är både klagörande och tillräckligt träffande. Däremot kan konstateras att domspraxis får sägas ha varit klagörande i detta hänseende och att bristen på legaldefinition inte synes ha hämmat rättstillämpningen, se särskilt Högsta domstolens överväganden från senare år i NJA 2004 s. 149, Golvskiva (frågan om verkshöjd för en ritning av en golvskiva) och NJA 2009 s. 159, Mini Maglite.

Mot bakgrund av det nyss sagda anser jag alltså att de krav som skall ställas på upphovsrättens objekt för vinnande av rättsskydd trots allt uttrycks tillräckligt väl endast genom ordet *verk*. Det framstår inte som meningsfullt att försöka finna ett eller flera andra ord för begreppet, särskilt inte mot bakgrund av att det får sägas ha blivit genomlyst och väl utvecklat i såväl doktrin som domspraxis, något som har gett rejäl substans och detaljrikedom hos det samlande be-

greppet verkshöjd. Ordet verk är i sig inte omodernt eller svårbegripligt. Det vore dessutom förvirrande att frånga det ordval som i sammanhanget är väl inarbetat. För att markera begreppet och tydliggöra vad som är upphovsrättens objekt anser jag dock att det av lagtexten bör framgå att det ska vara just ett *verk*, *underförstått ett sådant som uppvisar verkshöjd*, som är föremål för upphovsrättsligt skydd. Däremot anser jag inte att uttrycken *litterära verk* eller *konstnärliga verk* eller de undergrupper av verkstyper som sorteras under dem behöver framgå av denna inledande paragraf. Detta bör i stället behandlas i en särskild paragraf.

I den nuvarande lagstiftningen anges inte uttryckligen hur upphovsrätten uppstår. Det framgår endast indirekt av lydelsen i 1 §. Eftersom det upphovsrättsliga skyddet skiljer sig från vissa andra immaterialrättsliga skyddsformer på den punkten att det aldrig krävs någon registrering för att skydd ska uppstå, anser jag att det är viktigt av pedagogiska skäl att det uttryckligen framgår av lagen hur upphovsrätt uppstår. En upplysning om att upphovsrätten uppstår när verket kommer till uttryck bör alltså framgå av 2 kap. 1 §.

För att göra den nya lagen mer överskådlig och lättillgänglig bör det vidare av 1 § framgå vad upphovsrättslig ensamrätt huvudsakligen innebär. Det som i dag uttrycks som en uteslutande rätt att förfoga över verket blir mer begripligt om det i stället uttrycks som en ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten. Den ideella rätten ska naturligtvis också nämnas. Det bör alltså framgå redan av 1 § att upphovsmannen dels har ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten, dels har vissa ideella rättigheter. Det bör även av tydlighetsskäl infogas en hänvisning till de närmare bestämmelserna om rättigheterna i föreslagna 2 kap. 4–7 §§.

Med detta får den som använder lagen naturligtvis inte en fullständig bild av den upphovsrättsliga lagstiftningen i all dess komplexitet, men väl en tydlig och kortfattad introduktion till lagens bestämmelser. Den kompletteras även av de inledande bestämmelserna om lagens innehåll i det föreslagna 1 kap. För ytterligare förtydligande bör dock även infogas några få men viktiga hänvisningar till andra bestämmelser i senare kapitel, nämligen som en upplysning om att bestämmelsen inte är uttömmande. Eftersom jag föreslår att upphovsmannen omnämns redan i den inledande bestämmelsen är det lämpligt att det här framgår att upphovsrätten även kan övergå till annan. Dessutom är det viktigt att initialt klargöra att den upphovsrättsliga ensamrätten är begränsad av ett flertal be-

stämmelser i senare kapitel. Hänvisningar bör därför införas till 4 kap. om begränsningar i upphovsrätten och till 5 kap. om upphovsrättens övergång.

Efter denna inledande bestämmelse bl.a. om hur upphovsrätt uppstår framstår det som naturligt att nästa paragraf innehåller närmare bestämmelser om vad som skyddas av upphovsrätt.

Att börja med bör kunna konstateras att uttrycket *litterära* och *konstnärliga verk* bör behållas och att i vart fall ordet *verk* inte ensamt kan fungera som ett enda gemensamt begrepp för sådant som kan komma i fråga för upphovsrättsligt skydd. Orden litterär och konstnärlig anknyter i sammanhanget till Bernkonventionens motsvarande formulering och utgör således en förenklande formel för allt sådant som i vidaste mening kan rymmas inom upphovsrättens ram. En större utförlighet har i grunden inte ansetts angelägen.

Emellertid framgår redan av lagens ursprungliga förarbeten att uttrycken litterärt och konstnärligt, i deras semantiska betydelse, inte visar hur vidsträckt betydelse de avses ha i detta sammanhang. Särskilt gäller detta litterära verk som ju avser alla slags i vid mening beskrivande framställningar, alltså inte bara sådana språkverk som själva uttrycket närmast utpekar. Exempelvis skulle de flesta troligen inte på rent språkliga grunder förknippa en topografisk karta med ett litterärt verk, trots att det är helt klart att en sådan karta principiellt faller inom det litterära begreppet så som det används i lagen. Uttrycken litterära och konstnärliga verk, sålunda tagna i sin mest vidsträckta bemärkelse, får dock sägas ha fungerat väl när det gäller att fånga upp allt sådant som avsetts kunna komma i fråga för upphovsrättsligt skydd, inte minst genom att visa öppenhet för nya former för mänskligt skapande arbete och sådana uttryck som människor efterhand kan komma att presteras men som inte låter sig definieras i förhand.

Vidare är den hittillsvarande uppdelning av de skyddade verken i två huvudkategorier av praktisk betydelse, eftersom kategorierna anger två olika arter av verk som berör fundamentala samhällsintressen på olika sätt. Upphovsrätten är präglad av sitt behov av speciella normer för specifika nyttjandeformer för vissa typer av verk och av alla de hänsyn till allmänna och speciella motintressen som måste tas.

Kategoriindelningen får alltså betydelse för andra bestämmelser i lagen, framförallt bestämmelserna om begränsningar i upphovsrätten och bestämmelserna om avtalslicenser. Vissa av dessa bestämmelser gäller endast litterära verk och andra endast konstnärliga verk. De många inskränkningarna i upphovsrättslig förfoganderätt

måste rimligen ha sådan precision för att nå åsyftade effekter, alltså för att balansera berörda intressen och för att kunna tillämpas på rimligt vis. Detta understryks av att det dessutom finns många bestämmelser som av nyss nämnda skäl bara gäller vissa underkategorier till litterära och konstnärliga verk. Exempelvis finns konstverk med på vissa ställen i lagen som en underkategori till konstnärliga verk. Det innebär förstås att om endast begreppet verk användes, eller en enstaka mer samlande benämning för allt sådant som kan få skydd, så skulle det på flera ställen i lagen krävas uppräknings- eller definitioner för att bestämmelserna, och därmed lagens praktiska tillämplighet och ändamålsenlighet, skulle få rätt avgränsning, något som sannerligen inte skulle befördra lagens tillgänglighet eller dess begriplighet.

Slutsatsen måste alltså bli att nuvarande uppdelning av verken i två huvudkategorier är ändamålsenlig och begriplig. Begreppen litterära och konstnärliga verk har dessutom stark internationell förankring. De förekommer i officiella översättningar av alla vägande internationella konventioner, överenskommelser, direktiv etc. på området och är väl inarbetade i svensk rätt. Möjligen skulle det kunna övervägas att ersätta litterära verk med *beskrivande framställningar* eller liknande, för att vidga benämningen bortom språkverkens gränser. Men en sådan benämning skulle knappast bidra till att göra lagen mer begriplig. Det är då bättre att behålla de väl etablerade begrepp som finns. Däremot bör lagen göras mer lättillgänglig genom att bestämmelserna kompletteras med en beskrivning eller en slags definition av vad vardera huvudkategorin avser när uttrycken litterär och konstnärlig används i upphovsrättslagen.

Sammanfattningsvis bör alltså 2 kap. 2 § inledas med att det anges vilka verk som är skyddade av upphovsrätt, nämligen litterära eller konstnärliga verk. Därefter bör det framgå att dessa verk är skyddade oavsett på vilket sätt eller i vilken form de kommer till uttryck och att det inte heller har någon betydelse om de förekommer i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litterär form, annan konstform eller i annan teknik. Jag anser inte att den struktur som finns i dag i motsvarande bestämmelser i 1 § och 2 § är lämplig från pedagogisk synvinkel. Dessutom ter det sig inte adekvat att frågan om rättsskyddets omfattning till att bl. a. avse det ändrade verket ska framträda i bestämmelsen om förfoganderättens innehåll, såsom för närvarande är fallet enligt 2 §. Detta bör i stället framträda i en bestämmelse om vad som avses med skyddade verk.

I linje med det nyss sagda bör bestämmelserna i den nu föreslagna 2 § också innehålla en exemplifierande uppräknings av i vilka former litterära och konstnärliga verk kan ta sig uttryck. Även om det av sjunde punkten i nu gällande 1 § framgår att den inte ger en uttömmande uppräknings så kan den ändå ge intryck av att så är fallet. Huvudsyftet med uppräkningsen når troligen inte riktigt fram till läsaren. För att tydliggöra att alla former av litterära och konstnärliga verk är skyddade bör en exemplifiering i löpande text, i anslutning till definitionen eller beskrivningen av begreppen litterära respektive konstnärliga verk, införas.

Frågan är då hur det bäst ska uttryckas vad som avses med litterära och konstnärliga verk. I BK finns en beskrivning av de båda begreppen. Det framgår av artikel 2 att uttrycket litterära och konstnärliga verk innefattar alla alster på det litterära, vetenskapliga och konstnärliga området, oavsett på vilket sätt och i vilken form de kommit till uttryck. Därefter följer en uppräknings av ett flertal exempel på olika slags verk.

Beträffande de litterära verken framgår av lagens ursprungliga motiv att det ska vara fråga om beskrivande framställningar i olika former. Därefter diskuteras de olika slags former i vilka beskrivande framställningar kan ta sig uttryck. Någon kortare definition förekommer inte.

Lämpligast synes vara att understryka att litterära verk omfattar alla *beskrivande* framställningar och att ordet litterär i detta sammanhang enbart avser sådana framställningar, något som följaktligen bör framgå direkt av lagen. Den exemplifiering av olika litterära verk som finns i lagtexten i dag framstår fortfarande som tämligen adekvat. En viss modifiering av uppräkningsen skulle dock kunna göras.

Språkverken, i skrift eller tal, bör företrädesvis nämnas eftersom de givetvis utgör en stor grupp inom ramen för de litterära verken, i all synnerhet som de semantiskt omfattas av uttrycket i fråga, men skönlitterära framställningar behöver inte nämnas särskilt. Därutöver bör datorprogram vara med som en särskild om än a priori inte helt självfallen form av litterärt verk, liksom förberedande designmaterial till datorprogram. Skälen för det framgår av förarbetena till den nuvarande bestämmelsen (se prop. 1988/89:85 s. 10 ff.). Dessutom bör kartor finnas med, eftersom de utgör en viktig kategori av litterära prestationer som inte alltid förknippas med de litterära verken. Vidare bör det liksom i dag framgå att även andra verk av beskrivande slag omfattas. Uttrycket "plastisk form" bör dock moder-

niseras och ersätts med ”tredimensionell form”. Jag anser också att sceniska verk som kommer till uttryck i en beskrivande framställning bör finnas med för att förtydliga att sceniska verk kan vara litterära eller konstnärliga beroende på vilken form de uttryckts i (se exempelvis nuvarande 42 e § andra stycket). Det vetenskapliga området som sådant behöver dock inte nämnas särskilt, av samma skäl som framgår av de ursprungliga förarbetena.

När det sedan gäller de konstnärliga verken bör det vara tillräckligt att i lagtexten ange att dessa verk är alla framställningar på det konstnärliga området. Detta kan lämpligen följas av en exemplifiering av de underkategorier som används i lagen, nämligen konstverk, filmverk, musikaliska verk samt sådana sceniska verk som kommer till uttryck i ett framförande.

Med denna ordning blir det också helt klart att ett skyddat verk alltid är antingen av litterärt eller konstnärligt slag. En prestation som i förekommande fall återger ett beskrivande moment såväl som ett konstnärligt element, såsom en instruktiv byggnadsritning som också återger ett konstnärligt byggnadsverk, rymmer alltså två olika verk inom lagens huvudkategorier som skyddas av lagen under förutsättning att de uppvisar verkshöjd.

Konstverk

Konstverk och de underkategorier som hör till detta begrepp bör beröras något närmare. Som nämnts tidigare förekommer begreppet konstverk på flera ställen i lagen. Det framgår av förarbetena att till konstverk hör bl.a. alster av bildkonst (nuvarande 1 § första stycket 5, 9 § andra stycket 2, 17 § första stycket, 26 a § tredje stycket 6), alster av byggnadskonst respektive byggnadsverk (nuvarande 1 § första stycket 6, 26 n § andra stycket 2) samt alster av brukskonst respektive bruksföremål (nuvarande 1 § första stycket 6, 12 § tredje stycket 2, 19 § andra stycket 1 och 26 c §). Detta är en ganska spretig begreppsapparat som gör lagen onödigt svårläst. Jag anser dessutom att användandet av uttrycket ”alster” bidrar till att lagen framstår som omodern och svårtillgänglig. Vidare nämns huvudkategorin konstverk inte alls i dag i den inledande bestämmelsen i 1 §, trots att denna verkstyp har stor betydelse i det upphovsrättsliga sammanhanget och trots att bestämmelserna om begränsningar i upphovsrätten i flera fall relaterar just till begreppet konstverk. Här krävs vissa klargöranden.

Att börja med har jag alltså, som redan framgått, föreslagit att konstverk ska nämnas uttryckligen i den exemplifierande uppräkningsen av konstnärliga verk i 2 kap. 2 § tredje stycket. Genom detta grepp lyfts konstverk fram som underkategori till de konstnärliga verken, vilket skapar en tydligare logik i lagens uppbyggnad. Därutöver bör det framgå tydligare vilka underkategorier av verk som i sin tur hör till konstverken. Det bör kunna åstadkommas genom att verken inom bildkonstens, byggnadskonstens och brukskonstens områden fortsättningsvis inte benämns som "alster av" utan att de helt enkelt benämns som konstverk, dvs. bildkonstverk, byggnadskonstverk och brukskonstverk. Genom att använda dessa uttryck konsekvent i lagen bör den få en enhetligare och tydligare begreppsapparat med bättre inre logik än med de nuvarande benämningarna. Dessutom får de olika uttrycken en tydligare språklig koppling till varandra. Jag föreslår alltså att uttrycket "alster av bildkonst" i stället benämns *bildkonstverk* i lagen. På samma sätt föreslås att uttrycken "alster av byggnadskonst" och "byggnadsverk" ersätts med "*byggnadskonstverk*" samt att uttrycken "alster av brukskonst" respektive "bruksföremål" benämns *brukskonstverk*.

Under utredningen har från några håll framhållits att det inte tillräckligt tydligt framgår att även brukskonsten och bildkonsten, däribland framför allt de fotografiska verken, omfattas av konstverksbegreppet. Jag har förståelse för den synpunkten. När det gäller brukskonsten förknippas den inte alltid med konstverksbegreppet, åtminstone inte i ett dagligt språkbruk. När det gäller bildkonsten och de fotografiska verken finns en liknande problematik. Dessutom kan missförstånd lätt uppstå beträffande skyddet för olika slags fotografier eftersom det även finns närstående rättigheter för fotografiska bilder i 3 kap. i förslaget. I viss mån kan detta överbryggas genom att begreppet konstverk lyfts fram samtidigt som övriga begrepp ändras till brukskonstverk respektive bildkonstverk och därmed anknyter bättre till konstverksbegreppet. För tydlighetens skull bör det dock även finnas en exemplifierande uppräkningsen, där det framgår att även brukskonsten och fotografiska verk omfattas av konstverksbegreppet.

I enlighet med dessa överväganden föreslår jag alltså att 2 kap. rubriceras "Grundläggande bestämmelser om upphovsrätt" och att det i 1–2 §§ tas in de bestämmelser som nu behandlats.

Verk som inte skyddas av upphovsrätt

Som framgått föreslås att den bestämmelse som närmare anger reglerna om upphovsrättens objekt tas in som 2 § under paragrafrubriken *Verk som skyddas av upphovsrätt*. I nuvarande 9 § finns en bestämmelse som anger vissa undantag till bestämmelserna om vad som skyddas av upphovsrätt. Bestämmelserna i den paragrafen anger alltså i princip vilka verk som inte skyddas av upphovsrätt. Den hänger därmed samman med den nu föreslagna 2 §. För att således komplettera bestämmelserna om hur upphovsrätt uppstår och vad som skyddas föreslår jag att bestämmelserna i nuvarande 9 § tas in i 2 kap. 3 § med paragrafrubriken *Verk som inte skyddas av upphovsrätt*.

4.3 Upphovsrättens innebörd

4.3.1 De ekonomiska rättigheterna; ensamrättigheterna

Utformningen av nuvarande bestämmelser

I nuvarande 2 § URL finns bestämmelser om det som brukar omtalas som de ekonomiska rättigheterna. De omfattar två olika typer av förfoganden, nämligen rätten att framställa exemplar av verket och rätten att göra verket tillgängligt för allmänheten. Dessa befogenheter har uttryckts på i princip samma sätt sedan lagens tillkomst. I förarbetena anfördes att det var viktigt att försöka formulera rättigheterna på ett generellt sätt, till skillnad från tidigare lydelse av bestämmelserna, vilka innehöll en närmast kasuistisk uppräkningsreglering av vissa befogenheter att utnyttja verket. Rättigheterna anges således i dag som en uteslutande rätt att förfoga över verket i de två nämnda huvudhänseendena (SOU 1956:25 s. 92 f. och s. 60 och s. 64). Rättigheterna är ensamrättigheter och gäller även om verket har ändrats, såvida verket ändrats med bibehållande av dess inre form. I sista stycket i nuvarande 2 § URL finns dessutom den s.k. kompletteringsregeln som innebär att med överföringar till allmänheten och offentligt framförande jämställs överföringar och framföranden som i förvärvsverksamhet anordnas till eller inför en större sluten krets.

Bestämmelserna om de ekonomiska rättigheterna har alltså under ganska lång tid haft i princip en och samma utformning. Vid genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG om

harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället) ändrades dock paragrafens struktur väsentligt (prop. 2004/05:110, SFS 2005:359).

Exemplarframställningsrätten

Rätten till exemplarframställning har som uttryck funnits i lagen sedan dess tillkomst. Tidigare beskrevs den som en rätt att mångfaldiga verket. I förarbetena anfördes dock att ordet mångfaldiga inte kunde innefatta det fallet att ett enda eller några få exemplar framställdes. I stället valdes därför uttrycket exemplarframställning (a. bet. s. 92 f. och prop. 1960:17 s. 60).

Vid genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället infördes bestämmelsen i 2 § andra stycket URL som innebär att rätten till exemplarframställning innefattar varje direkt eller indirekt samt tillfällig eller permanent framställning av exemplar av verket, oavsett i vilken form eller med vilken metod den sker och oavsett om den sker helt eller delvis. Bakgrunden till ändringen var direktivets bestämmelse om mångfaldigande i artikel 2 och stycke 21 i ingressen till direktivet. I artikel 2 anges att den ensamrätt till mångfaldigande som medlemsstaterna ska föreskriva ska innefatta rätt att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent mångfaldigande, oavsett metod och form, helt eller delvis.

I stycke 21 i ingressen till direktivet anges att det krävs en vid definition av de handlingar som omfattas av mångfaldiganderätten för att säkra klarhet i rättsligt avseende på den inre marknaden. Detta föranledde en ingående analys i propositionen av frågan om den svenska bestämmelsen behövde anpassas efter direktivets ordalydelse. Direktivets formulering av exemplarframställningsrätten togs därvid in som ett tillägg till den befintliga generella bestämmelsen i första stycket för att få en heltäckande reglering av rätten och ett tydligt genomförande av direktivet. Genom ändringen klargjordes att tillfälliga kopior av ett verk ingår i upphovsmannens ensamrätt till verket. Rättsläget på denna punkt var tidigare oklart i svensk rätt. Dessutom innebar förändringarna att ett återgivande av ett konstverk i bakgrunden på en bild eller som en oväsentlig del av bilden skulle utgöra ett exemplar av verket, givetvis förutsatt att det kan

identifieras. Sådana återgivanden var tidigare som regel inte upphovsrättsligt relevanta (prop. 2004/05:110 s. 54 f. och 377 ff.).

Rätten att göra verket tillgängligt för allmänheten

Den andra delen av de ekonomiska rättigheterna är ensamrätten att göra verket tillgängligt för allmänheten. Även detta uttryck har funnits med sedan lagens tillkomst. Uttrycket valdes utan närmare överväganden i förarbetena (a. bet. s. 93). I dag finns bestämmelserna om denna rätt i 2 § tredje och fjärde styckena URL. Ensamrätten består av rätten till överföring till allmänheten, rätten till offentligt framförande och de båda förfogandeformer som faller inom den så kallade exemplarrätten, nämligen visningsrätten och spridningsrätten. Bestämmelserna fick sin nuvarande utformning i samband med lagändringarna den 1 juli 2005, vid genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället.

Förändringarna innebar att ensamrätten till tillgängliggörande för allmänheten delades upp i de fyra ovan nämnda underkategorierna. Begreppet ”överföring till allmänheten” infördes som en ny benämning på alla former av tillgängliggörande för allmänheten av ett verk som sker på distans, oavsett vilken typ av verk förfogandet avser. Begreppet offentligt framförande begränsades till att avse framföranden som äger rum på samma plats som den där allmänheten kan ta del av verket. Begreppets omfattning ändrades till att avse alla fall då ett exemplar av ett verk, oavsett vilken typ av verk, i ett sådant sammanhang företes med eller utan användning av ett tekniskt hjälpmedel. Begreppet offentlig visning begränsades till att avse endast sådana fall då ett exemplar görs tillgängligt för allmänheten utan användning av ett tekniskt hjälpmedel på samma plats som den där allmänheten kan ta del av exemplaret. När det gäller spridningsrätten, som avser sådana fall när exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten, gjordes ingen ändring i lagen.

Förändringarna ansågs nödvändiga för att genomföra direktivet bl.a. eftersom direktivets begreppsapparat i fråga om tillgängliggöranden för allmänheten skilde sig avsevärt från den svenska. Exempelvis saknades begreppet överföring till allmänheten i lagen. Dessutom fanns oklarheter i svensk rätt beträffande vissa förfoganden i form av tillgängliggöranden på Internet. Genom lagändringarna förtydligades alltså bestämmelserna om tillgängliggöranden för allmän-

heten och de fick en annan struktur. Förändringarna gjordes dock helt inom ramen för begreppet tillgängliggörande för allmänheten. Någon ny eller utvidgad ensamrätt infördes alltså inte.

Den s.k. kompletteringsregeln som i dag finns i 2 § fjärde stycket URL ändrades samtidigt så att även överföring som i förvärvsverksamhet anordnas till en större sluten krets likställs med överföring till allmänheten. Härmed utvidgades bestämmelsen en hel del eftersom verk som tidigare inte ansågs kunna framföras, såsom fotobilder, ritningar och texter som framträder blott för ögat, kom att omfattas av framförande- och överföringsrättigheterna (a. prop. s. 60 f. och 378 f.).

4.3.2 Den ideella rätten

Bestämmelserna i 3 § URL om upphovsmannens ideella rätt har haft samma lydelse sedan lagens tillkomst. I tidigare lagar fanns inga generella bestämmelser om rätt för upphovsmannen att bli angiven i samband med sitt verk eller om rätt till respekt för verket. Det fanns endast vissa föreskrifter i dessa riktningar i vissa särskilda fall. Auktoritetskommittén ansåg det dock lämpligt att en generell bestämmelse infördes och att den med hänsyn till dess betydelse för upphovsmannen skulle få sin placering i omedelbar anslutning till dåvarande bestämmelser i 2 § URL om upphovsmannens förfoganderätt. Dessutom skulle, enligt kommittén, ett uttryckligt stadgande om upphovsmannens möjligheter att efterge den ideella rätten tas in i lagen.

Beträffande respekträtten anförde kommittén att lagtexten skulle utformas så att det framgick att det var upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende som skyddades och inte omgivningens uppfattning om honom eller henne som samhällsmedlem. Vidare skulle det framgå att upphovsmannen även hade ett skydd mot förfaranden som, även om de inte var menliga för hans eller hennes anseende i andras ögon, innebar ett angrepp mot verkets integritet och som kränkte den känsla upphovsmannen som konstnär hyste för sitt verk. För att täcka dessa situationer föreslog alltså kommittén ett förbud mot att verket ändrades eller gjordes tillgängligt för allmänheten på ett sätt som var kränkande för upphovsmannens litterära och konstnärliga anseende eller egenart (a. bet. SOU 1956:25 s. 113 ff.). I propositionen anförde departementschefen att stadgandet i sak skulle utformas som kommittén föreslagit men att

denna bestämmelse skulle uppdelas på två punkter för en bättre överskådlighet.

4.3.3 Överväganden

Förslag:

- Bestämmelserna om upphovsmannens ensamrätt och ideella rätt införs i 2 kap. 4–7 §§ i den nya upphovsrättslagen.
- Bestämmelserna om rätten att framställa exemplar införs i 4 § i den nya upphovsrättslagen. Det framgår att ensamrätten att framställa exemplar av verket omfattar varje direkt eller indirekt, tillfällig eller permanent exemplarframställning. Detta gäller oavsett i vilken form eller med vilken metod framställningen sker och oavsett om den sker helt eller delvis.
- Bestämmelserna om rätten att tillgängliggöra verket för allmänheten införs i 5 § i den nya upphovsrättslagen.
- Bestämmelsen om överföringar och framföranden i förvärvsverksamhet, den s.k. kompletteringsregeln (nuvarande 2 § fjärde stycket URL), införs i 6 § i den nya upphovsrättslagen.
- Bestämmelserna om den ideella rätten införs i 7 § i den nya upphovsrättslagen.
- Bestämmelserna om presumtion om upphovsmannens identitet m.m., översättningar och bearbetningar m.m., gemensam upphovsrätt, samlingsverk, när ett verk anses som offentliggjort eller utgivet respektive upphovsrättens förhållande till vissa andra rättigheter (nuvarande 4–8 §§ och 10 § URL) införs i 2 kap. 8–13 §§ i den nya upphovsrättslagen samt ändras språkligt och redaktionellt.

Skälen för förslagen

Inledning

Jag har i tidigare avsnitt resonerat kring betydelsen av en lättöverskådlig och tydlig lag, se avsnitt 4.2, särskilt när det gäller lagens inledning där de grundläggande elementen i lagen ska framträda. De

inledande bestämmelserna bör således fungera som en introduktion för läsaren till huvuddragen i upphovsrättslagstiftningen, något som knappast är fallet i nu gällande lag. Bestämmelserna i föreslagna 1 kap. 1–2 §§ om lagens innehåll och i 2 kap. 1–3 §§ bl.a. om hur upphovsrätt uppstår och vad som skyddas har också behandlats. Som framgått bör av 2 kap. 1 § framgå att upphovsrätten består dels av en ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten, dels av upphovsmannens ideella rätt. Det är därför naturligt att de paragrafer som följer på den inledande bestämmelsen ska innehålla de särskilda bestämmelserna om såväl ensamrättigheterna som den ideella rätten. Även dessa bör utformas med högre ambition än för närvarande vad gäller krav på klarhet och tillgänglighet.

Ensamrättigheterna

I 2 § första stycket URL anges i dag att upphovsrätt innefattar en uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar av verket och genom att göra det tillgängligt för allmänheten. I andra stycket finns bestämmelserna om vad framställning av exemplar innebär och i tredje stycket motsvarande bestämmelser vad avser tillgänglighetsrätten. Paragrafen är lång och omfattar många viktiga bestämmelser. Det är till nackdel för överskådligheten och tillgängligheten att allt detta placerats i en och samma paragraf. Sedda för sig framstår dessutom bestämmelserna i första stycket om den uteslutande förfoganderätten som ganska svårbegripliga och innehåller dessutom element som bör hänföras till paragrafen om verkskriterier. De behöver såväl förtydligas som förenklas.

Andra och tredje styckena i 2 § URL var som framgått föremål för översyn i samband med genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället och genomgick då väsentliga förändringar för att överensstämma med direktivets krav. Bestämmelserna har alltså ganska nyligen fått sin nuvarande utformning. De kan likväl behöva modifieras något, åtminstone för att bli mer tillgängliga för läsaren. För en bättre överskådlighet och större tydlighet föreslår jag därför att innehållet i dagens 2 § URL struktureras om och delas upp i tre olika paragrafer.

I dag uttrycks upphovsmannens ekonomiska rättigheter som en uteslutande rätt att förfoga över verket. Det framstår inte som omedelbart klagörande. Den uteslutande rätten borde i stället ut-

tryckas betydligt enklare, nämligen som en ensamrätt. Förfoganderätten, som ju innefattar exemplarframställningsrätten och tillgängliggöranderätten, bör också omformuleras. Frågan måste då ställas om just exemplarframställningsrätten och tillgängliggöranderätten som uttryck kan behållas och om de bör ersätta uttrycket *förfoganderätt* helt.

När det gäller uttrycket "framställa exemplar" används ibland i stället ordet mångfaldiga. En konsekvent ändring till ordet mångfaldiga skulle uppenbarligen inte innebära en förbättring av lagtexten. Att framställa exemplar är som uttryck, särskilt i jämförelse med ordet mångfaldigande, mer distinkt och adekvat. Dessutom måste beaktas den invändning som framkom i de ursprungliga förarbetena, nämligen att även de fall som innebär att endast ett enda eller några enstaka exemplar framställs onekligen omfattas av ifrågavarande förfogandeform. Då framstår ordet mångfaldiga som ett sämre alternativ. Strävan efter en enhetlig och konsekvent tillämpad terminologi talar också för att endast uttrycket framställa exemplar fortsättningsvis används. Ordet mångfaldiga förekommer därför inte i förslaget.

När det gäller rätten att göra verket tillgängligt för allmänheten är det än mindre angeläget att söka efter alternativa samlande uttryck. Uttryck såsom "de ekonomiska rättigheterna" används ju ofta som samlingsbegrepp i dagligt tal men passar sämre i lagtext och har ingen träffbild enbart i sådana förfoganden över verk som utgör tillgängliggöranden. Det måste också anses uteslutet att försöka infoga någon slags komplett uppräkningslista i lagtexten av olika förfoganden som avses utöver den som redan finns. Den teknikneutralitet som präglar den svenska upphovsrättslagen, liksom dess därmed sammanhängande öppenhet för nya, ständigt tillkommande, förmedlingsformer, innebär att förfoganderätten inte heller när det gäller tillgängliggörande för allmänheten bör låsas vid nyttjandeformer som kan uppfattas som tidstypiska eller sprungna ur vissa särskilda medieförhållanden. Utgångspunkten måste därför vara att bestämmelsen inte kan vara sakligt uttömmande utan att den i stället liksom hittills bör vara generellt utformad.

Sammanfattningsvis finns alltså goda skäl för att behålla uttrycken exemplarframställningsrätt och tillgängliggöranderätt som den upphovsrättsliga ensamrättens två grundläggande uttryck. De är dessutom väl etablerade och framstår inte som otidsenliga. Jag föreslår därför att uttrycken behålls i den nya lagen samt att dessa uttryck genomgående används i stället för förfoganderätt.

2 kap. 4 och 5 §§ i den nya upphovsrättslagen bör alltså avse just dessa rättigheter, dvs. dels rätten att framställa exemplar av verket och dels rätten att göra verket tillgängligt för allmänheten. När det gäller den s.k. kompletteringsregeln i nuvarande 2 § fjärde stycket bör den för tydlighets skull, men också som en markering av dess vidgade betydelse i och med 2005 års lagändringar, tas in i en egen paragraf, 2 kap. 6 § i den nya upphovsrättslagen. Också den bestämmelsens språkliga utformning bör förenklas något.

Den ideella rätten

Den därpå följande paragrafen, 2 kap. 7 § i den nya lagen, bör innehålla bestämmelserna om upphovsmannens ideella rätt. Nuvarande lydelse i 3 § URL härrör från lagens tillkomst och framstår som språkligt omodern och svårtillgänglig. Det är en viktig pedagogisk uppgift för utredningen att göra bestämmelserna om den ideella rätten mer begripliga. Paragrafen bör alltså ändras såväl språkligt som redaktionellt. Beträffande det senare hänseendet kan det ske genom att namngivelsesrätten och respekträtten delas in i två punkter och att respekträtten uttrycks i en mening.

Därutöver bör alltså språkliga förändringar göras. Särskilt svårbegripligt är uttrycket att upphovsmannen endast under vissa förutsättningar kan *efterge* sin rätt enligt paragrafen. Jag finner det mycket angeläget att uttrycka detta på ett mer begripligt sätt, utan att innebörden förändras.

Den ideella rätten kan inte över- eller upplåtas och kan alltså i sådana hänseenden inte vara föremål för överväganden i avtal. Bestämmelsen i nuvarande 3 § sista meningen URL ger dock en möjlighet för upphovsmannen att med bindande verkan avstå från sin rätt i viss utsträckning. Om detta kan alltså upphovsmannen träffa bindande avtal i förhand, förutsatt att avtalet i angivet hänseende är tillräckligt begränsat till art och omfattning och dessutom preciserat. I efterhand, när en åtgärd är vidtagen, står det givetvis upphovsmannen fritt att *acceptera* det som skett, något som dock inte alltid är samma sak som en i förhand given giltig eftergift av rätten (se Rosén, Upphovsrättens avtal, tredje upplagan 2006, s. 169 f.). Jag anser att denna innebörd av bestämmelsen blir tydligare om den i stället anger att upphovsmannen kan *avstå* sin rätt på angivet sätt.

Vissa invändningar har framförts till utredningen mot en sådan ändring då det ansetts att ordet "avstå" inte helt motsvarar ordet

”efterge” och att bestämmelsen därför skulle få en ändrad innebörd. Det har också framförts att ”efterge” som uttryck är mycket väl inarbetat bland de aktörer som befinner sig på den relevanta avtalsmarknaden och att en förändring skulle skapa osäkerhet i avtalsförhandlingarna.

Enligt min uppfattning får bestämmelsen inte någon ändrad innebörd om ordet ”avstå” används i stället för ordet ”efterge”. Av förarbetena framgår att orden använts omväxlande med samma innebörd (se a. bet. s. 127 f.). En ändring skulle alltså inte medföra någon saklig förändring av bestämmelsen. Farhågor för svårigheter på avtalsmarknaden vid en terminologiändring kan i någon mån vara berättigade, men problemen bör i så fall vara av övergående natur såvitt gäller nu åsyftad ändring. Det är angeläget med ett modernt språkbruk också i bestämmelsen om ideell rätt och praktiska tillämpningar på avtalsmarknaden bör i det något längre perspektivet underlättas därav. Jag föreslår alltså att ordet ”efterge” ersätts med ordet ”avstå” i bestämmelsen.

Bestämmelser om vem som anses som upphovsman m.m.

Förutom bestämmelser om hur upphovsrätt uppstår och vad som skyddas samt om upphovsmannens ensamrätt och ideella rätt bör det i kapitlet med grundläggande bestämmelser om upphovsrätt tas in de övriga grundläggande normer för upphovsrätten som i dag finns i 1 kap. i lagen. Det är bestämmelserna i 4–8 §§ och 10 § URL. De bör justeras och moderniseras språkligt, men detta synes inte behöva ske annat än i vissa inte särskilt omfattande avseenden. Vidare bör de förses med tydliga och klargörande rubriker. Bestämmelserna om presumtion om upphovsmannens identitet m.m., översättningar och bearbetningar m.m., gemensam upphovsrätt respektive samlingsverk bör samlas under den gemensamma rubriken ”Bestämmelser om vem som anses som upphovsman m.m.”. Därefter bör bestämmelserna om när ett verk anses som offentliggjort eller utgivet och bestämmelserna om upphovsrättens förhållande till vissa andra rättigheter följa.

4.4 Upphovsrättens giltighetstid och skydd för utgivna verk

4.4.1 Nuvarande bestämmelser

Bestämmelserna om upphovsrättens giltighetstid finns i dag samlade i 4 kap. 43–44 a §§ URL. Bestämmelserna har ändrats vid några tillfällen och 44 a § infördes 1996. Bestämmelsernas placering i lagen har dock varit densamma sedan lagens tillkomst.

Bestämmelserna i 43 § anger skyddstidens längd när upphovsmannen är känd. I 44 § finns bestämmelser om skyddstiden för verk när det inte är känt vem som är upphovsman. I 44 a § finns en särskild bestämmelse som tillkom vid genomförandet av Rådets direktiv 93/98/EEG av den 27 september 1993 om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter. Bestämmelsen innehåller regler om visst skydd för verk som ges ut eller offentliggörs först efter skyddstidens utgång. Bestämmelsen infördes för att genomföra de krav som ställs i direktivets artikel 4. Där föreskrivs att den person som efter det upphovsrättsliga skyddets utgång för första gången lagligen ger ut eller lagligen offentliggör ett inte tidigare utgivet verk ska ha rätt till ett skydd motsvarande upphovsmannens ekonomiska rättigheter. Skyddstiden ska för sådana rättigheter vara 25 år från den dag då verket först lagligen gavs ut eller lagligen offentliggjordes.

I förarbetena till bestämmelsen anfördes att denna regel gav ett nytt sorts skydd som syftade till att uppmuntra och ge ekonomiskt utbyte av nyupptäckta verk vars upphovsrättsliga skyddstid har löpt ut. Det konstaterades att eftersom den svenska lagen saknade bestämmelser om sådant skydd måste en ny bestämmelse införas för att uppfylla direktivets krav. Det föreslogs därför en regel som innebär att den som för första gången ger ut eller offentliggör ett verk för vilket skyddstiden har gått ut och som inte tidigare har getts ut ska ha ett skydd som motsvarar upphovsrättens ensamrättigheter och att skyddet ska gälla under 25 år. Att rättighetshavaren får de ekonomiska rättigheter som innefattas i upphovsrätten innebär enligt förarbetena att denne har en uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar av det och genom att göra det tillgängligt för allmänheten enligt nuvarande 2 §, givetvis med de inskränkningar som följer av lagen. Däremot får rättighetshavaren inte några ideella rättigheter till verket (prop. 1994/95:151 s. 28 f. och s. 40).

4.4.2 Överväganden

Förslag: Bestämmelserna om upphovsrättens giltighetstid i nuvarande 43–44 §§ tas in i 2 kap. 14–15 §§ i den nya upphovsrättslagen samt justeras språkligt och redaktionellt. Bestämmelsen i nuvarande 44 a § om särskilt skydd för utgivna verk som ges ut efter skyddstidens utgång tas in i 2 kap. 16 § och justeras språkligt.

Skälen för förslaget

I mitt uppdrag ingår bl.a. att göra lagen mer överskådlig och lättillgänglig från redaktionell synpunkt. Jag har i tidigare avsnitt, se 4.2–4.3, framhållit vikten av att lagen inleds med bestämmelser som på ett lättillgängligt sätt ger läsaren en uppfattning om huvudragen i gällande rätt. Bestämmelserna om upphovsrättens giltighetstid, dvs. i nuvarande 43–44 §§, är naturligtvis av grundläggande betydelse för det upphovsrättsliga skyddet. För att lagen ska bli mer överskådlig och, som jag alltså tidigare resonerat om, bättre ska förmå upplysa läsaren om upphovsrättens innebörd, bör dessa bestämmelser vara lätta att finna, något som bland annat följer av en bestämmelses position i lagen. Bestämmelsernas nuvarande placering ter sig inte lämplig utan de bör i stället finnas i lagens inledande avsnitt. Jag anser därför att reglerna om upphovsrättens giltighetstid bör sammanföras med upphovsrättens grundläggande normer i 2 kap., nämligen i 14–15 §§ i den nya upphovsrättslagen. Bestämmelserna som sådana synes inte vara i behov av några större språkliga moderniseringar eller redaktionella förändringar annat än i vissa mindre betydelsefulla avseenden.

De egentliga bestämmelserna om skyddstider ska alltså finnas i 2 kap. 14–15 §§ i den nya lagen. Bestämmelsen i nuvarande 44 a § URL om särskilt skydd för vissa nyutgivna verk innehåller också en bestämmelse om skyddstid. Därutöver är den en bestämmelse om en annan särskild rätt till skyddade verk som alltså inte är en del av den egentliga upphovsrätten. Rätten, som endast rör de ekonomiska rättigheterna, uppstår vid ett senare tillfälle än när verket skapades och tillkommer någon annan än upphovsmannen. Det handlar alltså såväl om den upphovsrättsliga ensamrätten, men av annat slag än egentlig upphovsrätt, som om skyddstiden för den. Den anknyter också till bestämmelserna om övergång av upphovsrätt. Bestämmelsens placering är därför inte helt given. Med hänsyn till att detta särskilda

skydd består av den så kallade ekonomiska delen av upphovsrätten och anknyter till verk som skyddas av upphovsrätt, så blir en placering i 2 kap. trots allt det mest naturliga. Paragrafen placeras lämpligen efter bestämmelserna om upphovsrättens giltighetstid under huvudrubriken ”Särskilda skydd”, där den bör få underrubriken ”Skydd för outgivna verk”.

Uttrycket ekonomiska rättigheter används i 44 a § i dagens lagtext. I artikel 4 i Rådets direktiv 93/98/EEG av den 27 september 1993 om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter, som alltså ligger till grund för bestämmelsen, används också det uttrycket. I övriga lagen används i dag uttrycket förfoganderätt. Nuvarande bestämmelser befordrar således inte enhetlighet när det gäller dessa uttryck. I den nya lagen bör en samordnad begreppsapparat användas. Jag har föreslagit i avsnitt 4.3 att förfoganderätten ska benämnas som en ensamrätt att framställa exemplar av verket respektive att göra verket tillgängligt för allmänheten. Som framgår där har jag inte ansett att ”ekonomiska rättigheter” som uttryck bör användas i lagtexten. Det finns inget i direktivets lydelse eller i förarbetena till bestämmelsen som innebär att det är nödvändigt att använda uttrycket ekonomiska rättigheter. Tvärtom framgår det att just exemplarframställningsrätten och tillgängliggöranderätten avses. Jag anser alltså att uttrycket ”ekonomiska rättigheter” inte bör användas i denna bestämmelse utan att rätten i stället ska benämnas som en ensamrätt enligt 4–6 §§.

4.5 Titelskyddet

4.5.1 Nuvarande bestämmelse

I nuvarande 6 kap. URL finns vissa bestämmelser som i rubriken anges som särskilda, däribland 50 §, om skydd för titel på litterärt eller konstnärligt verk. Paragrafen innehåller ett förbud mot att verk görs tillgängliga för allmänheten under sådana beteckningar att det lätt kan uppstå förväxling med tidigare offentliggjorda verk eller deras upphovsmän. Den tar sikte på användning av såväl titlar som pseudonymer och signaturer.

Paragrafen har haft samma placering och samma lydelse sedan lagens tillkomst. Innan dess fanns en bestämmelse om titelskydd i lagen den 29 maj 1931 med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens. Av Auktorrättskommitténs motiv framgår dock att bestämmelsen

ansågs ha så stark anknytning till de upphovsrättsliga bestämmelserna att den skulle införas där i stället. Enligt motiven var bestämmelsen av stor praktisk betydelse och berörde såväl upphovsmännens som allmänhetens intressen. Det framgår att den syftar till att skydda de betydande ekonomiska och ideella värden som en framgångsrik titel, pseudonym eller signatur kan representera. Bestämmelsen syftar även till att tillgodose allmänhetens intresse av skydd för dessa beteckningar och för att hindra vilseledande utnyttjanden. Enligt motiven kan de upphovsrättsliga reglerna i allmänhet inte ge tillräckligt skydd i dessa avseenden, varför en särskild bestämmelse om titelskydd behövs. Med hänsyn till att bestämmelsen ska skydda inte bara den enskilde upphovsmannens intressen utan även vissa allmänna intressen så gäller skyddet, till skillnad från det egentliga upphovsrättsliga skyddet, utan tidsbegränsning (SOU 1956:25 s. 399 ff.). Enligt 60 § femte stycket gäller bestämmelsen varje litterärt eller konstnärligt verk, oberoende av ursprung.

4.5.2 Överväganden

Förslag: Bestämmelsen i nuvarande 50 § URL om titelskydd tas in i 2 kap. 17 § i den nya upphovsrättslagen och justeras språkligt. Det framgår uttryckligen av bestämmelsen att skyddet gäller utan begränsning i tiden.

Skälen för förslaget

Som framgått av tidigare avsnitt är det viktigt att huvuddragen i det upphovsrättsliga skyddet framgår redan av första kapitlet i den nya lagen. Bestämmelserna i 2 kap. avser de grundläggande bestämmelserna om rättsskyddets innehåll och det kunde därför te sig naturligt att även titelskyddet framgick av detta kapitel. Bestämmelsen om titelskydd tillhör inte den egentliga upphovsrätten men kan sägas vara ett särskilt skydd som hänger nära samman med det upphovsrättsliga skyddet för litterära och konstnärliga verk genom att skydda sådana eller dess upphovsman mot förväxlingsrisker på marknaden. I förarbetena bedömdes bestämmelsen ha stor praktisk betydelse. Sakerligen har bestämmelsen fortfarande stor betydelse för såväl upphovsmän som allmänheten, även om den inte förekommer så ofta i refererade domstolsavgöranden. Jag anser alltså att bestämmelsen

har sin naturliga placering i andra kapitlet under rubriken ”Särskilda skydd”. Jag föreslår att den placeras efter bestämmelsen om skydd för outgivna verk.

Titelskyddet gäller utan begränsning i tiden. Detta följer av bestämmelsens lydelse eftersom den förutsätter att det ska vara fråga om ett förut offentliggjort verk eller dess upphovsman som lätt kan förväxlas med det senare tillgängliggjorda verket. I detta finns alltså inget krav på att skyddstiden fortfarande ska löpa för det tidigare offentliggjorda verket. Även om det alltså, åtminstone indirekt, följer av bestämmelsens lydelse att någon tidsbegränsning inte finns för titelskyddet, anser jag att detta förhållande bör tydliggöras i lagtexten. Troligen uppfattas titelskyddet av många som ett skydd enbart för upphovsmannens intressen. Det skulle därför kunna antas att titelskyddet bara gäller så länge den upphovsrättsliga skyddstiden för det tidigare verket löper. Detta är en otydlighet som bör avhjälpas. Med ett tillägg till bestämmelsen som innebär att det uttryckligen anges att skyddet gäller utan tidsbegränsning, skulle detta åtgärdas. Även om det kan uppfattas som ett i någon mån onödigt tillägg anser jag att det skulle befördra sådan tydlighet som genomgående eftersträvas i denna lagrevision. Jag föreslår alltså att det infogas en sådan förtydligande mening i ett nytt andra stycke i bestämmelsen.

Därutöver bör bestämmelsen justeras något rent språkligt för att få en modernare lydelse.

5 Rättigheter för utövande konstnärer, producenter och fotografer m.fl.

5.1 Nuvarande bestämmelser

I nuvarande 5 kap. URL finns ett antal bestämmelser om vissa upphovsrätten närstående rättigheter. Bestämmelserna i 45 § gäller de rättigheter som utövande konstnärer har till sina framföranden av upphovsrättsliga verk. I 46 § finns bestämmelser om det skydd som framställare har för sina ljud- eller bildupptagningar. 48 § reglerar radio- och televisionsföretagens rättigheter till sina utsändningar och 49 § innehåller bestämmelser till skydd för framställare av kataloger m.m. I 49 a § regleras skyddet för sådana fotografiska bilder som inte uppnår verkshöjd och därmed har upphovsrättsligt skydd.

Bestämmelser till skydd mot obehöriga inspelningar och utsändningar av utövande konstnärers framföranden fanns med i lagen redan vid dess tillkomst. Även bestämmelser om förbud mot obehörig kopiering av ljudupptagningar och förbud mot obehörig inspelning eller återgivning av radio- och televisionsutskick fanns ursprungligen med i lagen. Det särskilda skyddet för fotografiska bilder reglerades däremot ursprungligen i den särskilda lagen (1960:730) om fotografisk bild men integrerades i upphovsrättslagen den 1 juli 1994 (se prop. 1993/94:109).

5.2 Överväganden

Förslag: Bestämmelserna om rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl. placeras i 3 kap. i den nya upphovsrättslagen. Bestämmelserna delas upp i flera paragrafer som får en likartad struktur. Av bestämmelserna framgår tydligt att den rätt

som de angivna kategorierna av rättighetshavare har utgör en ensamrätt. Framställare av ljud- eller bildupptagningar benämns *producenter*. Bestämmelserna om användning av ljudupptagningar för offentligt framförande (nuvarande 47 § URL) delas upp i två paragrafer: en under rubriken utövande konstnärer och en under rubriken producenter.

Skälen för förslaget

Som framgått av tidigare avsnitt anser jag det angeläget att samtliga ensamrätter som skyddas enligt lagen presenteras i ett sammanhang, i början av lagen. Bestämmelserna om den ensamrätt som utövande konstnärer, ljud- och bildproducenter, radio- och tv-producenter, framställare av kataloger samt fotografer har, dvs. de s.k. närstående rättigheterna, bör därför tas in i ett kapitel direkt efter de grundläggande bestämmelserna om upphovsrätt.

Beteckningen ”närstående rättigheter” som samlingsbeteckning för dessa rättigheter är ytterst välbekant för dem som dagligen hanterar upphovsrättsliga frågor och är även internationellt förankrad men den är svår att förstå om man är mindre insatt. Jag anser därför att man i lagtexten och kapitelrubriken bör undvika att använda denna beteckning och att lagen blir klarare och tydligare om kapitelrubriken i stället benämns ”Rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl.”.

Bestämmelserna i kapitlet bör, för att öka tydligheten och överskådligheten, delas upp i flera paragrafer. Det kommer då att bli tydligare för läsaren vad som regleras i bestämmelserna, vilka för närvarande är mycket tyngda av många över tid inskjutna normer. Exempelvis bör ensamrätten regleras i en paragraf och giltighetstiden i en annan. Det bör också tydligare framgå av lagtexten att rättigheterna utgör ensamrätter.

I dag regleras inte uttömmande vad som gäller för de s.k. närstående rättigheterna i kapitlet om dessa rättigheter (5 kap.). Genom en rad hänvisningar är många av de upphovsrättsliga bestämmelserna i lagen också tillämpliga på de närstående rättigheterna. Exempelvis ska flera av inskränkingsbestämmelserna, dvs. de bestämmelser som begränsar ensamrätten till förmån för olika allmänna eller enskilda intressen, tillämpas även i fråga om prestationer som skyddas av 5 kap. i lagen. Även bestämmelserna om upphovsrättens övergång och bestämmelserna om avtalslicenser är i stor utsträckning tillämp-

liga på sådana prestationer som skyddas enligt 5 kap. För läsaren är denna information inte helt lätt att ta till sig utifrån nuvarande lagtext. Detta bör alltså uttryckas tydligare i den nya lagen.

Ett principiellt möjligt alternativ är att i kapitlet om rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl. (3 kap. i förslaget till ny upphovsrättslag) ta in samtliga de bestämmelser som är tillämpliga. Det får emellertid anses uteslutet, eftersom den redan omfattande lagen i sådana fall skulle utökas med ett mycket stort antal nya paragrafer. Ett annat alternativ är att reglera dessa frågor i varje enskild bestämmelse som är tillämplig i fråga om en prestation som skyddas enligt 3 kap. I paragrafen om exemplarframställning för privat bruk (4 kap. 3 § i förslaget) skulle i så fall uttryckas att denna är tillämplig också i fråga om utövande konstnärers framföranden. För läsaren borde det å andra sidan vara tydligast om informationen om vad som gäller för en viss s.k. närstående rättighet samlas i ett och samma kapitel. Jag har därför stannat vid att låta bestämmelserna med hänvisningar till övriga upphovsrättsliga bestämmelser i lagen finnas kvar i detta kapitel. De bör dock få en tydligare struktur.

Nuvarande 47 § om användning av ljudupptagningar för offentligt framförande m.m. utgör ju en begränsning såväl i de utövande konstnärernas rättigheter som i de rättigheter som ljud- eller bildproducenterna har. Med den struktur jag föreslagit, där alla bestämmelser rörande en viss rättighet samlas under en rubrik, bör dessa bestämmelser delas upp i två paragrafer. Sammanfattningsvis bör bestämmelserna alltså dels tas in i 5 § under huvudrubriken Utövande konstnärer, dels i 10 § under huvudrubriken Ljud- och filmproducenter.

6 Begränsningar i upphovsrätten

6.1 Nuvarande bestämmelser

Bestämmelserna om begränsningar eller inskränkningar i upphovsmannens rätt har alltsedan lagens tillkomst varit placerade i 2 kap. URL. Flera av bestämmelserna fanns redan i det ursprungliga lagförslaget men många har också tillkommit eller modifierats därefter. 1976 års upphovsrättsutredning (Ju 1976:02) hade bl.a. i uppdrag att se över vissa av bestämmelserna (se SOU 1990:30). Kapitlet fick sin nuvarande huvudsakliga utformning den 1 januari 1994 då nya inskränkingsbestämmelser infördes och övriga bestämmelser sågs över språkligt och redaktionellt (prop.1992/93:214). Därefter ändrades några bestämmelser i samband med genomförandet av två EU-direktiv. Det ena var Rådets direktiv 92/100/EEG av den 19 november 1992 om uthyrnings- och utlåningsrättigheter avseende upphovsrättsligt skyddade verk och om upphovsrätten närstående rättigheter. Det andra var Rådets direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993 om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidareändring via kabel (prop. 1994/95:58). Den senaste större genomgången av bestämmelserna gjordes i samband med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (det s.k. infosocdirektivet, se prop. 2004/05:110).

6.2 Överväganden

Förslag: Bestämmelserna om inskränkningar i upphovsrätten placeras i 4 kap. i den nya upphovsrättslagen som får kapitelrubriken "Begränsningar i upphovsrätten". I den inledande paragrafen i kapitlet definieras uttrycket "återge". Bestämmelserna inleds på ett likartat sätt så att det av lagtexten klart framgår vilka subjekt som kan dra nytta av bestämmelserna. Uttrycket "avbilda" i 14 § (24 § i nuvarande lag) ersätts med "genom avbildning framställa exemplar".

Bedömning: Bestämmelsen om att var och en får återge verk som syns eller hörs under en dagshändelse genom *direkt överföring* bör ses över. De särskilda bestämmelserna om datorprogram m.m. reglerar begränsningar i ensamrätten och bör därför vara kvar i kapitlet.

Skälen för förslaget

Inskränkningar eller begränsningar?

Efter det att ensamrättigheterna har presenterats i lagen är det naturligt att ta upp de bestämmelser som begränsar innehållet i ensamrätten och således "perforerar", dvs. inskränker eller begränsar rätten. Bestämmelserna bör därför tas in i 3 kap. i den nya lagen.

Bestämmelserna har sedan lagens tillkomst benämnts som "inskränkningar i upphovsrätten", eftersom de alltså utgör inskränkningar i upphovsmannens rätt sådan den utformats i lagens inledande kapitel. Mitt uppdrag är att föreslå och utforma moderna bestämmelser i lagen, dock utan att ändra innehållet i bestämmelserna. Uttrycket inskränkningar framstår i dag som svårförståeligt för den som inte dagligen sysslar med upphovsrätt och gör det ännu svårare att förstå den komplexa materia som ryms i lagen. Jag anser därför att man bör överväga att ersätta det med något annat, åtminstone i kapitelrubriken.

Ett alternativ är att byta ut den nuvarande kapitelrubriken mot "Begränsningar i upphovsrätten". Detta uttryck har, enligt min uppfattning, precis samma innebörd som uttrycket "inskränkningar i upphovsrätten" men framstår som mer lättförståeligt för en oinvigd läsare. På det industriella rättsskyddets område använder man sig av just

detta uttryck, ”begränsningar av ensamrätten”, med avseende på bestämmelser av samma slag (se t.ex. 1 kap. 11 § i varumärkeslagen 2010:1877).

Företrädare för rättighetshavare har emellertid under utredningen framfört att det är av mycket stor vikt på den upphovsrättsliga marknaden att välkända uttryck i lagen inte ändras. Uttrycket ”inskränkningar” är vedertaget inom upphovsrätten och bestämmelserna om inskränkningar har varit föremål för åtskilliga tolkningar och preciseringar i praxis och doktrin. Uttrycket bör därför, enligt dessa företrädare, behållas i den nya lagen. De har framfört att det skulle skapa en stor osäkerhet på den upphovsrättsliga marknaden om uttrycket ersattes med något annat. De har också framfört att uttrycket inskränkning och begränsning inte synes ha samma innebörd och att ett byte kan leda till onödigt förvirring i internationella sammanhang då man exempelvis vid utformningen av EU-lagstiftning skiljer på ”undantag” och ”inskränkningar”.

Jag har stor förståelse för den balansgång som råder exempelvis vid utformandet av upphovsrättsliga avtal och att det kan vara angeläget att undvika att ”störa” marknaden med nya uttryck i lagtexten. Uttrycket ”inskränkningar” är visserligen väl etablerat i svensk upphovsrätt och en internationellt tämligen vedertagen benämning. Men inte ens i den nordiska språkgemenskapen är bilden entydig. I Danmark och Finland används liksom i Sverige uttrycket inskränkning i lagen, men i den norska lagen talas i stället om ”avgränsning av opphavsretten”. Det norska uttryckssättet kan antas dra en skiljelinje mellan två likvärdiga storheter under det att ordet inskränkning indikerar ett avsteg från en huvudregel, något som får antas ha påverkat den restriktiva tolkning av de inskränkande normerna som Högsta domstolen flera gånger gett uttryck åt.

Uttrycket ”inskränkning” har emellertid inte någon egen betydelse som skiljer sig från ordet ”begränsning”. På engelska används ”limitations” som uttryck för sådana bestämmelser som avses här. I dag hade väl detta översatts med just ”begränsningar” och inte ”inskränkningar”. Jag kan inte heller hålla med om att ett byte av uttryck skulle medföra risk för förvirring i samband med tolkning av internationella rättsakter. Den diskussion som ibland förs och som bl.a. föranlett att EU-direktiven innehåller bestämmelser som benämns ”Undantag och inskränkningar” eller ”Exceptions and limitations” på engelska saknar följaktligen betydelse här, eftersom inskränkningar och begränsningar har samma innebörd. Det viktiga är att den i svensk upphovsrätt utvecklade synen på upphovsrättslig

ensamrätt upprätthålls, nämligen som en absolut rätt, uppfattad på vidast möjliga sätt inom de språkliga ramar som lagen anger, liksom att avsteg från denna ensamrätt kräver laggivna bestämmelser som ska tolkas restriktivt i förhållande till huvudregeln.

Sammanfattningsvis anser jag att det som anförts av rättighets-havarnas representanter om risken för störningar på avtalsmarknaden och osäkerhet i internationella sammanhang inte har sådan tyngd att det bör överskugga intresset av att göra lagen så tydlig och lättförståelig som möjligt, vilket är mitt huvudsakliga uppdrag. Jag anser att lagen skulle vinna i tydlighet om kapitlet fick rubriken ”Begränsningar i ensamrätten” som är lättare att förstå för var och en.

Återge

Uttrycket *återge* förekommer i dag på en rad ställen i kapitlet utan att uttrycket närmare definieras. Av den inledande paragrafen i kapitlet, 11 §, framgår i andra stycket att källan ska anges när ett verk *återges* (kursiv. här) offentligt med stöd av kapitlet. Uttrycket återge återkommer sedan i ett antal paragrafer i kapitlet. Exempelvis framgår av 23 § att offentliggjorda konstverk får återges i vissa sammanhang och under vissa angivna förutsättningar. Även 25, 25 a, 26 och 26 a §§ ger en rätt att återge verk. Även i övriga nordiska lagar används uttrycket. Möjligen framstod det för Auktorrättskommittén som självklart för var och en vad som avsågs med uttrycket. Den tekniska utvecklingen med nya medieformer och nya sätt att använda verk har dock bidragit till att det ibland uppkommit diskussioner om vad som ryms i begreppet, inte minst i fråga om återgivning av konstverk och i förhållande till det i andra paragrafer använda uttrycket ”avbilda”. Från expertgruppen har också framförts önskemål om att dessa uttryck ska tydliggöras i lagen.

Det förefaller inte helt logiskt att i kapitlet om begränsningar använda sig av uttrycket återge när upphovsmannens ensamrättigheter uttrycks på ett helt annat sätt. Bäst vore om man i bestämmelserna om begränsningar tydligt kunde precisera om bestämmelsen utgör en begränsning i upphovsmannens exemplarframställningsrätt eller i rätten att tillgängliggöra verket för allmänheten (eller i del av den eller i båda). Jag har dock inte funnit det möjligt att konsekvent göra en sådan ändring. Exempelvis är det naturligt att i fråga om sådant som muntligen eller skriftligen anförs inför myndigheter m.fl. (26 §

i nuvarande lagen och 4 kap. 17 § i förslaget) använda sig av uttrycket återge.

Jag anser i stället att uttrycket återge bör definieras i inledningen av kapitlet. Jag föreslår därför att den första paragrafen i kapitlet (4 kap. 1 § andra stycket) kompletteras med följande tillägg: ”*Verket återges när exemplar framställs av det eller när det tillgängliggörs, oavsett tillvägagångssätt eller teknik*”.

Avbilda

Som framgått har det framförts önskemål om att uttrycket *avbilda* ska klargöras i lagen. I dag förekommer det i 24 § om konstverk under samlingsrubriken för 23 § och 24 § som lyder ”Återgivning av konstverk”. Uttrycket har emellanåt varit föremål för olika diskussioner och tolkningar. Uttrycket fanns med redan i Auktorrättskommitténs lagförslag i de förslagna bestämmelserna om rätt till avbildning av konstverk på allmän plats och avbildning av konstverk i kataloger eller i meddelanden om en utställning (25 § andra stycket i AK:s förslag). I betänkandet anfördes att bestämmelserna föreskriver undantag i konstnärens ensamrätt att mångfaldiga verket. I betänkandet anfördes vidare att uttrycket *avbilda* innebär att konstverket får reproduceras genom målning, teckning, fotografi eller annan teknik varigenom det återges i planet. Plastisk eller tredimensionell återgivning omfattades däremot inte av uttrycket enligt kommittén (SOU 1956:25 s. 264 f).

I senare förarbeten, i samband med behandling av förslag till revision av bestämmelserna, har förutsatts att bestämmelserna även utgör en inskränkning i spridningsrätten, vilket möjligen får anses naturligt då exemplaren framställs just för ett visst syfte. Exempelvis föreslog 1976 års upphovsrättsutredning att bestämmelsen om avbildning av konstverk skulle begränsas så att möjligheten att sprida konstverkskataloger och meddelanden om utställningar till allmänheten begränsades (SOU 1990:30 s. 472 f). Förslaget fick ett blandat mottagande av remissinstanserna, som bl.a. ansåg att det ledde till en onödig detaljreglering, och genomfördes inte. I propositionen uttalades att bestämmelsen om avbildning av kataloger tjänar syftet att underlätta spridning av information om bl.a. konstutställningar samt att bestämmelsen kan åberopas bara beträffande sådan reproduktion av konstverk som sker i nämnda syfte. Om framställaren av en utställningskatalog eller av en affisch om en utställning produ-

cerar så många exemplar av katalogen eller affischen att produktionen går utöver vad som motiveras av det informationssyfte produkten ska tjäna, kan framställningen inte stödjas på bestämmelsen. Bestämmelsen ger alltså rätt till endast ett tämligen begränsat utnyttjande, anförde dåvarande departementschefen (se prop. 1992/93:214 s. 98 f).

Eftersom uttrycket avbilda i lagen alltså har varit föremål för diskussion och mot bakgrund av att mitt uppdrag är att göra lagen mer tydlig anser jag att det finns skäl att nu förtydliga uttrycket. Även om bestämmelsen möjligen indirekt får anses ge rätt till viss begränsad spridning av exemplaren, anser jag att ordet avbilda inte kan anses rymma annat än exemplarframställning. Dock är det fråga om en alldeles särskild och begränsad typ av exemplarframställning, då endast framställning i *planet* och inte tredimensionell sådan avses. Jag anser sammanfattningsvis att uttrycket avbilda bör ersättas med ”*genom avbildning framställa exemplar*” (se inledningen till 4 kap. 14 § i förslaget till ny lag). Därutöver anser jag att det finns skäl att förtydliga p. 3 i paragrafen, som ändrades i samband med genomförandet av det s.k. infosocdirektivet, så att det för läsaren tydligare framgår att det är framställning av konstverk i kataloger som avses i den punkten. En förutsättning är dock att konstverken ingår i en samling.

Direkt överföring

I nuvarande 25 § URL finns en bestämmelse om att verk som syns eller hörs under en dagshändelse får återges vid informationen om dagshändelsen genom ljudradio, television, direkt överföring eller film. Den behandlar alltså rätten att i informationsfrihetens intresset ta med verk i vissa reportage och kallas ibland ”reportagerätten”. Bestämmelsen fanns med redan från början i 1960 års lag och var ursprungligen placerad i 21 §. Den har dock genomgått ett antal förändringar sedan dess. Den 1 juli 1973 ändrades bestämmelsen i ett antal avseenden till följd av tillträdet till Paristexten av Bernkonventionen. Den gjordes då tillämplig även på ”trådöverföring”, vilket skedde genom att samma uttryck som då användes i 45 § infördes i paragrafen, nämligen ”direkt överföring”. Härmed avses t.ex. ett sådant fall som att ett framträdande i en lokal genom tråd överförs till en annan lokal (se prop. 1973:15 s. 162). Bestämmelsen sågs över i samband med genomförandet av det Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av

upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället men ändrades inte, eftersom den ansågs förenlig med direktivet (se prop. 2004/05:110 s. 230 f). Däremot ändrades 45 § och uttrycket ”direkt överföring” försvann från den paragrafen som en följd av ändringarna.

Enligt utredningsdirektiven ska utredaren analysera och ta ställning till behovet av följdändringar i upphovsrättslagen på grund av de lagändringar som skett sedan lagens tillkomst. Uttrycket ”direkt överföring” i 25 § URL skulle kunna vara ett sådant som eventuellt borde följdändras. Enligt motiven till bestämmelsen har uttrycket ”direkt överföring” en specifik innebörd, dvs. överföring genom tråd. Det framstår dock inte som särskilt tydligt för var och en som studerar lagtexten. Därutöver kan ifrågasättas om uttrycket numera är lämpligt sedan uttrycket ”överföring till allmänheten” införts i lagtexten som en underkategori till uttrycket ”tillgängliggörande för allmänheten” (se prop. 2004/05:110). Risken för förväxling mellan de båda uttrycken förefaller vara stor. Eftersom uttrycket ”direkt överföring” endast avser överföring ”genom tråd” går det emellertid inte att ersätta uttrycket med enbart ”överföring” eller ”överföring till allmänheten”, som även avser trådlös överföring (se 2 § tredje stycket 1). Min bedömning är att bestämmelsen bör ses över som en följd av de lagändringar som skedde den 1 juli 2005. Eftersom mitt uppdrag inte omfattar en saklig översyn av lagen, vilket innebär att den inte får ändras i materiellt hänseende får uttrycket ”direkt överföring”, tills vidare stå kvar i den nya lagtexten (se 15 § i förslaget).

Särskilda bestämmelser om datorprogram m.m.

I 2 kap. i nuvarande upphovsrättslagen finns bestämmelser om rätt att framställa vissa exemplar av datorprogram och databaser (26 g §) och rätt att under vissa förutsättningar återge ett datorprogramms kod eller översättning av kodens form (26 h §). Bestämmelserna tillkom till följd av två olika EU-direktiv, nämligen rådets direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram (direktivet om datorprogram) och Europaparlamentets och rådets direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser (databasdirektivet).

Enligt 26 g § får den som förvärvat rätt att använda ett datorprogram framställa sådana exemplar av programmet och göra sådana ändringar i programmet som är nödvändiga för att han ska kunna

använda programmet för dess avsedda ändamål. Detta gäller även rättelse av fel. Enligt andra stycket får den som har rätt att använda ett datorprogram även framställa säkerhetsexemplar av programmet, om detta är nödvändigt för den avsedda användningen av programmet. I fjärde stycket regleras ytterligare situationer då den som har rätt att använda ett datorprogram får göra vissa saker med programmet. I femte stycket anges att den som har rätt att använda en sammanställning får förfoga över den på det sätt som är nödvändigt för att han ska kunna använda sammanställningen för dess avsedda ändamål. I paragrafens sista stycke anges att avtalsvillkor som inskränker användarens rätt enligt andra, fjärde eller femte stycket är ogiltiga.

I samband med tillkomsten av bestämmelserna om datorprogram väcktes frågan om bestämmelserna verkligen reglerade sådana upphovsrättsliga fenomen och inskränkningar i upphovsrätten som motiverade en placering i 2 kap. i lagen. Några remissinstanser framförde att bestämmelserna i stället utgjorde inskränkningar i avtalsfriheten som, om de alls skulle placeras i upphovsrättslagen, borde placeras i 3 kap. där vissa avtalsrättsliga anordningar samlats. I propositionen framförde dåvarande departementschefen att bestämmelserna utgjorde inskränkningar i ensamrätten som, åtminstone tills vidare i avvaktan på en mera genomgripande översyn av upphovsrättslagen, borde placeras i 2 kap. (prop. 1992/93:48 s. 128). I samband med genomförandet av databasdirektivet uttalades motsvarande, dvs. att bestämmelsen om rätt att förfoga över en sammanställning, som infördes i 26 g § femte stycket, borde placeras där i avvaktan på en redaktionell översyn av lagen.

På grund av nämnda uttalanden finns alltså nu, vid den redaktionella översyn av lagen som alltså först nu kommit till stånd, anledning att kommentera bestämmelsernas natur och placering.

Bestämmelserna som begränsar upphovsmannens rätt, dvs. sådana som i dag återfinns i 2 kap. upphovsrättslagen och föreslås bli samlade i 4 kap. i den nya lagen, innebär inte att den som kan åberopa en bestämmelse till stöd för vissa åtgärder med ett verk inte kan vara förhindrad att vidta åtgärderna av andra skäl, t.ex. till följd av avtal. Möjligheten att fritt använda verk med stöd av en sådan bestämmelse kan alltså begränsas genom avtal. Exempelvis förekommer frekvent att rätten att framställa exemplar för privat bruk begränsas i avtal om uthyrning av film. En överträdelse av ett sådant förbud i ett avtal medför avtalsbrott men utgör inte något upphovsrättsintrång. Upphovsmannen eller rättighetshavaren kan dock inte ensidigt begränsa den rätt som följer av en inskränkingsbestämmelse (se t.ex. NJA

1939 s. 592 och NJA 1949 s. 645, refererade i Olsson, Upphovsrättslagstiftningen, En kommentar (2 uppl 2006) s. 137 f.).

De bestämmelser som det här handlar om, dvs. rätt till att vidta vissa åtgärder med datorprogram och databaser, utgör utan tvekan begränsningar i upphovsmannens ensamrätt och hör därmed hemma i det förslagna kapitlet om begränsningar i upphovsrätten. Den omständigheten att rätten till vissa åtgärder för den som har rätt att använda sig av ett datorprogram eller en databas inte får avtalas bort genom avtal med upphovsmannen förändrar inte nämnda förhållande. De särskilda bestämmelserna om datorprogram m.m. bör alltså sammanfattningvis vara kvar i kapitlet om begränsningar.

7 Upphovsrättens övergång till annan

7.1 Nuvarande bestämmelser

Bestämmelserna i 3 kap. URL om upphovsrättens övergång har till stora delar samma utformning som vid lagens tillkomst, men vissa bestämmelser har borttagits, ändrats eller infogats. Ursprungligen innehöll 29 § en bestämmelse om jämkning av avtalsvillkor, vilken upphävdes 1976 i samband med att generalklausulen i 36 § AvtL infördes. Bestämmelsen i 40 a § om arbetsgivares rätt till datorprogram i anställningsförhållanden tillkom år 1993. År 1997 infördes i lagen nuvarande 29 §, vilken innehåller en tvingande rätt till ersättning för upphovsmannen i vissa fall vid överlåtelse av uthyrningsrätten till verket. I samband med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället gjordes vissa ändringar i nuvarande 30 § om avtal om offentligt framförande m.m. Därutöver har vissa andra mindre ändringar gjorts.

7.2 Delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24)

Jag fick i april 2008 uppdraget att bl.a. göra en allsidig översyn av bestämmelserna om upphovsrättens övergång i 3 kap. URL i huvudsakligt syfte att modernisera dem, men också för att utreda och överväga om upphovsmannens ställning som avtalspart behövde stärkas, liksom att pröva behovet av en så kallad arbetsgivarregel m.m. Samtidigt fick jag uppdraget att i ett slutbetänkande göra en redaktionell och språklig översyn av hela lagen. Den allsidiga översynen av

3 kap. redovisades i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24) i april 2010.

I delbetänkandet lämnade jag alltså förslag till nya bestämmelser i 3 kap. URL. I huvudsak innebär förslaget att det införs flera nya såväl allmänna som speciella bestämmelser om avtal. Samtidigt tas de särskilda bestämmelserna om förlagsavtal bort. Bland de allmänna bestämmelserna införs en bestämmelse om tolkning av avtal som innebär en kodifiering och precisering av den s.k. specifikationsgrundsatsen och det införs en hänvisning till 36 § AvtL jämte en anvisning om den paragrafens tillämplighet även för avtal om ideella rättigheter, samt en allmän bestämmelse om skyldighet att nyttja rättigheter som förvärvats med ensamrätt. Vidare föreslås bestämmelser som tydliggör upphovsmannens rättigheter vid överlåtelse eller upplåtelse av upphovsrättsliga verk. Således föreslås en bestämmelse som innebär en presumtion för att upphovsmannen har rätt till skälig ersättning när han eller hon överlåter eller upplåter sin rätt att förfoga över verket till någon som avser att utnyttja rätten i förvärvsverksamhet. Dessutom föreslås en bestämmelse som ger upphovsmannen rätt att vid s.k. royaltyavtal få en avräkning en gång om året samt rätt att kontrollera underlaget för ersättningen.

Bland de speciella avtalsregler som föreslås, vid sidan av de allmänna, finns en bestämmelse om arbetsgivares rätt till verk skapade i anställningsförhållanden. Den innebär en kodifiering av den s.k. tumregeln, så som den utvecklats i praxis och doktrin, men densamma preciseras också till att vara något mer än bara en tumregel. Enligt bestämmelsen har arbetsgivaren under vissa förutsättningar en begränsad men exklusiv nyttjanderätt till verk som skapats i anställningsförhållanden.

7.3 Överväganden

Förslag: Bestämmelserna om upphovsrättens övergång till annan tas in i 5 kap. i den nya upphovsrättslagen. Förslaget baseras på utredningens delbetänkande Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). Vissa språkliga och redaktionella ändringar införs i förhållande till förslaget i delbetänkandet.

Skälen för förslaget

Språkliga och redaktionella ändringar

I delbetänkandet Avtalad upphovsrätt lämnas förslag bl.a. till nya och ändrade bestämmelser om upphovsrättens övergång. Det uppdraget tog sikte på att dels göra en allsidig översyn av bestämmelserna i nuvarande 3 kap. URL i syfte att modernisera dem, dels utreda och ta ställning till om en s.k. arbetsgivarregel borde införas och dels utreda och ta ställning till om upphovsmannens ställning som avtalspart behövde stärkas. I detta slutbetänkande är uppdraget att göra en språklig och redaktionell översyn av hela lagen i syfte att dels modernisera den, dels göra den mer lättillgänglig.

Redan i delbetänkandet föreslås språkliga och redaktionella förändringar i bestämmelserna. Efter den genomgång jag nu gjort av hela lagen kan dock konstateras att det framträder ytterligare behov av några förändringar i de aktuella bestämmelserna för att modernisera lagen och för att erhålla ett homogent resultat vid lagrevisionen. Exempelvis bör fler rubriker införas. De förslag till förändringar som gjorts i övriga delar av lagen kräver således vissa följdändringar i detta kapitel för att lagen ska få en enhetlig utformning. Detta innebär alltså att jag nu föreslår vissa språkliga och redaktionella ändringar också i förhållande till det förslag jag lämnat i delbetänkandet.

I detta förslag benämns konsekvent upphovsmannens förfoganderätt som en ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten. Detta påverkar även utformningen av detta kapitel. Vidare bör, som en följd av förslaget till ändring av nuvarande 3 § om ideell rätt, ordet "efterge" ersättas med ordet "avstå". Jag har även i tidigare avsnitt resonerat om huruvida och i förekommande fall hur det kan tydliggöras att den som innehar rätten har samma ställning som upphovsmannen själv (se avsnitt 4.1). Jag har föreslagit att sådana paragrafer som helt klart endast omfattar upphovsmannen själv bör ge uttryck för detta direkt i lagtexten. Bestämmelsen om utmätning är redan i nuvarande lagtext utformad på det sättet. I de bestämmelser som nu föreslås tas in i 5 kap. 4 och 5 §§ bör detta däremot tydliggöras.

Bestämmelsen om arbetsgivares rätt bör vidare göras språkligt mer överensstämmande med bestämmelsen om arbetsgivares rätt till datorprogram.

Utmätning av upphovsrätt

Slutligen bör vissa språkliga förändringar, i förtydligande och moderniserande syfte, göras av bestämmelsen om förbud i vissa fall mot utmätning av upphovsrätt (13 § i förslaget). I syfte att klargöra att det endast är de ekonomiska rättigheterna som alls kan bli föremål för utmätning bör ensamrättigheterna preciseras i stället för att ordet ”upphovsrätt” används i bestämmelsen.

I detta sammanhang har jag också övervägt att införa en hänvisning till de allmänna bestämmelserna om utmätning i utsökningsbalken (UB). Där finns bl.a. den viktiga bestämmelsen i 5 kap. 5 § UB om utmätningsförbud i vissa fall för egendom som inte är överlåtbar. Bestämmelsen har en koppling till nuvarande 28 § URL (5 kap. 2 § i förslaget till ny upphovsrättslag), som i princip ger ett vidareöverlåtelseförbud för förvärvare av upphovsrätt, om inget annat avtalats. En förtydligande hänvisning till den bestämmelsen skulle därför kunna övervägas. Å andra sidan bör det inte råda någon tveksamhet om att även utsökningsbalkens bestämmelser är tillämpliga. Jag bedömer därför att en sådan hänvisning skulle bli överflödigt. Vidare skulle en hänvisning till bestämmelsen om vidareöverlåtelseförbud kunna bli missvisande på det sättet att ett överlåtelseförbud enligt bestämmelsen, eller enligt avtal, inte per automatik innebär utmätningsfrihet. En bedömning i varje enskilt fall måste ändå göras, varvid samtliga omständigheter ska beaktas (se Rosén, Något om författares rätt vid utmätning och konkurs, Ulf, 50 Uppsatser tillägnade Ulf Bernitz på 50-årsdagen den 28 februari 1986; dens. Upphovsrättens avtal, tredje upplagan, 2006, s. 190 ff.).

Vidare kan övervägas om bestämmelserna om utmätning av upphovsrätt lämpligen borde placeras på något annat ställe i lagen. De gäller ju inte i fråga om upphovsrättens övergång till annan i en vanligen använd mening, såsom vid licensiering och liknande transfer av rättigheter av kommersiella skäl. Jag anser trots allt att bestämmelsernas nuvarande placering ter sig naturlig, eftersom de, liksom bestämmelserna om rättens övergång vid upphovsmannens död, onekligen djupt berör de särskilda förhållanden som karakteriserar övergång av upphovsrätt. Paragrafens historiska placering i detta kapitel talar också för att den bör vara kvar där. Sammanfattningsvis bör bestämmelserna om utmätning av upphovsrätt alltså vara kvar i kapitlet om upphovsrättens övergång.

8 Avtalslicenser

8.1 Nuvarande bestämmelser

Bestämmelserna om avtalslicens finns i dag samlade i 3 a kap. URL. Kapitlet innehåller dels gemensamma bestämmelser om avtalslicenser (42 a §), dels särskilda bestämmelser om de specifika situationer då verk får nyttjas med stöd av avtalslicens (42 b–42 g §§).

Avtalslicensbestämmelserna innebär att ett avtal om nyttjanderätt till verk som avser de situationer som beskrivs i lagen och ingås med en organisation som är representativ för upphovsmännen på ett visst område ger rätt att använda även verk av upphovsmän som inte företräds av organisationen, om verken är av det slag som avses med avtalet. En sådan utsträckt verkan av ett avtal brukar benämnas ”avtalslicensverkan”. Detta uttryck förekommer dock inte i lagtexten i dag.

Kravet på att organisationen ska vara representativ uttrycks i lagen så att organisationen ska företräda *ett flertal svenska upphovsmän på området* (42 a §). I delbetänkandet *Avtalad upphovsrätt* (SOU 2010:24) föreslog utredningen emellertid att kravet i stället ska uttryckas så att endast *den organisation som är mest representativ och bäst företräder upphovsmännen på ett visst område* ska ha behörighet att ingå avtal med avtalslicensverkan. Det föreslogs vidare att uttrycket *avtalslicensverkan* skulle finnas med i lagtexten. Utredningen föreslog dessutom ett antal ändringar i de specifika avtalslicensbestämmelserna i 42 b §, 42 d § och 42 e § URL.

Slutligen föreslog utredningen att en ny särskild avtalslicensbestämmelse skulle införas i lagen i ett andra stycke i 42 a § URL. Enligt förslaget ska det vara möjligt att under vissa angivna förutsättningar ingå avtal med avtalslicensverkan avseende annat nyttjande än sådant som definieras i lagen, om avtalet gäller nyttjande inom ett avgränsat och väl definierat område samt avtalslicensen utgör en förutsättning för nyttjandet.

Den senaste förändringen i kapitlet om avtalslicenser genomfördes den 1 april 2011 då en ny paragraf, 42 g §, infördes. Den avser möjligheten att ingå avtal med avtalslicensverkan avseende återanvändning av egenproducerat material i radio och tv (se prop. 2010/11:33).

8.2 Överväganden

Förslag: Bestämmelserna om avtalslicens tas in 6 kap. i den nya upphovsrättslagen. Förslaget baseras på utredningens delbetänkande Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). De grundläggande förutsättningarna för avtalslicens anges i 1 §. I paragrafen förklaras vad bestämmelser om avtalslicens innebär. Uttrycket avtalslicensverkan definieras i paragrafen.

Skyddsregler till förmån för sådana upphovsmän som inte företräds av den avtalsslutande organisationen och bestämmelser om ersättning och offentliggörande av ett avtalslicensavtal tas in i 6 kap. 2 § i den nya upphovsrättslagen. De specifika avtalslicensbestämmelserna tas in i 3–8 §§. Bestämmelserna om särskild avtalslicens tas in i 9 §.

Skälen för förslaget

Bestämmelserna om avtalslicens bör i den nya upphovsrättslagen, precis som i dag, samlas i ett eget kapitel. Det är naturligt att detta kapitel kommer direkt efter bestämmelserna om upphovsrättens övergång.

Avtalslicenssystemet har visat sig vara ett välfungerande och praktiskt sätt att lösa frågan om rättighetsklarering, framförallt i sådana situationer där utnyttjanden av en stor mängd skyddade verk eller prestationer förekommer. Behovet av att på ett enkelt sätt lösa frågor om rättighetsklarering ökar kontinuerligt och avtalslicenssystemet betraktas i allmänhet av såväl rättighetshavare som användare som en bra lösning som är till fördel för alla involverade parter. Samtidigt är bestämmelserna, och särskilt den allmänna bestämmelsen, språkligt sett svårtillgängliga. Det finns ingen förklaring till vad bestämmelserna innebär. Det skulle vara pedagogiskt värdefullt om bestämmelserna kunde få en tydligare presentation i lagen. Jag föreslår därför att det i den inledande paragrafen förklaras vad bestämmelserna innebär. Även uttrycket avtalslicensverkan bör av pedagogiska

skäl förklaras i lagen. För att förbättra strukturen i kapitlet och underlätta läsningen av bestämmelserna bör vidare paragrafen om de gemensamma bestämmelserna om avtalslicens delas upp i två paragrafer. I den första paragrafen bör de grundläggande förutsättningarna för avtalslicens tas in och i den andra bör reglerna till skydd för sådana upphovsmän som inte företräds av organisationen tas in. Paragraferna bör förses med klagörande rubriker.

Med den nu föreslagna strukturen passar det mindre bra att de i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24) föreslagna bestämmelserna om särskild avtalslicens tas in i första paragrafen. De bör i stället tas in i en egen paragraf sist i kapitlet. I detta avseende föreslås alltså en strukturell förändring i förhållande till förslagen i delbetänkandet. I övrigt bör de specifika avtalslicensbestämmelserna justeras språkligt till följd av den nya terminologi som föreslås i slutbetänkandet.

9 Rätt till särskild ersättning

9.1 Nuvarande bestämmelser

I nuvarande 2 a kap. URL finns bestämmelser om rätt till särskild ersättning. Bestämmelserna avser dels rätten till ersättning vid tillverkning och införelse av anordningar för ljud- eller bildupptagning, (s.k. kassettersättning, se 26 k–26 m §§) och dels rätten till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt, se 26 n–26 p §§).

Bestämmelserna om kassettersättning

Bestämmelserna om kassettersättning infördes den 1 januari 1999. Saken hade dock behandlats redan av Auktorrättskommittén (SOU 1956:25) och därefter i ett flertal lagstiftningsärenden, varvid införandet av en kassettersättningsrätt förordats, dock utan att några bestämmelser införts (se bl.a. SOU 1983:65 och prop. 1992/93:214). Frågan togs upp igen något senare och dåvarande bestämmelsen i 26 k § infördes (Ds 1996:61, prop. 1997/98:156, SFS 1998:1552). I samband med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället) gjordes flera förändringar i bestämmelserna. Direktivet anger att medlemsstaterna får tillåta kopiering för privat bruk under förutsättning att rättighetshavarna får rimlig kompensation (artikel 5.2.b). Bestämmelserna utvidgades därmed bl.a. genom att beräkningsgrunderna delades upp på analoga respektive digitala upptagningar. Vidare infördes en möjlighet till nedsättning av beloppen för kassettersättningen. Bestämmelserna delades samtidigt upp i tre paragrafer, 26 k–26 m §§ URL.

I huvudsak innebär bestämmelserna följande. Kassettersättningen ska betalas av näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet till-

verkar eller importerar anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för kopiering av skyddade verk för privat bruk. Ersättningen syftar till att i viss mån kompensera upphovsmännen för den i och för sig tillåtna privatkopieringen. Detta mot bakgrund av att den moderna kopieringstekniken gjort det möjligt att snabbt och billigt framställa kopior av mycket hög kvalitet och att detta medfört en ökad privatkopiering som kommit att påverka rättighetshavarnas situation ekonomiskt (prop. 1997/98:156 s. 10 ff.).

Bestämmelserna som rör ersättning avseende digitala upptagningar, och som alltså infördes i samband med genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället, finns i 26 l § första stycket 2–3. I förarbetena anfördes att den tidigare bestämmelsen, som endast avsåg en viss ersättning per minut, inte var anpassad till digitala medier för kopiering. Det framhölls att hur många minuter som kan tas upp på t.ex. en inspelningsbar CD-skiva eller DVD-skiva varierar beroende på vilken kvalitet som önskas på det lagrade materialet. Därför föreslogs att ersättningen på digitala medier skulle relateras till lagringsutrymme för anordningen uttryckt i megabyte. Förslaget tillstyrktes eller lämnades utan erinran av samtliga remissinstanser (Ds 2003:35 s. 165 ff., prop. 2004/05:110 s. 132).

Ersättningen för analoga upptagningar är två och ett halvt öre för varje möjlig upptagningsminut (26 l § första stycket 1). För anordningar där digitala upptagningar kan ske upprepade gånger är ersättningen 0,4 öre per megabyte lagringsutrymme och där andra anordningar där digital upptagning kan ske 0,25 öre per megabyte lagringsutrymme (26 l § första stycket 2–3).

Bestämmelserna om följerätt

Bestämmelser om rätt till ersättning vid vidareförsäljning av konstverk, s.k. droit de suite eller följerätt, infördes i svensk rätt 1996. De var då placerade i 26 j § URL. Den 1 juli 2007 genomfördes Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/84/EG om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt) (se prop. 2006/07:79). Det innebar bl.a. att bestämmelserna delades upp i tre paragrafer, 26 n–26 p §§ URL, varvid 26 j § upphävdes. Bestämmelserna innebär i huvudsak att upphovsmannen har rätt till särskild ersättning när exemplar av hans eller hennes originalkonstverk säljs vidare inom upphovsrättens giltighets-

tid, om någon som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden är säljare, förmedlare eller köpare vid försäljningen. Grunden för bestämmelserna om följerättsersättning är att bildkonstnärer ansågs hårt drabbade av bestämmelsen om konsumtion av spridningsrätten. Andra än upphovsmännen kan tjäna mycket pengar på att verken säljs vidare till höga priser medan de själva oftast inte kan utnyttja den ekonomiska delen av upphovsrätten annat än till överlåtelsen av själva originalexemplaret (prop. 1994/95:151 s. 16 f.).

9.2 Överväganden

Förslag: Bestämmelserna om rätt till särskild ersättning (26 k–26 p §§ URL) tas in i 7 kap. i den nya upphovsrättslagen samt ändras språkligt och redaktionellt. Ersättningen som anges i 7 kap. 2 § första stycket 1–3 p i den nya lagen (26 l § första stycket 1–3 p URL) uttrycks i kronor i stället för i ören.

Bedömning: Storheten för den lagringskapacitet, som ersättningen baseras på i 7 kap. 2 § första stycket 1–3 p i den nya upphovsrättslagen (26 l § första stycket 1–3 p URL), som i dag uttrycks i megabyte, bör inte ändras.

Skälen för förslaget och bedömningen

Redaktionella ändringar

Bestämmelserna i nuvarande 26 k–26 p §§ URL om ersättning vid tillverkning och införsel av anordningar för ljud- eller bildupptagning samt ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt) är i dag samlade i 2 a kap. om rätt till särskild ersättning. Bestämmelserna har ett samband eftersom de rör just en särskild ersättningsrätt för upphovsmännen. Jag anser därför att de även fortsättningsvis ska finnas samlade i ett särskilt kapitel. Dock bör de placeras senare i lagen än i dag, lämpligen i 7 kap i den nya upphovsrättslagen.

Dessutom bör vissa redaktionella ändringar göras i syfte att göra lagen mer lättillgänglig. Några av paragraferna är ganska långa och bör delas upp. Varje paragraf bör även förses med en egen rubrik.

7 kap. 1–3 §§ i den nya upphovsrättslagen bör alltså avse den s.k. kassettersättningen, dvs. bestämmelser om förutsättningar för rätten till ersättning, ersättningens storlek och behörig organisation.

Därefter bör bestämmelserna om följerätt tas in. Nuvarande 26 n § URL är förhållandevis lång och bör lämpligen delas upp i tre paragrafer. Bestämmelserna i nuvarande första stycket om förutsättningarna för rätten till ersättning tas alltså i 4 § i förslaget till ny upphovsrättslag. I den paragrafens tredje stycke bör dessutom lämpligen tas in den i formellt hänseende viktiga bestämmelsen i nuvarande 26 o § fjärde stycket URL om ersättningen vid upphovsmanens död m.m. Bestämmelsen hör naturligt ihop med bestämmelserna om förutsättningar för ersättning och framträder alltså tydligare med den placeringen.

Sedan följer bestämmelserna som rör undantagen från ersättningsrätten respektive betalning av ersättningen, dvs. 26 n § andra–tredje stycket URL. Dessa bestämmelser bör alltså tas in i 7 kap. 5–6 §§ i den nya upphovsrättslagen. Därefter kvarstår bestämmelserna i 26 o och 26 p §§ URL om bl.a. ersättningens storlek och behörig organisation som bör tas in i 7 kap. 7–8 §§ i den nya lagen.

Språkliga ändringar

Något särskilt bör nämnas om de storheter som används i bestämmelsen om ersättningens storlek i nuvarande 26 l § första stycket, dvs. 7 kap. 2 § första stycket i förslaget. Under utredningen har det framförts, från företrädare för elektronikbranschen, att bestämmelserna som anger kassettersättningarnas storlek bör moderniseras så att ören ersätts med kronor och megabyte ersätts med gigabyte. Eventuellt skulle även timmar kunna användas i stället för minuter. Det har därvid anförts att det vore bättre att uttrycka ersättningen i kronor, eftersom ören i princip är på väg att försvinna i praktiken. Dessutom finns det inga andordningar i dag som marknadsförs med megabyte utan alla avtal på området anges i kronor och gigabyte. Mot dessa synpunkter har från annat håll framförts att det visserligen finns många områden i dag där gigabyte är det som används mest men att det även finns andra områden än just de inom elektronikbranschen där lagtextens nuvarande utformning fungerar bra. Dessutom, har det anförts, är det enkelt att omvandla storheterna vid behov. I samband med det har det även påpekats att det finns ytterligare ett enhetssystem för att uttrycka lagringskapacitet på dator-

området och att det därför är viktigt att det tydligt framgår av bestämmelserna vilket som avses.

Mitt uppdrag är att föreslå förändringar som bl.a. gör lagen mer lättillgänglig. Jag anser att den här typen av bestämmelse bör utformas så att den är enkel att tillämpa i praktiken. Frågan är alltså om det finns ett behov av att ändra bestämmelsen i något av de avseenden som nu diskuteras, för att göra den mer lättillämpad. När det gäller användningen av ören i bestämmelsen anser jag att de synpunkter som framförts till utredningen har fog för sig. Användningen av ören i dag i samband med att ersättningar fastställs bör vara i princip obefintlig. Enklast för den som använder bestämmelsen är alltså att ersättningen uttrycks i kronor, om än i ett lågt decimaltal. Det bör också vara enklare att använda minuter än timmar. Jag föreslår alltså att ersättningen i 7 kap. 2 § första stycket p 1–3 uttrycks i kronor.

När det gäller storheterna megabyte respektive gigabyte framträder argumenten inte som lika självklara. I datatekniska sammanhang används ofta storheterna kilo, mega, giga osv. vilket är baserat på det enhetssystem som fastställts genom International Organization for Standardization, SI. Frågan om val av storhet kompliceras dock av att det även finns ett annat enhetssystem på området, utarbetat inom International Electrotechnical Commission, IEC, och som fastställts som svensk standard (SS-EN 60027-3 Letter symbols to be used in electrical technology – Part 3: Logarithmic and related quantities, and their units). Medan SI:s enhetssystem är baserat på decimaler är IEC:s enhetssystem ett binärt system. I IEC:s enhetssystem används storheterna kibi (kilobinary), mebi (megabinary), gibi (gigabinary) osv. Antal bytes i lagringskapacitet kan alltså uttryckas genom två olika enhetssystem. De har ett samband med varandra så att antal bytes kan omvandlas från det ena systemet till det andra och vice versa.

Frågan som alltså först måste ställas är om det finns anledning att ändra enhetssystem i lagtexten. Mycket talar för att det trots allt är det av SI fastställda enhetssystemet som är det mest vanliga förekommande. Annat har inte framkommit än att nuvarande system är inarbetat och verkar fungera bra. Något särskilt behov av att ändra enhetssystem verkar alltså inte finnas. Jag föreslår därför ingen ändring av lagtexten i det avseendet. I fråga om valet av storhet som lagringskapaciteten ska uttryckas i har, som framgått tidigare, den praktiska tillämpningen stor betydelse. Som har påtalats till utredningen är det troligt att den tekniska utvecklingen har lett till att gigabyte är den storhet som används mest i dag i flera sammanhang.

Det förhållandet skulle tala för en ändring av lagtexten till gigabyte. En ändring i förenklande och moderniserande syfte måste dock också vara långsiktig. Utvecklingen kommer troligen att leda till att lagringskapacitet framöver allt oftare kommer att uttryckas i terabyte eller petabyte. Det skulle kunna innebära att det redan om några år skulle finnas ett behov av att ändra lagtexten igen. Vilken lösning blir då mest praktisk och långsiktig? En praktisk lösning skulle i och för sig vara att lagtexten uttryckte lagringskapaciteten i kilobyte. Det skulle förenkla en omvandling till den storhet som är aktuell i det enskilda fallet. Det kan också tänkas att det skulle förenkla en omvandling till det binära systemet, vid behov. Denna lösning framstår dock inte som en modern förändring. Mot bakgrund av detta och då det inte framkommit något som talar för att det i dag finns några egentliga praktiska problem med tillämpningen av bestämmelserna så anser jag att lagtextens nuvarande lydelse borde kunna kvarstå oförändrad. Min bedömning är alltså att lagen även fortsättningsvis bör uttrycka lagringskapaciteten i megabyte.

Jag föreslår alltså att ersättningarna i 7 kap. 2 § första stycket i förslaget uttrycks i kronor och minuter respektive megabyte, så att ersättningen utgör 0,025 kr för varje möjlig upptagningsminut i p 1, 0,004 kr per megabyte lagringsutrymme i p 2 och 0,0025 kr per megabyte lagringsutrymme i p 3.

Därutöver finns det behov av att språkligt modernisera lagtexten i vissa mindre avseenden.

10 Skydd för tekniska åtgärder m.m.

10.1 Nuvarande bestämmelser

I 6 a kap. URL finns bestämmelser om skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning. Bestämmelserna infördes i lagen i samband med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället, SFS 2005:359, prop. 2004/05:110). Bestämmelserna var då helt nya i den upphovsrättsliga lagstiftningen.

Bakgrunden till bestämmelserna var den teknikutveckling som skett på senare tid och som påverkat upphovsrätten genom ökade möjligheter till utnyttjande av upphovsrättsligt skyddade verk. I förarbetena nämns som exempel på detta att det blivit enkelt att mycket snabbt skapa digitala kopior av skyddade verk och prestationer och överföra dem till allmänheten via sådana globala nätverk som Internet. På detta sätt kunde miljoner människor på olika ställen i världen på ett ögonblick få tillgång till kopior som är av samma, eller nästan samma, kvalitet som originalet.

Det var mot denna bakgrund som det i artikel 6 och 7 i direktivet togs in bestämmelser om att rättsligt skydd ska ges för sådana tekniska åtgärder som en upphovsman eller en innehavare av en till upphovsrätten närstående rättighet använt för att kontrollera användningen av sitt verk eller sin skyddade prestation samt bestämmelser om skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning. Elektronisk information om rättighetsförvaltning syftar till att underlätta förvaltningen av de rättigheter som är knutna till verket eller prestationen. De nya bestämmelserna samlades i ett nytt kapitel, 6 a kap., i lagen (prop. 2004/05:110 s. 285 f.).

I de nuvarande bestämmelserna i 52 b–52 h §§ URL finns således en rad bestämmelser om tekniska åtgärder enligt det följande: inledande bestämmelser och definitioner (52 b §), bestämmelser som begränsar tillämpningsområdet för bestämmelserna om tekniska åtgärder (52 c §), förbud mot kringgående av tekniska åtgärder (52 d §), förbud avseende hantering av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder (52 e §), bestämmelser om rätt att i vissa fall använda verk som skyddas av tekniska åtgärder (52 f §), förbud mot att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning samt förbud mot viss hantering i fall då ett verk eller ett exemplar av ett verk har ändrats med avseende på elektronisk information om rättighetsförvaltning (52 g §). I nuvarande 52 h § anges att bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder m.m. är tillämpliga även på samtliga prestationer som skyddas enligt bestämmelserna om närstående rättigheter i nuvarande 5 kap. URL.

10.2 Överväganden

Förslag: Bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning tas in i 8 kap. i den nya upphovsrättslagen och ändras språkligt och redaktionellt.

Skälen för förslaget

Bestämmelserna i kapitlet om skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning infördes ganska nyligen i lagen och är moderna till såväl språk som utformning. Det som kan invändas mot den redaktionella utformningen är att den inledande paragrafen, nuvarande 52 b §, är ganska lång. Den blir mer lättillgänglig om den delas upp. Jag föreslår därför att den delas upp i tre paragrafer. Dessutom bör samtliga paragrafer förses med rubriker.

Vissa andra mindre språkliga förändringar behövs också, bl.a. som en följd av en förändrad terminologi i övriga delar i lagförslaget. Uttrycket rättsinnehavare bör följaktligen ändras *till den som innehar upphovsrätten* (2, 3, 5, 7 och 8 §§ i förslaget). Uttrycken *utnyttja* respektive *förfoga* preciseras till *framställa exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller tillgängliggöra det för allmänheten* (7 och 8 §§ i förslaget).

11 Sanktioner m.m.

11.1 Nuvarande bestämmelser

Bestämmelserna om straff, skadestånd, förbud, säkerhets- och skyddsåtgärder (i fortsättningen sanktionsbestämmelserna) finns i dag samlade i 7 kap. URL. Därutöver finns i 6 kap. 51 och 52 §§ URL några särskilda bestämmelser om vitesförbud vid sådan återgivning som kränker den andliga odlingens intressen, det s.k. klassikerskyddet. Dessa bestämmelser motiveras av hänsyn till allmänna kulturintressen och ger bl.a. möjlighet att meddela förbud mot grova förvanskningar av klassiska verk.

Sanktionsbestämmelserna i upphovsrättslagen har i allt väsentligt samma innehåll som i de övriga immaterialrättsliga lagarna, bl.a. efter ändringar som gjordes med verkan från den 1 juli 1994 (prop. 1993/94:122). Bestämmelserna om intrångsundersökning infördes i lagen den 1 januari 1999 samtidigt som motsvarande bestämmelser infördes i övriga immaterialrättsliga lagar (prop. 1998/99:11). De senaste ändringarna i sanktionsbestämmelserna gjordes till följd av det s.k. civilrättsliga sanktionsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter, EUT L 195, 2.6.2004, s. 16) och trädde i kraft den 1 april 2009.

11.2 Överväganden

Förslag: Bestämmelserna om sanktioner m.m. (7 kap. URL) delas upp i två kapitel i den nya upphovsrättslagen. Bestämmelserna om straffansvar, vitesförbud, skadestånd m.m. tas in i 9 kap. i den nya upphovsrättslagen och bestämmelserna om informationsföreläggande och intrångsundersökning samlas i 10 kap. i den nya upphovsrättslagen. Samtliga bestämmelser om straffansvar (53, 57 a

och 57 b §§ URL) samlas under en särskild rubrik i den nya upphovsrättslagen. Bestämmelserna om vitesförbud vid kränkande återgivning av verk (51 och 52 §§ URL) tas in i 9 kap. under rubriken vitesförbud i den nya upphovsrättslagen.

Skälen för förslaget

Strukturen m.m.

Kapitlet om sanktioner innehåller i dag – till följd av de senaste lagändringarna på området – väldigt många paragrafer, närmare bestämt 25 stycken. Det får anses vara ett alltför stort antal paragrafer för ett och samma kapitel, sett till den struktur och den koncentration som eftersträvas i detta förslag. I den nya varumärkeslagen har bestämmelserna, som i allt väsentligt är likalydande i de båda lagarna, delats upp i två kapitel, se 8 kap. och 9 kap. i varumärkeslagen (2010:1877). Motsvarande bör göras i den nya upphovsrättslagen. Lämpligen görs då samma uppdelning, vilket innebär att bestämmelserna om straff, vite, skadestånd m.m. samlas i ett kapitel och bestämmelserna om informationsföreläggande och intrångsundersökning samlas i ett annat. Eftersom bestämmelserna i allt väsentligt är likalydande bör rubrikerna till de enskilda paragraferna så långt det är möjligt överensstämma med rubrikerna i varumärkeslagen.

För att ytterligare förbättra strukturen och läsbarheten bör paragraferna i kapitlet om straff, vite och skadestånd m.m. förses med underrubrikerna *straffansvar*, *förverkande*, *vitesförbud*, *skadestånd*, *åtgärder med egendom och hjälpmedel* samt *spridning av information om dom i mål om intrång*. Under rubriken straffansvar bör såväl bestämmelserna i nuvarande 53 § som de som följer av 57 a § och 57 b § i den nuvarande lagen samlas.

Bestämmelsen om behandling av personuppgifter, som i dag återfinns i 53 g § URL, bör på samma sätt som gjorts i den nya varumärkeslagen (2010:1877) flyttas över till ett annat kapitel. Lämpligen placeras den i 11 kap. Övriga bestämmelser.

I många av sanktionsbestämmelserna pekas det ut vilken personkrets som kan få till stånd åtgärderna med anledning av ett intrång. Ett vitesförbud får exempelvis meddelas på yrkande av upphovsmannen eller hans eller hennes *rättsinnehavare*. Vitesförbud får också meddelas på yrkande av den som på grund av upplåtelse har rätt att utnyttja verket, dvs. en licenstagare. Uttrycket *rättsinnehavare* syftar

på den fysiska eller juridiska person som rätten kan ha övergått till, exempelvis till följd av ett avtal eller dödsfall. Detta är emellertid inte helt lätt att förstå för den som inte är väl insatt i upphovsrätten. Jag föreslår därför att uttrycket *rättsinnehavare* ersätts med uttrycket *den som innehar upphovsrätt till ett verk* (se mer om detta i avsnitt 4.1). Uttrycket omfattar såväl upphovsmannen själv som den som upphovsrätten kan ha övergått till.

Straffbestämmelserna

Huvudbestämmelsen om straff (53 §) inleds i dag:

Den som beträffande litterärt eller konstnärligt verk vidtar åtgärder, som innebär intrång i den till verket enligt 1 och 2 kap. knutna upphovsrätten eller som strider mot föreskrift enligt 41 § andra stycket eller mot 50 §, döms, om det sker uppsåtligen eller av oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst två år.

Detta uttryckssätt framstår som onödigt komplicerat och bör kunna uttryckas enklare utan att någon information går förlorad. I övriga immaterialrättsliga lagar inleds straffbestämmelserna med "Gör någon intrång..." (jfr t.ex. 8 kap. 1 § varumärkeslagen (2010:1877), 57 § patentlagen (1967:837) och 35 § mönsterskyddslagen (1970:485)). Straffbestämmelsen i den nya upphovsrättslagen bör kunna inledas på motsvarande sätt. Det förutsätter dock att inledningen delas upp i två meningar.

Vitesförbud m.m.

Som framgått i inledningen finns i dag bestämmelser om vitesförbud i 53 b §, dvs. i 7 kap URL. Därutöver finns i 51 och 52 §§, dvs. i 6 kap URL, några särskilda bestämmelser om vitesförbud vid sådan återgivning som kränker den andliga odlingens intressen, dvs. det s.k. klassikerskyddet. Min utgångspunkt för revisionsarbetet är att bestämmelser som tematiskt eller systematiskt hör samman bör uttryckas i ett sammanhang i den nya upphovsrättslagen. Bestämmelserna om vitesförbud vid kränkande återgivning av verk bör därför tas in i kapitlet om straff, vitesförbud och skadestånd.

Bestämmelserna om möjligheten att begära vitesförbud gäller i dag vid intrång i upphovsrätten. Syftet med sådana bestämmelser är ju att få intrånget att upphöra. Vitesförbud kan emellertid enligt 53 b § URL

meddelas också vid ”överträdelse som avses i 53 §”. Det innebär att vitesförbud också kan begäras och meddelas för att hindra åtgärder som strider mot en testamentarisk föreskrift enligt 41 § andra stycket URL. Vitesförbud kan emellertid också meddelas vid intrång i det s.k. titelskyddet enligt 50 § URL (se prop. 1993/94:122 s. 73). Ett intrång i titelskyddet eller en överträdelse av en testamentarisk föreskrift kan vidare föranleda att s.k. korrigeringsåtgärder vidtas enligt 55 § URL eller att skadestånd utgår enligt 54 § URL (se prop. 1960:17 s. 294 och 296). Ett intrång i titelskyddet ger dock inte rätt till ersättning enligt 54 § första stycket, eftersom det där förutsätts att ett *verk* utnyttjas (se NJA 1986 s. 226).

Konstruktionen i lagtexten där man anger att de nyss refererade bestämmelserna gäller också vid ”överträdelse som avses i 53 §” är inte så tydlig enligt min uppfattning. För att öka läsbarheten och förståelsen för bestämmelserna bör det tydliggöras i bestämmelserna att de gäller såväl vid intrång i titelskyddet som vid överträdelse av en testamentarisk föreskrift som meddelats av upphovsmannen. Detta bör lämpligen kunna ske genom att uttrycket ”intrång eller överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket” används. Ordet ”intrång” syftar då på såväl intrång i upphovsrätten som intrång i titelskyddet.

12 Övriga bestämmelser

12.1 Nuvarande bestämmelser

I nuvarande 52 a § URL finns bestämmelser om rätt till förhandling vid vidareändning genom kabel. Bestämmelsen infördes 1995 i samband med genomförandet av Rådets direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993 om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidareändning via kabel (SFS 1995:447, prop. 1994/95:58). Bestämmelsen syftar till att säkerställa att parterna påbörjar och genomför allvarligt menade förhandlingar angående tillstånd till vidareändning genom kabel och att sådana förhandlingar inte hindras eller uppehålls utan giltiga skäl. Den är i dag placerad i kapitlet med särskilda bestämmelser, 6 kap URL.

I nuvarande kapitel om ansvar och ersättningsskyldighet finns i 53 g § en bestämmelse om behandling av personuppgifter. Bestämmelsen infördes 2009 i samband med att det s.k. civilrättsliga sanktionsdirektivet genomfördes i svensk rätt (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter, SFS 2009:109, prop. 2008/09:67). Enligt bestämmelsen krävs inte något undantag enligt 21 § personuppgiftslagen för att personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott enligt nuvarande 53 § ska få behandlas, om behandlingen är nödvändig för att ett rättsligt anspråk ska kunna fastställas, göras gällande eller försvaras.

I nuvarande 58 § URL finns forumbestämmelser som anger Stockholms tingsrätt som exklusivt forum för vissa mål med anknytning till upphovsrättslagstiftningen. Bestämmelserna har funnits på samma plats sedan lagens tillkomst, men har ändrats flera gånger.

I nuvarande 59 § första och andra styckena URL finns åtalsbestämmelser och vissa talerätsbestämmelser. Bestämmelserna har haft samma placering sedan lagens tillkomst, men har ändrats vid några

tillfällen. Första stycket avser åtalsbestämmelser. Andra stycket innehåller bestämmelser om rätt för upphovsmannens efterlevande make och vissa arvingar att i vissa fall beivra kränkningar av den ideella rätten och överträdelser av testamentariska föreskrifter enligt nuvarande 41 § andra stycket.

12.2 Överväganden

Förslag: Bestämmelserna i nuvarande 52 a, 53 g och 58 §§ samt 59 § första och andra styckena URL samlas i ett särskilt kapitel, 11 kap., i den nya upphovsrättslagen som får kapitelrubriken övriga bestämmelser.

Skälen för förslaget

Bestämmelserna om rätt till förhandling vid vidareändring genom kabel, om behandling av personuppgifter, om behörig domstol samt om åtal och talerätt i vissa fall är i dag placerade dels i kapitlet om särskilda bestämmelser och dels i kapitlet om ansvar och ersättningskyldighet m.m. När jag nu föreslår en ny struktur i lagen med en annan och ny kapitelindelning har det inte funnits någon naturlig placering för dessa regler. De har inte något direkt samband med andra bestämmelser. Jag föreslår därför att de samlas i ett särskilt kapitel som avser övriga bestämmelser. Vissa mindre språkliga förändringar bör också göras i bestämmelserna.

13 Lagens tillämpningsområde

13.1 Nuvarande bestämmelser

I nuvarande 8 kap. URL finns bestämmelser om upphovsrättslagens tillämpningsområde. 60 § URL avser tillämpningsområdet för upphovsrättsligt skyddade verk och 61 § URL avser de närstående rättigheterna. Bestämmelserna innehåller regler om den svenska anknytning som måste finnas för att lagen ska vara direkt tillämplig på verk och prestationer som skyddas av lagen. Dessa bestämmelser finns på sin ursprungliga plats i lagen.

Därutöver finns det i 61 a § URL särskilda bestämmelser om satellitsändningar. I paragrafen behandlas frågan om var den upphovsrättsligt relevanta handlingen äger rum när verk och prestationer sänds ut till allmänheten över satellit. Bestämmelsen infördes år 1995 när direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993 om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidareändningar via kabel genomfördes i svensk rätt.

I 62 § URL finns en fullmaktsregel för regeringen att i vissa fall meddela föreskrifter om tillämpningen av upphovsrättslagen med avseende på andra länder. Bestämmelsen är placerad på sin ursprungliga plats i lagen.

13.2 Överväganden

Förslag: Bestämmelserna om lagens tillämpningsområde i nuvarande 60–62 §§ URL förs in i 12 kap. i den nya upphovsrättslagen och omdisponeras samt delas upp i elva paragrafer.

- I 12 kap. 1–3 §§ regleras tillämpningsområdet för bestämmelserna om upphovsrätt m.m.

- I 12 kap. 4–9 §§ regleras tillämpningsområdet för bestämmelserna om utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl.
- I 12 kap. 10 § regleras de särskilda bestämmelserna om sate­litsändningar.
- I 12 kap. 11 § regleras fullmaktsregeln för regeringen.

Bedömning: Bestämmelsen i nuvarande 61 § första stycket sista meningen URL om tillämpningsområdet för reglerna i 46 § om eftergörandeskydd för ljudupptagningar bör ändras. Bestäm­melsen bör i stället avse den exemplarframställningsrätt som gäller enligt 46 § URL.

Skälen för förslagen och bedömningen:

Mitt uppdrag att se över lagen redaktionellt och språkligt har bl.a. till syfte att göra lagen mer överskådlig och lättillgänglig från redaktio­nell synpunkt. Som jag redan konstaterat är det viktigt att lagen har en tydlig struktur och en logisk ordning. Detta är särskilt viktigt när det gäller bestämmelser som till sin natur är komplicerade och svår­lästa.

Bestämmelserna i 8 kap. URL är många men är uppdelade endast i fyra paragrafer. Bestämmelserna är i sig detaljerade och svårtill­gängliga. Detta gäller alldeles särskilt 60 och 61 §§ som behandlar tillämpningsområdet för upphovsrätten respektive närstående rättig­heter. Dessa paragrafer är indelade i många stycken som i sin tur är ganska omfattande. Jag anser att hela kapitlet skulle bli mycket mer överskådligt om bestämmelserna delades upp i fler paragrafer, in­delade efter vilka rättigheter, prestationer eller andra bestämmelser som tillämpningsreglerna avser. Detta innebär att 60 och 61 §§ be­höver struktureras om helt och indelas i elva paragrafer. Däremot anser jag att 61 a och 62 §§, som omfattar de särskilda bestämmelserna om utsändning över satellit och om fullmakt för regeringen, kan behålla sin nuvarande struktur, med vissa språkliga förändringar.

I mitt uppdrag ingår även att analysera och ta ställning till behovet av följdändringar i lagen på grund av de lagändringar som skett sedan lagens tillkomst. Detta aktualiseras när det gäller bestämmelserna i nuvarande 61 § första stycket URL om tillämpningsområdet för reg­lerna i 46 §. I den bestämmelsen anges att skydd enligt 46 § för ljud­upptagningar och upptagningar av rörliga bilder gäller för sådana upptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk

juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Skydd ges också åt upptagningar av rörliga bilder som äger rum i Sverige. I 61 § första stycket sista meningen anges dock att när det gäller ”eftergörandeskyddet” i 46 § så gäller det alla ljudupptagningar, dvs. oavsett ursprung. Bestämmelsen fick sin utformning 1995 i samband med att Rådets direktiv 92/100/EEG av den 19 november 1992 om uthyrnings- och utlåningsrättigheter avseende upphovsrättsligt skyddade verk och om upphovsrätten närstående rättigheter genomfördes i svensk rätt. Vid den tidpunkten innehöll lagen ett skydd mot eftergörande i 46 §. Genom lagändringarna 1995 infördes bl.a. även en ensamrätt för utövande konstnärer och framställare av ljud- eller bildupptagningar att göra exemplar av sina prestationer tillgängliga för allmänheten. Det infördes också bestämmelser om regional konsumtion (EES-vid) av spridningsrätten. Regeringen föreslog därvid att regional konsumtion skulle gälla också för upphovsmännens spridningsrätt till vissa verk, nämligen ljudupptagningar av litterära och musikaliska verk samt filmverk. Riksdagen avsåg dock regeringens förslag om regional konsumtion av upphovsmännens spridningsrätt, varför global konsumtion i stället infördes för dessa rättigheter (prop. 1994/95:58 s. 34 ff. och bet. 1994/95:LU4 s. 10 ff.). I samband härmed uttalade lagutskottet att därutöver borde en ändring ske i 61 §. Ändringen innebar att den nya regeln i 46 § om spridningsrätt för fonogramproducenter endast skulle tillämpas på producenter med anknytning till Sverige. Detta skulle dock gälla med undantag för den särskilda regel som tog sikte på piratkopior av fonogram, vilket innebar att bestämmelsen i 46 § om eftergörande skulle gälla alla ljudupptagningar, dvs. oavsett ursprung.

Begreppet eftergörande finns alltså kvar i 61 § första stycket, men har i 46 § ändrats till en exemplarframställningsrätt. Detta skedde i samband med lagändringarna år 2005, när Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationsområdet genomfördes. Framställare av ljudupptagningar och upptagningar av rörliga bilder hade alltså en rätt att förhindra *eftergörande* av upptagningarna men genom nämnda lagändringar ändrades lagtexten till den lydelse 46 § har i dag och innehåller alltså numera en ensamrätt till exemplarframställning av upptagningen och med en hänvisning till vad som anges i 2 § andra stycket. I de ursprungliga lagmotiven angavs bl.a. att eftergörandeskyddet omfattade eftergörande på rent mekanisk väg men även eftergörande med hjälp av elektromagnetiska metoder. Det omfattade dessutom ett skydd mot att upptag-

ningen överfördes från en anordning till en annan. Överföringen kunde ske successivt från medium till medium i obegränsad utsträckning, anfördes det (prop. 1960:17 s. 243). I samband med lagändringarna år 2005 angavs att i jämförelse med upphovsmännens exemplarframställningsrätt enligt dåvarande lydelse av 2 § så var eftergörandeskyddet för framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder nästan lika omfattande. En betydande skillnad var dock, anfördes det, att de närstående rättighetshavarna saknade skydd mot efterlikning, bearbetning och dylikt (prop. 2004/05:110 s. 265). I det lagstiftningsärendet genomfördes emellertid inga förändringar i 61 § varför, som tidigare nämnts, begreppet eftergörande finns kvar i denna bestämmelse.

Jag konstaterar att skyddet mot eftergörande, som framgick av tidigare lydelse av 46 §, inte var detsamma eller lika omfattande som framställarnas skydd enligt den nuvarande lydelsen av bestämmelsen. Nuvarande bestämmelse om ensamrätten till exemplarframställning av upptagningar måste anses innefatta ett eftergörandeskydd. Detta innebär i princip att för den del av rätten som innebär ett eftergörandeskydd så gäller den alla upptagningar oavsett ursprung men för skydd i den del av exemplarframställningsrätten som utvidgades år 2005 så krävs en svensk anknytning enligt 61 § första stycket.

Bestämmelsen i 61 § första stycket sista meningen tar sikte på piratkopior av ljudupptagningar. Jag kan inte se att det finns något skäl till att den ska gälla enbart för vad som kan kallas ett eftergörandeskydd och inte för hela exemplarframställningsrätten. Det är inte troligt att det funnits en avsikt med en sådan diskrepans i den aktuella tillämpningsbestämmelsen. En ändring av bestämmelsen till att i stället avse exemplarframställningsrätten i 46 § innebär dock en materiell förändring av lagens innehåll, vilket inte ryms inom ramen för en redaktionell och språklig översyn av lagen. Utredningsdirektiven ger mig dock utrymme att ta ställning till behovet av följdändringar i upphovsrättslagen på grund av de lagändringar som skett sedan lagens tillkomst. Mot bakgrund av det resonemang jag nu har fört gör jag därför den bedömningen att den aktuella bestämmelsen bör ändras som en följd av de lagändringar som gjordes år 2005. Jag anser alltså att tillämpningsregeln i 61 § första stycket sista meningen bör ändras så att bestämmelsen i 46 § om *exemplarframställningsrätten* gäller alla ljudupptagningar. Något förslag lämnas dock inte i del delen.

14 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Den nya lagen ska träda i kraft den 1 januari 2013, då lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk ska upphöra att gälla. Lagen ska tillämpas också på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet, om inte annat följer av förordnande i övergångsbestämmelserna. Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk som har ersatts genom bestämmelser i denna lag, ska i stället de nya bestämmelserna tillämpas. Föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och som gäller när denna lag träder i kraft ska anses meddelade enligt denna lag. Övergångsbestämmelserna till lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och till ändringar i den lagen ska fortfarande gälla. Äldre bestämmelser ska fortfarande tillämpas i fråga om åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

Skälen för förslaget

Förslaget till ny upphovsrättslag innehåller inte några sakliga förändringar i förhållande till den nuvarande lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Trots det är det rimligt att framförhållningen för dem som ska tillämpa lagen inte blir alltför kort. Med hänsyn härtill och till den tid som krävs för beredning av förslagen borde en lämplig tidpunkt för ikraftträdandet vara den 1 januari 2013.

Genom den nya upphovsrättslagen upphävs lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Därför uppkommer

frågan om hur rättigheter som förvärvats enligt den lagen ska behandlas när den nya lagen träder i kraft.

Det är en allmän princip inom immaterialrätten att en ny lag blir tillämplig också på rättigheter som uppkommit dessförinnan (se t.ex. prop. 1996/97:128 s. 105 f., prop. 2001/02:121 s. 105 f., prop. 2006/07:56 s. 131 och prop. 2009/10:225 s. 386 f.). På detta sätt undviker man att två skyddssystem parallellt blir gällande för lång tid framöver. Denna princip bör vara utgångspunkten även när det gäller den nya upphovsrättslagen. Förslaget till ny upphovsrättslag innehåller visserligen inte några sakliga förändringar men för tydlighets skull bör det framgå av en särskild bestämmelse att den nya lagen också tillämpas på rättigheter som uppkommit före ikraftträdandet.

I detta betänkande lämnas även förslag till följdändringar i sådana lagar som innehåller en hänvisning till lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. För det fall det skulle finnas andra lagar och författningar som innehåller en sådan hänvisning bör det finnas en särskild bestämmelse som föreskriver att bestämmelserna i den nya lagen ska tillämpas i stället.

I dag gäller två förordningar som meddelats med stöd av lagen, nämligen upphovsrättsförordningen (1993:1212) och internationella upphovsrättsförordningen (1994:193). Eftersom jag föreslagit att bestämmelserna i internationella upphovsrättsförordningen ska tas in i den nya upphovsrättslagen, bör den upphöra att gälla samtidigt som den nya lagen träder i kraft. Den andra förordningen ska emellertid fortsätta att gälla. Det bör då införas en bestämmelse som innebär att föreskrifter som meddelats med stöd av den gamla lagen ska anses meddelade enligt denna lag.

Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk har varit föremål för åtskilliga ändringar sedan tillkomsten 1960. I flertalet fall har meddelats övergångsbestämmelser som fortfarande kan vara aktuella. Eftersom den nya lagen inte innehåller några sakliga förändringar bör dessa alltså fortfarande gälla. Det bör därför föreskrivas att övergångsbestämmelserna till den gamla lagen och till ändringar i den lagen fortfarande ska gälla.

Slutligen bör, i enlighet med en annan princip som vanligen brukar tillämpas inom immaterialrätten, föreskrivas att äldre bestämmelser fortfarande ska tillämpas i fråga om åtgärder som har vidtagits och rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet. Det innebär bl.a. att de nya reglerna inte påverkar redan ingångna avtal.

15 Ekonomiska och andra konsekvenser

15.1 Inledning

Enligt 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474) ska utredningen beräkna och redovisa de ekonomiska konsekvenserna av sitt förslag. Det gäller förslag som påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda och förslag som innebär samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt. När det gäller kostnadsökningar eller intäktsminskningar för staten, kommuner eller landsting ska utredningen föreslå en finansiering. Vidare ska även övriga konsekvenser av förslaget redovisas i betänkandet. Närmare bestämmelser om konsekvensutredningens innehåll finns i 6–7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Enligt 16 § kommittéförordningen anger regeringen närmare i utredningsuppdraget vilka konsekvensbeskrivningar som ska finnas i ett betänkande.

Enligt utredningsdirektiven ska utredningen bedöma de ekonomiska konsekvenserna av förslagen för det allmänna och för enskilda. Om förslagen kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna ska det finnas ett förslag till hur dessa ska finansieras. Om förslagen kan förväntas leda till ökade administrativa kostnader för företag och enskilda bör förslagen utformas så att dessa kostnader hålls så låga som möjligt. Det anges också att i fråga om konsekvenser för företag ska samråd ske med Näringslivets regelnämnd (NNR).

15.2 Överväganden

Bedömning: Förslaget till en ny upphovsrättslag innebär en modernisering av språket och redaktionella förbättringar av lagens struktur. Om förslaget genomförs kommer de upphovsrättsliga bestämmelserna att bli mer lättillgängliga för såväl upphovsmän och andra rättighetshavare som för dem som nyttjar skyddade verk och prestationer. De föreslagna förändringarna medför inga ökade kostnader för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda. Förslagen medför inte heller några andra konsekvenser av det slag som anges i 15 § kommittéförordningen

Skälen för bedömningen

Inledning

Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (1960 års upphovsrättslag) trädde i kraft den 1 juli 1961. Några av bestämmelserna är oförändrade sedan lagens tillkomst men under årens lopp har ett stort antal ändringar gjorts i lagen. Ändringarna har inneburit att upphovsrättslagen, vars paragrafer är numrerade löpande, har försetts många inskjutna paragrafer. Inskjutna paragrafer finns exempelvis i 2 kap. (26 a–26 i §§), i 6 a kap. (52 b–52 h §§) och i 7 kap. (56 a–56 h §§). Någon helhetsöversyn av lagen ur redaktionell och språklig synvinkel har aldrig gjorts. Det har lett till att lagen i dag är svåröverskådlig och svårtillgänglig. I olika sammanhang har det därför framförts att upphovsrättslagen bör bli föremål för en helhetsöversyn (se t.ex. Lagutskottets betänkande 2004/05:LU27 s. 18 f. och 44 samt Lagrådets yttrande i prop. 2004/05:110 s. 557 f.). Detta är bakgrunden till uppdraget att göra en redaktionell och språklig översyn över lagen.

I detta slutbetänkande föreslås att de redaktionella och språkliga förändringarna som jag enligt utredningsdirektiven fått i uppdrag att göra genomförs genom en ny upphovsrättslag. Något alternativ till detta tillvägagångssätt finns inte enligt min uppfattning. Att genomföra förändringarna i form av ändringar i 1960 års upphovsrättslag skulle resultera i synnerligen krångliga och otydliga bestämmelser och medföra ett förslag som inte skulle vara överskådligt.

Utredningsdirektiven är begränsade till en redaktionell och språklig översyn av 1960 års upphovsrättslag och omfattar alltså inte

något uppdrag att avskaffa eller sakligt förändra någon bestämmelse i lagen. Några sådana överväganden finns alltså inte med i utredningens allmänmotivering. Detta återspeglas naturligtvis i konsekvensutredningen, eftersom det inte finns underlag i övervägandena att bedöma alternativ till befintlig lagstiftning, i materiellt hänseende.

En generell utgångspunkt är att även nya föreskrifter som bygger på tidigare regler ska konsekvensutredas. Regelrådet framhåller i sina yttranden att en fullständig konsekvensutredning är nödvändig för att möjliggöra en samlad översyn av författningens ekonomiska effekter och att den tillgodoser önskemålet att minimera antalet regler som inte föregåtts av en konsekvensutredning. Det förhållande att utgångspunkten ska vara en konsekvensutredning som omfattar allt vad som föreslås i en ny författning hindrar emellertid inte, vilket Regelrådet också betonar i sina yttranden, att särskilda överväganden kan vara motiverade när stora delar av ett författningsförslag överensstämmer med äldre regler (se Regelrådets rapport 2010).

Upphovsrätten utgör en grundlagsskyddad rättighet och upphovsrättslagen grundar sig till stora delar på internationella förpliktelser. Utredningen anser därför att det vare sig är möjligt eller rimligt att i detta betänkande utreda konsekvenserna av varje enskild bestämmelse i upphovsrättslagen i materiellt hänseende. I det avseendet hänvisas till Regelrådets allmänna princip om proportionalitet, som tillämpats av rådet i fall då konsekvensutredningar varit mindre detaljerade i de delar där ett lagförslag inte inneburit några materiella nyheter för berörda företag (se Regelrådets årsrapport 2010). Konsekvensbeskrivningen i detta betänkande omfattar emellertid samtliga delar av förslaget och inga delar har alltså undantagits. I den bemärkelsen är detta alltså en fullständig konsekvensutredning, enligt utredningens bedömning. Konsekvensutredningens inriktning och omfattning motsvarar uppdragets omfattning och begränsning.

En ny upphovsrättslag

Som nämnts har den nuvarande upphovsrättslagen ändrats många gånger utan att den år 1960 tillämpade systematiken nämnvärt ändrats. Detta har lett till att lagen numera uppfattats som såväl svårförståelig i sina enskildheter som svår att systematiskt följa. Den nya lagen kommer, om förslagen genomförs, att vara betydligt mer lättillgänglig med en tydlig struktur och en logisk inre ordning och upp-

byggnad. Förslaget till en ny lag innehåller en ny kapitelindelning med ny paragrafnumrering i varje kapitel. Paragraferna och kapitlen förses med klagörande rubriker. I de inledande bestämmelserna i förslaget finns lättillgänglig information om huvuddragen i lagstiftningen i syfte att den som använder lagen direkt ska få en översiktlig uppfattning om lagens innehåll.

Första kapitlet innehåller alltså övergripande bestämmelser och bl.a. en innehållsförteckning. Kapitlet är tänkt att fungera som en introduktion till hela lagen. Därefter följer grundläggande bestämmelser om upphovsrätt (2 kap.), bestämmelser om rättigheter för utövande konstnärer, fotografer m.fl. (3 kap.) respektive bestämmelser om begränsningar i upphovsrätten (4 kap.). I kapitel två till fyra hittar alltså läsaren ramen för det skydd lagen ger åt litterära och konstnärliga verk och andra prestationer som inte tillhör den egentliga upphovsrätten men i många avseenden likställs med upphovsrätten. Därefter följer bestämmelser om upphovsrättens övergång till annan (5 kap.), avtalslicenser (6 kap.), rätt till särskild ersättning (7 kap.), skydd för tekniska åtgärder m.m. (8 kap.), straffansvar, vitesförbud, skadestånd m.m. (9 kap.), informationsföreläggande och intrångsundersökning (10 kap.), övriga bestämmelser (11 kap.), lagens tillämpningsområde (12 kap.) samt lagens tillämpningsområde med avseende på andra länder och mellanstatliga organisationer (13 kap.). Den nya kapitelindelningen innebär en förbättrad redaktionell struktur i lagen som medför att lagen blir mer tillgänglig för var och en som använder den.

När det gäller de språkliga förändringarna har jag strävat efter att alla bestämmelser ska uttryckas så tydligt som möjligt med ett modernt språkbruk. Terminologin är alltså tänkt att vara så enhetlig och så klagörande som möjligt utan att innebörden av bestämmelserna ändras.

Upphovsrätt berör numera de flesta i samhället, dvs. såväl enskilda personer som företag och det allmänna. Förslagen till förändringar i en ny upphovsrättslag har i den bemärkelsen alltså betydelse för väldigt många i samhället, naturligtvis på olika sätt och i varierande grad. Även om förslaget till ny lag alltså berör mycket stora delar av samhället, såväl det allmänna som enskilda företag och personer, så innebär det dock inga nya skyldigheter för myndigheter eller andra berörda. Förslaget innebär nämligen inte några nya eller ändrade regler i egentlig mening eftersom bestämmelserna endast ändras språkligt och redaktionellt. Förslaget kommer inte att få någon ekonomisk effekt för det allmänna, företag eller för andra enskilda.

Exempelvis kommer förslaget, om det genomförs, inte att medföra att fler avtal ingås enligt bestämmelserna i 5 kap. och 6 kap. i förslaget. I den bemärkelsen kan det alltså inte sägas finnas vare sig fördelar eller nackdelar med förslaget. Förslaget innebär därför inte någon kostnadsökning och inte heller någon besparing för det allmänna, företag eller andra enskilda. Förslaget till en ny upphovsrättslag innebär i stället en regelförenkling som, om det genomförs, kommer att i väsentlig mån underlätta tillämpningen av de upphovsrättsliga bestämmelserna. Denna regelförenkling innebär en fördel för samhället i stort genom att det kommer att vara enklare att informera sig om innehållet i och innebörden av upphovsrättslagen.

Även om förslaget alltså innebär en förändring, omstrukturering och modernisering av det upphovsrättsliga regelverket så bedömer jag inte att det kommer att krävas några speciella informationsinsatser om förslaget till ny lag genomförs. Meningen med förslaget är just att lagen i sig ska ge bättre upplysningar om rättens innehåll än tidigare. Lagen är förhållandevis omfattande till sitt omfång men de som är insatta i upphovsrättslagstiftningen kommer snabbt att känna igen sig och, lättare än tidigare, hitta rätt i lagen. För de myndigheter, företag och enskilda personer som inte är så insatta i upphovsrättslagstiftningen kommer förslaget, om det genomförs, att innebära att det blir lättare att sätta sig in i lagstiftningen.

Jag bedömer slutligen att förslagen i betänkandet inte kommer att medföra några andra konsekvenser av det slag som anges i 15 § kommittéförordningen. Den föreslagna regleringen överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

16 Författningskommentar

Förslaget till upphovsrättslag (20XX:XX)

1 kap. Övergripande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns bestämmelser om rätten till litterära och konstnärliga verk (upphovsrätt). Det finns också bestämmelser om de rättigheter som utövande konstnärer, ljud- eller filmproducenter, radio- eller televisionsföretag, framställare av kataloger samt fotografer har till sina prestationer.

Bestämmelserna i paragrafen är nya men innebär ingen materiell förändring i förhållande till gällande rätt. De behandlas i avsnitt 4.2. Paragrafen är avsedd att ge en kortfattad introduktion till lagens innehåll.

2 § Lagen har följande innehåll:

- Övergripande bestämmelser (1 kap.)
- Grundläggande bestämmelser om upphovsrätt (2 kap.)
- Rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl. (3 kap.)
- Begränsningar i upphovsrätten (4 kap.)
- Upphovsrättens övergång till annan (5 kap.)
- Avtalslicenser (6 kap.)
- Rätt till särskild ersättning (7 kap.)
- Skydd för tekniska åtgärder m.m. (8 kap.)
- Straffansvar, vitesförbud, skadestånd m.m. (9 kap.)
- Informationsföreläggande och intrångsundersökning (10 kap.)
- Övriga bestämmelser (11 kap.)
- Lagens tillämpningsområde (12 kap.)

- Lagens tillämpningsområde med avseende på andra länder och mellanstatliga organisationer (13 kap.)

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 4.2. Innehållsförteckningen kompletterar 1 § i det nya 1 kap. och syftar till att ge en översikt över lagens innehåll och till att göra lagen mer lättillgänglig.

2 kap. Grundläggande bestämmelser om upphovsrätt

Hur upphovsrätt uppstår och vad som skyddas

Hur upphovsrätt uppstår m.m.

1 § Den som har skapat ett verk är upphovsman till verket och har upphovsrätt till det. Upphovsrätten uppstår när verket kommer till uttryck. Upphovsmannen har ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten. Upphovsmannen har även ideella rättigheter. Närmare bestämmelser om rättigheterna finns i 4–7 §§.

I 4 kap. finns bestämmelser om begränsningar i upphovsrätten.

I 5 kap. finns bestämmelser om hur upphovsrätt kan övergå till annan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.2. Bestämmelserna i första stycket, första och tredje meningen motsvarar delvis 1 § första stycket och delvis 2 § första stycket i 1960 års upphovsrättslag. Andra, fjärde och femte meningarna är nya. Bestämmelserna i andra stycket är nya. Paragrafen innehåller inga materiella förändringar i förhållande till 1960 års upphovsrättslag.

Bestämmelserna syftar till att tydliggöra att upphovsrättens objekt är ett verk och att det alltså i detta ord ligger ett krav på verkshöjd, även om det ordet inte förekommer uttryckligen i lagtexten. Det tydliggörs också att upphovsmannens skydd uppstår när verket kommer till uttryck. Som en redaktionell förbättring, för att läsaren redan här i denna inledande paragraf ska få en uppfattning om vad rättigheterna består av, nämns ensamrättigheterna och den ideella rätten. I förtydligande syfte nämns även vissa andra viktiga kapitel i lagen.

Verk som skyddas av upphovsrätt

2 § Ett verk kan vara litterärt eller konstnärligt. Ett litterärt eller konstnärligt verk är skyddat oavsett på vilket sätt eller i vilken form det kommer till uttryck. Det har heller ingen betydelse om verket förekommer i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litterär form, annan konstform eller i annan teknik.

Litterära verk är alla beskrivande framställningar, till exempel språkverk i skrift eller tal, datorprogram, förberedande designmaterial för datorprogram, kartor, andra verk av beskrivande slag utförda i teckning, grafik eller tredimensionell form samt sceniska verk som kommer till uttryck i en beskrivande framställning.

Konstnärliga verk är alla framställningar på det konstnärliga området, till exempel konstverk, filmverk, musikaliska verk samt sceniska verk som kommer till uttryck i ett framförande. Konstverk är till exempel brukskonstverk, byggnadskonstverk, fotografiska verk eller andra bildkonstverk.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.2. Bestämmelserna i första stycket första meningen är nya medan andra och tredje meningen motsvarar delvis 1 § första stycket och delvis 2 § första stycket i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna i andra och tredje styckena motsvarar delvis nuvarande 1 § första stycket och är delvis nya. Rubriken är ny. Paragrafen innehåller dock inga materiella förändringar.

Bestämmelserna avser att tydliggöra att ett verk antingen är litterärt eller konstnärligt. Det tydliggörs också att ett verk är skyddat oavsett på vilket sätt eller i vilken form det kommer till uttryck och att upphovsmannens rätt även gäller verket i ändrad eller bearbetad form.

I andra och tredje styckena beskrivs vad som avses med litterära respektive konstnärliga verk. Detta sker såväl för att göra lagtexten mer adekvat som i det pedagogiska syftet att göra lagen mer lättillgänglig. Ordet *konstverk* lyfts fram i paragrafen eftersom det återkommer i andra delar av lagen, särskilt i bestämmelserna om begränsningar i upphovsrätten. På detta sätt tydliggörs vad som avses med denna form av konstnärliga verk. Genom att uttrycken *alster av brukskonst*, *alster av byggnadskonst* och *alster av bildkonst* är ersatta med *brukskonstverk*, *byggnadskonstverk* och *bildkonstverk* tydliggörs att dessa utgör undergrupper till konstverken. Genom att fotografiska verk nämns särskilt tydliggörs att även de utgör konstverk, nämligen bildkonstverk.

Verk som inte skyddas av upphovsrätt

3 § *Upphovsrätt gäller inte till*

1. *författningar,*
2. *beslut av myndigheter,*
3. *ytranden av svenska myndigheter, och*
4. *officiella översättningar av sådant som avses i 1–3.*

Upphovsrätt gäller dock till verk som ingår i en handling som avses i första stycket och är av följande slag:

1. *kartor,*
2. *bildkonstverk,*
3. *musikaliska verk, eller*
4. *diktverk.*

Upphovsrätt gäller även till ett verk som ingår i en bilaga till ett beslut av en myndighet, om beslutet avser rätten att ta del av den allmänna handling där verket ingår.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.2. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 9 § i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna har försetts med en rubrik och i övrigt endast ändrats språkligt.

Upphovsmannens ensamrätt och ideella rätt

Ensamrätten att framställa exemplar av verket

4 § *Ensamrätten att framställa exemplar av verket omfattar varje direkt eller indirekt, tillfällig eller permanent exemplarframställning. Detta gäller oavsett i vilken form eller med vilken metod framställningen sker och oavsett om den sker helt eller delvis.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 2 § andra stycket i nuvarande 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna har endast ändrats språkligt och försetts med nya rubriker.

Ensamrätten att göra verket tillgängligt för allmänheten

5 § *Ensamrätten att göra verket tillgängligt för allmänheten omfattar*

1. *överföring till allmänheten av verket,*
2. *offentligt framförande av verket,*

3. offentlig visning av exemplar av verket, och

4. spridning till allmänheten av exemplar av verket.

Ett verk överförs till allmänheten när det på trådbunden eller trådlös väg görs tillgängligt för allmänheten från en annan plats än den där allmänheten kan ta del av verket. Överföring till allmänheten innefattar även överföring som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Ett verk framförs offentligt när det görs tillgängligt för allmänheten med eller utan användning av tekniska hjälpmedel på samma plats som den där allmänheten kan ta del av verket.

Ett exemplar av ett verk visas offentligt när det ställs ut eller på annat sätt visas för allmänheten utan användning av tekniska hjälpmedel på samma plats som den där allmänheten kan ta del av exemplaret. Om tekniska hjälpmedel används är det i stället ett offentligt framförande.

Ett exemplar av ett verk sprids till allmänheten när det bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller sprids till allmänheten på annat sätt.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 2 § tredje stycket i 1960 års upphovsrättslag. De har genomgått språkliga och redaktionella förändringar och försetts med ny rubrik. I andra stycket har ordet "även" infogats för att göra bestämmelsen tydligare. Fjärde styckets första mening är delvis ny men innebär ingen materiell förändring av gällande rätt utan har införts för att få beskrivningarna av de olika formerna för tillgängliggörande i bestämmelserna mer enhetliga.

Överföringar och framföranden i förvärvsverksamhet

6 § *Överföring och framförande som i förvärvsverksamhet anordnas till eller inför en större sluten krets jämföras med överföring till allmänheten och offentligt framförande.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3. Bestämmelsen motsvarar 2 § fjärde stycket i 1960 års upphovsrättslag. Den har endast ändrats språkligt.

*Den ideella rätten***7 §** *Den ideella rätten innebär*

1. att den som framställer exemplar av verket eller gör verket tillgängligt för allmänheten ska ange vem som är upphovsman i den omfattning och på det sätt som god sed kräver, och

2. att ett verk inte får ändras på sådant sätt eller göras tillgängligt för allmänheten i sådan form eller i sådant sammanhang att det kränker upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart.

Upphovsmannen kan med bindande verkan avstå sin rätt enligt denna paragraf endast för en användning av verket som är begränsad såväl till art som till omfattning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 3 § i 1960 års upphovsrättslag. De har genomgått redaktionella och språkliga förändringar i syfte att göra paragrafen mer lättläst och modern. Första stycket motsvarar 3 § i 1960 års upphovsrättslag första och andra styckena. Bestämmelserna i första stycket har alltså samlats i ett stycke och delats in i två punkter för att göra dem mer lättlästa. Andra stycket motsvarar 3 § tredje stycket i 1960 års upphovsrättslag. Den bestämmelsen har ändrats språkligt, bl.a. genom att ordet "efterge" ersatts med ordet "avstå" i moderniserande syfte. Bestämmelsen har samma innebörd som tidigare.

Bestämmelser om vem som anses som upphovsman m.m.*Presumtion om upphovsmannens identitet m.m.*

8 § *Den person vars namn eller allmänt kända pseudonym eller signatur sätts ut på sedvanligt sätt på exemplar av verket eller som anges när verket görs tillgängligt för allmänheten anses som upphovsman, om inget annat visas.*

Om ett verk är utgivet utan att upphovsmannen är angiven enligt första stycket får utgivaren företräda upphovsmannen till dess att han eller hon blivit angiven på ny upplaga eller genom anmälan till Justitiedepartementet. Om det inte finns någon utgivare nämnd får förläggaren under samma förutsättningar företräda upphovsmannen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 7 § i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna har ändrats språkligt och har försetts med en ny rubrik.

Översättningar och bearbetningar m.m.

9 § *Den som har översatt eller bearbetat ett verk eller har överfört det till annan litterär eller konstnärlig form har upphovsrätt till verket i den formen. Han eller hon får inte använda rätten i strid mot upphovsrätten till originalverket.*

Har någon i fri anslutning till ett verk åstadkommit ett nytt och självständigt verk, är hans eller hennes upphovsrätt inte beroende av upphovsrätten till originalverket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 4 § i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna har ändrats språkligt och har försetts med en ny rubrik.

Gemensam upphovsrätt

10 § *Om två eller flera upphovsmän har skapat ett verk tillsammans, utan att de enskilda bidragen är självständiga verk, har de gemensam upphovsrätt till verket. Var och en av uphovsmännen får dock agera mot intrång i upphovsrätten.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 6 § i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna har ändrats språkligt och har försetts med en ny rubrik.

Samlingsverk

11 § *Den som genom att sammanställa verk eller delar av verk har åstadkommit ett litterärt eller konstnärligt samlingsverk har upphovsrätt till samlingsverket. Hans eller hennes upphovsrätt begränsar emellertid inte upphovsrätten till de särskilda verken.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 5 § i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna har ändrats språkligt och har försetts med en ny rubrik.

När ett verk anses offentliggjort eller utgivet

12 § Ett verk anses offentliggjort när det lovligen har gjorts tillgängligt för allmänheten.

Ett verk anses utgivet när exemplar av det med upphovsmannens samtycke har bjudits ut till försäljning eller på annat sätt spridits till allmänheten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 8 § i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna har ändrats språkligt och har försetts med en ny rubrik.

Upphovsrättens förhållande till vissa andra rättigheter

13 § Upphovsrätt till ett verk gäller även om det har registrerats som mönster.

Upphovsrätt gäller dock inte till kretsmönster för halvledarprodukter. Bestämmelser om rätten till sådana kretsmönster finns i lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 10 § i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna har ändrats språkligt och har försetts med en ny rubrik.

Upphovsrättens giltighetstid

14 § Upphovsrätten till ett verk utom filmverk gäller till utgången av sjuttionde året efter det år då upphovsmannen avled. När det gäller verk som avses i 10 §, gäller upphovsrätten till utgången av sjuttionde året efter den sist avlidne upphovsmannens dödsår.

Upphovsrätten till ett filmverk gäller till utgången av sjuttionde året efter dödsåret för den sist avlidne av

- huvudregissören,*
- manusförfattaren,*
- dialogförfattaren, och*
- kompositören av musik som har skapats speciellt för verket.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.4. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 43 § i 1960 års upphovsrättslag. De har genomgått språkliga och redaktionella förändringar i syfte att göra dem mer lättillgäng-

liga. Bestämmelserna om upphovsrättens giltighetstid har fått en ny placering i lagen och har alltså sammanförts med upphovsrättens grundläggande normer. Denna förändring syftar till att göra lagen mer överskådlig.

Anonyma verk

15 § För verk som har offentliggjorts utan att upphovsmannen har blivit angiven med sitt namn eller med sin allmänt kända pseudonym eller signatur gäller upphovsrätten till utgången av sjuttionde året efter det år då verket offentliggjordes. Om verket består av två eller flera delar, räknas tiden för varje del för sig.

Om upphovsmannen avslöjar sin identitet inom den tid som anges i första stycket, gäller bestämmelserna i 14 §.

För verk som inte har offentliggjorts och vars upphovsman inte är känd, gäller upphovsrätten till utgången av sjuttionde året efter det år då verket skapades.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.4. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 44 § i 1960 års upphovsrättslag. De har endast ändrats språkligt i något mindre avseende. Rubriken är ny. Bestämmelserna har fått en ny placering i lagen, se kommentaren till 2 kap. 14 §.

Särskilda skydd

Skydd för utgivna verk

16 § Om ett verk inte har getts ut inom den tid som avses i 14 eller 15 §, har den som därefter för första gången ger ut eller offentliggör verket sådan ensamrätt som framgår av 4–6 §§. Ensamrätten gäller till utgången av tjugofemte året efter det år då verket gavs ut eller offentliggjordes.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.4. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 44 a § i 1960 års upphovsrättslag. De har endast ändrats språkligt. Uttrycket "ekonomiska rättigheter" är i stället uttryckt som "sådan ensamrätt som framgår av 4–6 §§". Någon saklig skillnad är inte avsedd. Rubrikerna är nya. Bestämmelserna har fått en ny placering i lagen i syfte att göra lagen mer överskådlig genom att

samla bestämmelserna om upphovsrättens grundläggande normer och de regler som anknyter till dem i samma kapitel.

Titelskydd

17 § Ett litterärt eller konstnärligt verk får inte göras tillgängligt för allmänheten under sådan titel, pseudonym eller signatur, att verket eller dess upphovsman lätt kan förväxlas med ett verk som offentliggjorts tidigare eller med dess upphovsman.

Titelskyddet enligt första stycket gäller utan begränsning i tiden.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.5. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 50 § i 1960 års upphovsrättslag. Första stycket har endast genomgått språkliga förändringar i förtydligande syfte. Andra stycket är nytt och har införts i förtydligande syfte. Det innebär ingen saklig skillnad. Bestämmelserna har fått en ny placering i lagen i syfte att samla bestämmelserna om upphovsrättens grundläggande normer och de andra regler som anknyter till dem i samma kapitel.

3 kap. Rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl.

Utövande konstnärer

Ensamrätten

1 § Den som framför ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklöre (en utövande konstnär) har, med de begränsningar som följer av denna lag, ensamrätt att

- 1. göra en upptagning av framförandet,*
- 2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet, och*
- 3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.*

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 5, motsvarar 45 § första stycket i 1960 års upphovsrättslag. Ordet ”inskränkningar” har ersatts med ordet ”begränsningar” som har samma innebörd, se mer om detta i avsnitt 6. Vidare har uttrycket ”uteslutande rätt” ersatts med ”ensamrätt”. Slutligen har uttryckssättet i punkten 1 förenklats. Någon saklig skillnad är inte avsedd med någon av ändringarna.

Giltighetstid

2 § Ensamrätten enligt 1 § första stycket 2 och 3 gäller till utgången av femtionde året efter det år då framförandet gjordes. Om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet ska tiden i stället räknas från det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 45 § andra stycket i 1960 års upphovsrättslag.

Tillämpning av andra bestämmelser

3 § Följande bestämmelser i lagen ska också tillämpas i fråga om framföranden som avses i 1 §:

- 2 kap. 3 §, 5 § andra–femte styckena, 6–8, 10 och 12 §§ om grundläggande bestämmelser om upphovsrätt,

- 4 kap. 1–3, 5, 6, 11, 12, 15–19 och 21 §§ om begränsningar i upphovsrätten,

- 5 kap. 1–7 och 9 §§ samt 10 § första stycket om upphovsrättens övergång till annan,

- 6 kap. 1–5 §§ och 7–9 §§ om avtalslicenser, och

- 7 kap. 1–4 §§ om rätt till särskild ersättning.

Dessutom ska 6 kap. 6 § tillämpas i fråga om framföranden av sådana verk som avses där.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 45 § tredje stycket i 1960 års upphovsrättslag. I paragrafen anges nu tydligare vilka slags bestämmelser i lagen som ska tillämpas på utövande konstnärers framföranden. Uppräkningen av bestämmelser som ska tillämpas på utövande konstnärers framföranden är inte uttömmande. Av 9 kap. 12 § framgår exempelvis att bestämmelserna om straff, vitesförbud, skadestånd m.m. ska tillämpas vid intrång i utövande konstnärers rättigheter. Enligt 10 kap. 14 § är även bestämmelserna om informationsföreläggande och intrångsundersökning tillämpliga vid intrång i utövande konstnärers rättigheter.

Spridning av exemplar

4 § När den utövande konstnären har överlåtit en upptagning enligt 1 § inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller om någon annan har gjort det med den utövande konstnärens samtycke, får exemplaret spridas vidare.

Första stycket ger inte rätt att till allmänheten

1. hyra ut ett exemplar av en upptagning eller vidta andra jämförbara rättshandlingar, eller

2. låna ut ett exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder har tagits upp.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 45 § fjärde och femte styckena i 1960 års upphovsrättslag. Språket och uttryckssättet i bestämmelserna har förenklats.

Användning av ljudupptagningar för offentligt framförande m.m.

5 § Oavsett bestämmelserna i 1 § får var och en använda ljudupptagningar vid

1. ett offentligt framförande, eller

2. en överföring till allmänheten utom i fall då överföringen sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningarna från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Vid användning som avses i första stycket har de utövande konstnärer vars framförande finns på upptagningen rätt till ersättning. Om två eller flera utövande konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Utövande konstnärer och producenter ska samtidigt göra gällande sina krav enligt denna paragraf och enligt 10 § mot den som har använt ljudupptagningen.

Används en ljudupptagning vid överföring i form av en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning som samtidigt och oförändrat återutsänds (vidaresänds) till allmänheten trådlöst eller genom kabel gäller följande. Gentemot den som vidaresänder får krav på ersättning göras gällande endast genom den organisation som är mest representativ och bäst företräder de i Sverige ersättningsberättigade utövande konstnärerna. Organisationerna ska framställa kraven samtidigt med de krav som avses i 6 kap. 2 § fjärde stycket.

Bestämmelsen i 3 kap. 1 § andra stycket ska tillämpas i de fall som avses i denna paragraf.

Denna paragraf gäller inte ljudfilm.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5. Den motsvarar delvis bestämmelserna i 47 § i 1960 års upphovsrättslag som nu har delats upp i två paragrafer. Det innebär att de utövande konstnärernas rätt till ersättning vid användning av ljudupptagningar regleras i denna paragraf. Producenternas rätt till ersättning regleras i 10 §.

Ljud- och filmproducenter

Ensamrätten

6 § *Den som har framställt en upptagning av ljud eller rörliga bilder (en ljud- eller filmproducent) har, med de begränsningar som följer av denna lag, ensamrätt att*

- 1. framställa exemplar av upptagningen, och*
- 2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar och 46 § första stycket i 1960 års lag. Uttrycket framställare av ljud- eller bildupptagningar har ersatts med ljud- eller filmproducent eftersom detta uttryck är mer tidsenligt. Någon saklig skillnad är inte avsedd med detta. I förhållande till nuvarande bestämmelser tydliggörs att producenten har ensamrätt att framställa exemplar av sin upptagning och göra den tillgänglig för allmänheten.

Giltighetstid

7 § *Ensamrätten enligt 6 § gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid, gäller ensamrätten i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut.*

Om ljudupptagningen inte ges ut under den tid som avses i första stycket men offentliggörs under samma tid, gäller ensamrätten i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes.

Om en upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller ensamrätten enligt 6 § till

dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 46 § andra stycket i 1960 års upphovsrättslag. Den har genomgått små språkliga förändringar.

Tillämpning av andra bestämmelser

8 § *Följande bestämmelser i lagen ska också tillämpas i fråga om upptagningar som avses i 5 §:*

- 2 kap. 3 §, 5 § andra–femte styckena, 6, 8, 10 och 12 §§ om grundläggande bestämmelser om upphovsrätt,
- 4 kap. 1 § andra stycket, 2, 3, 5, 6, 11, 12, 15–19 och 21 §§ om begränsningar i upphovsrätten,
- 5 kap. 1 §, 3 § första stycket och 9 § om upphovsrättens övergång till annan,
- 6 kap. 1–5, 7 och 9 §§ om avtalslicenser, och
- 7 kap. 1–3 §§ om rätt till särskild ersättning.

Dessutom ska 6 kap. 6 § tillämpas i fråga om andra ljudupptagningar och 6 kap. 8 § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses i 10 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5. Den motsvarar 46 § tredje stycket i 1960 års upphovsrättslag i den lydelse som föreslagits av utredningen i SOU 2010:24. I paragrafen anges nu tydligare vilka slags bestämmelser i lagen som ska tillämpas på producenters ljud- eller filmupptagningar. Uppräkningen av bestämmelser som ska tillämpas på dessa upptagningar är inte uttömmande. Av 9 kap. 12 § framgår exempelvis att bestämmelserna om straff, vitesförbud, skadestånd m.m. ska tillämpas vid intrång i producenternas rättigheter. Enligt 10 kap. 14 § är även bestämmelserna om informationsföreläggande och intrångsundersökning tillämpliga vid intrång i producenternas rättigheter.

Spridning av exemplar

9 § När ljud- eller filmproducenten har överlåtit ett exemplar av en upptagning enligt 5 § inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller om någon annan har gjort det med producentens samtycke, får exemplaret spridas vidare.

Första stycket ger inte rätt att till allmänheten

1. hyra ut ett exemplar av en upptagning eller vidta andra jämförbara rättshandlingar, eller

2. låna ut ett exemplar av film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 46 § fjärde och femte styckena i 1960 års upphovsrättslag.

Användning av ljudupptagningar för offentligt framförande m.m.

10 § Oavsett bestämmelserna i 6 § får var och en använda ljudupptagningar vid

1. ett offentligt framförande, eller

2. en överföring till allmänheten utom i fall då överföringen sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningarna från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Vid användning som avses i första stycket har producenten rätt till ersättning. Utövande konstnärer och producenter ska samtidigt göra gällande sina krav enligt 5 § och enligt denna paragraf mot den som har använt ljudupptagningen.

Används en ljudupptagning vid överföring i form av en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning som samtidigt och oförändrat återutsänds (vidaresänds) till allmänheten trådlöst eller genom kabel gäller följande. Gentemot den som vidaresänder får krav på ersättning göras gällande endast genom den organisation som är mest representativ och bäst företräder de i Sverige ersättningsberättigade producenterna. Organisationerna ska framställa kraven samtidigt med de krav som avses i 6 kap. 2 § fjärde stycket.

Bestämmelsen i 3 kap. 1 § andra stycket ska tillämpas i de fall som avses i denna paragraf.

Denna paragraf gäller inte ljudfilm.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar delvis bestämmelserna i 47 § i 1960 års upphovsrättslag som nu har delats upp i två paragrafer. Denna paragraf reglerar producentens rätt till ersättning vid användning av ljudupptagningar för offentligt framförande eller viss överföring till allmänheten. Utövande konstnärens rätt till ersättning regleras i 5 §.

Radio- och televisionsföretag

Ensamrätten

11 § Ett radio- eller televisionsföretag som har gjort en ljudradio- eller televisionsutsändning har, med de begränsningar som följer av denna lag, ensamrätt att

- 1. göra en upptagning av utsändningen,*
- 2. framställa exemplar av en upptagning av utsändningen,*
- 3. sprida exemplar av en upptagning av utsändningen till allmänheten,*
- 4. tillåta återutsändning eller en återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift, eller*
- 5. tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 48 § första stycket i 1960 års upphovsrättslag. I första punkten har språket förenklats men innebörden är densamma.

Giltighetstid

12 § De rättigheter som avses i 10 § 2, 3 och 5 gäller till utgången av femtionde året efter det år då utsändningen ägde rum.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 48 § andra stycket i 1960 års upphovsrättslag.

Tillämpning av andra bestämmelser

13 § Följande bestämmelser i lagen ska också tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i 11 §:

- 2 kap. 3 §, 4 §, 8 §, 10 § och 12 § om grundläggande bestämmelser om upphovsrätt,
- 4 kap. 1 § andra stycket, 2, 3, 5, 6, 11, 12, 15–19 och 21 §§ om begränsningar i upphovsrätten,
- 5 kap. 1 § och 3 § första stycket om upphovsrättens övergång till annan,
- 6 kap. 1–3 och 7 §§ om avtalslicenser.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5. Den motsvarar 48 § tredje stycket i 1960 års upphovsrättslag i den lydelse som föreslagits av utredningen i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). I paragrafen anges nu tydligare vilka slags bestämmelser i lagen som ska tillämpas på radio- och tv-företags utsändningar. Uppräkningen av bestämmelser som ska tillämpas på dessa upptagningar är inte uttömmande. Av 9 kap. 12 § framgår exempelvis att bestämmelserna om straff, vitesförbud, skadestånd m.m. ska tillämpas vid intrång i radio- och tv-producenternas rättigheter. Enligt 10 kap. 14 § är även bestämmelserna om informationsföreläggande och intrångsundersökning tillämpliga vid intrång i producenternas rättigheter.

Spridning av exemplar

14 § När radio- eller televisionsföretaget har överlåtit ett exemplar av en upptagning enligt 11 § inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller om någon annan har gjort det med företagets samtycke, får exemplaret spridas vidare.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 48 § fjärde stycket i 1960 års upphovsrättslag. Femte stycket i 48 § återfinns nu 6 kap. 2 §.

Korta utdrag ur televisionsutsändningar

15 § Om ett televisionsföretag ensamt har rätt att sända ut evenemang av stort allmänintresse får, trots 11 §, andra televisionsföretag som är etablerade i ett land som ingår i Europeiska ekonomiska sam-

arbetsområdet återge utdrag ur televisionsutsändningen från evenemanget i sina televisionsutsändningar av allmänna nyhetsprogram. De andra televisionsföretagen får även återge utdraget när en upptagning av nyhetsprogrammet därefter överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Utdraget får inte vara längre än vad som motiveras av informationssyftet. Det får inte heller återges längre tid efter evenemanget än vad som motiveras av nyhetsintresset.

Bestämmelserna i 4 kap. 1 § andra stycket ska tillämpas i de fall som avses i första stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 48 a § i 1960 års upphovsrättslag. I första stycket har förtydligats att rätten att återge utdrag tillkommer de televisionsföretag som inte ensamt har fått rätt att sända evenemanget.

Framställare av kataloger m.m.

Ensamrätten

16 § Den som har framställt en katalog, en tabell, en databas eller ett annat sådant arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller som är resultatet av en väsentlig investering har, med de begränsningar som följer av denna lag, ensamrätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltiga.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 49 § första och fjärde stycket i 1960 års upphovsrättslag. I exemplifieringen av arbeten som omfattas har ordet databas tillagts, eftersom paragrafen är tillämplig även på sådana arbeten. Ordet inskränkningar har bytts ut mot begränsningar i enlighet med den nya terminologi som föreslås i den nya lagen. Vidare har uttrycket *uteslutande rätt* ersatts med *ensamrätt*.

Giltighetstid

17 § Ensamrätten enligt 16 § gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 49 § andra stycket i 1960 års upphovsrättslag.

Tillämpning av andra bestämmelser

18 § Följande bestämmelser i lagen ska också tillämpas på arbeten som avses i 16 §:

- 2 kap. 3 §, 5 § andra–femte styckena, 6, 8, 10 och 12 §§ om grundläggande bestämmelser om upphovsrätt,

- 4 kap. 1 § andra stycket, 3 § första, andra och fjärde styckena, 4, 5–12, 15–19 och 21 §§ samt 22 § femte och sjätte styckena om begränsningar i upphovsrätten,

- 5 kap. 1 § och 3 § första stycket om upphovsrättens övergång till annan,

- 6 kap. 1–9 §§ om avtalslicenser.

Är ett sådant arbete eller en del av det ett verk som är skyddat av upphovsrätt enligt 1 kap. 3 §, får denna rätt också göras gällande.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 49 § tredje och fjärde styckena i 1960 års upphovsrättslag.

Fotografer

Ensamrätten

19 § Den som har framställt en fotografisk bild har, med de begränsningar som följer av denna lag, ensamrätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 49 a § första och andra styckena i 1960 års upphovsrättslag.

Giltighetstid

20 § Ensamrätten enligt 19 § gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5 och motsvarar 49 a § tredje stycket i 1960 års upphovsrättslag.

Tillämpning av andra bestämmelser

21 § Följande bestämmelser i lagen ska också tillämpas på bilder som avses i 19 §:

- 2 kap. 3 §, 5 § andra–femte styckena, 6–8 och 12, 17 §§ om grundläggande bestämmelser om upphovsrätt,
- 4 kap. 1 §, 2 §, 3 § första och fjärde styckena, 5–11 och 13 §§, 14 § första stycket, 15–19 och 21 §§ om begränsningar i upphovsrätten,
- 5 kap. 1–7 §§, 9 § och 11–13 §§ om upphovsrättens övergång till annan,
- 6 kap. 1–9 §§ om avtalslicenser,
- 7 kap. 1–6 §§ om rätt till särskild ersättning,
- 9 kap 6 och 7 §§ om straffansvar, vitesförbud, skadestånd m.m.

Är en sådan bild ett verk som är skyddat av upphovsrätt enligt 1 kap. 3 §, får denna rätt också göras gällande.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5. Den motsvarar 49 a § fjärde stycket i 1960 års upphovsrättslag i den lydelse som föreslagits av utredningen i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24).

4 kap. Begränsningar i upphovsrätten

Allmänna bestämmelser om begränsningar

1 § Bestämmelserna i detta kapitel innebär att upphovsmannens rättigheter enligt 2 kap. 2, 4, 5 och 6 §§ begränsas till förmån för vissa särskilda ändamål. Bestämmelserna medför inga begränsningar i upp-

hovsmannens ideella rätt enligt 2 kap. 7 § utöver dem som följer av 4 kap. 20 §.

När ett verk återges offentligt med stöd av bestämmelserna i detta kapitel ska källan anges i den omfattning och på det sätt som god sed kräver. Verket får inte ändras i större utsträckning än vad användningen kräver. Verket återges när exemplar framställs av det eller när det tillgängliggörs, oavsett tillvägagångssätt eller teknik.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 11 § i 1960 års upphovsrättslag. I första stycket ges nu en introduktion till vad bestämmelserna om begränsningar innebär. Denna är ny men innebär inte någon saklig förändring i förhållande till 1960 års lag. Uttrycket inskränkningar har ersatts av ordet begränsningar som har samma innebörd. Slutligen definieras nu uttrycket *återges* uttryckligen i paragrafen. Det är nytt men utgör ingen saklig skillnad i förhållande till 1960 års lag.

Framställning av tillfälliga exemplar

2 § Var och en får framställa tillfälliga former av exemplar av verk, om framställningen utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process och om exemplaren är flyktiga eller har underordnad betydelse i processen. Exemplaren får inte ha självständig ekonomisk betydelse.

Framställning av exemplar enligt första stycket är tillåten bara om det enda syftet med framställningen är att möjliggöra

- 1. överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand, eller*
- 2. laglig användning, dvs. användning som sker med tillstånd från upphovsmannen eller den som innehar upphovsrätten, eller annan användning som inte är otillåten enligt denna lag.*

Första och andra styckena ger inte rätt att framställa exemplar av litterära verk i form av datorprogram eller sammanställningar.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 11 a § i 1960 års upphovsrättslag. I paragrafen tydliggörs nu att bestämmelserna gäller till förmån för *var och en*.

Framställning av exemplar för privat bruk

3 § *Var och en får för privat bruk framställa ett eller några få exemplar av offentliggjorda verk. En exemplarframställning av ett litterärt verk i skriftlig form får dock endast avse begränsade delar av verket eller ett sådant verk av begränsat omfång. Exemplaren får inte användas för andra ändamål än privat bruk.*

Första stycket ger inte rätt att

- 1. uppföra byggnadskonstverk,*
- 2. framställa exemplar av datorprogram, eller*
- 3. framställa exemplar i digital form av sammanställningar i digital form.*

Första stycket ger inte heller rätt att för privat bruk låta en utomstående

- 1. framställa exemplar av musikaliska verk eller filmverk,*
- 2. framställa brukskonstverk eller skulpturer, eller*
- 3. genom konstnärligt förfarande efterbilda andra konstverk.*

Denna paragraf ger inte rätt att framställa exemplar av ett verk när det exemplar som är den egentliga förlagan framställts eller gjorts tillgängligt för allmänheten i strid med 2 kap. 5 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 12 § i 1960 års upphovsrättslag. Uttrycken alster av bildkonst respektive alster av brukskonst har ersatts med byggnadskonstverk respektive brukskonstverk som har samma innebörd, se mer om detta i avsnitt 4.2.

Framställning av exemplar för undervisningsändamål

4 § *Lärare och elever får göra upptagningar av sina egna framföranden av verk för undervisningsändamål. Upptagningarna får inte användas för andra ändamål.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 14 § i 1960 års upphovsrättslag.

Framställning och spridning av exemplar inom vissa arkiv och bibliotek

5 § De arkiv och bibliotek som avses i tredje och fjärde styckena får framställa exemplar av verk, dock inte datorprogram,

- 1. för bevarande-, kompletterings- eller forskningsändamål,*
- 2. för att tillgodose lånesökandes önskemål om enskilda artiklar eller korta avsnitt eller om material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, eller*
- 3. för användning i läsapparater.*

Exemplar som framställs på papper med stöd av första stycket 2 får spridas till lånesökande. Bestämmelser om avtalslicens för spridning av exemplar till allmänheten i andra fall och för annat tillgängliggörande av verk för allmänheten finns i 6 kap. 5 §.

Rätt att framställa och sprida exemplar enligt denna paragraf har

- 1. de statliga och kommunala arkivmyndigheterna,*
- 2. de vetenskapliga bibliotek och fackbibliotek som drivs av det allmänna, och*
- 3. folkbiblioteken.*

Regeringen får i enskilda fall besluta att vissa andra arkiv och bibliotek än de som anges i tredje stycket ska få framställa exemplar enligt denna paragraf.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6. Den motsvarar 16 § i 1960 års upphovsrättslag i dess lydelse enligt utredningens förslag i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24).

Framställning av exemplar m.m. till personer med funktionsnedsättning

6 § Var och en får på annat sätt än genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt av offentliggjorda bildkonstverk, som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken. Exemplaren får också spridas till dessa personer.

De bibliotek och organisationer som regeringen beslutar i enskilda fall får även

- 1. överföra exemplar av de verk som avses i första stycket till personer med funktionsnedsättning som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken,*

2. genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära verk som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra ljudupptagningarna till dessa personer, och

3. framställa sådana exemplar av verk som sänds ut i ljudradio eller television och av filmverk som döva eller hörselskadade behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra exemplar av verken till dessa personer.

Framställning av exemplar, spridning av exemplar och överföring till allmänheten av exemplar med stöd av denna paragraf får inte ske i förvärvssyfte. Exemplaren får inte heller användas för andra ändamål än som avses i paragrafen.

När bibliotek och organisationer sprider exemplar eller överför exemplar av verk till personer med funktionsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionsnedsättning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 17 § i 1960 års upphovsrättslag. Uttrycket alster av bildkonst har ersatts med bildkonstverk (se avsnitt 4.2) och i stället för *funktionsbinder* används ordet *funktionsnedsättning* som har samma innebörd.

Framställning av samlingsverk för användning vid undervisning

7 § Den som framställer ett samlingsverk, sammanställt ur verk från ett större antal upphovsmän, för användning vid undervisning, får återge mindre delar av litterära och musikaliska verk och sådana verk av litet omfång, om det har gått fem år efter det år då verken gavs ut. Konstverk får återges i anslutning till texten, om det har gått fem år efter det år då konstverket offentliggjordes. Upphovsmännen har rätt till ersättning.

Första stycket gäller inte sådana verk som har skapats för att användas vid undervisning och ger inte rätt att i förvärvssyfte framställa samlingsverk.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 18 § i 1960 års upphovsrättslag.

Spridning av exemplar

8 § Var och en får sprida vidare sådana exemplar av ett verk som upphovsmannen eller någon annan med upphovsmannens samtycke har överlåtit inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Första stycket ger inte rätt att till allmänheten

1. hyra ut andra exemplar av verk än byggnader och brukskonstverk, eller vidta andra jämförliga rättshandlingar med exemplaren, eller

2. låna ut exemplar av filmverk eller av datorprogram i maskinläsbar form.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 19 § i 1960 års upphovsrättslag. Språket har förenklats för att öka läsförståelsen. I inledningen till paragrafen anges nu uttryckligen det som tidigare var underförstått, dvs. att bestämmelserna gäller till förmån för var och en i samhället. Uttrycket alster av brukskonst har ersatts med brukskonstverk som har samma innebörd (se avsnitt 4.2).

Visning av exemplar

9 § Var och en får visa offentligt sådana exemplar av ett verk som har getts ut i enlighet med 2 kap. 12 §. Detta gäller även för sådana exemplar av ett konstverk som upphovsmannen har överlåtit.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 20 § i 1960 års upphovsrättslag. I inledningen till paragrafen anges nu uttryckligen att bestämmelserna gäller till förmån för var och en. Detta var tidigare underförstått.

Konstverk som ingår i en film, ett televisionsprogram eller en bild

10 § Var och en får genom film eller televisionsprogram framställa och sprida exemplar av konstverk, framföra konstverk offentligt och överföra konstverk till allmänheten, om förfogandet är av underordnad betydelse med hänsyn till filmens eller televisionsprogrammens innehåll. Motsvarande förfoganden får göras vad gäller konstverk som förekommer i bakgrunden av eller annars ingår som en oväsentlig del av en bild.

Förfoganden enligt första stycket får dock endast ske om förlagan till det exemplar som framställs när konstverket tas in i filmen, televisionsprogrammet eller bilden är ett exemplar som omfattas av en utgivning av konstverket eller ett exemplar som överlåtits av upphovsmannen. Om någon exemplarframställning inte sker, gäller motsvarande det exemplar som direkt överförs till allmänheten genom televisionsprogrammet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 20 a § i 1960 års upphovsrättslag.

Offentliga framföranden

11 § Var och en får, med undantag för filmverk och sceniska verk, framföra offentliggjorda verk offentligt

1. vid tillfällen där framförandet av sådana verk inte är det huvudsakliga, tillträdet är avgiftsfritt och anordnandet sker utan förvärvssyfte, samt

2. vid undervisning eller gudstjänst.

Riksdagen samt statliga och kommunala myndigheter får i fall som avses i första stycket 1 även framföra offentliggjorda filmverk och sceniska verk. Verken får framföras endast

1. genom en uppkoppling till ett externt nätverk som tillhandahålls i syfte att tillgodose ett allmänt informationsintresse, eller

2. genom något annat tekniskt hjälpmedel som tillhandahålls vid arkiv och bibliotek i syfte att tillgängliggöra material i samlingarna.

Framförandet får ske endast i riksdagens eller myndigheternas egna lokaler.

Första stycket 2 ger inte rätt att i förvärvssyfte framföra sammansättningar vid undervisning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6. Den motsvarar 21 § i 1960 års upphovsrättslag i den lydelse som utredningen förslagit i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24).

Citat

12 § Var och en får citera ur offentliggjorda verk i överensstämmelse med god sed och i den omfattning som motiveras av ändamålet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 22 § i 1960 års upphovsrättslag.

Återgivning av konstverk och byggnader

13 § *Var och en får återge offentliggjorda konstverk*

1. *i anslutning till texten i en vetenskaplig framställning som inte framställts i förvärvssyfte,*

2. *i anslutning till texten i en kritisk framställning, dock inte i digital form, och*

3. *i en tidning eller tidskrift i samband med en redogörelse för en dagshändelse, dock inte om verket har skapats för att återges i en sådan publikation.*

Första stycket gäller endast om återgivningen sker i överensstämmelse med god sed och i den omfattning som motiveras av ändamålet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 23 § i 1960 års upphovsrättslag. I inledningen till paragrafen har förtydligats att bestämmelserna gäller till förmån för var och en. Detta var tidigare underförstått.

14 § *Var och en får genom avbildning framställa exemplar av konstverk*

1. *som stadigvarande är placerade på eller vid allmän plats utomhus,*

2. *om syftet är att annonsera en utställning eller försäljning av konstverken, men endast i den utsträckning som behövs för att främja utställningen eller försäljningen, eller*

3. *i kataloger, om konstverken ingår i en samling, dock inte i digitala kataloger.*

Byggnader får fritt avbildas.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 24 § i 1960 års upphovsrättslag. I inledningen till paragrafen har förtydligats att bestämmelserna gäller till förmån för var och en. Ordet *avbilda* har i förtydligande syfte ersatts med uttrycket *genom avbildning framställa exemplar*. Det innebär inte någon saklig skillnad. I tredje punkten har språkliga ändringar gjorts för att bestämmelsen ska bli lättare att läsa.

Information om dagshändelser genom ljudradio och television m.m.

15 § Var och en får återge verk som syns eller hörs under en dagshändelse, om det sker vid information om dagshändelsen genom ljudradio, television, direkt överföring eller film. Verken får dock återges endast i den omfattning som motiveras av informationssyftet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 25 § i 1960 års upphovsrättslag. I inledningen till paragrafen har förtydligats att bestämmelserna gäller till förmån för var och en. Detta var tidigare underförstått.

16 § Ett televisionsföretag får återge verk som syns eller hörs i en televisionsutsändning när företaget återger ett utdrag ur utsändningen med stöd av 3 kap. 15 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 25 a § i 1960 års upphovsrättslag. I inledningen till paragrafen har förtydligats att bestämmelserna gäller till förmån för televisionsföretag.

Offentliga debatter, allmänna handlingar m.m.

17 § Var och en får återge sådant som muntligen eller skriftligen anförs

- 1. inför myndigheter,*
- 2. i statliga eller kommunala representationer,*
- 3. vid offentliga debatter om allmänna angelägenheter eller*
- 4. vid offentliga utfrågningar om allmänna angelägenheter.*

Första stycket 1 och 2 gäller dock inte uppgifter för vilka sekretess gäller enligt 31 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Vid tillämpning av första stycket gäller

1. att skrifter vilka åberopas som bevis, utlåtanden och liknande får återges endast i samband med en redogörelse för det mål eller det ärende i vilket de förekommit, och endast i den omfattning som motiveras av ändamålet med redogörelsen,

2. att en upphovsman har ensamrätt att ge ut samlingar av sina anföranden, och

3. att det som anförs vid sådana utfrågningar som avses i första stycket 4 inte får återges i ljudradio eller television med stöd av den bestämmelsen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 26 § i 1960 års upphovsrättslag.

18 § Var och en får återge verk som ingår i de handlingar som avses i 2 kap. 3 § första stycket och är av de slag som anges i 2 kap. 3 § andra stycket 2–4. Detta gäller dock inte ett sådant verk som avses i 2 kap. 3 § tredje stycket. Upphovsmannen har rätt till ersättning, utom när återgivningen sker i samband med

1. en myndighets verksamhet, eller

2. en redogörelse för ett mål eller ett ärende i vilket verket förekommit och verket återges endast i den omfattning som motiveras av ändamålet med redogörelsen.

Var och en får återge handlingar som är upprättade hos svenska myndigheter men inte är sådana som avses i 2 kap. 3 § första stycket.

Andra stycket gäller inte beträffande

1. kartor,

2. tekniska förebilder,

3. datorprogram,

4. verk som skapats för undervisning,

5. verk som är resultatet av vetenskaplig forskning,

6. bildkonstverk,

7. musikaliska verk,

8. diktverk eller

9. verk av vilka exemplar genom en myndighets försorg tillhandahålls allmänheten i samband med affärsverksamhet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 26 a § i 1960 års upphovsrättslag. Uttrycket *alster av bildkonst* i tredje stycket 6 har ersatts med ordet *bildkonstverk* som har samma innebörd, se mer om detta i avsnitt 4.2.

19 § Riksdagen, beslutande kommunala församlingar och myndigheter får oavsett upphovsrätten tillhandahålla allmänna handlingar enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen.

Upphovsrätten hindrar inte att ett verk används i rättsvårdens eller den allmänna säkerhetens intresse.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 26 b § i 1960 års upphovsrättslag. I inledningen har förtydligats att bestämmelserna gäller till förmån för riksdagen, beslutande kommunala församlingar och myndigheter. Detta var tidigare underförstått.

Ändringar av byggnader och brukskonstverk

20 § Ägaren till en byggnad eller ett brukskonstverk får ändra egendomen utan upphovsmannens samtycke.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 26 c § i 1960 års upphovsrättslag.

Särskilda bestämmelser om ljudradio och television

21 § Ett radio- eller televisionsföretag som har rätt att sända ut ett verk får göra en upptagning av verket, om det görs

1. för användning vid egna utsändningar ett fåtal gånger under begränsad tid,

2. för att säkerställa bevisning om utsändningens innehåll, eller

3. för att en statlig myndighet ska kunna utöva tillsyn över utsändningsverksamheten.

Upptagningar som avses i första stycket 2 och 3 får användas endast för de ändamål som anges där.

Om sådana upptagningar har dokumentariskt värde, får de dock bevaras hos Kungl. biblioteket.

En statlig myndighet som har till uppgift att utöva tillsyn över reklamen i ljudradio- och televisionsutskändningar får återge utsändningar i den omfattning som motiveras av ändamålet med tillsynen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 26 e § i 1960 års upphovsrättslag. I första stycket har språket förenklats. Det innebär inte någon saklig skillnad.

Särskilda bestämmelser om datorprogram m.m.

22 § Den som har förvärvat rätt att använda ett datorprogram får framställa sådana exemplar av programmet och göra sådana ändringar i programmet som är nödvändiga för att han eller hon ska kunna

använda programmet för dess avsedda ändamål. Detta gäller även rättelse av fel.

Den som har rätt att använda ett datorprogram får framställa säkerhetsexemplar av programmet, om det är nödvändigt för den avsedda användningen av programmet.

Exemplar som framställs med stöd av första eller andra stycket får inte användas för andra ändamål eller när rätten att använda programmet har upphört.

Den som har rätt att använda ett datorprogram får iakttä, undersöka eller prova programmets funktion för att fastställa de idéer och principer som ligger bakom programmets olika detaljer. Detta gäller under förutsättning att det sker vid sådan laddning, visning på skärm, körning, överföring eller lagring av programmet som han eller hon har rätt att utföra.

Den som har rätt att använda en sammanställning får förfoga över den på det sätt som är nödvändigt för att han eller hon ska kunna använda sammanställningen för dess avsedda ändamål.

Avtalsvillkor som inskränker användarens rätt enligt andra, fjärde eller femte stycket är ogiltiga.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 26 g § i 1960 års upphovsrättslag.

23 § Återgivning av ett datorprograms kod eller översättning av kodens form är tillåten om åtgärderna krävs för att få den information som är nödvändig för att uppnå samverkansförmåga mellan programmet och ett annat program. Detta gäller dock endast under förutsättning att följande villkor är uppfyllda:

1. åtgärderna utförs av en person som har rätt att använda programmet eller för hans eller hennes räkning av en person som har fått rätt att utföra åtgärderna,

2. den information som är nödvändig för att uppnå samverkansförmåga har inte tidigare varit lätt åtkomlig för de i 1 angivna personerna, och

3. åtgärderna är begränsade till de delar av originalprogrammet som är nödvändiga för att uppnå den avsedda samverkansförmågan.

Första stycket innebär inte att informationen får

1. användas för andra ändamål än att uppnå den avsedda samverkansförmågan,

2. överlämnas till andra personer, utom när detta är nödvändigt för att uppnå den avsedda samverkansförmågan,

3. användas för utveckling, tillverkning eller marknadsföring av ett datorprogram som i förhållande till det skyddade programmet har en väsentligen likartad uttrycksform, eller

4. användas för andra åtgärder som utgör intrång i upphovsrätten.
Avtalsvillkor som inskränker användarens rätt enligt denna paragraf är ogiltiga.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6 och motsvarar 26 h § i 1960 års upphovsrättslag.

5 kap. Upphovsrättens övergång till annan

Allmänna bestämmelser om avtal

Överlåtelse och upplåtelse av upphovsrätt m.m.

1 § *Upphovsmannens ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten kan helt eller delvis överlåtas eller upplåtas. I 2 kap. 7 § finns bestämmelser om upphovsmannens ideella rätt till verket.*

En överlåtelse eller upplåtelse av ett exemplar av ett verk omfattar inte överlåtelse eller upplåtelse av upphovsrätten till verket.

Den som genom avtal har rätt att framställa exemplar av ett verk eller att göra det tillgängligt för allmänheten ska inte anses ha en mer omfattande rätt än den som framgår av avtalet eller som får anses följa av avtalet eller dess syfte.

Om inte annat anges, tillämpas bestämmelserna i detta kapitel endast i den utsträckning inget annat har avtalats.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Den motsvarar 27 § i 1960 års upphovsrättslag i den lydelse som föreslogs av utredningen i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24).

I förhållande till förslaget i delbetänkandet har vissa språkliga justeringar gjorts i paragrafen. I den nya upphovsrättslagen benämns i princip konsekvent upphovsmannens förfoganderätt som en ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten. Detta har alltså justerats även i denna paragraf. Den har även försetts med en ny underrubrik.

Förbud mot att ändra ett verk

2 § Den som genom avtal har rätt att framställa exemplar av ett verk eller göra det tillgängligt för allmänheten får varken ändra verket, överlåta rätten vidare eller upplåta den till annan. Om rätten ingår i en rörelse får rätten överlåtas i samband med överlåtelse av rörelsen eller del av den. Överlåtaren ansvarar dock fortfarande för att avtalet fullgörs.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Den motsvarar 28 § i 1960 års upphovsrättslag i den lydelse som föreslogs av utredningen i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). Beträffande förändringarna i förhållande till förslaget i delbetänkandet, se kommentaren till 5 kap. 1 §. Rubriken är ny.

Jämkning

3 § Ett avtal om överlåtelse eller upplåtelse av rätten att framställa exemplar av ett verk eller att göra det tillgängligt för allmänheten kan jämkas eller lämnas utan avseende med tillämpning av 36 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögensrättsens område.

Ett avtalsvillkor som innebär att upphovsmannen avstår sin ideella rätt får jämkas eller lämnas utan avseende om avståendet är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Har villkoret sådan betydelse för avtalet att det inte skäligen kan krävas att detta i övrigt ska gälla med oförändrat innehåll, får avtalet jämkas även i annat hänseende eller i sin helhet lämnas utan avseende. Vid denna prövning ska särskild hänsyn tas till behovet av skydd för en part som intar en underlägsen ställning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Bestämmelserna i paragrafen är nya i förhållande till 1960 års upphovsrättslag och behandlas särskilt i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24) där paragrafen motsvaras av 29 §.

Beträffande förändringarna i första stycket, i förhållande till förslaget i delbetänkandet, se kommentaren till 5 kap. 1 §. I andra stycket har, som en följd av den nya lydelsen av 2 kap. 7 § om ideell rätt, begreppet "efterge" bytts ut mot "avstå". Rubriken är ny.

Skyldighet att utnyttja förvärvade rättigheter

4 § Den som genom avtal med upphovsmannen själv har fått ensamrätt att göra ett verk tillgängligt för allmänheten är skyldig att utnyttja denna rätt. Om förvärvaren inte har gjort verket tillgängligt för allmänheten inom rimlig tid eller senast inom fem år från det att upphovsmannen har uppfyllt sin del av avtalet, får upphovsmannen häva avtalet. Upphovsmannen får dock behålla mottagen ersättning.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om rätten att tillgängliggöra verket förvärvats genom ett anställningsavtal.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Bestämmelserna är nya i förhållande till 1960 års upphovsrättslag och behandlas särskilt i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24) där paragrafen motsvaras av 30 §.

En språklig förändring har gjorts i förhållande till förslaget i delbetänkandet. Det har förtydligats att bestämmelserna endast gäller vid avtal med upphovsmannen själv och inte med någon annan som innehar rätten. Detta anges nu uttryckligen i paragrafen. Rubriken är ny.

Upphovsmannens rätt till ersättning

5 § När upphovsmannen själv överlåter eller upplåter sin rätt att framställa exemplar av ett verk eller göra det tillgängligt för allmänheten till någon som avser att nyttja rätten i förvärvsverksamhet har upphovsmannen rätt till skälig ersättning.

Avtalsvillkor som inskränker upphovsmannens rätt till skälig ersättning är ogiltiga om

1. avtalet avser överlåtelse eller upplåtelse av upphovsmannens rätt till uthyrning till allmänheten av ljudupptagningar eller upptagningar av rörliga bilder, och

2. överlåtelsen eller upplåtelsen sker till en framställare av sådana upptagningar.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Den är ny i förhållande till 1960 års upphovsrättslag och behandlas särskilt i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24) där paragrafen motsvaras av 31 §.

Några språkliga förändringar har gjorts i förhållande till förslaget i delbetänkandet. Liksom i 5 kap. 4 § har det förtydligats att be-

stämmelserna endast gäller vid avtal med upphovsmannen själv. Vidare benämns upphovsmannens förfoganderätt även här som en ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten, se kommentaren till 5 kap. 1 §. Rubriken är ny.

Avräkning och kontroll av ersättningen

6 § *Om beräkningen av upphovsmannens ersättning beror av förvärvarens omsättning av verket, antal sålda kopior eller om ersättningen står i proportion till förvärvarens användning av verket på något annat sätt, ska en avräkning göras en gång om året om upphovsmannen själv begär det. På upphovsmannens begäran ska förvärvaren även bifoga ett underlag för avräkningen.*

Vid avräkning enligt första stycket får upphovsmannen begära att få kontrollera underlaget. Vid en sådan begäran ska förvärvaren förse den auktoriserade eller godkända revisor som upphovsmannen anger med de redovisningshandlingar som krävs.

Avtalsvillkor som avviker från bestämmelserna i denna paragraf till upphovsmannens nackdel är ogiltiga.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Bestämmelserna är nya i förhållande till 1960 års upphovsrättslag och behandlas särskilt i delbetänkandet *Avtalad upphovsrätt* (SOU 2010:24) där paragrafen motsvaras av 32 §.

Några språkliga förändringar har gjorts i förhållande till förslaget i delbetänkandet. Som en följd av de språkliga förändringar som gjorts vid översynen av hela lagen har begreppet "utnyttjande" bytts till "användning av verket". Liksom i 5 kap. 4 § har det förtydligats att bestämmelserna endast gäller i förhållande till upphovsmannen själv.

Särskilda bestämmelser om avtal

Arbetsgivares rätt

7 § *Om en arbetstagare har skapat ett verk som ett led i arbetsuppgifterna eller efter instruktioner av arbetsgivaren, får arbetsgivaren inom sitt verksamhetsområde och för sin normala verksamhet med ensamrätt framställa exemplar av verket och göra det tillgängligt för all-*

mänheten. Arbetsgivarens rätt avser en användning av verket för de ändamål som kan förutses när verket tillkommer. I den mån verket måste ändras för att syftet med dess tillkomst i anställningsförhållandet ska uppnås är ändringen tillåten, dock endast i den omfattning det medges enligt 2 kap. 7 §.

I 8 § finns det särskilda bestämmelser om rätt till datorprogram som skapats i anställningsförhållanden.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Bestämmelserna i paragrafen är nya i förhållande till 1960 års upphovsrättslag och behandlas särskilt i delbetänkandet *Avtalad upphovsrätt* (SOU 2010:24) där paragrafen motsvaras av 33 §.

Några språkliga förändringar har gjorts i förhållande till förslaget i delbetänkandet. Bestämmelserna har omformulerats något för att de och bestämmelserna i 5 kap. 8 § om arbetsgivares rätt till datorprogram ska få en mer enhetlig utformning och för att de ska överensstämma med övriga språkliga förändringar i den nya lagen. "Förfoga" preciseras därför med "framställa exemplar av verket och göra det tillgängligt för allmänheten", se kommentaren till 5 kap. 1 §. "Utnyttjande" uttrycks i stället med "användning av verket".

Arbetsgivares rätt till datorprogram

8 § Om en arbetstagare har skapat ett datorprogram som ett led i arbetsuppgifterna eller efter instruktioner av arbetsgivaren, får arbetsgivaren med ensamrätt framställa exemplar av datorprogrammet och göra det tillgängligt för allmänheten. Sådan rätt får arbetsgivaren överlåta vidare eller upplåta till annan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Bestämmelserna i paragrafen är modifierade i förhållande till 40 a § i 1960 års upphovsrättslag. De behandlas i delbetänkandet *Avtalad upphovsrätt* (SOU 2010:24) där paragrafen motsvaras av 34 §.

Några språkliga förändringar har gjorts i förhållande till förslaget i delbetänkandet för att överensstämma med övriga språkliga förändringar i den nya lagen. Således har uttrycket "rätten enligt 2 § att förfoga" ersatts med det preciserade "med ensamrätt framställa exemplar av datorprogrammet och göra det tillgängligt för allmänheten", se kommentaren till 5 kap. 1 §. Rubriken är ny.

Avtal om överföring av verk till allmänheten m.m.

9 § *Ett avtal om överföring av ett verk till allmänheten eller offentligt framförande av ett verk gäller under tre år och medför inte ensamrätt. Detta gäller dock inte när avtalet avser överföring eller offentligt framförande av ett filmverk.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Den motsvarar 30 § första meningen i 1960 års upphovsrättslag i den lydelse som föreslås i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24) där paragrafen motsvaras av 35 §. Inga förändringar har gjorts i paragrafen i förhållande till förslaget i delbetänkandet. Rubriken är ny.

Filmavtal

10 § *Ett avtal som ger rätt att använda ett verk vid inspelning av en film innebär att upphovsmannen inte kan motsätta sig att*

- 1. exemplar framställs av filmen,*
 - 2. filmen görs tillgänglig för allmänheten,*
 - 3. filmen förses med undertexter eller översätts till ett annat språk.*
- Bestämmelserna i första stycket gäller inte musikaliska verk.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Den motsvarar 39 § i 1960 års upphovsrättslag i den lydelse som föreslås i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). Inga förändringar har gjorts i paragrafen i förhållande till förslaget i delbetänkandet.

Beställd porträttbild

11 § *Upphovsmannen får inte utöva sin rätt till en beställd porträttbild utan tillstånd av beställaren. Efter beställarens död är det dennes efterlevande make och arvingar som ger sådant tillstånd.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Bestämmelserna återfinns i 27 § första stycket i 1960 års upphovsrättslag. I delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24) föreslås denna placering i lagen. Endast moderniserande språkliga förändringar har gjorts i paragrafen i förhållande till förslaget i delbetänkandet.

Upphovsrättens övergång vid upphovsmannens död

12 § Efter upphovsmannens död är, oavsett det som framgår av 10 kap. 3 § första stycket äktenskapsbalken, föreskrifterna om bodelning, arv och testamente tillämpliga på upphovsrätten. Avträds boet till förvaltning av boutredningsman, får denne inte utan dödsbodelägarnas samtycke använda verket på annat sätt än som förut har skett.

Upphovsmannen får genom testamente, med bindande verkan även för efterlevande make och bröstarvingar, ge föreskrifter om hur rätten får utövas eller ge någon annan rätt att meddela sådana föreskrifter.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Den motsvarar 41 § i 1960 års upphovsrättslag i den lydelse som föreslås i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). Några språkliga förändringar har gjorts, i förhållande till förslaget i delbetänkandet, för att bestämmelserna ska överensstämma med övriga språkliga förändringar i den nya lagen. Bl.a. har ”utnyttja verket” ändrats till ”använda verket”.

Utmätning av upphovsrätt

13 § Ensamrätten att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten får inte utmätas hos upphovsmannen själv eller hos någon som rätten har övergått till genom bodelning, arv eller testamente. Detsamma gäller manuskript samt exemplar av konstverk som inte har ställts ut, bjudits ut till försäljning eller godkänts för offentliggörande på annat sätt.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7 och motsvarar 42 § i 1960 års upphovsrättslag. Den behandlas i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24).

Några språkliga förändringar har gjorts i förhållande till förslaget i delbetänkandet för att överensstämma med övriga språkliga förändringar i den nya lagen. Således har ”upphovsrätt” preciserats med ”ensamrätten att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten”, se kommentaren till 5 kap. 1 §. På så vis klargörs att det endast är de ekonomiska rättigheterna som alls kan bli föremål för utmätning. Rubriken är ny.

6 kap. Avtalslicenser

Gemensamma bestämmelser om avtalslicens

Grundläggande förutsättningar för avtalslicens

1 § Bestämmelserna i detta kapitel innebär att ett avtal om nyttjanderätt till verk som ingås med en organisation som är representativ för upphovsmännen på ett visst område ger rätt att använda även verk av uphovsmän som inte företräds av organisationen, om verken är av det slag som avses med avtalet. En sådan utsträckt verkan av ett avtal benämns i denna lag avtalslicensverkan.

Ett avtal får avtalslicensverkan endast om det ingås med den organisation som är mest representativ och bäst företräder upphovsmännen till de i Sverige använda verken på området och det avser sådan nyttjanderätt som avses i 3–9 §§.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8 och är ny. Den motsvarar dock delvis 42 a § första stycket enligt utredningens föreslagna lydelse i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). I paragrafen anges nu de grundläggande förutsättningarna för avtalslicens. Uttrycket avtalslicensverkan har fått en särskild förklaring i paragrafens första stycke.

Skyddsregler, ersättning och offentliggörande

2 § När ett avtal med avtalslicensverkan ingås avseende nyttjanderätt till verk enligt 3–9 §§ tillämpas följande. De villkor i fråga om rätten att använda verket som följer av avtalet gäller. Upphovsmannen ska när det gäller ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen som väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de uphovsmän som organisationen företräder. Upphovsmannen har dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till användningen, om han eller hon begär det, inom tre år efter det år då verket användes. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Den avtalsslutande organisationen ska på lämpligt sätt offentliggöra att ett avtal med avtalslicensverkan avseende nyttjanderätt enligt 3–9 §§ har ingåtts och lämna sådan information om avtalet att krav på ersättning kan framställas.

Endast de avtalslutande organisationerna får kräva ersättning av den som använder ett verk med stöd av 8 §. Kraven ska framställas samtidigt.

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidareändring som avses i 8 § och som har skett med företagets samtycke, ska företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i tredje stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8. Bestämmelserna i första–tredje stycket i paragrafen motsvarar 42 a § fjärde och femte styckena enligt utredningens föreslagna lydelse i delbetänkandet *Avtalad upphovsrätt* (SOU 2010:24). Fjärde stycket i paragrafen motsvarar 48 § femte stycket i 1960 års upphovsrättslag.

Framställning av exemplar inom myndigheter, företag och organisationer m.fl.

3 § Riksdagen, beslutande kommunala församlingar, statliga och kommunala myndigheter samt företag och organisationer får framställa exemplar av offentliggjorda litterära verk och av offentliggjorda konstverk för att tillgodose behovet av information inom sin verksamhet, om ett avtal med avtalslicensverkan har ingåtts enligt 1 §.

Första stycket gäller inte, om upphovsmannen hos någon av de avtalslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8 och motsvarar 42 b § i 1960 års upphovsrättslag enligt utredningens föreslagna lydelse i delbetänkandet *Avtalad upphovsrätt* (SOU 2010:24).

Framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet

4 § För undervisningsändamål får exemplar framställas av offentliggjorda verk, om ett avtal med avtalslicensverkan har ingåtts enligt 1 § av någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former. Exemplaren får användas endast i undervisningsverksamhet som omfattas av det avtal som förutsätts för uppkomsten av avtalslicensen.

Första stycket gäller inte, om upphovsmannen hos någon av de avtalslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8 och motsvarar 42 c § i 1960 års upphovsrättslag enligt utredningens föreslagna lydelse i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24).

Arkivs och biblioteks möjligheter att överföra verk till allmänheten m.m.

5 § De arkiv och bibliotek som avses i 4 kap. 5 § tredje och fjärde styckena får, om ett avtal med avtalslicensverkan har ingåtts enligt 1 §, framställa exemplar av verk som finns i deras egna samlingar samt tillgängliggöra verken för allmänheten i andra fall än de som avses i 4 kap. 5 § andra stycket och 4 kap. 11 §.

Första stycket gäller inte, om upphovsmannen hos någon av de avtalslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen eller tillgängliggörandet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8 och motsvarar 42 d § i 1960 års upphovsrättslag enligt utredningens föreslagna lydelse i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24).

Radio- och televisionsföretags möjligheter att överföra verk

6 § Ett radio- eller televisionsföretag får överföra offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt offentliggjorda konstverk till allmänheten, om ett avtal med avtalslicensverkan har ingåtts enligt 1 §. Företaget får också framställa sådana exemplar av verken som är nödvändiga för överföringen.

Första stycket gäller inte sceniska verk och inte sådan vidaresändning som avses i 8 §.

Vid överföring till allmänheten genom utsändning över satellit gäller avtalslicensen endast om sändarföretaget samtidigt verkställer utsändning genom en marksändare.

Bestämmelserna i denna paragraf tillämpas också i fråga om framföranden av litterära och musikaliska verk enligt 3 kap. 1 §, ljudupptagningar enligt 3 kap. 6 § och bilder som avses i 3 kap. 19 §. Bestäm-

melserna i denna paragraf gäller dock inte utövande konstnärers framföranden av sceniska verk. Bestämmelserna gäller inte heller sådan överföring som kan ske med stöd av 3 kap. 5 § första stycket 2 och 10 § första stycket 2.

Första stycket gäller inte, om upphovsmannen har förbjudit företaget att överföra eller framställa exemplar av verket, eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig användningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8 och motsvarar 42 e § enligt utredningens föreslagna lydelse i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). Bestämmelsen om möjlighet att meddela förbud är flyttad till sista stycket för att uppnå större likhet med övriga avtalslicensparagrafer.

Återanvändning av verk i radio och tv

7 § Ett radio- eller televisionsföretag får, om ett avtal med avtalslicensverkan har ingåtts enligt 1 §, överföra offentliggjorda verk till allmänheten, om verken ingår i egna eller av företaget beställda produktioner som har sänts ut före den 1 juli 2005. Företaget får också framställa sådana exemplar av verken som är nödvändiga för överföringen.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de avtalslutande parterna har meddelat förbud mot överföringen eller exemplarframställningen, eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig användningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8 och motsvarar 42 g § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 2010/11:33).

Vidaresändning av verk i ljudradio- eller televisionsutsändning

8 § Var och en har rätt att till allmänheten trådlöst eller genom kabel samtidigt och oförändrat återutsända (vidaresända) verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning, om ett avtal med avtalslicensverkan har ingåtts enligt 1 §.

Första stycket gäller inte verk till vilka rättigheterna till vidare-sändning innehas av det radio- eller televisionsföretag som sänder ut den ursprungliga sändningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8 och motsvarar 42 f § i 1960 års upphovsrättslag.

Särskild avtalslicens

9 § Ett avtal med avtalslicensverkan får ingås avseende annan användning av verk än sådan som framgår av 3–8 §§ om

1. avtalet avser användning inom ett avgränsat och väl definierat område,

2. en avtalslicens utgör en förutsättning för användningen samt

3. avtalet är skriftligt och innehåller en upplysning om att avtalet avses få avtalslicensverkan.

Ett verk som omfattas av ett avtal enligt första stycket får dock inte användas om upphovsmannen hos någon av de avtalslutande parterna har meddelat förbud mot användningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8 och motsvarar bestämmelserna i 42 a § andra stycket i 1960 års upphovsrättslag enligt utredningens föreslagna lydelse i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). Vissa redaktionella ändringar har gjorts jämfört med förslaget i delbetänkandet. Paragrafen har försetts med en rubrik.

7 kap. Rätt till särskild ersättning

Tillverkning och import av anordningar för ljud- eller bildupptagning

Förutsättningar för rätten till ersättning

1 § När en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller till landet för in anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för privat bruk, har upphovsmän till skyddade verk som därefter har sänts ut i ljudradio eller television eller som har getts ut på anordningar genom vilka de kan återges rätt till ersättning av näringsidkaren.

Upphovsmännen har dock inte rätt till ersättning, om de tillverkade eller införda anordningarna ska

- 1. användas till annat än framställning av exemplar av verk för privat bruk,*
- 2. föras ut ur landet, eller*
- 3. användas till framställning av exemplar av verk till personer med funktionsnedsättning.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 9. Den motsvarar 26 k § i 1960 års upphovsrättslag. Endast språkliga förändringar har genomförts i paragrafen. Rubrikerna är nya.

Ersättningens storlek

2 § Ersättningen enligt 1 § är

- 1. för en anordning för analog upptagning: 0,025 kr för varje möjlig upptagningsminut,*
- 2. för anordningar där digital upptagning kan ske upprepade gånger: 0,004 kr per megabyte lagringsutrymme,*
- 3. för andra anordningar där digital upptagning kan ske: 0,0025 kr per megabyte lagringsutrymme.*

Näringsidkaren har rätt till nedsättning av ersättningsbeloppen enligt första stycket, om

- 1. upphovsmännen på annat sätt kompenseras för framställning av exemplar av sådana verk som avses i 1 §, eller*
- 2. ersättningen är oskäligt hög med hänsyn till omständigheter hänförliga till en anordning eller i övrigt till förhållandena på marknaden.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 9. Den motsvarar 26 l § i 1960 års upphovsrättslag. I första stycket anges ersättningsnivåerna numera i kronor. Rubriken är ny.

Behörig organisation

3 § Endast den organisation som är mest representativ och bäst företräder de i Sverige ersättningsberättigade upphovsmännen och innehavarna av rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl. enligt 3 kap. på området har rätt att kräva in och träffa avtal om att sätta ned ersättning enligt 1 och 2 §§. Organisationen ska kräva in ersättningen och fördela den mellan de ersättningsberättigade, efter avdrag för skälig ersättning till organisationen för dess omkostnader. Vid fördelningen ska rättighetshavare som inte företräds av organisationen vara likställda med rättighetshavare som organisationen företräder.

Näringsidkare som avses i 1 § första stycket ska anmäla sig hos en sådan organisation som avses i första stycket. Näringsidkaren ska på begäran av organisationen redovisa det antal anordningar som omfattas av rätt till ersättning, anordningarnas upptagningstid eller lagringskapacitet, om anordningarna kan användas för digital upptagning upprepade gånger och när anordningarna tillverkades eller fördes in till landet. Av redovisningen ska antalet anordningar enligt 1 § andra stycket framgå.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Den motsvarar 26 m § i 1960 års upphovsrättslag i den lydelse som föreslogs i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). Som en följd av de språkliga förändringar som genomförts i den nya lagen benämns även här numera ”innehavare av närstående rättigheter” i stället som ”utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl. enligt bestämmelserna i 3 kap.”.

Vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt)

Förutsättningar för rätten till ersättning

4 § Om ett exemplar av ett originalkonstverk som har överlåtitits säljs vidare inom upphovsrättens giltighetstid har upphovsmannen rätt till ersättning (följerätt) om någon som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden är säljare, förmedlare eller köpare vid försäljningen.

Med originalkonstverk avses

- 1. konstverk som har utförts av konstnären själv, eller*
- 2. exemplar av konstverk som har framställts i ett begränsat antal av konstnären själv eller med hans eller hennes tillstånd.*

Rätten till ersättning är personlig och får inte överlåtas eller avstås. Efter upphovsmannens död är, oavsett det som framgår av 10 kap. 3 § första stycket äktenskapsbalken, föreskrifterna om bodelning, arv och testamente tillämpliga på rätten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9. Första och andra styckena motsvarar 26 n § första stycket i 1960 års upphovsrättslag och har alltså ändrats redaktionellt genom den nya styckeindelningen. Tredje stycket motsvarar 26 o § fjärde stycket i 1960 års upphovsrättslag. Den bestämmelsen har ändrats språkligt. Rubriken är ny.

Undantag från rätt till ersättning

5 § Upphovsmannen har inte rätt till ersättning enligt 4 § om

- 1. försäljningspriset exklusive mervärdesskatt inte överstiger en tjugondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,*
- 2. försäljningen avser ett byggnadskonstverk, eller*
- 3. försäljningen sker från en privatperson till ett museum som är öppet för allmänheten och som bedriver verksamhet utan vinstsyfte, om försäljningen har skett utan att en förmedlare som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden medverkat.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 9. Den motsvarar 26 n § andra stycket i 1960 års upphovsrättslag. Som en följd av de språkliga förändringar som genomförts i den nya lagen har begreppet alster av byggnadskonst ändrats till byggnadskonstverk, se kommentaren till 2 kap. 2 §.

Betalning av ersättningen

6 § Om endast en person som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden som säljare, förmedlare eller köpare deltar vid försäljningen, ska ersättningen enligt 4 § betalas av denne. Har fler än en sådan person deltagit vid försäljningen ska ersättningen betalas av säljaren. Om säljaren inte är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden ska ersättningen i stället betalas av förmedlaren.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9. Den motsvarar 26 n § tredje stycket i 1960 års upphovsrättslag. Paragrafen har endast genomgått språkliga förändringar.

Ersättningens storlek m.m.

7 § Ersättningen enligt 4 § ska beräknas på försäljningspriset exklusive mervärdesskatt och tas ut med

1. fem procent av den del av försäljningspriset som inte överstiger 50 000 euro,

2. tre procent av den del av försäljningspriset som ligger mellan 50 000,01 och 200 000 euro,

3. en procent av den del av försäljningspriset som ligger mellan 200 000,01 och 350 000 euro,

4. en halv procent av den del av försäljningspriset som ligger mellan 350 000,01 och 500 000 euro,

5. 0,25 procent av den del av försäljningspriset som överstiger 500 000 euro.

Ersättning enligt första stycket får tas ut med högst 12 500 euro.

Vid fastställande av vad som ska betalas i följerättsersättning ska de belopp som anges i första och andra styckena räknas om från euro till svenska kronor enligt den växelkurs som Europeiska centralbanken har fastställt för den dag då försäljningen äger rum, eller, om försäljningen inte sker på en svensk bankdag, den växelkurs som har fastställts för närmast föregående svenska bankdag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9. Den motsvarar 26 o § första–tredje styckena i 1960 års upphovsrättslag. Fjärde stycket har placerats i 7 kap. 4 § i den nya lagen. Paragrafen har i övrigt endast genomgått språkliga förändringar. Rubriken är ny.

Behörig organisation m.m.

8 § *Endast den organisation som är mest representativ och bäst företräder upphovsmännen till de i Sverige använda verken på området har rätt att kräva in ersättningen enligt 4 §.*

Organisationen ska kräva in ersättningen och betala beloppet till den ersättningsberättigade, efter avdrag för skäligen ersättning till organisationen för dess omkostnader. Om organisationen inte kräver den ersättningskyldige på ersättningen inom tre år efter utgången av det kalenderår då försäljningen ägde rum, är fordringen preskriberad.

Den som är ersättningskyldig ska på begäran av organisationen redovisa de ersättningsgrundande försäljningar som gjorts under de tre närmast föregående kalenderåren.

Den ersättningsberättigades fordran på organisationen preskriberas tio år efter tillkomsten, dock endast om organisationen har vidtagit rimliga åtgärder för att finna den ersättningsberättigade.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9. Den motsvarar 26 p § i 1960 års upphovsrättslag i den lydelse som föreslås i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24). Endast en paragrafhänvisning har ändrats i förhållande till förslaget i delbetänkandet.

8 kap. Skydd för tekniska åtgärder m.m.

Inledning

1 § *I detta kapitel finns bestämmelser om skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 10. Den motsvarar 52 b § första stycket i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelsen finns alltså nu i en särskild paragraf med en ny rubrik.

Teknisk åtgärd

2 § *Med teknisk åtgärd avses i detta kapitel varje verkningsfull teknik, anordning eller komponent som har utformats för att vid normalt bruk hindra eller begränsa exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk utan samtycke från den som innehar upphovsrätten.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 10. Den motsvarar 52 b § andra stycket i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna har alltså tagits in i en särskild paragraf och försetts med en ny rubrik.

Information om rättighetsförvaltning

3 § Med information om rättighetsförvaltning avses all information, även i form av nummer eller koder, som är kopplad till ett exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller som framträder i samband med överföring till allmänheten av ett sådant verk och som syftar till att identifiera verket, den som innehar upphovsrätten eller till att upplysa om villkor för användning av verket. Informationen ska ha lämnats av den som innehar upphovsrätten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 10. Den motsvarar 52 b § tredje stycket i 1960 års upphovsrättslag. I övrigt, se kommentaren till 8 kap. 2 §.

Begränsning av bestämmelsernas tillämpningsområde

4 § Bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder i detta kapitel är inte tillämpliga om verket är ett datorprogram. De är inte heller tillämpliga vid tillhandahållande av allmänna handlingar enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen, vid sådan användning i rättsvårdens eller den allmänna säkerhetens intresse som avses i 4 kap. 19 § andra stycket, eller vid kryptografisk forskning.

I lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning finns det bestämmelser som avser att förhindra obehörig tillgång till vissa tjänster. När det gäller tekniska åtgärder eller arrangemang som används i samband med sådana tjänster i form av ljudradio- eller televisionsutsträckningar som avses i 2 § 1 i den lagen är bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder i detta kapitel inte tillämpliga.

Paragrafen behandlas i avsnitt 10. Den motsvarar 52 c § i 1960 års upphovsrättslag. Rubriken är ny. I övrigt har endast en paragrafhänvisning ändrats.

Skydd för tekniska åtgärder

5 § Det är förbjudet att utan samtycke från den som innehar upphovsrätten kringgå

- 1. en digital eller analog spärr som hindrar eller begränsar framställning av exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk,*
- 2. en teknisk skyddsprocess, exempelvis en kryptering, som hindrar eller begränsar tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk, eller*
- 3. en annan teknisk åtgärd som hindrar eller begränsar sådant tillgängliggörande.*

Första stycket gäller inte när någon som lovligen har tillgång till ett exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk, kringgår en teknisk åtgärd för att kunna se eller lyssna på verket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 10. Den motsvarar 52 d § i 1960 års upphovsrättslag.

Förbud mot hantering av vissa anordningar, produkter m.m.

6 § Det är förbjudet att tillverka, importera, överföra, sprida genom att exempelvis sälja eller hyra ut, eller i förvärvssyfte inneha anordningar, produkter eller komponenter eller att tillhandahålla tjänster som

- 1. marknadsförs eller utannonseras i syfte att kringgå en teknisk åtgärd,*
- 2. utöver att kringgå en teknisk åtgärd endast har ett begränsat intresse från förvärvssynpunkt eller ett begränsat förvärvsmässigt användningsområde, eller*
- 3. huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en teknisk åtgärd.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 10. Den motsvarar 52 e § i 1960 års upphovsrättslag. Endast rubriken är ny.

Rätt att i vissa fall använda verk som skyddas av tekniska åtgärder

7 § Den som på grund av bestämmelserna i 4 kap. 5, 6, 17, 18 eller 21 § får framställa exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller tillgängliggöra det för allmänheten, har rätt att använda ett exemplar av ett verk som han eller hon lovligen har tillgång till på sätt som anges i aktuell bestämmelse även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd.

Om en teknisk åtgärd hindrar sådan användning, får en domstol på yrkande av en berättigad användare förelägga den som innehar upphovsrätten att vid vite göra det möjligt för användaren att använda verket på det sätt som anges i aktuell bestämmelse.

Första och andra styckena gäller inte i fråga om verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt som de själva har valt.

Paragrafen behandlas i avsnitt 10. Den motsvarar 52 f § i 1960 års upphovsrättslag. Som en följd av de språkliga förändringar som genomförts i den nya lagen anges i stället förfogandeformerna "framställa exemplar" och "tillgängliggöra för allmänheten" uttryckligen i första stycket. I andra stycket benämns "rättsinnehavare" i stället "den som innehar upphovsrätten", som en följd av de språkliga förändringarna i den nya lagen.

Skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning

8 § Det är förbjudet att utan samtycke från den som innehar upphovsrätten

1. avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning som avser ett upphovsrättsligt skyddat verk,

2. tillgängliggöra ett upphovsrättsligt skyddat verk för allmänheten, eller ett exemplar av verket, som har ändrats i strid med 1 genom att sprida det, importera det i spridningssyfte eller överföra det till allmänheten.

Första stycket gäller endast om den åtgärd som vidtas orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer ett intrång i en rättighet som skyddas enligt denna lag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 10. Den motsvarar 52 g § i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna i paragrafen har genomgått vissa språkliga förändringar som en följd av moderniseringen av språket i den nya lagen.

Bestämmelsernas tillämplighet på rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl.

9 § Bestämmelserna i detta kapitel som gäller verk ska också tillämpas på prestationer som skyddas enligt 3 kap. 1, 5 och 10 §§ samt sådana sammanställningar och fotografier som skyddas enligt 3 kap. 15 och 18 §§.

Paragrafen behandlas i avsnitt 10. Den motsvarar 52 h § i 1960 års upphovsrättslag. I rubriken har den språkliga förändringen gjorts, som en följd av moderniseringen av språket i den nya lagen, att den tidigare benämningen ”närstående rättigheter” i stället preciseras till ”rättigheter för utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl.”. I övrigt har endast paragrafhänvisningarna följdändrats.

9 kap. Straffansvar, vitesförbud, skadestånd m.m.

Straffansvar

Straffansvar vid intrång m.m.

1 § Gör någon intrång i upphovsrätten till ett litterärt eller konstnärligt verk och sker det uppsåtligen eller av grov oaktsamhet ska han eller hon dömas till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller om någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet vidtar en åtgärd som strider mot 2 kap. 17 § eller mot en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket.

Den som för sitt enskilda bruk kopierar ett datorprogram som är utgivet eller av vilket exemplar har överlåtits med upphovsmannens samtycke, ska inte dömas till ansvar, om förlagan för kopieringen inte används i näringsverksamhet eller offentlig verksamhet och han eller hon inte utnyttjar framställda exemplar av datorprogrammet för något annat ändamål än sitt enskilda bruk. Den som för sitt enskilda bruk framställer exemplar i digital form av en offentliggjord sammanställ-

ning i digital form ska under de förutsättningar som nyss nämnts inte dömas till ansvar.

Första stycket gäller också, om någon för in ett exemplar av verk till Sverige för spridning till allmänheten, där exemplaret framställts utomlands under sådana omständigheter att en sådan framställning här skulle ha varit straffbar enligt vad som sägs i det stycket.

Den som har överträtt ett vitesförbud enligt 5 § får inte dömas till ansvar för intrång som omfattas av förbudet.

För försök eller förberedelse till brott enligt första och tredje styckena döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 53 § i 1960 års upphovsrättslag. Språket i bestämmelserna i första stycket har förenklats och i förtydligande syfte uttrycks nu vilka övriga åtgärder, utöver intrång i upphovsrätten, som kan föranleda straffansvar.

Straffansvar vid försäljning och innehav av vissa hjälpmedel

2 § Den som i annat fall än som avses i 1 § säljer, hyr ut eller för försäljning, uthyrning eller annat förvärvssyfte innehar ett hjälpmedel som är avsett endast för att underlätta olovligt borttagande eller kringgående av en anordning som anbringats för att skydda ett datorprogram mot olovlig exemplarframställning, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 57 a § i 1960 års upphovsrättslag. Den har försetts med en ny rubrik.

Straffansvar vid kringgående av tekniska åtgärder m.m.

3 § Den som, i annat fall än som avses i 1 §, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 7 kap. 6 § eller 8 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, i annat fall än som avses i 1 §, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 8 kap. 5 § döms till böter.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 57 b § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 2004/05:110 s. 424). Den har försetts med en ny rubrik.

Förverkande

4 § Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 1 § ska förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. Även utbyte av sådant brott ska förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 1 §.

Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1 § får förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid ett sådant brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 53 a § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 2004/05:135). Den har försetts med en ny rubrik.

Vitesförbud

Vitesförbud vid intrång m.m.

5 § På yrkande av den som innehar upphovsrätt till ett verk eller av den som på grund av upplåtelse har rätt att utnyttja verket, får domstolen vid vite förbjuda den som gör eller medverkar till en åtgärd som innebär intrång i upphovsrätten att fortsätta med åtgärden. Detsamma gäller om någon vidtar eller medverkar till en åtgärd som strider mot 2 kap. 17 § eller mot en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket.

Om käranden visar sannolika skäl för att en åtgärd som avses i första stycket, eller medverkan till åtgärden, förekommer och om det skäligen kan befaras att svaranden genom att fortsätta med åtgärden, eller medverkan till den, förringar värdet av den ensamrätt som upphovsrätten medför, får domstolen meddela vitesförbud för tiden intill dess att målet slutligt har avgjorts eller annat har beslutats. Innan ett sådant förbud meddelas ska svaranden ha fått tillfälle att yttra sig, om inte ett dröjsmål skulle medföra risk för skada.

Första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till en sådan åtgärd som avses i första stycket.

Förbud enligt andra stycket får meddelas endast om käranden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas svaranden. Saknar käranden förmåga att ställa sådan säkerhet, får domstolen befria honom eller henne från detta. I fråga om slaget av säkerheten gäller 2 kap. 25 § utskökningsbalken. Säkerheten ska prövas av domstolen, om den inte har godkänts av svaranden.

När målet avgörs ska domstolen pröva om förbud som har meddelats enligt andra stycket fortfarande ska bestå.

I fråga om överklagande av beslut enligt andra eller fjärde stycket samt i fråga om handläggningen i högre domstol gäller rättegångsbalkens bestämmelser om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken.

Talan om utdömning av vite förs av den som har ansökt om förbudet. Talan ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med sådan talan får talan föras om nytt vitesförbud.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 53 b § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 2008/09:67 s. 257). Den har försetts med en ny rubrik. Uttrycket ”den som innehar upphovsrätt till ett verk” är nytt och har ersatt det tidigare uttrycket ”upphovsmannen eller hans eller hennes rättsinnehavare”. Det nya uttryckssättet innebär ingen saklig skillnad utan omfattar samma personkrets.

Vitesförbud vid kränkande återgivning av verk

6 § *Om ett verk återges offentligt på ett sätt som kränker den andliga odlingens intressen, får domstolen på talan av den myndighet som regeringen bestämmer vid vite förbjuda återgivningen. Detta gäller dock inte sådan återgivning som sker under upphovsmannens livstid.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 51 § i 1960 års upphovsrättslag. Den har moderniserats språkligt och försetts med en rubrik.

7 § *I samband med utdömning av vite får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta om åtgärder för att förebygga missbruk av sådana exemplar som avses med ett förbud enligt 6 §. Detsamma gäller sådana föremål som kan användas endast för framställning av exemplaren.*

Ett sådant beslut får avse, att egendomen ska förstöras eller ändras på visst sätt.

Första stycket gäller inte mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt till den.

Egendom som avses i första stycket får tas i beslag i avvaktan på ett beslut som avses där. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 52 § i 1960 års upphovsrättslag. Den har försetts med en rubrik.

Skadestånd

8 § Den som använder ett verk i strid mot denna lag eller mot en föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket ska betala skälig ersättning för användningen till upphovsmannen eller den som innehar upphovsrätten till verket.

Sker användningen uppsåtligen eller av oaktsamhet, ska ersättning även betalas för den ytterligare skada som intrånget eller överträdelsen har medfört. När ersättningens storlek bestäms ska hänsyn särskilt tas till

- 1. utebliven vinst,*
- 2. vinst som den som har begått intrånget eller överträdelsen har gjort,*
- 3. skada på verkets anseende,*
- 4. ideell skada, och*
- 5. upphovsmannens eller rättsinnehavarens intresse av att intrång inte begås.*

Andra stycket gäller även den som annars uppsåtligen eller av oaktsamhet vidtar en åtgärd, som innebär intrång eller överträdelse enligt 1 §.

Ersättningskyldighet enligt första eller andra stycket gäller inte den som i samband med framställning av exemplar för privat bruk enbart överträder 4 kap. 3 § fjärde stycket, om inte denna överträdelse sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 54 § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 2008/09:67 s. 271). Den har försetts med en rubrik.

Åtgärder med egendom och hjälpmedel

9 § På yrkande av den som innehar upphovsrätt till ett verk får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att egendom som ett intrång eller en överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket gäller ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget eller överträdelsen.

Sådan egendom som avses i första stycket får tas i beslag, om det skäligen kan antas att ett brott enligt 1 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.

Första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap 12 § andra stycket.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om det olagliga förfarandet bestått i utförande av byggnadskonstverk.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som innehar upphovsrätten ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd till förebyggande av missbruk ska beslutas enligt 2 § eller enligt brottsbalken.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11. Första och tredje–sjunde styckena i paragrafen motsvarar 55 § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 2008/09:67 s. 272 f.). Den har försetts med en rubrik. Andra stycket i paragrafen motsvarar 59 § tredje stycket i 1960 års lag. Beträffande ändringen av byggnadsverk till byggnadskonstverk, se avsnitt 4.2.

10 § Trots 9 § får domstolen, på yrkande av den som har handlat i god tro, meddela tillstånd att exemplaret mot särskild ersättning till den som innehar upphovsrätten till verket görs tillgängligt för allmänheten eller används för annat avsett ändamål, om det med hänsyn till det konstnärliga eller ekonomiska värdet hos ett exemplar av ett verk eller övriga omständigheter är skäligt.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 56 § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 2008/09:67 s. 275).

Spridning av information om dom i mål om intrång

11 § På yrkande av käranden får domstolen, i mål om intrång eller överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap 12 § andra stycket, besluta att den som har gjort eller medverkat till intrånget eller gjort sig skyldig till eller medverkat till överträdelsen ska bekosta lämpliga åtgärder för att sprida information om domen i målet.

Första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 andra stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 53 h § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 2008/09:67 s. 269). Paragrafen har försetts med en rubrik.

Tillämpning på rättigheter enligt 3 kap.

12 § Det som sägs i 1, 4, 5 och 8–11 §§ ska också tillämpas på rättighet som skyddas genom 3 kap.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 57 § i 1960 års upphovsrättslag. Den innebär att bestämmelserna om straff, vitesförbud, skadestånd och andra åtgärder ska tillämpas på sådana upphovsrätten närstående rättigheter som skyddas enligt 3 kap. Paragrafen har försetts med en särskild rubrik.

10 kap. Informationsföreläggande och intrångsundersökning

Informationsföreläggande

Grundläggande bestämmelser

1 § Om en sökande visar sannolika skäl för att någon har gjort ett intrång eller gjort sig skyldig till en överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket, får domstolen vid vite besluta att någon eller några av dem som anges i andra stycket ska ge sökanden information om ursprung och distributionsnät för de varor eller tjänster som intrånget eller överträdelsen gäller (informationsföreläggande). Ett sådant beslut får meddelas på yrkande av den som innehar upphovsrätten till ett verk eller den som på grund av upp-

låtelse har rätt att utnyttja verket. Det får bara meddelas om informationen kan antas underlätta utredning av ett intrång eller en överträdelse som avser varorna eller tjänsterna.

Skyldigheten att lämna information omfattar den som

1. har gjort eller medverkat till intrånget eller gjort sig skyldig till eller medverkat till överträdelsen,

2. i kommersiell skala har förfogat över en vara som intrånget eller överträdelsen gäller,

3. i kommersiell skala har använt en tjänst som intrånget eller överträdelsen gäller,

4. i kommersiell skala har tillhandahållit en elektronisk kommunikationstjänst eller en annan tjänst som har använts vid intrånget eller överträdelsen, eller

5. har identifierats av någon som anges i 2–4 såsom delaktig i tillverkningen eller distributionen av en vara eller tillhandahållandet av en tjänst som intrånget eller överträdelsen gäller.

Information om varors eller tjänsters ursprung och distributionsnät kan särskilt avse

1. namn på och adress till producenter, distributörer, leverantörer och andra som har innehaft varorna eller tillhandahållit tjänsterna,

2. namn på och adress till avsedda grossister och detaljister, och

3. uppgifter om hur mycket som har producerats, levererats, mottagits eller beställts och om vilket pris som har bestämts för varorna eller tjänsterna.

Första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse av testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 53 c § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 2008/09:67 s. 258).

2 § *Ett beslut om informationsföreläggande får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.*

Skyldigheten att lämna information enligt 1 § omfattar inte uppgifter vars yppande skulle röja att uppgiftslämnaren eller någon honom eller henne närstående som avses i 36 kap. 3 § rättegångsbalken har begått en brottslig handling.

I personuppgiftslagen (1998:204) finns bestämmelser som begränsar hur mottagna personuppgifter får behandlas.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 53 d § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 2008/09:67 s. 264).

Handläggningen av frågor om informationsföreläggande

3 § *Ett beslut om informationsföreläggande får meddelas av den domstol där rättegången om intrånget eller överträdelsen pågår. I övrigt gäller i fråga om behörig domstol det som föreskrivs i 11 kap. 3 § för där avsedda mål och i rättegångsbalken om tvistemål för andra fall som rör intrång eller överträdelse. Det som sägs i rättegångsbalken om inskränkning av en domstols behörighet i fråga om tvist som ska tas upp i annan ordning än inför domstol, ska dock inte tillämpas.*

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot den som är sökandens motpart i ett mål om intrång eller överträdelse, ska bestämmelserna om rättegång som gäller för det målet tillämpas. Ett beslut om informationsföreläggande får överklagas särskilt.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot någon annan än den som anges i andra stycket, ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas. För prövning av frågan får det även hållas förhör enligt 37 kap. rättegångsbalken. Domstolen får bestämma att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader.

Talan om utdömmande av vite får föras av den som har ansökt om föreläggandet. Talan ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med en sådan talan får talan föras om nytt informationsföreläggande.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 53 e § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 2008/09:67 s. 266).

Rätt till ersättning samt underrättelseskyldighet

4 § *Den som på grund av bestämmelserna i 1 § andra stycket 2–5 har förelagts att enligt första stycket samma paragraf lämna information, har rätt till skälig ersättning för kostnader och besvär. Ersättningen ska betalas av den som har framställt yrkandet om informationsföreläggande.*

Den som tillhandahåller en elektronisk kommunikationstjänst och som till följd av ett informationsföreläggande har lämnat ut information som avses i 6 kap. 20 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation ska sända en skriftlig underrättelse om detta till den som uppgifterna gäller tidigast efter en månad och senast efter tre månader från det att informationen lämnades ut. Kostnaden för underrättelsen ersätts enligt första stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 53 f § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 2008/09:67 s. 268). Paragrafen har försetts med en rubrik.

Intrångsundersökning

Grundläggande bestämmelser

5 § Om det skäligen kan antas att någon har gjort eller medverkat till ett intrång, eller gjort sig skyldig till eller medverkat till en överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket, får domstolen för att bevisning ska kunna säkras om intrånget eller överträdelsen besluta att en undersökning får göras hos denne för att söka efter föremål eller handlingar som kan antas ha betydelse för en utredning om intrånget eller överträdelsen (intrångsundersökning). Ett sådant beslut får meddelas på yrkande av den som innehar upphovsrätt till verket eller den som på grund av upplåtelse har rätt att använda verket. Om rättegång inte är inledd, ska yrkandet framställas skriftligen.

Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse av en testamentarisk föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 56 a § och 56 b § andra stycket i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 1998/99:11 och prop. 2008/09:67 s. 275). Paragrafen har försetts med en rubrik.

Handläggningen av frågor om intrångsundersökning

6 § Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas av den domstol där rättegången om intrånget pågår. Om rättegång inte är inledd, gäller i fråga om behörig domstol det som föreskrivs i 11 kap. 3 § för där avsedda mål och i rättegångsbalken om tvistemål för andra fall som rör intrång eller överträdelse. Det som sägs i rättegångsbalken om inskränkning av domstols behörighet i fråga om tvist som ska tas upp i annan ordning än inför domstol ska dock inte tillämpas.

Innan ett beslut om undersökning meddelas ska motparten ha fått tillfälle att yttra sig. Domstolen får dock omedelbart meddela ett beslut som gäller till dess annat har beslutats, om ett dröjsmål skulle medföra risk för att föremål eller handlingar som har betydelse för utredning om intrånget skaffas undan, förstörs eller förvanskas.

I övrigt ska en fråga om intrångsundersökning som uppkommer då rättegång inte är inledd handläggas på samma sätt som om frågan uppkommit under rättegång.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar del av 56 b § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 1998/99:11 och prop. 2008/09:67 s. 276). Andra stycket i 56 b § har flyttats till 5 § i den nya lagen. Paragrafen har försetts med en rubrik.

Ställande av säkerhet och överklagande av beslut

7 § Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om sökanden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas motparten. Saknar sökanden förmåga att ställa säkerhet, får domstolen befria sökanden från det. I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten skall prövas av domstolen, om den inte har godkänts av motparten.

I fråga om överklagande av domstolens beslut om intrångsundersökning och i fråga om handläggningen i högre domstol gäller vad som föreskrivs i rättegångsbalken om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 56 c § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 1998/99:11). Paragrafen har försetts med en rubrik.

Beslut om intrångsundersökning

8 § Ett beslut om intrångsundersökning ska innehålla uppgifter om

1. vilket ändamål undersökningen ska ha,
2. vilka föremål och handlingar som det får sökas efter, och
3. vilka utrymmen som får genomsökas.

Om det behövs, ska domstolen även förordna om andra villkor för verkställandet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 56 d § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 1998/99:11). Paragrafen har försetts med en rubrik.

Verkställighet av ett beslut om intrångsundersökning

9 § Ett beslut om intrångsundersökning gäller omedelbart. Om ansökan om verkställighet inte har gjorts inom en månad från beslutet, förfaller det.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 56 e § första stycket i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 1998/99:11). Paragrafen har försetts med en rubrik.

10 § Ett beslut om intrångsundersökning verkställs av Kronofogdemyndigheten enligt de villkor som domstolen har föreskrivit och med tillämpning av 1–3 kap., 17 kap. 1–5 §§ samt 18 kap. utsökningensbalken. Sökandens motpart ska underrättas om verkställigheten endast om beslutet om intrångsundersökning har tillkommit efter motpartens hörande. Myndigheten har rätt att ta fotografier och göra film- och ljudupptagningar av sådana föremål som den får söka efter. Myndigheten har också rätt att ta kopior av och göra utdrag ur sådana handlingar som den får söka efter.

En intrångsundersökning får inte omfatta en skriftlig handling som avses i 27 kap. 2 § rättegångsbalken.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 56 f § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 1998/99:11). Paragrafen har försetts med en rubrik.

Juridiskt biträde och rätt att närvara vid intrångsundersökningen

11 § När ett beslut om intrångsundersökning ska verkställas har motparten rätt att tillkalla ett juridiskt biträde. I avvaktan på att biträdet inställer sig får verkställigheten inte påbörjas. Detta gäller dock inte, om

1. undersökningen därigenom onödigt fördröjs, eller
2. det finns en risk att ändamålet med åtgärden annars inte uppnås.

Vid verkställigheten får Kronofogdemyndigheten anlita det biträde av en sakkunnig som behövs.

Myndigheten får tillåta att sökanden eller ett ombud för sökanden är närvarande vid undersökningen för att bistå med upplysningar. Om ett sådant tillstånd ges, ska myndigheten se till att sökanden eller ombudet inte i större utsträckning än som kan motiveras av verkställigheten får kännedom om förhållanden som kommer fram.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 56 g § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 1998/99:11). Paragrafen har försetts med en rubrik.

Återgång av en åtgärd vid intrångsundersökning

12 § Om sökanden inte inom en månad från det att verkställigheten avslutats väcker talan eller på något annat sätt inleder ett förfarande om saken, ska en åtgärd som företagits vid verkställigheten av intrångsundersökningen omedelbart gå åter, i den utsträckning det är möjligt. Detsamma gäller om ett beslut om intrångsundersökning upphävs sedan verkställighet har genomförts.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 56 e § andra stycket i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 1998/99:11). Paragrafen har försetts med en rubrik.

Hantering av material från intrångsundersökningen

13 § Fotografier och film- och ljudupptagningar av föremål samt kopior av och utdrag ur handlingar ska förtecknas och hållas tillgängliga för sökanden och motparten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 56 h § i 1960 års upphovsrättslag (se prop. 1998/99:11). Paragrafen har försetts med en rubrik.

Tillämpning på rättigheter enligt 3 kap.

14 § Det som sägs i 1–13 §§ ska också tillämpas på rättighet som skyddas genom 3 kap.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11 och motsvarar 57 § i 1960 års upphovsrättslag. Den innebär att bestämmelserna om informationsföreläggande och intrångsundersökning ska tillämpas på sådana upphovsrätten närstående rättigheter som skyddas enligt 3 kap. Paragrafen har försetts med en särskild rubrik

11 kap. Övriga bestämmelser

Rätt till förhandling vid vidaresändning genom kabel

1 § Om någon vill företa en vidaresändning genom kabel av verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning och begär men inte på önskade villkor får avtal om detta hos en organisation som företräder svenska rättighetshavare eller hos ett radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, har han eller hon på begäran rätt till förhandling med organisationen eller företaget.

En förhandlingsskyldig part ska själv eller genom ombud inställa sig vid ett förhandlingssammanträde och, om det behövs, lägga fram ett motiverat förslag till lösning av den fråga som förhandlingen avser. Parterna kan gemensamt välja en annan form för förhandling än sammanträde.

Den som bryter mot bestämmelsen i andra stycket ska ersätta uppkommen skada. Vid bedömningen av om och i vilken utsträckning skada har uppkommit för någon ska hänsyn tas även till hans eller hennes intresse av att bestämmelsen iakttas och till övriga omständigheter av annat än rent ekonomisk betydelse.

Paragrafen behandlas i avsnitt 12 och motsvarar 52 a § i 1960 års upphovsrättslag. Den har en ny placering i lagen och har försetts med en ny rubrik. I övrigt har den endast genomgått några mindre språkliga förändringar

Behandling av personuppgifter

2 § Trots förbudet i 21 § personuppgiftslagen (1998:204) får personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott enligt 8 kap. 1 § behandlas om detta är nödvändigt för att ett rättsligt anspråk ska kunna fastställas, göras gällande eller försvaras.

Paragrafen behandlas i avsnitt 12. Den motsvarar 53 g § i 1960 års upphovsrättslag. Den har en ny placering i lagen och har försetts med en ny rubrik.

Behörig domstol

3 § Rätt domstol i mål om ljudradio- eller televisionsutsändning i strid mot denna lag är Stockholms tingsrätt. Detsamma gäller i mål om ersättning som avses i 3 kap. 5 och 10 §§, 4 kap. 6 §, 7 § eller 18 § första stycket. Stockholms tingsrätt är också rätt domstol i mål i vilket motsvarande ersättning begärs på grund av en hänvisning i 3 kap. 3 §, 8 §, 13 §, 18 § eller 21 § samt i mål om ersättning för en sådan vidare-sändning som avses i 6 kap. 8 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 12. Den motsvarar 58 § i 1960 års upphovsrättslag. Paragrafen har en ny placering i lagen och har försetts med en ny rubrik. Paragrafhänvisningarna har följdändrats. Hänvisningen till 42 a § tredje stycket i 1960 års upphovsrättslag har utgått på grund av att det i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24) föreslogs att den bestämmelsen ska tas bort.

Åtalsbestämmelser m.m.

4 § Brotts som avses i 9 kap. 3 § andra stycket får åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Brotts i övrigt som avses i denna lag får åtalas av åklagare endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Upphovsmannens efterlevande make, släktingar i rätt upp- och nedstigande led eller syskon får alltid agera mot en överträdelse av 2 kap. 7 § eller av en föreskrift enligt 5 kap. 12 § andra stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 12. Den motsvarar 59 § första och andra styckena i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna har ändrats språkligt och fått nya paragrafhänvisningar som en följd av den nya lagens nya kapitel- och paragrafindelning. Den bestämmelse som tidigare fanns i 59 § tredje stycket i 1960 års upphovsrättslag finns i dag i 9 kap. 9 § andra stycket.

12 kap. Lagens tillämpningsområde

Tillämpningsområde för bestämmelserna om upphovsrätt m.m.

Bestämmelser om upphovsrätt, skydd för utgivna verk och titelskydd

1 § Bestämmelserna om upphovsrätt tillämpas på

1. verk av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige,

2. verk som först har getts ut i Sverige eller samtidigt i Sverige och utomlands,

3. filmverk vars producent har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i Sverige,

4. byggnadskonstverk som har uppförts i Sverige, och

5. konstverk som utgör del av en byggnad som är belägen i Sverige eller på annat sätt är fast förenat med marken.

Vid tillämpning av första stycket 2 anses samtidig utgivning ha skett, om verket getts ut i Sverige inom trettio dagar efter utgivning utomlands. Vid tillämpning av första stycket 3 anses, om inget annat visas, den vars namn på sedvanligt sätt satts ut på exemplar av filmverket som verkets producent.

Bestämmelserna om skydd för utgivna verk i 2 kap. 16 § tillämpas på utgivningar och offentliggöranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Bestämmelserna tillämpas också på utgivningar och offentliggöranden av juridiska personer som har säte i Sverige.

Bestämmelserna om titelskydd i 2 kap. 17 § tillämpas på alla verk, oberoende av verkens ursprung.

Paragrafen behandlas i avsnitt 13. Första, andra och tredje styckena motsvarar 60 § första, andra respektive fjärde styckena i 1960 års upphovsrättslag. Fjärde stycket motsvarar delar av 60 § femte stycket i 1960 års upphovsrättslag. Bestämmelserna i det som var 60 § tredje stycket i 1960 års lag har flyttats till 12 kap. 2 § i den nya lagen. Delar av 60 § femte stycket i 1960 års lag har flyttats till 12 kap. 3 §.

Bestämmelserna i kapitlet har ändrats redaktionellt genom att paragraferna har delats upp på olika tillämpningsområden i syfte att bli mer lättillgängliga. Paragraferna har också försetts med klagörande rubriker. Vissa språkliga förändringar har också genomförts i förtydligande och moderniserande syfte.

Bestämmelser om upphovsmannens rätt till särskild ersättning

2 § Bestämmelserna om rätt till särskild ersättning vid tillverkning och import av anordningar för ljud- eller bildupptagning och om följerrätt i 7 kap. 1–8 §§ tillämpas på verk som har skapats av en upphovsman som är svensk medborgare eller som har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Paragrafen behandlas i avsnitt 13. Den motsvarar 60 § tredje stycket i 1960 års upphovsrättslag. I övrigt, se kommentaren till 12 kap. 1 §.

Bestämmelser om vitesförbud vid kränkande återgivning

3 § Bestämmelserna om vitesförbud vid kränkande återgivning i 9 kap. 6 § tillämpas på alla verk, oberoende av verkens ursprung.

Paragrafen behandlas i avsnitt 13. Den motsvarar delar av 60 § femte stycket i 1960 års upphovsrättslag. I övrigt, se kommentaren till 12 kap. 1 §.

Tillämpningsområde för bestämmelserna om utövande konstnärer, producenter, fotografer m.fl.

Bestämmelser om utövande konstnärer

4 § Bestämmelserna i 3 kap. 1–4 §§ om utövande konstnärer är tillämpliga på framföranden som sker i Sverige samt på framföranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Av bestämmelserna i 3 kap. 1–4 §§ tillämpas hänvisningen till 7 kap. 1–3 §§ om rätt till särskild ersättning vid tillverkning och import av anordningar för ljud- eller bildupptagning endast på framföranden som har gjorts av någon som är svensk medborgare eller som har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Paragrafen behandlas i avsnitt 13. Första stycket motsvarar delar av 61 § första stycket i 1960 års upphovsrättslag. Andra stycket motsvarar 61 § femte stycket första meningen i 1960 års upphovsrättslag. I övrigt, se kommentaren till 12 kap. 1 §.

Bestämmelser om ljud- eller filmproducenter

5 § Bestämmelserna i 3 kap. 6–9 §§ om ljud- eller filmproducenter är tillämpliga på ljudupptagningar och upptagningar av rörliga bilder vars producent är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Bestämmelserna är också tillämpliga på sådana upptagningar av rörliga bilder som sker i Sverige. Bestämmelsen i 3 kap. 6–9 §§ om eftergörande, gäller dock alla ljudupptagningar.

Av bestämmelserna i 3 kap. 6–9 §§ tillämpas hänvisningen till 7 kap. 1–3 §§ om rätt till särskild ersättning vid tillverkning och import av anordningar för ljud- eller bildupptagning endast på upptagningar vars producent är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Paragrafen behandlas i avsnitt 13. Första stycket motsvarar delar av 61 § första stycket i 1960 års upphovsrättslag. Andra stycket motsvarar 61 § femte stycket andra meningen i 1960 års upphovsrättslag. I övrigt, se kommentaren till 12 kap. 1 §.

Bestämmelser om användning av ljudupptagning för offentligt framförande

6 § Bestämmelserna i 3 kap. 5 och 10 §§ om användning av ljudupptagningar för offentligt framförande m.m. är tillämpliga på ljudupptagningar som sker i Sverige samt på ljudupptagningar vars producent är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Paragrafen behandlas i avsnitt 13. Den motsvarar delar av 61 § första stycket i 1960 års upphovsrättslag. I övrigt, se kommentaren till 12 kap. 1 §.

Bestämmelser om radio- och televisionsföretag

7 § Bestämmelserna i 3 kap. 11–14 §§ om radio- och televisionsföretag är tillämpliga på ljudradio- och televisionsutströmningar som sker i Sverige samt på utströmningar av radio- eller televisionsföretag som har sitt säte i Sverige.

Paragrafen behandlas i avsnitt 13. Den motsvarar delar av 61 § första stycket i 1960 års upphovsrättslag. I övrigt, se kommentaren till 12 kap. 1 §.

Bestämmelser om framställare av kataloger

8 § Bestämmelserna i 3 kap. 16–18 §§ om framställare av kataloger m.m. är tillämpliga på arbeten vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Bestämmelserna tillämpas även på arbeten vars framställare är en svensk juridisk person som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet i Sverige. Om den juridiska personen har sitt säte i Sverige men inte sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet här, tillämpas bestämmelserna dock endast om arbetet ingår i en ekonomisk verksamhet som har etablerats i Sverige.

Paragrafen behandlas i avsnitt 13. Den motsvarar 61 § andra stycket i 1960 års upphovsrättslag. I övrigt, se kommentaren till 12 kap. 1 §.

Bestämmelser om fotografer

9 § Av bestämmelserna i 3 kap. 19–21 §§ om fotografer tillämpas hänvisningen

1. till 2 kap. 17 § om titelskydd och till 9 kap. 6 § om vitesförbud vid kränkande återgivning på alla fotografiska bilder, och

2. till 7 kap. 1–8 §§ om rätt till särskild ersättning endast på sådana fotografiska bilder vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Övriga bestämmelser i 3 kap. 19–21 §§ tillämpas på fotografiska bilder

1. vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige, eller

2. som först har getts ut i Sverige eller samtidigt i Sverige och utomlands, eller

3. som har infogats i en byggnad eller annan anordning som är fast förenad med marken, om byggnaden eller anordningen är belägen i Sverige.

Vid tillämpning av andra stycket 2 anses utgivningen ha skett samtidigt om bilden har getts ut i Sverige inom trettio dagar efter utgivningen utomlands.

Paragrafen behandlas i avsnitt 13. Första stycket 1 motsvarar 61 § tredje stycket, delar av första meningen i 1960 års upphovsrättslag. Första stycket 2 motsvarar 61 § femte stycket sista meningen. Andra stycket motsvarar delar av 61 § tredje stycket. Tredje stycket motsvarar 61 § fjärde stycket i 1960 års lag.

Särskilda bestämmelser om utsändningar över satellit

10 § När verk eller andra prestationer som skyddas enligt denna lag sänds ut till allmänheten över satellit, ska den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där sändarföretaget under sin kontroll och på sitt ansvar för in prestationerna i en oavbruten överföring till satelliten och därifrån till marken.

Detta gäller inte, om införandet sker i ett land som inte ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och som inte heller tillhandahåller den skyddsnivå som föreskrivs i kapitel 2 i Europeiska gemenskapernas råds direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993.

Om i fall som avses i andra stycket uppsändningen till satelliten sker i ett EES-land, ska den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där uppsändningen äger rum. Om uppsändningen till satelliten inte sker i ett EES-land, men det radio- eller televisionsföretag som har beslutat om utsändningen har sitt säte i ett EES-land, ska den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det landet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 13. Den motsvarar 61 a § i 1960 års upphovsrättslag. I övrigt, se kommentaren till 12 kap. 1 §.

Bemyndigande för regeringen

11 § Regeringen får, under förutsättning av ömsesidighet eller om det följer av ett sådant avtal med en annan stat eller en mellanfolklig organisation som riksdagen godkänt, meddela föreskrifter om denna lags tillämpning med avseende på andra länder. Regeringen får också meddela föreskrifter om lagens tillämpning på verk och fotografiska bilder som först har getts ut av en mellanfolklig organisation och på inte utgivna verk och fotografiska bilder som en sådan organisation får ge ut.

Paragrafen behandlas i avsnitt 13. Den motsvarar 62 § i 1960 års upphovsrättslag. I övrigt, se kommentaren till 12 kap. 1 §.

13 kap. Lagens tillämpningsområde med avseende på andra länder och mellanstatliga organisationer

Inledning

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om tillämpningen av denna lag med avseende på andra länder och mellanstatliga organisationer.

Vid tillämpningen av upphovsrättslagen ska den som är medborgare i ett land som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (ett EES-land) alltid behandlas som en svensk medborgare. Vid tillämpningen av lagen ska en juridisk person från ett EES-land alltid behandlas som en svensk juridisk person och en juridisk person med säte i ett EES-land alltid behandlas som en juridisk person med säte i Sverige.

Bestämmelserna i kapitlet behandlas i avsnitt 3. Samtliga paragrafer (1–32 §§) i 13 kap. i den nya lagen, motsvarar 1–32 §§ internationella upphovsrättsförordningen (1994:193). Bestämmelserna har en-

dast ändrats språkligt för att anpassas till utformningen av den nya upphovsrättslagen.

Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk

2 § Bestämmelserna om upphovsrätt ska tillämpas på

1. verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige inom den internationella unionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (Bernunionen),

2. verk som först har getts ut i ett annat unionsland än Sverige,

3. verk som först har getts ut i ett land utanför unionen och därefter inom trettio dagar i ett unionsland,

4. filmverk vars producent har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i ett annat unionsland än Sverige,

5. byggnadskonstverk som är uppförda i ett annat unionsland än Sverige, och

6. verk av grafisk eller tredimensionell konst som utgör del av en byggnad som är uppförd i ett annat unionsland än Sverige eller som på något annat sätt är fast förenade med marken i ett sådant land.

Vid tillämpningen av första stycket 4 anses den vars namn på sedvanligt sätt har satts ut på exemplar av filmverket som dess producent, om inte något annat visas.

Bestämmelserna i 7 kap. 4–8 §§ ska tillämpas på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat unionsland än Sverige, om det andra unionslandet har genomfört en sådan ersättningsordning som avses i artikel 14 ter i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk.

Vad som sägs i första stycket gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 16 §.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

3 § Skyddet enligt svensk lag ska inte gälla när skyddstiden i verkets hemland har gått ut.

Om verket först har getts ut i ett unionsland, är detta land verkets hemland. Om verket inom trettio dagar har getts ut i flera unionsländer, är hemlandet det land som har den kortaste skyddstiden. Om verket inom trettio dagar har getts ut i ett land utanför unionen och i ett unionsland, är unionslandet hemland.

Om ett verk inte har hemland inom unionen enligt andra stycket, är hemlandet det unionsland där upphovsmannen är medborgare eller

har sin vanliga vistelseort. För filmverk vars producent har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i ett unionsland är dock detta land hemland. För byggnadskonstverk som är uppförda i ett unionsland, för konstverk som utgör del av en byggnad som är uppförd i ett unionsland och för konstverk som på något annat sätt är fast förenade med marken i ett sådant land är detta land hemland.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

4 § I fråga om ett avtal om bidrag till ett filmverk som avses i 2 § 1–4 gäller vad som sägs i 5 kap. 10 §, om inte något annat följer av avtalet. Lagen i det land där filmproducenten har sitt säte eller sin vanliga vistelseort bestämmer huruvida ett sådant avtal ska vara skriftligt för att det ska ha en sådan verkan som avses i första meningen.

Första stycket tillämpas också på avtal om bidrag till sådana filmverk som avses i 12 kap. 1 § om verket enligt 3 §

- 1. har hemland i ett annat unionsland än Sverige, eller*
- 2. har hemland i Sverige utan att svensk lag ska tillämpas på avtalet.*

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

5 § Bestämmelserna i 2–4 §§ ska tillämpas också i fråga om fotografers rättigheter enligt denna lag.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

Världskonventionen om upphovsrätt

6 § Bestämmelserna om upphovsrätt ska tillämpas på

1. verk av den som är medborgare i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till Världskonventionen om upphovsrätt i dess ursprungliga lydelse eller den ändrade lydelse som den fick i Paris den 24 juli 1971,

2. verk av den som har hemvist i ett land som avses i 1, om landet genom sin lagstiftning likställer honom eller henne med sina egna medborgare när det gäller tillämpningen av konventionen,

3. verk av statslösa eller flyktingar som har sin vanliga vistelseort i ett land som är anslutet till tilläggsprotokoll 1 till konventionen i dess ursprungliga eller ändrade lydelse, och

4. verk som först har getts ut i ett land som är anslutet till konventionen i dess ursprungliga eller ändrade lydelse.

Vad som sägs i första stycket gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 16 § och 7 kap 4–8 §§.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

7 § Skyddet enligt svensk lag ska inte gälla när skyddstiden i verkets hemland har gått ut.

Om verket först har getts ut i ett land som är anslutet till Världskonventionen för upphovsrätt, är detta land verkets hemland. Om verket inom trettio dagar har getts ut i flera sådana länder, är hemlandet det land som har den kortaste skyddstiden. Om verket först har getts ut i ett land som inte är anslutet till konventionen eller om verket inte har getts ut, är hemlandet det konventionsland där upphovsmannen är medborgare eller, under de förutsättningar som anges i 6 § första stycket 2 och 3, har hemvist eller sin vanliga vistelseort.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

8 § Bestämmelserna i 6 och 7 §§ gäller inte verk vars hemland enligt 3 § är

- 1. ett land inom Bernunionen, eller*
- 2. ett land som har trätt ut ur unionen efter den 1 januari 1951.*

Bestämmelserna gäller dock om landet

1. är ett utvecklingsland enligt b i tilläggsdeklarationen om artikel XVII i den ändrade lydelsen av Världskonventionen för upphovsrätt, och

2. vid utträdet ur Bernunionen deponerade ett meddelande hos generaldirektören för Förenta nationernas organisation för uppfostran, vetenskap och kultur (UNESCO) om att landet betraktar sig som ett utvecklingsland.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

9 § Bestämmelserna i 6–8 §§ ska tillämpas också i fråga om fotografers rättigheter enligt denna lag.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

Verk av Förenta nationerna m.m.

10 § Bestämmelserna om upphovsrätt och om fotografers rättigheter ska tillämpas på

1. verk och fotografiska bilder som först har getts ut av Förenta nationerna, något av Förenta nationernas fackorgan eller Organisationen av amerikanska stater, och

2. utgivna verk och fotografiska bilder som någon av dessa organisationer får ge ut.

Vad som sägs i första stycket gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 16 § och 7 kap. 4–8 §§.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

Romkonventionen

11 § Bestämmelserna i 3 kap. 1–4 §§ och till denna anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på

1. framföranden som har gjorts i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till internationella konventionen den 26 oktober 1961 om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram och radioföretag (Romkonventionen),

2. framföranden i en ljudupptagning, om ljudupptagningen har gjorts i ett konventionsland,

3. framföranden i en ljudupptagning vars framställare är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i eller är en juridisk person från ett konventionsland, och

4. framföranden som inte har tagits upp på en anordning genom vilken framförandet kan återges och som ingår i en ljudradio- eller televisionsutsändning som sänds från ett konventionsland eller av ett radio- eller televisionsföretag som har sitt säte i ett konventionsland.

Det som sägs i första stycket gäller dock inte bestämmelserna om tillgängliggörande för allmänheten av upptagningar i 3 kap. 1 § 3.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

12 § Bestämmelserna i 3 kap. 11–14 §§ och 6 kap. 2 § fjärde stycket och till denna anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på

1. ljudradio- och televisionsutsändningar som har gjorts i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till Romkonventionen, och

2. utsändningar av radio- eller televisionsföretag som har sitt säte i ett konventionsland.

Det som sägs i första stycket gäller dock inte bestämmelserna om spridning till allmänheten i 3 kap. 11 § 3 samt om överföring av upptagna utsändningar i 3 kap. 11 § 5.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

13 § En ljudproducent och de utövande konstnärer vars framförande finns på en ljudupptagning ska ha rätt till ersättning på motsvarande sätt som anges i 3 kap. 5 § andra–fjärde styckena och 3 kap. 10 § andra–fjärde styckena, om

1. ljudupptagningen har gjorts i ett annat land än Sverige och det landet är anslutet till Romkonventionen, eller

2. producenten är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i eller är en juridisk person från ett konventionsland.

Rätten till ersättning enligt första stycket gäller endast om ljudupptagningen används

1. vid en ljudradio- eller televisionsutsändning,

2. vid annan överföring till allmänheten, eller

3. vid ett offentligt framförande.

Rätten till ersättning enligt första och andra stycket gäller inte ljudfilm.

Bestämmelserna i 3 kap. 3 och 8 §§ ska tillämpas på rätten till ersättning enligt första och andra stycket.

Rätten till ersättning enligt första och andra stycket gäller endast i den omfattning och under den tid som det andra landet ger en rätt till ersättning för användning av ljudupptagningar med anknytning till Sverige. Den omständigheten att landet i fråga endast ger rätt till ersättning till antingen producenten eller de utövande konstnärer vars framförande finns på ljudupptagningen, ska dock inte påverka rätten till ersättning.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

14 § Rättigheterna enligt 11 § första stycket 1 och 2 samt 12 § första stycket 1 ska inte gälla när skyddstiden har gått ut i det land där framförandet, ljudupptagningen eller utsändningen gjordes. Rättigheterna enligt 11 § första stycket 3 ska inte gälla när skyddstiden i det land som producenten är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i eller är en juridisk person från har gått ut. I fråga om framföranden och utsändningar som skyddas enligt 11 § första stycket 4 eller 12 § första stycket 2 ska skyddet inte gälla när skyddstiden i det land där företaget har sitt säte har gått ut.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

Den Europeiska televisionsöverenskommelsen

15 § Bestämmelserna i 3 kap. 11–14 §§ och 6 kap. 2 § fjärde stycket och till denna anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på televisionsutsändningar som görs i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till europeiska överenskommelsen den 22 juni 1960 om skydd för televisionsutsändningar samt tilläggsprotokoll den 22 januari 1965 och den 21 mars 1983. Bestämmelserna ska också tillämpas på utsändningar av televisionsföretag som har sitt säte i ett sådant land.

Det som sägs i första stycket gäller dock inte bestämmelserna om spridning till allmänheten i 3 kap. 11 § 3.

Skyddet enligt första stycket ska inte gälla när skyddstiden har gått ut i det land där utsändningen ägde rum eller televisionsföretaget har sitt säte.

I fråga om televisionsutsändningar från Storbritannien ska rätten till upptagning av en utsändning på en anordning genom vilken den kan återges och rätten till exemplarframställning av en upptagning av utsändningen inte gälla upptagning av stillbilder genom fotografi och framställning av exemplar av sådana bilder.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

Avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter

16 § Bestämmelserna om upphovsrätt i denna lag ska tillämpas på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige som är anslutet till Världshandelsorganisa-

tionen och därmed har godkänt avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (ett WTO-land).

Bestämmelserna i 7 kap. 4–8 §§ ska tillämpas på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett WTO-land, om det andra landet har genomfört en sådan ersättningsordning som avses i artikel 14 ter i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk.

Vad som sägs i första stycket gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 16 §.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

17 § Bestämmelserna i 3 § ska tillämpas även på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett WTO-land.

Bestämmelserna i 4 § ska tillämpas även i fråga om ett avtal om bidrag till ett filmverk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett WTO-land.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

18 § Bestämmelserna i 3 kap. 1–4 §§ och till paragrafen anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på ett framförande av den som är medborgare i ett WTO-land, dock endast när det gäller

1. upptagning av framförandet på ljudanordning genom vilken det kan återges,

2. trådlös utsändning av framförandet i ljudradio eller television eller tillgängliggörande för allmänheten av framförandet genom direkt överföring,

3. exemplarframställning av upptagningar av utsändningen, och

4. tillgängliggörande för allmänheten av framförandet genom uthyrning av ljudupptagningar.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

19 § Bestämmelserna i 3 kap. 6–9 §§ och till paragrafen anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på ljudupptagningar vars producent är medborgare i ett WTO-land eller juridisk person från ett WTO-land såvitt avser tillgängliggörande för allmänheten genom uthyrning.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

20 § Bestämmelserna i 3 kap. 11–14 §§ och 6 kap. 2 § fjärde stycket och till paragrafen anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på utsändningar av radio- eller televisionsföretag som har säte i ett WTO-land, dock endast när det gäller

- 1. upptagning av utsändningar på anordningar genom vilka de kan återges,*
- 2. trådlös återutsändning av utsändningar,*
- 3. återgivning för allmänheten av televisionsutsändningar på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift,*
- 4. exemplarframställning av upptagningar av utsändningen, och*
- 5. spridning till allmänheten av ljudupptagningar genom uthyrning.*

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

WIPO-fördraget om upphovsrätt

21 § Bestämmelserna om upphovsrätt samt bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder och för elektronisk information om rättighetsförvaltning i denna lag ska tillämpas på

- 1. verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till WIPO-fördraget om upphovsrätt, antaget den 20 december 1996,*
- 2. verk som först har getts ut i ett annat fördragsland än Sverige,*
- 3. verk som först har getts ut i ett land som inte är fördragsland och därefter inom trettio dagar i ett fördragsland,*
- 4. filmverk vars producent har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i ett annat fördragsland än Sverige,*
- 5. byggnadskonstverk som är uppförda i ett annat fördragsland än Sverige, och*
- 6. verk av grafisk eller tredimensionell konst som utgör del av en byggnad som är uppförd i ett annat fördragsland än Sverige eller som på något annat sätt är fast förenade med marken i ett sådant fördragsland.*

Vid tillämpningen av första stycket 4 anses den vars namn på sedvanligt sätt har satts ut på exemplar av filmverket som dess producent, om inte något annat visas.

Bestämmelserna i 7 kap. 4–8 §§ ska tillämpas på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat fördragsland än Sverige, om det andra fördragslandet har genomfört en sådan ersätt-

ningsordning som avses i artikel 14 ter i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk.

Det som sägs i första stycket gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 16 §.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

22 § Bestämmelserna i 3 § ska tillämpas även på verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till WIPO-fördraget om upphovsrätt.

Bestämmelserna i 4 § ska tillämpas även i fråga om ett avtal om bidrag till ett filmverk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett fördragsland.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

23 § Bestämmelserna i 21 och 22 §§ ska tillämpas också i fråga om fotografers rättigheter enligt denna lag.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

WIPO-fördraget om framföranden och fonogram

24 § Bestämmelserna i 3 kap. 1–4 §§ och till denna anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska tillämpas på

1. framföranden som har gjorts i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till WIPO-fördraget om framföranden och fonogram, antaget den 20 december 1996,

2. framföranden i en ljudupptagning, om ljudupptagningen har gjorts i ett fördragsland,

3. framföranden i en ljudupptagning vars producent är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i eller är en juridisk person från ett fördragsland, och

4. framföranden som inte har tagits upp på en anordning genom vilken framförandet kan återges och som ingår i en ljudradio- eller televisionsutskickning av ett radio- eller televisionsföretag som har sitt säte i ett fördragsland.

Det som sägs i första stycket gäller dock inte bestämmelserna om tillgängliggörande för allmänheten av upptagningar i 3 kap. 1 § 3 utom när det är fråga om

1. spridning i form av överlåtelse eller uthyrning av en ljudupptagning, eller
2. överföring till allmänheten som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till en ljudupptagning av ett framförande från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

25 § Bestämmelserna i 3 kap. 6–9 §§ och till denna anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska, utöver vad som följer av 12 kap. 5 §, tillämpas på

1. ljudupptagningar som har gjorts i ett annat land än Sverige vilket är anslutet till WIPO-fördraget om framföranden och fonogram, och
2. ljudupptagningar vars producent är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i eller är en juridisk person från ett fördragsland.

Det som sägs i första stycket gäller dock inte bestämmelserna om tillgängliggörande för allmänheten i 3 kap. 6 § 2 utom när det är fråga om

1. spridning i form av överlåtelse eller uthyrning av en ljudupptagning, eller
2. överföring till allmänheten som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till en ljudupptagning från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

26 § En producent av en ljudupptagning och de utövande konstnärer vars framförande finns på en sådan ska ha rätt till ersättning på motsvarande sätt som anges i 3 kap. 5 § andra–fjärde styckena och 10 § andra–fjärde styckena, om

1. ljudupptagningen har gjorts i ett annat land än Sverige och det landet är anslutet till WIPO-fördraget om framföranden och fonogram, eller
2. producenten är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i eller är en juridisk person från ett fördragsland.

Rätten till ersättning enligt första stycket gäller endast om ljudupptagningen används

1. vid en ljudradio- eller televisionsutsändning,
2. vid annan överföring till allmänheten utom i fall då överföringen sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer, eller
3. vid ett offentligt framförande.

Rätten till ersättning enligt första och andra stycket gäller inte ljudfilm.

Bestämmelserna i 3 kap. 3 och 8 §§ ska tillämpas på rätten till ersättning enligt första och andra stycket.

Rätten till ersättning enligt första och andra stycket gäller endast i den omfattning och under den tid som det andra landet ger en rätt till ersättning för användning av ljudupptagningar med anknytning till Sverige.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

Ersättning vid tillverkning och import av anordningar för ljud- eller bildupptagning

27 § Bestämmelserna i 7 kap. 1–3 §§ ska, under de förutsättningar som anges i andra stycket, tillämpas på

1. verk av den som är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige, och

2. filmverk vars producent har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige.

Bestämmelserna i första stycket gäller endast om det andra landet har genomfört en ersättningsordning för anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp, vilken ger motsvarande möjlighet till ersättning för svenska rättighetshavare. De ska inte tillämpas om skyddstiden för verket har löpt ut i rättighetshavarens hemland.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

28 § Bestämmelserna i 3 kap. 1–3 och 6–8 §§ ska när det gäller hänvisningarna till 7 kap. 1–3 §§, under de förutsättningar som anges i andra stycket, tillämpas på

1. framföranden av den som är medborgare i ett annat land än Sverige, och

2. upptagningar av ljud eller rörliga bilder vars producent är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige eller är en juridisk person från ett annat land.

Bestämmelserna i första stycket gäller endast om det andra landet har genomfört en ersättningsordning för anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp, vilken ger motsvarande möjlighet till ersättning för svenska rättighetshavare. De ska inte tillämpas om skyddstiden

för framförandet eller upptagningen har löpt ut i rättighetshavarens hemland.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

Kompletterande bestämmelser om ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt)

29 § Bestämmelserna i 7 kap. 4–8 §§ ska, utöver vad som i övrigt gäller enligt denna förordning, tillämpas på verk av den som är medborgare i ett annat land än Sverige, om det andra landet har genomfört en sådan ersättningsordning som avses i artikel 14 ter i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk och ger svenska rättighetshavare rätt till ersättning enligt denna.

Bestämmelserna ska inte tillämpas om skyddstiden för verket har löpt ut i rättighetshavarens hemland.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

Framställare av kataloger m.m.

30 § Bestämmelserna i 3 kap. 16–18 §§ och till paragraferna anslutande bestämmelser i lagen i övrigt ska, utöver vad som följer av 1 § andra stycket, tillämpas på arbeten vars producent har sin vanliga vistelseort i ett EES-land. Bestämmelserna ska tillämpas även på arbeten vars producent är juridisk person från ett EES-land och har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet i ett EES-land. Om den juridiska personen har sitt säte i ett EES-land men inte sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet där, ska bestämmelserna dock tillämpas endast om arbetet ingår i en ekonomisk verksamhet som har etablerats i ett EES-land.

Detta tillämpas också på arbeten vars producent har motsvarande anknytning till Isle of Man.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

Tillämpning av det internationella skyddet i tiden

31 § Bestämmelserna i 2–9, 16, 17 och 21–23 §§ gäller även verk som har kommit till före den dag då landet blev medlem av Bernunionen, bundet av Världskonventionen om upphovsrätt, anslutet till Världshandelsorganisationen eller anslutet till WIPO-fördraget om upphovsrätt.

Exemplar av verk som har framställts före den dag som avses i första stycket får fritt spridas och visas. Bestämmelserna om uthyrning och utlåning i 4 kap. 8 § tillämpas dock också på sådana exemplar.

Trycksatser, klichéer, formar och andra hjälpmedel som för exemplarframställning av ett visst verk har framställts före den dagen får användas för sitt ändamål under två år och sex månader från den dagen. I fråga om exemplar som har framställts med stöd av denna bestämmelse ska bestämmelserna i andra stycket tillämpas.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

32 § Bestämmelserna i 31 § tillämpas också på rättigheter som skyddas på grund av 5, 9, 11–15, 17–20 och 24–26 §§.

Se kommentaren till 13 kap. 1 §.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

- 1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013, då lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk ska upphöra att gälla.*
- 2. Lagen tillämpas också på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet, om inte annat följer av 3–6.*
- 3. Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk som har ersatts genom bestämmelser i denna lag, ska i stället de nya bestämmelserna tillämpas.*
- 4. Föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och som gäller när denna lag träder i kraft ska anses meddelade enligt denna lag.*
- 5. Övergångsbestämmelserna till lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och till ändringar i den lagen ska fortfarande gälla.*

6. *Äldre bestämmelser ska fortfarande tillämpas i fråga om åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.*

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna behandlas i avsnitt 14.

Enligt *punkt 1* föreslås den nya upphovsrättslagen träda i kraft den 1 januari 2013. 1960 års upphovsrättslag upphör då att gälla.

I *punkt 2* anges huvudregeln att den nya lagen blir tillämplig även på verk som skapats före ikraftträdandet. Detsamma gäller för det som utövande konstnärer, producenter, radio- och tv-företag, katalogframställare och fotografer presterat före ikraftträdandet. Bestämmelsen överensstämmer med den inom immaterialrätten allmänna principen att ny lag blir tillämplig även på äldre rättigheter och avser att undvika att två parallella system blir tillämpliga under lång tid framöver. Vissa undantag bör dock göras i enlighet med punkterna 4–6.

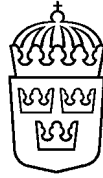
Enligt *punkten 3* ska de nya bestämmelserna även tillämpas om det i lag eller författning hänvisas till bestämmelser i den gamla lagen som har ersatts.

Punkten 4 innebär att äldre föreskrifter som meddelats enligt den gamla lagen fortfarande ska gälla och då anses meddelade enligt den nya lagen.

I *punkten 5* anges att äldre övergångsbestämmelser till bestämmelser som nu ersatts med bestämmelser i den nya lagen fortfarande är tillämpliga i den mån de fortfarande har aktualitet. En effekt av detta är exempelvis att bestämmelserna om informationsföreläggande respektive spridning av information om dom i mål om upphovsrättsintrång inte ska tillämpas om intrånget begåtts före den 1 april 2009, då bestämmelserna infördes (se punkt 2 i övergångsbestämmelserna till SFS 2009:109 och prop. 2008/09:67 s. 16 och 253 f.). Även övergångsbestämmelserna till lagändringarna enligt SFS 2005:359 kan ha aktualitet fortfarande (se prop. 2004/05:110 s. 34 och 371 f.).

Punkten 6 innehåller en princip som skyddar tredje mans intressen. Den innebär att de nya bestämmelserna inte ska tillämpas på åtgärder som vidtagits före ikraftträdandet. Inte heller tillämpas de nya reglerna på rättigheter som förvärvats före ikraftträdandet. Redan ingångna avtal påverkas exempelvis inte av de nya bestämmelserna.

Kommittédirektiv

Översyn av vissa frågor om upphovsrätt

Dir.
2008:37

Beslut vid regeringssammanträde den 10 april 2008.

Sammanfattning

En särskild utredare ska göra en översyn av bestämmelserna om upphovsrättens övergång i 3 kap. upphovsrättslagen, se över vissa frågor om avtalslicenser m.m. samt se över upphovsrättslagen i redaktionellt och språkligt hänseende. Uppdraget i sin helhet består alltså av tre olika deluppdrag.

I de olika delarna ingår att utredaren ska

- göra en allsidig översyn av 3 kap. upphovsrättslagen i syfte att modernisera bestämmelserna,
- utreda och ta ställning till om en s.k. arbetsgivarregel bör införas, dvs. en bestämmelse om att den ekonomiska delen av upphovsrätten till vad som framställts inom ett anställningsförhållande ska övergå till arbetsgivaren om inte något annat har avtalats,
- utreda och ta ställning till om upphovsmannens ställning som avtalspart bör stärkas,
- utreda och ta ställning till vilka kriterier inom bl.a. avtalslicensområdet som bör gälla för att avgöra vilken eller vilka organisationer som ska vara behöriga att träffa avtal inom ett specifikt upphovsrättsligt område, i stället för kriteriet att organisationen ska företräda ett flertal *svenska* upphovsmän,
- utreda och ta ställning till om det inom bl.a. avtalslicensområdet bör vara endast en organisation som är behörig att träffa avtal om rätt att använda verk inom ett specifikt upphovsrättsligt område eller om det bör vara flera organisationer som är behöriga,

- utreda och ta ställning till om avtalslicensen för kopiering inom myndigheter, företag och organisationer m.fl. bör utvidgas till att också avse digital kopiering,
- utreda och ta ställning till om en ny avtalslicens för tillgängliggörande på begäran av verk som ingår i radio- och TV-program bör införas, och
- göra en språklig och redaktionell översyn av upphovsrättslagen.

Utredaren ska redovisa fullständiga författningsförslag. Uppdraget i sin helhet ska redovisas senast den 31 oktober 2010. Ett delbetänkande om översynen av 3 kap. upphovsrättslagen samt översynen av vissa frågor om avtalslicens m.m. ska redovisas senast den 31 oktober 2009.

Bakgrund

Grundläggande drag i upphovsrättslagen

Den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket. Han eller hon har därmed rätt att bestämma över hur verket får användas. På så sätt kan upphovsmannen bl.a. se till att få ekonomisk ersättning för nyttjanden av verket. Syftet med upphovsrätten är att stimulera konstnärligt och litterärt skapande genom att ge den som skapat något rätten att kunna bestämma över och tillgodogöra sig resultatet av sitt skapande.

Bestämmelserna om upphovsrätt finns framför allt i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen).

Exempel på litterära och konstnärliga verk är böcker, tidningar, tidskrifter, sångtexter, datorprogram, musikaliska verk, sceniska verk, konstverk och filmverk. Upphovsrätten uppkommer när verket skapas och varar som huvudregel under upphovsmannens liv och 70 år därefter.

De rättigheter som en upphovsman har till sitt verk består av den ekonomiska (2 §) och den ideella rätten (3 §). Den ekonomiska rätten har två delar: rätten att framställa exemplar av verket och rätten att göra verket tillgängligt för allmänheten. Verket görs tillgängligt för allmänheten när det överförs till allmänheten, framförs eller visas offentligt och när exemplar av verket sprids till allmänheten.

Också den ideella rätten har två delar: dels har upphovsmannen en rätt att bli namngiven i samband med att verket utnyttjas, dels har upphovsmannen rätt att motsätta sig att verket ändras eller görs tillgängligt för allmänheten i en form eller i ett sammanhang som är kränkande för hans eller hennes litterära eller konstnärliga anseende eller egenart.

I de ekonomiska ensamrättigheterna finns en rad inskränkningar som är föreskrivna av hänsyn till olika allmänna och enskilda intressen (2 kap.). Exempel på inskränkningar är rätten för var och en att framställa enstaka exemplar för privat bruk (12 §) och rätten att citera ur verk (22 §).

Upphovsrättslagen innehåller också bestämmelser om skydd för till upphovsrätten närliggande rättigheter (5 kap.). Däri ingår skydd för utövande konstnärers (t.ex. sångares, musikers och skådespelares) framförande av verk, framställare av ljud- och bildupptagningar (dvs. skiv- och filmproducenter) i fråga om deras upptagningar (t.ex. cd-skivor och dvd-filmer), radio- och televisionsföretag vad gäller deras utsändningar, framställare av kataloger och framställare av fotografiska bilder. Dessa rättigheter varar normalt i 50 år från framförandet, ljud- eller bildupptagningen, utsändningen eller framställningen av respektive prestation. I huvudsak gäller samma inskränkningar för de närliggande rättigheterna som för den egentliga upphovsrätten.

De upphovsrättsliga bestämmelserna bygger i stor utsträckning på internationella överenskommelser. Sverige är i enlighet härmed på upphovsrättens och de närliggande rättigheternas områden bundet av ett antal internationella konventioner. Utöver de olika konventionerna regleras den svenska upphovsrätten också i hög grad av olika EG-direktiv som har genomförts i svensk rätt.

Genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället

Den 1 juli 2005 trädde omfattande ändringar i upphovsrättslagen i kraft. Lagändringarna syftade dels till att värna upphovsrätten, framför allt i den digitala miljön, dels till att tillgodose balansen mot viktiga allmänna intressen av att få nyttja verk. Genom lagändringarna genomfördes Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närliggande rättigheter i informationssamhället (EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället) samt två inter-

nationella konventioner (WIPO-fördraget om upphovsrätt, WCT, samt WIPO-fördraget om framföranden och fonogram, WPPT).

I förarbetena till lagändringarna (prop. 2004/05:110 s. 49) uttalades att en översyn av 3 kap. upphovsrättslagen samt en redaktionell översyn av hela upphovsrättslagen skulle påbörjas så snart genomförandet av direktivet var klart. I samband med detta skulle även vissa andra frågor övervägas, däribland vissa frågor om avtalslicenser.

Utgångspunkter för utredningens arbete

Upphovsrätten har fått allt större betydelse genom informations-samhällets framväxt och spänner bl.a. över hela medieområdet, musik- och filmsektorn och stora delar av it-sektorn. Senare års digitalisering av medieinnehåll och utveckling av Internet har gjort att mängden information, produkter och tjänster som rör upphovsrättsligt material har ökat väsentligt. Det gör att de flesta företag och människor numera på ett eller annat sätt berörs av upphovsrättslagstiftningen. Detta förhållande återspeglas bl.a. i de många olika intressen som gör sig gällande på upphovsrättsområdet.

Syftet med upphovsrätten är att ge ett effektivt skydd för upphovsmännen för att främja nyskapande. I detta ligger att upphovsrätts-systemet också bidrar till att möjliggöra och uppmuntra investeringar. Samtidigt ska det upphovsrättsliga systemet vara väl balanserat för att tillgodose olika allmänna och enskilda användarintressen. En balanserad lagstiftning är också nödvändig för att upprätthålla respekten för upphovsrätten. Även när det gäller frågor som i första hand rör olika rättighetshavare, exempelvis inom det upphovsrättsliga avtalsområdet, finns anledning att eftersträva balans mellan de olika intressen som gör sig gällande.

En utgångspunkt för utredaren ska vara att genomgående sträva efter att söka balansera de olika intressen som aktualiseras i utredningen. Behovet av sådana intresseavvägningar gör sig tydligast gällande vid översynen av 3 kap. upphovsrättslagen, men bör alltså genomsyra hela utredningen.

Översyn av 3 kap. upphovsrättslagen

Bakgrund

I 3 kap. upphovsrättslagen (27–42 §§) finns regler om upphovsrättens övergång. Kapitlet inleds med allmänna bestämmelser om överlåtelse av upphovsrätt (27–28 §§). Därefter följer regler om avtal om offentligt framförande m.m. (30 §), förlagsavtal (31–38 §§) och filmavtal (39–40 §§) samt regler om datorprogram skapade i anställningsförhållanden (40 a §) och om upphovsrättens övergång vid upphovsmannens död m.m. (41 och 42 §§). Utgångspunkten är att avtalsfrihet råder i fråga om överlåtelser och upplåtelser av upphovsrätt. Bestämmelserna i 3 kap. upphovsrättslagen är med andra ord förhållandevis allmänt hållna och nästan genomgående dispositiva, dvs. de är inte tvingande utan kan sidoställas av avtal. Merparten av bestämmelserna tar sikte på vissa särskilda avtalstyper (se 30–40 a §§). Också beträffande dessa utvalda typer av avtal rör det sig dock endast om några få bestämmelser och inte om någon heltäckande reglering.

Utöver de allmänna bestämmelserna i 3 kap. upphovsrättslagen finns bestämmelser om upphovsrättens övergång även i upphovsrättslagens bestämmelser om bl.a. tvångslicenser (t.ex. 18 och 47 §§) och avtalslicenser (3 a kap.).

Bestämmelserna i 3 kap. upphovsrättslagen är i vissa delar tillämpliga också beträffande utövande konstnärer och framställare av fotografiska bilder (se hänvisningar i 45 och 49 a §§).

Dagens upphovsrättsliga avtalsmarknad präglas av komplexitet och föränderlighet. Det rör sig om en bred marknad där avtalen spänner över vitt skilda områden och marknadsförhållanden. Handel med upphovsrättigheter kan avse allt ifrån enkla tillstånd att på ett begränsat sätt utnyttja ett verk vid ett enstaka tillfälle till kollektiva massöverlåtelser av många upphovsrättsliga befogenheter över lång tid.

Upphovsrättens konstruktion som en ensamrättighet innebär att upphovsmannen på olika sätt genom avtal kan förfoga över de ekonomiska rättigheter som följer med upphovsrätten. Många gånger är det dock svårt för upphovsmän, inte minst till följd av den tekniska utvecklingen, att själva förvalta och tillvarata sina rättigheter. En kollektivisering av något slag är därför ofta önskvärd eller nödvändig. Det kan exempelvis vara besvärligt eller omöjligt för upphovsmän att på egen hand licensiera sina rättigheter till olika användare. Detta gäller särskilt vid massutnyttjanden av olika slag, där en praktisk

hantering av rättigheter är nödvändig och till nytta för samtliga inblandade. Det finns också andra situationer då enskilda upphovsmän kan behöva hjälp att hävda sina intressen, t.ex. vid otillåtet utnyttjande. Dessutom innehåller upphovsrättslagen ett antal bestämmelser som direkt pekar ut kollektiva lösningar eller som har bidragit till utvecklingen av sådana. Sammantaget har samhällsutvecklingen lett till att upphovsmäns utbyte av sina rättigheter har blivit alltmer beroende av deras organisationers insatser. Detta avspeglas i den upphovsrättsliga marknaden och i de avtal som träffas där. Förutom avtal som tillkommer som en följd av legala tvångs- eller avtalslicenser förekommer överenskommelser i form av t.ex. standardavtal, ramavtal och kollektivavtal. Sådana överenskommelser kan i sin tur ha avgörande betydelse för villkoren i enskilda avtal.

Behovet av en allsidig översyn

De nuvarande bestämmelserna i 3 kap. upphovsrättslagen om upphovsrättens övergång har praktiskt taget inte ändrats sedan upphovsrättslagens tillkomst. Samtidigt har samhället och den upphovsrättsliga marknaden genomgått genomgripande förändringar. Som ett resultat av den tekniska utvecklingen tillkommer ständigt nya former för utnyttjande av upphovsrättsligt skyddade verk. Vissa bestämmelser i 3 kap. framstår i dagens kontext som föråldrade, medan andra bestämmelser är mer eller mindre sidoställda av avtal som förekommer på området. Det finns alltså ett behov av att modernisera 3 kap. upphovsrättslagen. Utredaren ska därför göra en allsidig översyn av upphovsrättslagens bestämmelser om upphovsrättens övergång och sträva efter varaktiga och flexibla lösningar som återspeglar den upphovsrättsliga marknaden och innebär rimliga möjligheter för upphovsmännen att hävda sina rättigheter samtidigt som övriga berättigade intressen tillgodoses. Vid översynen ska även följande frågor övervägas.

Upphovsrättens övergång i anställningsförhållanden

Utgångspunkten i svensk rätt är att upphovsrätten till ett verk från början alltid tillhör den fysiske upphovsman som har skapat verket (prop. 1960:17 s. 50 f.). Från denne kan rätten i större eller mindre omfattning övergå eller upplåtas till någon annan. Det innebär att

en juridisk person endast kan inneha upphovsrättigheter på grund av en överlåtelse eller en upplåtelse. Eftersom upphovsrättslagen inte innehåller någon allmän regel om rättsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare gäller samma utgångspunkt i anställningsförhållanden som för upphovsrätten i övrigt. Upphovsrätten uppstår alltså hos den anställde och arbetsgivaren kan endast få rätten från den anställde. I dessa fall anses upphovsrätten gå över till arbetsgivaren endast i den utsträckning som kan anses följa uttryckligen eller underförstått av anställningsavtalet eller i den mån ett särskilt avtal träffats om det. Ofta finns inga uttryckliga avtal om vad som ska gälla för upphovsrätten. En avtalsstolkning torde oftast leda till att verk som är tillkomna i tjänsten får utnyttjas av arbetsgivaren i hans eller hennes normala verksamhet och i den omfattning som någorlunda säkert kunde förutses när verket tillkom (se bl.a. prop. 1988/89:85 s. 21 och AD 2002 nr 87).

I 40 a § upphovsrättslagen finns ett undantag från principen att upphovsrätten primärt tillkommer upphovsmannen. Enligt bestämmelsen gäller att upphovsrätten till ett datorprogram som skapats av arbetstagaren som ett led i hans arbetsuppgifter eller efter instruktioner av arbetsgivaren, helt övergår på denne, om annat inte har avtalats. Bestämmelsen har sin grund i rådets direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram (prop. 1992/93:48 s. 114 f.).

I en skrivelse till Justitiedepartementet har Tidningsutgivarna anfört att medierna behöver kunna tillgängliggöra sitt material i olika medieformer för att bibehålla och stärka sin konkurrenskraft och möta konsumenternas behov (Ju2006/9317/L3). Frånvaron av en reglering av frågan om upphovsrätten i anställningsförhållanden utgör enligt Tidningsutgivarna ett hinder för en sådan utveckling. Enligt Tidningsutgivarna är det också naturligt att frukterna av den anställdes arbete tillfaller arbetsgivaren som är den som betalar lön, sociala förmåner m.m. och står för ekonomiska investeringar och risker. Tidningsutgivarna har därför föreslagit att det i upphovsrättslagen införs en bestämmelse om att den ekonomiska upphovsrätten till vad som framställs inom ramen för ett anställningsförhållande ska övergå till arbetsgivaren om inte annat avtalas (en s.k. arbetsgivarregel).

Journalistförbundet har å andra sidan vid olika tillfällen framfört att upphovsmannens förhandlingsposition snarare bör stärkas (se t.ex. Ju2003/5613/L3). Generellt sett är upphovsmannen den svagare parten gentemot arbetsgivaren och att införa en s.k. arbetsgivar-

regel är därför, enligt Journalistförbundet, ett steg i fel riktning. Utvecklingen mot större mediebolag öppnar, enligt förbundet, många kommersiella möjligheter till återanvändning av material, t.ex. via byten, bearbetning för text-tv eller webb, eller publicering på annat sätt. Journalistförbundet menar att det därmed är viktigt att upphovsmannen behåller inflytandet över sitt arbete och dessutom får en ersättning när materialet används på annat håll.

I många anställningsförhållanden framgår alltså uttryckligen eller underförstått att arbetsgivaren får förfoga över det som arbetstagaren framställer inom ramen för sina arbetsuppgifter. Till följd av bl.a. teknikutvecklingen kan det dock uppstå oklarheter när det gäller frågan om i vilken omfattning arbetsgivaren får förfoga över material som arbetstagaren har producerat. Särskilt kan tolkningsproblem uppkomma i fråga om verksamheter som ofta är föremål för förändringar eftersom det då inte blir lika tydligt vad som utgör arbetsgivarens normala verksamhet. Teknikutvecklingen har också medfört ökade möjligheter för mediebolagen att på olika sätt tillgängliggöra material. Så långt möjligt bör naturligtvis den upphovsrättsliga lagstiftningen utformas så att den fungerar på ett ändamålsenligt sätt i den praktiska tillämpningen. Samtidigt vore införandet av en arbetsgivarregel ett stort avsteg från en grundläggande princip i den svenska upphovsrätten, nämligen att upphovsrätten till verket tillkommer den fysiska upphovsman som har skapat verket (jfr t.ex. prop. 1996/97:111 s. 30). En sådan regel över hela upphovsrättsområdet skulle också kunna minska möjligheterna till att ta hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall (jfr t.ex. prop. 1992/93:214 s. 104). De behov som kan finnas av en arbetsgivarregel måste därför nog vägas mot de enskilda upphovsmännens intresse av att så långt möjligt få bestämma över sina verk samt mot de övriga intressen som gör sig gällande i frågan. Mot bakgrund av detta ska utredaren inom ramen för sin översyn av 3 kap. upphovsrättslagen utreda och ta ställning till om en arbetsgivarregel bör införas generellt eller på vissa särskilda områden.

Förstärkt ställning för upphovsmän och utövande konstnärer som avtalslutande part?

I 3 kap. upphovsrättslagen finns några bestämmelser som ger uttryck för att upphovsmannen i vissa situationer är den svagare avtalsparten. Det tydligaste exemplet är 29 § upphovsrättslagen som innehåller en

tvingande rätt till ersättning för upphovsmannen när han eller hon överlåter sin s.k. uthyrningsrätt till en producent. Bestämmelsen har tillkommit för att uppfylla artikel 4 i rådets direktiv 92/100/EEG av den 19 november 1992 om uthyrnings- och utlåningsrättigheter och vissa upphovsrätten närstående rättigheter inom det immaterialrättsliga området. I förarbetena till bestämmelsen uttalas bl.a. att parternas förutsättningar typiskt sett är olika vid avtal om överlåtelse av rätten att förfoga över ett verk eller ett framförande och att parterna oftast inte är jämspelta från social och ekonomisk synpunkt (prop. 1996/97:129 s. 11). Liknande tankegångar låg också bakom den tidigare bestämmelsen i 29 § upphovsrättslagen. Bestämmelsen innebar att villkor som upptagits i avtal om överlåtelse av upphovsrätt och som uppenbarligen skulle vara stridande mot god sed på upphovsrättens område eller annars otillbörliga, kunde jämkas eller lämnas utan avseende (se prop. 1960:17 s. 185). Bestämmelsen upphävdes 1976 då den allmänna regeln om jämkning av oskäligen avtalsvillkor i 36 § avtalslagen infördes. Ytterligare exempel på bestämmelser i 3 kap. upphovsrättslagen som kan sägas ha inslag av skyddsregler är 30 och 33 §§. Dessa bestämmelser är dock dispositiva.

I skrifter till Justitiedepartementet och Kulturdepartementet har Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS) anført att översynen av 3 kap. upphovsrättslagen bör syfta till att stärka upphovsmannens och den utövande konstnärens ställning som avtalspart (Ju2006/4281/L3). Enligt KLYS intar upphovsmän och utövare typiskt sett en svagare ställning som avtalslutande part eftersom de ofta står i beroendeställning till sina motparter och därför har svårt att hävda sina rättigheter. Detta för enligt KLYS med sig att det är mycket vanligt med avtalsvillkor som inte är rimliga och som är till nackdel för upphovsmannen eller den utövande konstnären. Bestämmelserna om upphovsrättens övergång bör därför enligt KLYS ändras så att de i större utsträckning än i dag utgör en skyddslagstiftning för konstnärligt verksamma och ger ett bättre stöd för standardisering av avtal på den upphovsrättsliga marknaden. Enligt KLYS bör de nya bestämmelserna genomgående vara tvingande.

KLYS har föreslagit ett antal förändringar i den nuvarande lagstiftningen, däribland en förhandlingsrätt för representativa konstnärsorganisationer som ett incitament för att få till stånd avtalsförhandlingar och skapa balanserade avtalsförhållanden och rättfärdiga avtalsvillkor. Vidare har KLYS föreslagit att en jämningsregel om oskäligen avtalsvillkor vid rättighetsförvärv återinförs i upphovsrättslagen. Regeln ska också, enligt KLYS, innefatta en möjlighet för

upphovsmannen eller den utövande konstnären att få ytterligare ersättning om verket eller prestationen blir en bestseller eller succé. KLYS föreslår även att bestämmelserna om förlagsavtal i 31–33 §§ upphovsrättslagen avskaffas och ersätts med lagregler som är anpassade för dagens förhållanden. Av de förslag KLYS framfört kan även nämnas avskaffandet eller avgränsandet av presumptionsregeln i 39 § upphovsrättslagen. Bestämmelsen innebär i huvudsak att den upphovsman eller utövande konstnär som avtalar om att lämna bidrag till framställningen av en film därigenom också medger att verket får göras tillgängligt för allmänheten genom att t.ex. visas på biograf eller i tv.

Liknande synpunkter och förslag som förts fram av KLYS har också framförts av Sveriges Författarförbund som är medlem i KLYS (se t.ex. Ju2007/8982/L3). Sveriges Författarförbund har särskilt pekat på det förhållandet att det sedan 1996 saknas ett ramavtal mellan förbundet och Svenska Förläggareföreningen om en rimlig standard för vad förlagsavtal bör innehålla. Förlagsavtal tecknas därför individuellt mellan förlaget och den enskilde författaren. Vidare har Sveriges Författarförbund framhållit att utvecklingen på bokmarknaden, med enligt förbundet bl.a. färre antal förlag för författare att erbjuda sina manus till, gör det allt svårare för författare att hävda sina intressen när förlagsavtal ska tecknas.

Svenska Förläggareföreningen har å sin sida framfört att den svenska bokbranschen är väl fungerande och att såväl utgivningen av nya titlar som försäljningen av böcker har ökat kraftigt under de senaste åren (se t.ex. Ju2006/4773/L3). Enligt Svenska Förläggareföreningen har författarna goda villkor och de villkor som medelstora och stora förlag i dag tillämpar är generellt sett mer gynnsamma för författarna än villkoren i det tidigare ramavtalet. En moderniserad lagstiftning om upphovsrättens övergång bör enligt Svenska Förläggareföreningen utformas så att parterna ges frihet att själva förhandla de enskilda avtalen, utan tvångsinslag eller detaljstyrning.

Det är angeläget att de ensamrättigheter som upphovsrättslagen tillerkänner upphovsmän också får genomslag i den praktiska tillämpningen. Om det inte finns rimliga möjligheter för upphovsmän att dra nytta av sina rättigheter riskerar upphovsrättens grundläggande funktion, att stimulera nytt skapande, att urholkas. En sådan utveckling vore varken till gagn för aktörerna på den upphovsrättsliga marknaden eller för samhället i stort. Frågan är alltså om dagens möjligheter för upphovsmän att hävda sina rättigheter är tillräckliga.

Som har framgått finns enligt gällande lagstiftning några bestämmelser som, under vissa angivna förhållanden, syftar till att stödja upphovsmannen som avtalspart. Samtidigt råder stor avtalsfrihet i fråga om upphovsrättens övergång och merparten av bestämmelserna i 3 kap. upphovsrättslagen är dispositiva.

Som anförts ovan behöver de nuvarande bestämmelserna moderniseras och anpassas till dagens situation. Det gäller naturligtvis också frågan om och i sådant fall på vilket sätt upphovsmannens ställning som avtalspart bör stärkas. Inom ramen för sin översyn av 3 kap. upphovsrättslagen ska utredaren därför överväga även denna fråga. Utredaren bör i det sammanhanget särskilt beakta att den upphovsrättsliga marknadens bredd, komplexitet och föränderlighet gör att marknadsförhållanden och behov varierar.

Sammanfattning av uppdraget om översynen av 3 kap.

Sammantaget ska utredaren därför göra en allsidig översyn av 3 kap. upphovsrättslagen i syfte att modernisera bestämmelserna, vari ingår att utreda och föreslå varaktiga och flexibla bestämmelser om upphovsrättens övergång som återspeglar den upphovsrättsliga marknaden och som innebär rimliga möjligheter för upphovsmän att hävda sina rättigheter samtidigt som övriga berättigade intressen på området tillgodoses. I uppdraget ingår även att utreda och ta ställning till

- om en s.k. arbetsgivarregel bör införas generellt eller på vissa särskilda områden,
- om upphovsmannens ställning som avtalspart bör stärkas,
- behov av följdändringar i andra delar av upphovsrättslagen, i lagen (1980:359) om medling i vissa upphovsrättstvister och i eventuella andra författningar som har direkt samband med de nu berörda frågorna, och
- berörda frågor om närstående rättigheter.

Utredaren ska utarbeta fullständiga författningsförslag.

Översyn av vissa frågor om avtalslicens m.m.

Bakgrund

I 3 a kap. upphovsrättslagen (42 a–42 f §§) finns bestämmelser om avtalslicenser. Bestämmelserna innebär att man kan träffa avtal om användning av verk med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området och därigenom få rätt att använda också verk av upphovsmän som inte företräds av organisationen. Tanken är att en nyttjare genom sitt avtal med den representativa organisationen på ett enklare sätt ska kunna få alla de rättigheter han eller hon behöver för sin verksamhet, samtidigt som berörda upphovsmän får en rimlig ersättning. De utomstående upphovsmännens intressen tillgodoses genom vissa skyddsregler, t.ex. bestämmelser om rätt till ersättning och möjlighet att förbjuda användning.

I 42 a § finns vissa gemensamma bestämmelser om avtalslicenser intagna. I de följande paragraferna i 3 a kap. finns regler om olika situationer där avtalslicenser kan tillämpas. I 42 b § finns regler om framställning av exemplar inom myndigheter, företag och organisationer m.fl., i 42 c § regler om framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet, i 42 d § om arkivs och biblioteks möjligheter att överföra verk till allmänheten m.m., i 42 e § om utsändning i ljudradio och television och i 42 f § finns regler om avtalslicens för vidareändring av verk som ingår i en ljudradio- eller televisionsutsändning. Bestämmelserna om avtalslicenser är i allt väsentligt tillämpliga också på de närstående rättigheterna.

I samband med att EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället genomfördes i svensk rätt samlades samtliga bestämmelser om avtalslicenser i ett eget kapitel i upphovsrättslagen (3 a kap.). Dessutom infördes nya regler, däribland två nya avtalslicenser. Bakgrunden till förändringarna var bl.a. ett uttalande i stycke 18 i ingressen till EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället om att direktivet inte påverkar bestämmelserna i medlemsstaterna när det gäller förvaltning av rättigheter, t.ex. kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan. Uttalandet innebär dels att direktivet tillåter att nuvarande avtalslicensbestämmelser behålls, dels att nya bestämmelser om avtalslicenser kan införas (prop. 2004/05:110 s. 245).

Samtliga aktuella frågor om avtalslicenser kunde inte behandlas i samband med genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i

informationssamhället. I förarbetena till lagändringarna uttalades därför att vissa ytterligare frågor om avtalslicenser skulle ses över när direktivet hade genomförts. De utestående frågorna var om det är lämpligt att organisationerna ska företräda ett flertal *svenska* upphovsmän, om det ska kunna förekomma flera organisationer inom samma område, införandet av en avtalslicens för radio- och tv-företagens nyttjanden av upphovsrättsligt skyddade verk och prestationer som ingår i deras programarkiv, införandet av en avtalslicens för tillgängliggörande på begäran av litterära och konstnärliga verk samt kommersiella ljudupptagningar som ingår i ett radio- och tv-program samt frågan om det finns behov av att utöka avtalslicensen för kopiering inom myndigheter, företag och organisationer till digital kopiering (prop. 2004/05:110 s. 49, 144, 244, 246 f. och 251).

Inom Justitiedepartementet övervägs för närvarande om det ska införas en avtalslicens som ger radio- och tv-företagen möjlighet att återanvända upphovsrättsligt skyddade verk och prestationer som ingår i deras programarkiv. En departementspromemoria med förslag till en sådan avtalslicens har nyligen skickats ut på remiss (Ds 2008:15).

Kravet på svenska upphovsmän

Endast avtal med organisationer som företräder ett flertal svenska upphovsmän på det aktuella området tilläggs avtalslicensverkan. Motsvarande krav finns i fråga om inkassering av s.k. kassettersättning (26 k–26 m §§) respektive följerättsersättning (26 j §). Kravet återfinns också i tvångslicensbestämmelsen i 47 § upphovsrättslagen (se tredje stycket). I samband med genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället uttalades att det finns anledning att se över frågan om det är en lämplig avgränsning att organisationerna ska företräda ett flertal svenska upphovsmän (prop. 2004/05:110 s. 144 och 247). Det kan vidare noteras att Danmark har ändrat sina motsvarande bestämmelser efter att Europeiska kommissionen påtalat att de stred mot EG-fördragets förbud mot diskriminering. De övriga nordiska länderna har därefter gjort liknande ändringar. Det finns alltså skäl att även i Sverige avskaffa begränsningen till ett flertal svenska upphovsmän och utreda vilka andra kriterier som behövs för att systemen ska fungera på ett sätt som är transparent, effektivt och konkurrensneutralt utifrån såväl ett rättighetshavarperspektiv som ett användarperspek-

tiv. Översynen bör förutom bestämmelsen om avtalslicens (42 a §) också avse motsvarande krav i bestämmelserna om kassettersättning (26 m §), följerättsersättning (26 p §) och rätt till ersättning för utövande konstnärer och framställare av ljudupptagningar (47 §).

Utredaren ska därför såväl när det gäller avtalslicenser som i fråga om kassettersättning, följerättsersättning och rätt till ersättning för utövande konstnärer och framställare av ljudupptagningar

- utreda och ta ställning till vilka krav som bör ställas på en organisation för att den ska vara behörig att träffa avtal när det gäller avtalslicenser respektive kräva in ersättning när det gäller kassettersättning, följerättsersättning och rätt till ersättning för utövande konstnärer och framställare av ljudupptagningar i stället för kravet att organisationen ska företräda ett flertal *svenska* upphovsmän, och
- utarbeta fullständiga författningsförslag.

Utredaren ska i sitt arbete sträva efter lösningar som tillgodoser att systemet fungerar på ett transparent, effektivt och konkurrensneutralt sätt utifrån såväl ett rättighetshavarperspektiv som ett användarperspektiv.

En eller flera organisationer

Nära sammanhängande med frågan om vilka kriterier som bör gälla i stället för kravet på att en organisation ska företräda ett flertal *svenska* upphovsmän är frågan om *en eller flera* organisationer ska vara behöriga att träffa avtal inom samma upphovsrättsliga område. I avtalslicensbestämmelserna anges endast att ett avtal ska ha ingåtts med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området (42 a §). Motsvarande ordalydelser återfinns också i upphovsrättslagens bestämmelser om kassettersättning (26 m §) och följerättsersättning (26 p §). Dessutom finns kriteriet i upphovsrättslagens bestämmelse om rätt till ersättning för utövande konstnärer och framställare av ljudupptagningar när sådana upptagningar används vid offentliga framföranden och vissa överföringar till allmänheten (se 47 § tredje stycket).

Frågan om en eller flera organisationer kan vara behöriga att träffa avtal kommenteras inte i förarbetena till avtalslicensbestämmelserna och inte heller i förarbetena till följerättsbestämmelserna. När det

gäller kassettersättningen anges däremot i förarbetena till bestämmelserna att kravet på att det ska röra sig om en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän inte utesluter att det kan finnas mer än en organisation som uppfyller kravet på representativitet och att bestämmelserna alltså inte innebär att förvaltningen monopoliseras (prop. 1997/98:156 s. 25 och 45). I fråga om följerättsersättning har Högsta domstolen i en dom (NJA 2000 s. 178) slagit fast att bestämmelsen innebär att mer än en organisation kan vara berättigad att kräva in ersättningen men att vissa krav måste ställas på organisationens struktur och stabilitet.

I samband med genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället tog Lagrådet upp de problem som kan uppstå till följd av att flera organisationer kan vara behöriga att kräva in kassettersättning respektive teckna avtalslicens (prop. 2004/05:110 s. 563). Enligt Lagrådet kan följderna av att flera organisationer anses behöriga bli att avtal träffas för samma målgrupp men med sinsemellan olika innehåll, vilket kan leda till konkurrensproblem när det gäller att kräva in ersättningen. Den dåvarande regeringen ansåg att problemen i detta hänseende torde vara begränsade men att det inte kunde uteslutas att vissa problem kunde uppkomma (a. prop. s. 143 f.). Det angavs därför att det vid en kommande översyn av avtalslicensbestämmelserna framstod som naturligt att också överväga frågan om det ska kunna förekomma flera organisationer inom samma område och hur eventuella konkurrensproblem i sådant fall ska lösas (a. prop. s. 247).

När Europaparlamentets och rådets direktiv av den 27 september 2001 om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt), det s.k. följerättsdirektivet, genomfördes i svensk rätt gjordes motsvarande förarbetsuttalanden med avseende på förvaltningen av följerättsersättningen (prop. 2006/07:79 s. 49 ff.). Flera remissinstanser var vid genomförandet kritiska till att frågan om följerättens förvaltning inte togs upp, däribland Bildkonst Upphovsrätt i Sverige, som även vid andra tillfällen framfört att det bör klargöras vilka krav som ska ställas på en inkasserande organisation (se t.ex. Ju2005/224/L3).

Mot denna bakgrund finns det skäl att närmare utreda frågan om det på avtalslicensområdet ska kunna förekomma flera organisationer inom samma område eller om bara en organisation ska vara behörig att träffa avtal på området. Motsvarande översyn bör göras i fråga om kassettersättningen, följerättsersättningen och ersättningsrätten för utövande konstnärer och framställare av ljudupp-

tagningar. I sammanhanget bör bl.a. belysas de för- och nackdelar som kan finnas med de olika lösningarna och väga dessa mot varandra. En fördel med bara en organisation kan t.ex. vara att det blir tydligare för användarna vilken organisation som träffar avtal medan det kan medföra nackdelar i form av t.ex. minskad konkurrens. Å andra sidan skulle en ordning med flera behöriga organisationer kunna leda till nackdelar i form av otydlighet och ovisshet för såväl organisationerna som användarna. En fördel kan däremot vara att förvaltningen inte monopoliseras.

Utredaren ska därför, såväl när det gäller avtalslicenser som i fråga om kassettersättning, följerättsersättning och rätt till ersättning för utövande konstnärer och framställare av ljudupptagningar,

- utreda och ta ställning till frågan om det bör vara endast en organisation som är behörig att träffa avtal när det gäller avtalslicenser respektive kräva in ersättning när det gäller kassettersättning, följerättsersättning och rätt till ersättning för utövande konstnärer och framställare av ljudupptagningar eller om det bör vara flera organisationer som är behöriga,
- utreda och ta ställning till vilka krav som bör ställas på den organisation eller de organisationer som ska ha rätt att teckna avtal respektive kräva in ersättning för att systemen ska fungera på ett transparent, effektivt och konkurrensneutralt sätt såväl utifrån ett rättighetshavarperspektiv som ett användarperspektiv, och
- utarbeta fullständiga författningsförslag.

Digital användning inom företag, organisationer och myndigheter

För att underlätta rättighetsklarering när det gäller fotokopiering m.m. på arbetsplatser finns en särskild avtalslicensbestämmelse för dessa förfoganden (42 b §). Paragrafen infördes i samband med genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informations-samhället. Enligt bestämmelsen får riksdagen, beslutande kommunala församlingar, statliga och kommunala myndigheter samt företag och organisationer, om avtal har ingåtts enligt avtalslicensbestämmelserna i 42 a § upphovsrättslagen, framställa exemplar av utgivna litterära verk och av konstverk som finns återgivna i anslutning till texten i ett sådant verk. Avtalslicensbestämmelsen avser dock endast material som ska användas för att tillgodose behovet av information inom den egna verksamheten. Dessutom är bestämmelsen begränsad till

kopiering genom reprografiskt förfarande, dvs. framför allt fotokopiering. Många moderna apparater för fotokopiering innefattar ett mellanled där en digital kopia framställs innan den slutliga papperskopian produceras. Även sådana kopieringsprocesser omfattas av bestämmelsen (prop. 2004/05:110 s. 401).

Företags, organisationers och myndigheters digitala kopiering omfattas dock inte av bestämmelsen. I sådana fall måste därför individuella avtal träffas för kopieringen. Under lagstiftningsarbetet med genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informations-samhället kritiserades detta av flera remissinstanser, som menade att det finns ett stort behov av en avtalslicensbestämmelse även för digital kopiering på arbetsplatser. I propositionen uttrycktes förståelse för detta. Tillräckligt underlag för att låta bestämmelsen omfatta även digital kopiering saknades dock i lagstiftningsärendet. Mot denna bakgrund uttalades att det, när bestämmelsen varit i kraft en tid, fanns anledning att utvärdera hur bestämmelsen fungerat i praktiken och om det fanns behov av att utvidga avtalslicensbestämmelsen till att avse även digital kopiering. Det angavs vidare att det i sammanhanget också kunde utvärderas om bestämmelsen borde utökas på något annat sätt, exempelvis till att även omfatta konstverk som inte är återgivna i anslutning till text (se prop. 2004/05:110 s. 251).

Sammantaget finns alltså anledning att nu utvärdera avtalslicensbestämmelsen i 42 b § upphovsrättslagen om kopiering på arbetsplatser.

Utredaren ska därför

- utvärdera hur bestämmelsen i 42 b § upphovsrättslagen har fungerat i praktiken,
- utreda och ta ställning till om det finns behov av att utvidga bestämmelsen till att också avse digital kopiering,
- utreda och ta ställning till om bestämmelsen bör utökas på något annat sätt, t.ex. genom att även omfatta konstverk som inte är återgivna i anslutning till en text, och
- utarbeta fullständiga författningsförslag.

Tillgängliggörande på begäran av musik m.m.

De radio- och televisionsföretag som regeringen i enskilda fall beslutar får sända ut utgivna litterära och musikaliska verk samt offentliggjorda konstverk om avtalslicens gäller (42 e §). Regeringen har gett denna rätt till bl.a. Sveriges Television och Sveriges Radio. Bestämmelsen är begränsad till just utsändningar och är inte tillämplig på tillhandahållanden på begäran, dvs. när enskilda kan få tillgång till ett verk från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer (jfr 2 § tredje stycket 1. sista meningen). Bestämmelsen i 42 e § upphovsrättslagen är överhuvudtaget inte heller tillämplig på de rättigheter som tillkommer utövande konstnärer (45 §) eller framställare av ljud- eller bildupptagningar (46 §). Dessa rättigheter omfattas dock i vissa avseenden av tvångslicensbestämmelsen i 47 §. Det innebär bl.a. att ljudupptagningar får användas vid offentliga framföranden och överföringar till allmänheten men att framställaren och de utövande konstnärerna då har rätt till ersättning. Undantag görs för fall då överföringen sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningarna från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer (47 § första stycket 2). I sådana situationer har rättighetshavarna alltså kvar sin ursprungliga ensamrätt. Sammantaget krävs alltså idag att individuella avtal träffas för att kunna tillhandahålla upphovsrättsligt skyddade verk och prestationer som ingår i radio- eller televisionsprogram på begäran.

I samband med genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället framförde Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion önskemål om en avtalslicens som skulle göra det möjligt att på begäran tillgängliggöra, exempelvis över Internet, litterära och konstnärliga verk samt kommersiella ljudupptagningar som ingår i radio- eller televisionsprogram. På grund av den knappa tidsramen för genomförandet av direktivet uttalade den dåvarande regeringen att denna fråga skulle övervägas i ett senare skede när direktivet hade genomförts (prop. 2004/05:110 s. 244). Under hösten 2007 begärde Sveriges Television och Sveriges Radio ett möte med Justitiedepartementet för att diskutera vissa avtalslicensfrågor. Mötet rörde i första hand frågan om en avtalslicens för återanvändning av upphovsrättsligt skyddade verk och prestationer som ingår i företagens programarkiv. Denna fråga övervägs för närvarande inom Justitiedepartementet. En departementspromemoria har nyligen skickats ut på remiss (Ds 2008:15). Vid mötet framförde programföretagen även att en generell avtalslicens

som möjliggör tillgängliggörande på begäran av musik m.m. var mycket angelägen. Motsvarande önskemål om en ny avtalslicens på radio- och tv-området har framförts av Föreningen svenska tonsättare (FST) under utredningen om upphovsrätten på Internet (Ds 2007:29 s. 27 f.). Enligt FST är en avtalslicens nödvändig bl.a. eftersom det inte är möjligt att få till stånd en generell överenskommelse som möjliggör tillgängliggöranden på begäran med fonogramproducenterna. Den nuvarande situationen leder enligt FST till inlåsning av rättigheter och till att t.ex. radioprogram som ”Sommar” endast kan tillgängliggöras utan musik. Enligt FST medför detta i förlängningen att upphovsrätten upplevs som ett hinder.

Avtalslicensmodellen har visat sig vara ett lämpligt sätt att lösa frågan om rättighetsklarering, särskilt i sådana situationer där massutnyttjanden av skyddade verk eller prestationer förekommer. Lösningen är i regel till fördel både för rättighetshavarna och för användarna. På grund av detta och mot den angivna bakgrunden bör det övervägas om en avtalslicens för tillgängliggöranden på begäran av musik m.m. som ingår i radio- eller televisionsprogram bör införas.

Utredaren ska därför utreda och ta ställning till

- behovet och lämpligheten av en ny avtalslicensbestämmelse för tillgängliggöranden på begäran av litterära och konstnärliga verk samt kommersiella ljudupptagningar som ingår i radio- eller televisionsprogram,
- tillämpningsområdet för bestämmelsen, bl.a. frågan om vem eller vilka som bör få rätt att utnyttja bestämmelsen, vilket material bestämmelsen bör avse och bestämmelsens tillämpning på närstående rättigheter, och
- om eventuella följdändringar behövs i gällande avtalslicensbestämmelser och i det pågående arbetet med en ny avtalslicens för verk i radio- och tv-företagens programarkiv.

Utredaren ska utarbeta fullständiga författningsförslag.

Översyn av upphovsrättslagen i redaktionellt och språkligt hänseende

Upphovsrättslagen tillkom redan år 1960. Under årens lopp har ett stort antal ändringar gjorts i lagen. Inte minst har ett stort antal ändringar skett i samband med genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informationsområdet (prop. 2004/05:110). Ändringarna har inneburit att upphovsrättslagen, vars paragrafer är numererade löpande, har försetts med ett stort antal inskjutna paragrafer. Inskjutna paragrafer finns exempelvis i 2 kap. (26 a–26 i §§), i 6 a kap. (52 b–52 h §§) och i 7 kap. (56 a–56 h §§). Någon helhetsöversyn av lagen ur redaktionell och språklig synvinkel har aldrig gjorts. Det har lett till att lagen i dag är svåröverskådlig och svårtillgänglig. I olika sammanhang har det därför framförts att upphovsrättslagen bör bli föremål för en helhetsöversyn (se t.ex. Lagutskottets betänkande 2004/05:LU27 s. 18 f. och 44 samt Lagrådets yttrande i prop. 2004/05:110 s. 557 f.).

Utredaren ska därför göra en språklig och redaktionell översyn av hela upphovsrättslagen i syfte att

- modernisera och förenkla språket i lagens bestämmelser,
- göra lagen mer överskådlig och lättillgänglig från redaktionell synpunkt,
- föreslå en kapitelindelning med ny paragrafnumrering i varje kapitel,
- analysera och ta ställning till behovet av följdändringar i upphovsrättslagen på grund av de lagändringar som skett sedan lagens tillkomst,
- lämna förslag till följdändringar i andra författningar som uppdraget kan ge anledning till, exempelvis följdändringar i upphovsrättsförordningen (1993:1212), internationella upphovsrättsförordningen (1994:193), lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister och lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter, och
- utarbeta fullständiga författningsförslag.

Utredaren ska vid sina ställningstaganden beakta vikten av enhetlighet och förutsebarhet i tillämpningen av lagens bestämmelser. Om utredaren anser att det lämpligaste sättet att genomföra de redak-

tionella och språkliga ändringarna är i form av en ny upphovsrättslag i stället för genom ändringar i den befintliga upphovsrättslagen, får utredaren föreslå en ny lag.

Ekonomiska konsekvenser

Utredaren ska bedöma de ekonomiska konsekvenserna av förslagen för det allmänna och enskilda. Om förslagen kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna, ska utredaren föreslå hur dessa ska finansieras. Om förslagen kan förväntas leda till ökade administrativa kostnader för företag och enskilda bör förslagen utformas så att dessa kostnader hålls så låga som möjligt. I fråga om konsekvenser för företag ska utredaren samråda med Näringslivets regelnämnd (NNR).

Arbetsformer och redovisning av uppdraget

Utredaren ska i sitt arbete inhämta synpunkter från berörda myndigheter, organisationer och andra. Vad gäller översynen av 3 kap. upphovsrättslagen ska utredaren särskilt samråda med relevanta företrädare för arbetsmarknadens parter samt berörda branschorganisationer.

Utredaren ska redovisa såväl gällande rätt som pågående lagstiftningsarbete i länder som utredaren bedömer vara av intresse och i övrigt göra de internationella jämförelser som anses befogade. Regleringen i andra nordiska länder ska ges en särskild belysning och, i den mån utredaren anser det lämpligt, beaktas i arbetet. Utredaren ska även beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och inom EU. Utredaren ska i sitt arbete utgå från de förpliktelser som följer av gemenskapsrätten och EG-domstolens praxis samt från de ramar som internationella förpliktelser i övrigt ställer upp.

Utredaren ska i ett delbetänkande senast den 31 oktober 2009 redovisa uppdraget om översynen av 3 kap. upphovsrättslagen samt uppdraget om översynen av vissa frågor om avtalslicens m.m.

Uppdraget ska i övrigt redovisas senast den 31 oktober 2010.

(Justitiedepartementet)

Kommittédirektiv

**Tilläggsdirektiv till Upphovsrättsutredningen
(Ju 2008:07)**

**Dir.
2009:65**

Beslut vid regeringssammanträde den 25 juni 2009.

Sammanfattning

En särskild utredare har tidigare fått i uppdrag att se över bestämmelserna om upphovsrättens övergång i 3 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen), vissa frågor om avtalslicenser m.m. och upphovsrättslagen i redaktionellt och språkligt hänseende (Upphovsrättsutredningen, Ju 2008:07).

Utöver det ursprungliga uppdraget ska utredaren också ta ställning till

- om upphovsrättslagen bör ändras för att underlätta för bibliotek och arkiv att digitalisera och tillgängliggöra upphovsrättsligt skyddade verk,
- om en generell avtalslicens bör införas, och
- om upphovsrättslagen bör ändras för att säkerställa att de ersättningar som betalas till en organisation på grundval av avtalslicenser kommer rättighetshavare, särskilt de som inte företräds av organisationen, till del.

Frågorna ska redovisas tillsammans med översynen av 3 kap. upphovsrättslagen och vissa frågor om avtalslicenser m.m. i ett delbetänkande.

Tiden för redovisningen av delbetänkandet flyttas fram till den 31 januari 2010. Tiden för redovisning av uppdraget i dess helhet flyttas fram till den 31 januari 2011.

Bakgrund

Den 10 april 2008 beslutade regeringen direktiv (dir. 2008:37) till en särskild utredare att göra en översyn av vissa frågor om upphovsrätt. Utredaren biträds av ett antal experter från myndigheter, organisationer och företag. Utredaren har till uppgift att se över bestämmelserna om upphovsrättens övergång i 3 kap. upphovsrättslagen, vissa frågor om avtalslicenser m.m. samt hela upphovsrättslagen i redaktionellt och språkligt hänseende. Utredaren ska enligt direktiven redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 2010. Ett delbetänkande om 3 kap. upphovsrättslagen samt vissa frågor om avtalslicens m.m. ska redovisas senast den 31 oktober 2009.

Sedan de ursprungliga kommittédirektiven togs fram har ytterligare frågor som har samband med avtalslicensområdet aktualiserats.

Tilläggsuppdraget

Bibliotek och arkiv

I upphovsrättslagen finns bestämmelser om biblioteks och arkivs användning av upphovsrättsligt skyddade verk. Enligt 16 § har vissa bibliotek och arkiv rätt att framställa exemplar av (kopiera) skyddade verk för vissa särskilda ändamål. Det gäller de statliga och kommunala arkivmyndigheterna, de vetenskapliga bibliotek och fackbibliotek som drivs av det allmänna samt folkbiblioteken. Dessutom får regeringen i enskilda fall besluta att vissa andra arkiv och bibliotek ska ha rätt att kopiera verk. Bestämmelsen är en inskränkning i upphovsmannens ensamrätt och gäller kopiering av alla typer av verk utom datorprogram. Kopiering får ske 1) för bevarande-, kompletterings- eller forskningsändamål, 2) för att tillgodose lånesökandes önskemål om enskilda artiklar eller korta avsnitt eller om material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, och 3) för användning i läsapparater.

Kopiering för att tillgodose lånesökandes önskemål innefattar även en möjlighet för biblioteken och arkiven att *sprida* de framställda exemplaren till lånesökande i pappersform. För att underlätta rättighetsklarering när det gäller *överföring* av verk finns möjlighet att ingå avtal med avtalslicensverkan (42 d §). Paragrafen infördes i samband med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informations-

samhället (EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället). Biblioteken och arkiven kan träffa avtal inom ramen för avtalslicensordningen om att överföra verk i särskilt angivna fall. Avtalslicensen är begränsad till enskilda artiklar, korta avsnitt eller material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original. Bestämmelsen ger också möjlighet att träffa avtal om spridning av sådant material på annat sätt än i pappersform. Någon möjlighet att tillgängliggöra upphovsrättsligt skyddat material i en vidare skala finns inte, utan i så fall krävs tillstånd från rättighetshavaren i varje enskilt fall.

Vid avtalslicensbestämmelsens införande konstaterades att den generella bestämmelse i EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället som tillåter inskränkningar för bl.a. biblioteks förfoganden (art. 5.2.c) inte omfattar överföring av material till allmänheten (prop. 2004/05:110 s. 165 och 258 f.). För att underlätta för bibliotek och arkiv att träffa avtal om överföring av material skapades i stället avtalslicensmöjligheten i 42 d §. Såvitt känt har dock bestämmelsen ännu inte lett till några avtal.

I samband med genomförandet av EG-direktivet ändrades dessutom 21 § upphovsrättslagen för att klargöra att bl.a. bibliotek och arkiv kan tillhandahålla datorer till allmänheten för uppkoppling till nätverk (som t.ex. Internet) i sina lokaler.

I direktivet finns även en artikel (5.3.n) som öppnar för en möjlighet för medlemsstaterna att tillåta en viss inskränkning i *överföringsrätten*. Vid genomförandet av direktivet gjordes dock bedömningen att en sådan inskränkning riskerade att bli alltför ingripande för upphovsmännen och att de ändringar som föreslogs i 21 § var tillräckliga för att tillgodose bl.a. biblioteks och arkivs behov av att kunna tillgängliggöra verk via datorer i deras lokaler (prop. 2004/05:110 s. 215).

Det har länge varit ett önskemål från bibliotek och arkiv att få bättre möjligheter att digitalisera och tillgängliggöra upphovsrättsligt skyddade verk. Frågan om biblioteks och arkivs möjligheter att digitalisera och tillgängliggöra upphovsrättsligt skyddade verk har även betydelse för att tillgodose forskningens och utbildningens behov. Vid ett möte våren 2008 med Justitiedepartementet framförde Kungl. biblioteket (KB) att upphovsrättslagen behöver ändras för att göra det möjligt att tillgängliggöra hela verk och samlingar digitalt. Enligt KB är den nuvarande avtalslicensbestämmelsen alltför snäv. KB framförde liknande synpunkter i oktober 2008 i sitt remissvar till Grönboken "Upphovsrätten i kunskapsekonomin" KOM (2008) 466 slutlig (Ju2008/6954/L3).

Danmark och Finland har redan genomfört mer generella möjligheter till avtalslicenser för bl.a. bibliotek och arkiv.

Inom EU antogs i november 2008 rådsslutsatser om ett europeiskt digitalt bibliotek, EUROPEANA (Rådets slutsatser av den 20 november 2008 om det europeiska digitala biblioteket EUROPEANA). EUROPEANA är tänkt som en gemensam flerspråkig elektronisk portal för digitaliserat kulturellt material från hela Europa för att lyfta fram medlemsstaternas kulturarv och ge en bred publik tillgång till detta. I rådsslutsatserna uppmanas medlemsstaterna att främja ingåendet av avtal mellan upphovsmän och användare i syfte att bidra till digitaliseringen och även tillgången till verken. Ett sätt att främja ingåendet av avtal skulle kunna vara genom avtalslicensmodellen. Frågan är om den nuvarande avtalslicensen på området är tillräcklig för att uppnå syftet med rådsslutsatsen.

Sammantaget finns det anledning att utreda om upphovsrättslagen bör ändras för att underlätta för bibliotek och arkiv att digitalisera och tillgängliggöra upphovsrättsligt skyddade verk.

Utredaren ska därför

- utvärdera hur möjligheten till avtalslicens enligt 42 d § upphovsrättslagen har fungerat i praktiken,
- utreda och ta ställning till om avtalslicensen bör utökas till att också avse annat än enskilda artiklar, korta avsnitt och material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, och
- utreda och ta ställning till om några andra ändringar bör göras i upphovsrättslagen för att underlätta för bibliotek och arkiv att digitalisera och tillgängliggöra upphovsrättsligt skyddade verk.

Om utredaren anser att lagändringar behövs, ska han utarbeta fullständiga författningsförslag.

En generell avtalslicens

Avtalslicenssystemet har efter hand byggts ut till att omfatta allt fler typer av utnyttjanden. Bestämmelserna återfinns samlat i 3 a kap. upphovsrättslagen (42 a–42 f §§). Det finns möjlighet till avtalslicens för exemplarframställning inom myndigheter, företag och organisationer m.fl., för exemplarframställning inom undervisningsverksamhet, för överföring och spridning av verk på arkiv- och biblio-

teksområdet samt för utsändning och vidareändning av verk i radio och TV.

I övriga nordiska länder finns, på samma sätt som i Sverige, bestämmelser om olika utnyttjanden som kan omfattas av avtalslicens. I Danmark infördes dessutom i juli 2008 en generell avtalslicens för att möjliggöra för användare och rättighetshavare – företrädare av en representativ organisation – att ingå avtal med avtalslicensverkan utan att den specifika avtalslicenssituationen återfinns i lagtexten. För att en organisation ska kunna träffa avtal inom ramen för den generella avtalslicensen krävs godkännande av det danska Kulturministeriet. Samtidigt behölls de specifika avtalslicenserna som redan fanns i den danska upphovsrättslagen. Bestämmelsen om den generella avtalslicensen gäller alltså som ett komplement till bestämmelserna om specifika avtalslicenser för olika utpekade områden.

Över tiden har det framställts krav på ökade och nya avtalslicenser från både användarhåll och från olika rättighetshavare. Nya avtalslicenser har också efter hand införts i upphovsrättslagen. För närvarande finns krav på ett antal ytterligare avtalslicenser från radio- och televisionföretag och bibliotek m.fl., och utvecklingen är att behoven hela tiden ökar. Detta återspeglas också i utredningsuppdraget. Utvidgade eller nya avtalslicenser förutsätter lagändringar med nuvarande system, där området för varje avtalslicens är angivet i lag. Genom en bredare avtalslicenslösning skulle rättighetshavare och användare själva snabbt kunna träffa avtal med avtalslicensverkan.

Samtidigt reser en modell med en generell avtalslicens en rad frågeställningar. En avtalslicens binder också rättighetshavare som inte företräds av den avtalsslutande organisationen. En generell avtalslicens måste utformas och avgränsas på ett godtagbart sätt så att den är förenlig med grundläggande upphovsrättsliga och förmögenhetsrättsliga principer. Särskilt viktigt är hur utanförstående rättighetshavares intressen kan tillgodoses (se nästa avsnitt vad gäller fördelningssystemet). Ytterligare frågor gäller vilken ordning som ska gälla för att avgöra vilken eller vilka organisationer som ska vara behöriga att sluta avtal och om en generell avtalslicens bör ersätta alla befintliga avtalslicenser eller om den på sätt som i Danmark endast ska fungera som ett komplement. Det måste därför sammanfattningsvis finnas ett stort praktiskt behov och tydliga fördelar jämfört med dagens system för att en generell avtalslicens ska komma i fråga.

Utredaren ska därför

- redovisa erfarenheter från hur den generella avtalslicensen har fungerat i Danmark, och
- utreda och ta ställning till om en generell avtalslicens bör införas i upphovsrättslagen och hur en sådan licens i så fall bör påverka dels befintliga avtalslicenser, dels de ytterligare avtalslicenser som ingår i uppdraget.

Om utredaren kommer fram till att en generell avtalslicens bör införas, ska han utarbeta fullständiga författningsförslag.

Fördelningen av avtalslicensersättningen

Avtalslicenssystemet bygger på att det finns representativa och transparenta organisationer som kan förhandla för rättighetshavarna och se till att ersättningen kommer dem till del. De avtalslutande organisationerna på avtalslicensområdet har stor frihet i fråga om den praktiska hanteringen av inkassering och fördelning av ersättning. Eftersom avtalen binder även utanförstående upphovsmän, har organisationerna ett särskilt ansvar att se till att de utanförstående upphovsmännens intressen tillgodoses på ett rimligt sätt. Detta är en förutsättning för att systemet ska anses som legitimt. För att garantera de utanförstående upphovsmännen vissa rättigheter finns ett antal skyddsregler i upphovsrättslagen (se särskilt 42 a § tredje och fjärde stycket).

För samtliga avtalslicenser, med undantag för utsändning i radio och TV där andra skyddsregler finns (42 e §), gäller att de utanförstående upphovsmännen ska vara likställda med upphovsmän som företräds av organisationen i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen som väsentligen bekostas genom ersättningen. Organisationerna får alltså inte diskriminera utanförstående upphovsmän jämfört med medlemmar av organisationen. Dessutom gäller att en utanförstående upphovsman alltid har rätt till ersättning som hänför sig till utnyttjandet om han eller hon begär det inom tre år efter det år då verket utnyttjades. En utanförstående upphovsman kan alltså alltid kräva individuell ersättning för nyttjandet av just hans eller hennes verk, dvs. även om organisationen inte fördelar ut ersättning individuellt till sina medlemmar. Krav på sådan ersättning ska riktas mot den inkasserande organisationen. Om en överenskommelse inte nås, kan frågan prövas av domstol.

En förutsättning för att kunna kräva individuell ersättning är att upphovsmannen får reda på och kan visa att just det aktuella verket har använts. Det innebär att det i praktiken kan vara svårt för en utanförstående upphovsman att dra nytta av bestämmelsen och verkligen få ut individuell ersättning för nyttjandet av verket.

Hur organisationerna fördelar ersättningen är avgörande för avtalslicenssystemets legitimitet. Särskilt viktigt är hur organisationerna tillgodoser de utanförstående upphovsmännens intressen och hur skyddet för dessa upphovsmän fungerar. Detta är också avgörande för om det är lämpligt att lägga till ytterligare avtalslicenser och om det till och med bör införas en generell möjlighet till avtalslicens.

Riksdagen har i olika sammanhang fört fram att en översyn av fördelningssystemet för avtalslicenserna bör ske (se bl.a. lagutskottets betänkande 2003/04:LU17 s. 19 f.).

Utredaren ska därför

- utvärdera hur det gällande fördelningssystemet för avtalslicenser fungerar i förhållande till upphovsmän och andra rättighetshavare, särskilt de som inte företräds av den avtalsslutande organisationen,
- ta ställning till om det finns skäl att ändra upphovsrättslagen för att säkerställa att de ersättningar som betalas till en organisation på grund av en avtalslicens kommer upphovsmän och andra rättighetshavare, särskilt de som inte företräds av organisationen, till del, och
- föreslå hur eventuella problem när det gäller fördelningssystemet annars kan lösas.

Om utredaren anser att lagändringar behövs, ska han utarbeta fullständiga författningsförslag.

Redovisning av uppdraget

Tilläggsuppdraget medför att utredningstiden bör förlängas.

Tilläggsuppdraget ska redovisas tillsammans med översynen av 3 kap. upphovsrättslagen och vissa frågor om avtalslicenser m.m. i ett delbetänkande senast den 31 januari 2010. Uppdraget i dess helhet ska redovisas senast den 31 januari 2011.

(Justitiedepartementet)

Kommittédirektiv

**Tilläggsdirektiv till Upphovsrättsutredningen
(Ju 2008:07)**

**Dir.
2010:108**

Beslut vid regeringssammanträde den 14 oktober 2010

Förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 10 april 2008 kommittédirektiv om en översyn av vissa frågor om upphovsrätt (dir. 2008:37). I uppdraget ligger att se över bestämmelserna om upphovsrättens övergång i 3 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen), vissa frågor om avtalslicenser m.m. samt hela upphovsrättslagen i redaktionellt och språkligt hänseende. Enligt direktiven skulle frågorna om upphovsrättens övergång och vissa frågor om avtalslicens redovisas i ett delbetänkande senast den 31 oktober 2009 och uppdraget i övrigt senast den 31 oktober 2010. Genom beslut om tilläggsdirektiv den 25 juni 2009 utökades uppdraget till att omfatta vissa ytterligare frågor avseende framför allt avtalslicenser. Samtidigt förlängdes utredningstiden så att slutredovisning av uppdraget skulle ske den 31 januari 2011, och tiden för delbetänkandet flyttades fram (dir. 2009:65). Den 8 april 2010 överlämnades delbetänkandet Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24).

Utredningstiden förlängs. Kvarvarande del av uppdraget ska i stället redovisas senast den 8 april 2011.

(Justitiedepartementet)

Statens offentliga utredningar 2011

Kronologisk förteckning

1. Svart på vitt – om jämställdhet i akademien. U.
2. Välfärdsstaten i arbete. Inkomsttrygghet och omfördelning med incitament till arbete. Fi.
3. Sanktionsavgifter på trygghetsområdet. S.
4. Genomförande av EU:s regelverk om inre vattenvägar i svensk rätt. N.
5. Bemanningsdirektivets genomförande i Sverige. A.
6. Missbruket, Kunskapen, Vården. Missbruksutredningens forskningsbilaga. S.
7. Transporter av frihetsberövade. Ju.
8. Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning. U.
9. Barnen som samhället svek. Åtgärder med anledning av övergrepp och allvarliga försummelse i samhällsvården. S.
10. Antidopning Sverige. En ny väg för arbetet mot dopning. Ku.
11. Långtidsutredningen 2011. Huvudbetänkande. Fi.
12. Medfinansiering av transportinfrastruktur – utvärdering av förhandlingsarbetet jämte överväganden om brukaravgifter och lånevillkor. N.
13. Uppföljning av signalspaningslagen. Fö.
14. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2011 – geologin, barriärerna, alternativen. M.
15. Rehabiliteringsrådets slutbetänkande. S.
16. Allmän skyldighet att hjälpa nödställda? Ju.
17. Förvar. Ju.
18. Strålsäkerhet – gällande rätt i ny form. M.
19. Tid för snabb flexibel inläring. U.
20. Dataskydd vid europeiskt polisiärt och straffrättsligt samarbete. Dataskyddsrambeslutet, Europolanställdas befattning med hemliga uppgifter. Ju.
21. Utrikesförvaltning i världsklass. UD.
22. Spirit of Innovation. UD.
23. Revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter. L.
24. Sänkt restaurang- och cateringmoms. Fi.
25. Utökat polissamarbete i Norden och EU. Ju.
26. Studiemedel för gränslös kunskap. U.
27. Så enkelt som möjligt för så många som möjligt. – En bit på väg. N.
28. Cirkulär migration och utveckling – förslag och framåtblick. Ju.
29. Samlat, genomtänkt och uthålligt? En utvärdering av regeringens nationella handlingsplan för mänskliga rättigheter 2006–2009. + Lättläst + Daisy + Punktskrift. A.
30. Med rätt att välja – flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp. U.
31. Staten som fastighetsägare och hyresgäst. S.
32. En ny upphovsrättslag. Ju.

Statens offentliga utredningar 2011

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Transporter av frihetsberövade. [7]
Allmän skyldighet att hjälpa nödställda? [16]
Förvar. [17]
Dataskydd vid europeiskt polisiärt och straffrättsligt samarbete.
Dataskyddsrambeslutet, Europolanställdas befattning med hemliga uppgifter. [20]
Utökat polissamarbete i Norden och EU. [25]
Cirkulär migration och utveckling
– förslag och framåtblick. [28]
En ny upphovsrättslag. [32]

Utrikesdepartementet

- Utrikesförvaltning i världsklass. [21]
Spirit of Innovation. [22]

Försvarsdepartementet

- Uppföljning av signalspaningslagen. [13]

Socialdepartementet

- Sanktionsavgifter på trygghetsområdet. [3]
Missbruket, Kunskapen, Vården.
Missbruksutredningens forskningsbilaga.
[6]
Barnen som samhället svek.
Åtgärder med anledning av övergrepp och allvarliga försummelse i samhällsvården.
[9]
Rehabiliteringsrådets slutbetänkande. [15]
Staten som fastighetsägare och hyresgäst. [31]

Finansdepartementet

- Välfärdsstaten i arbete.
Inkomsttrygghet och omfördelning med incitament till arbete. [2]
Långtidsutredningen 2011. Huvudbetänkande.
[11]
Sänkt restaurang- och cateringmoms. [24]

Utbildningsdepartementet

- Svart på vitt – om jämställdhet i akademien. [1]

- Den framtida gymnasiesärskolan
– en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning. [8]
Tid för snabb flexibel inläring. [19]
Studiemedel för gränslös kunskap. [26]
Med rätt att välja
– flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp. [30]

Landsbygdssdepartementet

- Revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter. [23]

Miljödepartementet

- Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2011
– geologin, barriärerna, alternativen. [14]
Strålsäkerhet – gällande rätt i ny form. [18]

Näringsdepartementet

- Genomförande av EU:s regelverk om inre vattenvägar i svensk rätt. [4]
Medfinansiering av transportinfrastruktur
– utvärdering av förhandlingsarbetet jämte överväganden om brukaravgifter och lånevillkor. [12]
Så enkelt som möjligt för så många som möjligt. – En bit på väg. [27]

Kulturdepartementet

- Antidopning Sverige.
En ny väg för arbetet mot dopning. [10]

Arbetsmarknadsdepartementet

- Bemanningsdirektivets genomförande i Sverige. [5]
Samlat, genomtänkt och uthålligt?
En utvärdering av regeringens nationella handlingsplan för mänskliga rättigheter 2006–2009. + Lättläst + Daisy + Punktskrift. [29]